MENG TSEU.

EX TYPIS EBERHARTI,
COLLEGII REGII GALLIÆ TYPOGRAPHI,
Viâ dictâ du Foin S.-J. n. 12.

MENG TSEU

VEL

MENCIUM

INTER SINENSES PHILOSOPHOS,

INGENIO, DOCTRINA, NOMINISQUE CLARITATE,

CONFUCIO PROXIMUM,

EDIDIT, LATINA INTERPRETATIONE, AD INTERPRETATIONEM TARTARICAM UTRAMQUE RECENSITA, INSTRUXIT, ET PERPETUO COMMENTARIO, E SINICIS DEPROMPTO, ILLUSTRAVIT

STANISLAUS JULIEN,

SOCIETATIS ASIATICÆ PARISIENSIS ET LONDINENSIS SOCIUS.

SOCIETATIS ASIATICÆ ET COMITIS DE LASTEYRIE IMPENSIS.

PARTIS POSTERIORIS CONTINUATIO.

LUTETIÆ PARISIORUM.

M D CCC XXIX.

MENCII

LIBER SECUNDUS.

CAPUT V.

*Tractatûs Kao tseu pars prior.**

§ I. ¶ KAO TSEU ait : natura veluti salix viminalis *est;* æquitas, veluti poculum. Hominis naturam facis humanitatem *et* æquitatem, quemadmodum salicem viminalem facis poculum.

Meng tseu ait: tu potes-ne (1) sequi salicis viminalis naturam et eam facere poculum? Necesse est lædere *et* damno afficere salicem viminalem, ut deinde eam facias poculum. Si necesse sit lædere *et* damno afficere salicem viminalem ut eam facias po-

* In hac ultima parte asteriscos, circulos, etc., quorum usum vide, Libr. I, p. xxxj, consulto sustuli, non ut me levi sane difficultate liberarem, sed ne viros qui, primum Mencii librum et mediam secundi partem legendo, jam multum in linguæ sinicæ studio profecerunt, veluti rudes adhuc tirunculos habere viderer. Paucas etiam perbrevesque notas hic sufficere putavi, utpote qui præcipuas Mencii difficultates in præcedentibus capitibus fuse explicuerim. Si quid forte desideretur, id locupletissimus index, in dictionarioli morem dispositus, abunde suppeditabit.

(1) A, C, H, J : Salicis ramusculos, quales natura sunt, intactos relinquere, videlicet eos nec resecare, nec contorquere, ut texendo poculo idonei fiant.

culum, tunc num etiam necesse est lædere *ac* damno afficere hominis naturam, *ad* illam faciendam humanitatem *et* æquitatem? Tò inducere (2) imperii homines ad (3) subvertendam humanitatem *et* æquitatem, profecto *in* tuò sermone *est.*

§. II. Kao tseu ait: natura *est* velut rapide fluens aqua. *Si* derives illam ad orientem, tunc ad orientem fluit; *si* derives illam ad occidentem, tunc ad occidentem fluit. Hominis natura non distinguit inter bonum *et* malum, veluti aqua non distinguit inter orientem *et* occidentem.

¶ Meng tseu ait: aqua profecto non distinguit inter orientem *et* occidentem; numquid non distinguit inter (4) sursum *et* deorsum? Hominis natura bona *est,* veluti aqua it (*i. e.* fluit) deorsum. Homo nullus est non bonus; aqua nulla est non *fluens* deorsum.

§. III. Nunc aqua, *si* percutiendo facias subsilire illam, potes efficere *ut* transcendat frontem; *si,* objecta mole cohibendo, facias ire (refluere) illam, potes

(2) J : Istis verbis, quibus humanitatem et æquitatem non homini innatas, sed ex ejus natura, educationis ope, conflari asseris, homines ad hoc induci possent, ut has virtutes, tanquam sibi non omnino necessarias, cæca mente, negligerent.

(3) J : *Ho* significat *abjicere* (*Khi*, 4, 291). Alii, quibus assentit Tartaricus interpres, vertunt *destruere, perimere.*

(4) J : Aqua profecto vel ad orientem, vel ad occidentem, fluere potest; sed locos declives, neutiquam vero arduos, natura petit.

efficere *ut* ascendat montem. Illud numquid aquæ natura *est?* Ista (5) vi, tunc sic *accidit.*

Homines possunt (6) adduci *ad* agendum malum. Eorum natura etiam *est* sicut (7) illud.

§. IV. Kao tseu ait: vitam (8) voco naturam.

Meng tseu ait: an vitam vocas naturam, veluti album (9) vocas album?

K. t. ait: ita.

M. ait: An albæ plumæ albedo *est* velut albæ nivis albedo? *an* albæ nivis albedo *est* velut albi iu (10) albedo ¶?

K. t. ait: ita.

§. V. *M.* si ita sit, an canis (11) natura *est* velut bovis natura; bovis natura, velut hominis natura?

(5) H : Aqua, non sponte sua nec prono impetu, sed ista vi qua eam percutis vel mole objecta coerces, frontem tuam transcendit aut supra montem attollitur.

(6) J : Homines pariter, cæca cupiditatum *vi* impulsi, innatam cordis bonitatem, humanitatem et æquitatem deserere cogi possunt.

(7) C : Homines, veluti aquæ, de quibus supra, in ea quæ naturæ suæ repugnant, sæpius, sui obliti, nituntur.

(8) J : Intelligit *Kao tseu* id quo homines sentiunt et se movent.

(9) J : Quamlibet rem albam, vel cujuslibet rei albedinem, indicat.

(10) C: *Iu*, nomen lapidis pretiosi, quo Sinæ imagines sculptas, vasa, musica instrumenta, *etc.*, conficiunt.

(11) J : *Natura* hic dicitur de ea facultate, qua, sensuum ope, pecudes, haud secus ac homines, percipiunt, sentiunt, moventur. A : sic, quantum ad principium vitale, animantia quidem ab hominibus nullo modo differunt. Si vero innatam hominis naturam spectes, quæ humanitate, æquitate, urbanitate et prudentia, cælitus illi inditis, constat, nonne a brutis animantibus, quorum natura in cæca sentiendi ac se movendi facultate mere versatur, toto cælo differt?

§. VI. Kao tseu (12) ait: esus *et* color, natura (13) *est*. Humanitas *est* interior, non exterior; æquitas *est* exterior, non interior.

Meng tseu ait: quomodo ais humanitatem *esse* interiorem, æquitatem exteriorem?

K. t. ait: *si* ille senior *sit*, nos seniorem dicimus illum; non existit senectus in nobis; perinde ac *si* ille *sit* albus, nos album dicimus illum: quia ejus albedo exterius *existit*; Ideo voco illam (14) exteriorem.

§. VII. *M. t.* ait: (15) *Si* albi equi albedo non differat ab albi hominis albedine, nescio an *dices* τὸ (16) senem dicere equum senem, non differre ἀ τῷ senem dicere hominem senem! Porro dices-ne ¶ *in* seniori homine (17) æquitatem esse, *an in* τῷ senem revereri æquitatem *esse*?

(12) *Kao tseu* errorem suum effutire pergit.

(13) J: Facultatem qua cibis aut coloribus delectamur, nascendo habemus; ideo eam voco naturam. Humanitas, quæ in cordis amore consistit, veluti ciborum et colorum amor (*sic*), e nostro corde emanat, ideo illam voco interiorem. Ciborum sapor, et colorum nitor, quibus cibos dulces, colores vero pulchros dicimus, non in nobis, sed in externis rebus, versantur. Judicium illud nobis prolatum de rebus externis quibus delectari *æquum* putamus, est quædam *æquitatis* species; ideo dico: *æquitas* est *extrinseca*, hoc est *extrinsecus* oritur.

(14) H: Illam, i. e. æquitatem.

(15) Litteras *i iu*, omnium interpretum sententia, redundantes ac mendosas, sustuli.

(16) J: Ubi senem dicimus equum, ejus senectutem ac annos tantum spectamus; ubi vero hominem dicimus senem, etiam inviti, venerationis sensu movemur.

(17) C: Dices ne illam æquitatem qua senes reverentia dignos habemus, in eorum ætate, quæ nobis extrinseca est, non vero in intimo cordis sensu,

§. VIII. *K. t.* ait: meus frater minor: tunc diligo illum; *regni* Thsin hominis frater minor: tunc non diligo illum. Quia (18) ex me *hoc* affectu moveor. Ideo illam voco interiorem.

Veneror *regni* Thsou hominis senem, etiam veneror (19) meî senem; quia ex senectute *hoc* affectu moveor. Ideo illam voco (20) exteriorem.

M. t. ait: τὸ libenter comedere *regni* Thsi (21) hominis tostam carnem, non differt à τῷ libenter comedere (22) meî tostam carnem. Hæ (23) res, tunc etiam habent similitudinem. Cum res ita sit, numquid τὸ libenter comedere tostam carnem etiam exterius est?

§. IX. Meng ki tseu interrogans Koung tou tseu ait: quare (Meng tseu) vocat æquitatem interiorem?

residere! Porro, cum illa reverentiæ æquitas in nobis vigeat ac reperiatur, sequitur illam esse nobis intrinsecam, hoc est, veluti humanitatem, e nostro corde oriri.

(18) Tartaricus interpres: Ex me uno oritur hic animi affectus. J: Hic animi affectus à me uno pendet; nemo illum a me extorquere valet, i. e. ad hunc potius quam illum amandum me cogere nemo potest.

(19) Id est: meum patrem, vel aliquem e mea familia qui mihi annis senior est.

(20) J: Æquitatem.

(21) I. e. Carnem a regni Thsi homine tostam.

(22) I. e. Carnem a me tostam.

(23) J: Utriusque ferculi tosta caro meum appetitum, quemadmodum utriusque senis provectior ætas meam venerationem, movet. Quia videlicet gustus quo tostam carnem palato meo jucundam, ac animi sensus quo senem veneratione dignum, judico, mihi sunt intrinseci. Unde patet æquitatem nobis esse intrinsecam.

K. ait: expromimus *corde* nostram reverentiam, ideo illam vocat interiorem.

§. X. *M. k. t. ait: Si* pagi homo uno anno senior *sit meo* fratre natu majore, tunc utrum reverebor?

K. t. Ait: revereberis fratrem natu majorem.

M. k. t. Si vinum infundam, tunc utri prius?

¶ *K.* Ait: prius infundes vinum pagi homini.

M. k. t. ait: *Si* τὸ revereri (24) sit in hoc, *si* τὸ honorem exhibere sit in illo, revera est in extrinseco, non est ab intrinseco.

§. XI. Koung tou tseu non potuit respondere. Illud dixit Mencio.

Meng tseu ait: (quære ab eo) « an revereris patruum, an revereris fratrem minorem »?

Ille profecto dicet: revereor patruum.

Dic *illi*: *si* (25) frater minor avi spiritum repræsentet, tunc utrum revereberis?

Ille profecto dicet: reverebor fratrem minorem.

Si tu quæras (26) in quo situm sit τὸ eum revereri patruum.

Ille profecto dicet: quia (27) stat in sede.

(24) A: Si a fratris majoris conditione ... si ab hospitis conditione pendeat, revera a rebus externis, non a me ipso, sive a meo corde, hæc reverentia, hic honor exhibendus, venit.

(25) C, J: Si in parentalibus majorum defunctorum cæremoniis, vel frater minor avi personam agere jubeatur, eum omnes haud secus ac ipsum avum revereri debent, quia nempe ipsius avi locum tenet eumque repræsentat.

(26) J: Qua de causa jam non patruum, sed fratrem minorem revereatur.

(27) C: Fratrem minorem revereri antehabeo, quia avi, cujus majori quam patrui reverentia tangor, personam repræsentat.

Tu etiam dic *illi:* quia (28) stat in sede. Tò constanter (29) revereri est in fratre majore; τὸ brevi momento revereri est in pagi homine.

§. XII. Ki tseu audiens illud ait: (cum debeo) revereri (30) patruum, tunc revereor, revereri fratrem minorem, tunc revereor. Revera est in extrinseco, non oritur ab intrinseco.

Koung tou tseu ait: hyemis tempore, tunc bibo calidam, æstatis tempore, tunc bibo frigidam. ¶ Cum ita sit, numquid τὸ bibere et τὸ comedere etiam sunt in extrinseco (31)?

§. XIII. Koung tou tseu ait: Kao tseu ait: natura (32) non bona, non mala *est.*

(28) H: Nuper homini alienigenæ, prius quam fratri majori, vinum obtuli, quia hospitis agebat personam, quæ fratris conditioni, in convivio, longe præstat. *Stat in sede,* i. e. hospitis locum tenet.

(29) H: Sed fratrem majorem, aut patruum reverentia constanti ac perpetua prosequimur, dum contra non nisi brevem ac quasi temporaneum honorem viro alienigenæ, ut pote hospiti, fratri minori, ut pote avi spiritum repræsentanti, exhibemus.

(30) H: *Ki tseu,* ex his Mencii documentis, quæ ejus captum superant, vitiose concludit illam venerationem tum e fratris, tum ex patrui conditione oriri.

(31) A: *Koung tou tseu,* Mencii mentem assecutus, propositam difficultatem facile expedit. H: Quamvis aqua sive calida sive frigida mihi extrinseca sit, tamen id quod deliberat an hanc vel illam bibere oporteat, mea mens est. Quamvis meus patruus sive meus frater minor mihi sint extrinseci, tamen id quod deliberat an hunc vel illum revereri me oporteat, mea mens est. Ideo æquitas, quæ ex intimo mentis meæ judicio nascitur, mihi intrinseca est.

(32) A, J: Hominem nascentem nemo bonum, nemo malum dicere potest; sed virtutem aut vitium ex educatione et aliorum exemplis haurit.

Quidam aiunt: natura potest fieri bona, potest fieri mala. Ideo *ubi* Ven (33) *et* Wou exsurrexerunt, tunc populus amavit bonum; *ubi* Yeou *et* Li exsurrexerunt, tunc populus amavit (34) sævitiam.

§. XIV. Quidam aiunt: existit (35) natura bona, existit natura mala. Itaque *cum* Yao esset princeps tamen exstitit Siang; *cum* Kou seou esset pater, tamen exstitit Chun; *cum* Tcheou esset (36) fratris majoris filius, ac præterea esset princeps, tamen exstiterunt Weï tseu ki, *et* regia stirpe ortus Pi kan.

Nunc ais naturam *esse* bonam. Si res ita sit, an illi (37) omnes errant?

§. XV. Meng tseu ait: *si* (38) sequatur animi affectum, tunc potest esse bonus. Ideo dico, (39) bona *est*. ¶ Si agat malum, non *est* cælitus inditæ facultatis culpa.

(33) *Wen wang* et *Wou wang*, optimi imperatores fuere, quemadmodum *Yeou wang* et *Li wang* pessimi et sævissimi.

(34) E et G litteram *pao* interpretantur *turbas, tumultus*. E, alio loco: *pao* significat, *malum*, *nequitia*.

(35) A: Quidam nascuntur ita boni, alii ita pravi, ut nec hi bonorum exemplo meliores fieri, nec illi pravorum societate depravari queant. Imperator *Yao* (E) subditum suum *Siang* ad virtutis studium convertere non potuit; improbus pater *Kou seou* filium suum *Chun* pervertere nequivit.

(36) G: *Wei tseu ki* et *Pi kan*, nefandi imperatoris *Tcheou* patrui erant. Idem interpres aliquid mendæ huic Mencii loco subesse putat. J: Vel grassante imperatoris *Tcheou* tyrannide, *Weï tseu ki* et *Pi kan* virtutibus suis claruerunt.

(37) H, J: Tres illi viri de quibus supra, nempe *Meng ki tseu, Koung tou tseu* et *Kao tseu*.

(38) Si homo innatis animi motibus obtemperet etc.

(39) A: hominis natura, bona est.

§. XVI. Misericordiæ animum homines omnes habent; pudoris (40) *et* odii animum homines omnes habent; observantiæ *et* reverentiæ animum homines omnes habent; (41) approbationis *et* vituperationis animum homines omnes habent.

Misericordiæ animus, humanitas *est*; pudoris *et* odii animus, æquitas *est;* observantiæ *et* reverentiæ animus, urbanitas *est*; approbationis *et* vituperationis animus, prudentia *est*. Humanitas, æquitas, urbanitas, prudentia, non ab extrinseco conflatæ sunt in nobis; nos ab-initio habemus illas: solummodo non (42) cogitamus.

Ideo dicitur: *si* quæras, tunc assequeris illas; *si* relinquas, tunc amittis illas. Quidam (43) alii-ab-aliis (discrepuerunt) duplo, quintuplo, (44) *quidam* inexputabili numero, qui non potuerunt exhaurire suam cælitus-inditam-facultatem (45).

(40) Pudor quem ex propriis culpis, persentimus, odium quod aliena nequitia in nobis movet.

(41) Sic ad verbum, juxta utramque versionem Tartaricam. *Chi*, est bonum, virtutem *probare*, *laudare*, *fei* vero vitium, improbitatem *vituperare*.

(42) A, C: Non cogitamus nec in nostro corde quærimus eas virtutes, (humanitatem, æquitatem, urbanitatem et prudentiam) quas, ab initio cælitus inditas, possidemus.

(43) C: Ubi has virtutes amisere, continuo in malum delapsi, a viris bonis plus minusve differunt.

(44) Alii, a viris bonis immensum quantum distant.

(45) J: Ex qua misericordiæ, pudoris et odii sensus (vide supra), velut e fonte defluunt.

§. XVII. Chi king (46) ait: *A* cælo producta multitudo populi habet materiam (47), habet formam *seu* regulam. Populo cælitus indita natura *est.* Amat hanc pulchram virtutem.

Confucius ait: qui fecit hos versus, ille noverat (48) viam! Itaque *si* habeat materiam, necessario habet formam *seu* regulam. *Hæc est* ¶ populo (49) cælitus indita natura; ideo amat hanc pulchram virtutem.

§. XVIII. Meng tseu ait: divitibus annis, *e* populo multi boni (50) *sunt; in* infelicibus annis, *e* populo multi improbi. Non *quod* cælitus demissa (insita) facultas ° differat, *sed quia* illi præcipitarunt *et* immerserunt (51) suum cor, sic (52) *accidit.*

§. XIX. Nunc triticum seris *ac* humo cooperis. Hæc terra eadem, sationis tempus præterea idem *fuit.* Abundanter crescit *et* quando venit (53) solstitii tempus, simul maturum est. Quamvis existat inæ-

(46) A: Liber Carminum, tomo *Ta ya* (1,797 - 11,889), oda *Tching min* (5,431 - 4,822).

(47) J: Materiam, i. e. corpus; formam, i. e. rectam rationem. *Tse* est *regula* (4,917); homo enim actus suos, recta ratione, tanquam *regula,* (I: 9,866) dirigit.

(48) A, H, J, Z: Noverat hominis viam, i. e. hominis affectus perfecte noverat.

(49) Sic Tartarici interpretes. J: *ping,* i. e. tenere, custodire, *i,* i. e. constans. Quasi dicas (Z) illa natura quam homo nascens semper accipit, tenet, habet, fovet.

(50) E: *laï,* i. e. *chen* (1,322) bonus.

(51) Z: Cor suum in cæcis cupiditatibus demerserunt.

(52) J: Sic in vitium nititur.

(53) J: Ea anni tempestas qua terræ fruges maturitatem assequuntur.

qualitas (54), tunc terra habuit *hic* pinguitatem; *illic* sterilitatem, pluviæ *et* roris alimonia *ac* hominis labor non *fuerunt* æquales.

§. XX. Idcirco quæcumque ejusdem speciei *sunt*, *hæc* omnia mutuo similia (55) *sunt*. Quare solummodo, quoad hominem, dubitas de hoc. Sancti viri nobis specie similes *sunt*.

§. XXI. Ideo (56) Loung tseu aiebat: *si* (quis), non noscens pedem, faciat (57) calceamen, ego scio eum non facturum cophinum. Calceamina ¶ mutuo (58) similia sunt, imperii hominum pedes similes sunt.

§. XXII. Os, quoad sapores, habet similem (59) appetitum, *quia* I ya (60) prius invenit id quod nostrum os amat.

Si, quoad sapores, ejus oris natura ab hominibus discrepuisset, veluti (*os*) canum *et* equorum *qui* nobis non ejusdem speciei *sunt*, tunc (61) imperii homines,

(54) J: Si multam hic, exiguam illic segetem colligis, id inde venit quod.

(55) J: Eamdem naturam habent. Quare igitur solum hominem ejusdem ac alii homines naturæ esse dubitas?

(56) E: *Loung tseu*, vir inter veteres sapientia clarus.

(57) J: Calceamen palea seu textili herba confectum.

(58) C: Omnes calcei pedis formam habent, omnes similiter ad pedem apti sunt.

(59) J: Littera *chi* proprie significat gallice: *trouver un mets de son goût, le goût qu'on a pour tel ou tel mets.*

(60) *E*: *I ya* erat magistratus in regno *Thsi*, sub principe *Wan koang* (4,235-612). Arte coquinaria famosus evasit.

(61) Tartaricus interpres: Tunc imperii homines qui amant sapores, quomodo τοῦ *I ya* sapores sequerentur?

(dum cibos) appetunt, quomodo omnes (62) sequerentur I ya quoad sapores.

Quoad sapores, imperii homines necessario appetunt (dapes conditas juxta) I ya, quia imperii hominum ora mutuo similia sunt.

§. XXIII. ° Auris etiam sic. Quoad sonos, imperii homines necessario amant (63) musicæ præsidis Kouang *melodiam*, quia imperii hominum aures mutuo similes sunt.

§. XXIV. ° Oculus etiam sic. Quoad (64) Tseu tou, imperii hominum nullus non sentit ejus pulchritudinem. Qui non sentit ¶ τοῦ Tseu tou pulchritudinem, cæcus est.

§. XXV. Ideo dicam: os, in saporibus, habet similem appetitum; auris, in sonis, habet similem auditum; oculus, in coloribus, habet similem pulchritudinem. Quoad cor, an solum non habet quod similiter (65) approbet (atque amet)?

§. XXVI. Id quod similiter approbat, quid est? Dicitur ratio et æquitas. Sancti viri solummodo primi

(62) I. e. Dapes condire juxta eam artem quam invenit *I ya*. J : *thsoung* gallice : *suivre, se modeler sur, se conformer à.*

(63) Sic Tartaricus interpres; alii legunt *Sse kouang*. E : Meng tseu intelligit *Tseu ye* (2,059 - 11,374) qui in regno *Tsin* (3,920) musicæ præses fuerat.

(64) E: Pulcherrimus juvenis, cujus formæ decorem eximium laudat Liber Carminum, libro *Koue foung* (1,539 - 12,271) oda *chan yeou fou sou* (2,275 - 4,028 - 3,250 - 9,312).

(65) Sic G, H, J, Z. Perperam Noël.

assecuti sunt id quod nostrum cor similiter approbat. Itaque ratio *et* æquitas recreant nostrum cor quemadmodum caro pecudum (66) recreat nostrum os.

§. XXVII. Meng tseu ait : *montis* (67) Nieou chan arbores fuere pulchræ. Quia illæ confines erant magni regni, ascia *et* securis impetiverunt illas. Possuntne dici pulchræ? Tunc illæ quæ diu noctuque creverant, quas pluvia *et* ros irrigaverant, non caruerunt stolonum *et* surculorum pullulatione. Boves *et* oves insuper deinde depasti sunt (68) illos. ¶ Ideò (mons) sic denudatus est. Homo videns illum *sic* denudatum, putat illum nunquam habuisse arbores. Id numquid montis natura *est?*

§. XXVIII. Quamvis (69) *sic,* quod servatur (i. e. inest) in homine, nonne *est* humanitatis *et* æquitatis

(66) J. *Thsou*, boves et agni qui herbis vescuntur. *Hoan*, canes et porci qui granis vescuntur.

(67) J : *Nieou chan*, mons in regno *Thsi*, ad Euronotum surgens.

(68) J : littera *tchi* ad stolones et surculos refertur.

(69) B : Quamvis forte usque ad vitæ finem, in virtute excolenda, perseverare non possit homo, (quemadmodum prædictæ arbores, quæ tum secure succisæ, tum pecudum morsu depastæ, diu crescere ac pullulare nequiverunt, dices-ne humanitatis et æquitatis sensus homini nascenti non fuisse cœlitus datos? E : *thsun*, i. e. *tsaï* (1,552), inesse. I : Homo pravus evadit, ut primum nativam exuit bonitatem, perinde ac mons denudatus videtur, postquam lignatorum secures virentem ejus silvam demessuerunt. Sed licet naturalis bonitas, diu neglecta aut vitiis contaminata, ex hominis corde penitus evanuisse videatur, nunquam tamen ita exstinguitur ut repullulare non possit.

animus? τὸ eum deseruisse suum natura bonum cor, etiam *est* veluti erga arbores ascia *et* securis *quæ* quotidie impetunt illas. Potest-ne dici (70) pulchrum?

§. XXIX. Quod *ubi* (71) diei nocte (72) repullulavit, *sub* (73) placidam diluculi auram, *quoad* τὸ amare *et* odisse, ad hominem mutuo illud accedit (74) tantillum.

Tunc id quod interdiu (75) agit insuper impedit (76) et perimit (77) illud.

§. XXX. *Postquam* impedivit illud repetitis vicibus, tunc hujus noctis aura vitalis non potest illud conservare. *Ubi* noctis aura vitalis non potest illud conservare, tunc (78) illud distat a brutis non longe i. e. non multum.

Homines videntes illud simile brutis, illud pu-

(70) J: Quasi diceret: cor, cupiditatibus misere lacessitum ac percussum, omne decus amisisse.

(71) Sic J. et plurimi: i. e. nocte quæ diei transacto succedit. Aliter H; de die usque ad noctem. C: loquitur de corde cœlitus dato.

(72) J: Nativam bonitatem revixisse indicat.

(73) C: Quando scilicet mens, sedato cupidinum tumultu, quiescit.

(74) C: Illo tempore, naturalis bonitas sensim emicat, optimæ mentis cogitationes pullulant, atque, si spectes amorem quo virtutem, et odium quo vitia prosequitur homo, ejus mens aliorum hominum menti jam tantillum accedit.

(75) H: Intelligit actiones quæ tum humanitati, tum æquitati repugnant.

(76) *Kao* est proprie alicujus manus manicis impedire.

(77) H: Tantillum illud redivivæ virtutis germen perimit et enecat.

(78) Tunc a brutis, quæ ratione carent, bonumque et malum distinguere nesciunt, non multum differt.

tant nunquam habuisse innatam facultatem. Id numquid *est* hominis *naturalis* (79) affectus?

§. XXXI. ¶ Ideo si obtineat suum alimentum (80), nulla res non crescit; si amittat suum alimentum, nulla res non decrescit, i. e. non perit.

§. XXXII. Confucius aiebat: *si* custodis, tunc remanet, *si* dimittis, tunc perdis. Exeunti, intranti non est *fixum* tempus. Nemo novit ejus directionem. *De* ° corde loquitur (81).

§. XXXIII. Meng-tseu ait: nolite mirari regem (82) non prudentem (83) *esse*.

Quamvis sit imperii facile crescens (84) res, *si* uno die sole calefiat, *et* decem diebus frigeat, nulla est quæ possit crescere.

Tò meum invisere etiam (85) rarum *erat*. Me regresso, qui (86) frigefaciebant, veniebant.

(79) H: Humanitas et æquitas, natura est; mali amor *(sic)*, est affectus; potestas amandi malum, est innata facultas.

(80) H: De montis arboribus ac de hominis corde loquitur.

(81) H: Itaque homines cor suum sedulo curare, fovere, alere debent. Inde (C) accidet ut in omnibus quæ interdiu agent, non nisi nativa bonitas emicabit.

(82) H: Regni *Thsi* regem intelligit.

(83) H: Non posse viros sapientes, mente perspicaci, distinguere, illisque varia administrationis munera committere.

(84) H: Planta, ex omnibus quas imperium vel orbis complectitur, facillime crescens.

(85) H: Hæc respondent verbis: *si uno die.*

(86) A, H: Ut primum a rege discesseram, assentatores et obtrectatores, turmatim ingressi, principis animum, jam virtutis igne paulisper incales-

Ego natis *vel* existentibus germinibus (87) quid (prodesse poteram)?

§. XXXIV. Nunc latrunculorum ludi ars, exigua ars *est*. *Si* non unice applicas animum, *si non* maxime contendis voluntatem, tunc non (88) assequeris. I thsieou universi regni optimus est latrunculis ludere. Si, *dum* I thsieou docet duos homines latrunculos, hic ¶ unus homo, unice applicans animum *ac* maxime contendens voluntatem, solummodo (magistrum) I thsieou audit, (89) alius *vero* homo, licet audiat illum, toto animo arbitretur esse anseres jamjam accedentes, *et* cogitet, tenso arcu *atque* alligata serico fune sagitta, jaculari illos, quamvis cum illo homine simul studeat, numquam æquabit illum. An, propter illud, ejus prudentia non (90) adæquat? Respondeo: (91) non ita. i. e. non ea de causa.

§. XXXV. Meng tseu ait: piscis *est* id quod ego appeto; perna ursina etiam *est* id quod ego appeto.

centem, pravis sermonibus pessimisque consiliis frigefaciebant. I: Hæc respondent verbis: *et decem diebus*, etc.

(87) C: Virtutis germina in regis corde aliquantisper, me adhortante, suborta, illico enecabantur. Numquid prudentiam et virtutem regis improborum societate ita corrupti, perficere adhuc poteram?

(88) H: *Te*, i. e. hanc artem, hunc ludum callere.

(89) H: Mencius regni *Thsi* regulum perstringit, qui sapientiæ præcepta aure tantum, non corde, accipiebat.

(90) *Sc.* alterius viri prudentiam, seu innatam solertiam.

(91) H: Sed quia acri et intento animo non audit.

Cum ambos non possim simul obtinere, relinquo piscem et capio (92) pernam ursinam.

§. XXXVI. Tò vivere etiam *est* id quod ego appeto; æquitas etiam *est* id quod ego appeto. *Quando* utrumque non possum simul obtinere, relinquo τὸ vivere et capio æquitatem.

Tò vivere etiam *est* id quod ego appeto. *Cum* id quod (93) ego appeto majoris momenti *sit* quam τὸ vivere, ideo (94) præter fas (vitam) non * obtineo.

¶ Tò mori *est* etiam id quod ego odio habeo. *Cum* id quod (95) odio habeo gravius *sit* quam τὸ mori, ideo *in* calamitate (periculo), non * fugio.

§. XXXVII. Si eorum quæ homines exoptant nihil superaret τὸ vivere, tunc omnia quibus possent obtinere vitam numquid non adhiberent?

Si eorum quæ homines oderunt nihil superaret τὸ mori, tunc omnia quibus possent effugere *mortis* calamitatem, numquid non facerent?

Cum res (96) ita sit, tunc *licet* viveret, tamen

(92) H: Quæ piscem exquisito sapore multum superat.

(93) H: *Sc.* æquitas.

(94) Malo, æquitatem amplexus et secutus, mortem oppetere, quam, eam transgressus, vivere.

(95) H: *Sc.* iniquitas. Cum iniquitas periculo mortis præponderet, ingruente leto, fugere nolim.

(96) R: Cum hominis cor solam æquitatem amet, tunc, vitam, læsa æquitate, servare non sustinet; cum hominis cor solam iniquitatem

(97) non * adhibet. Cum res ita sit, tunc (licet) posset *sic* effugere calamitatem, tamen non * adhibet, *vel* non * facit.

§. XXXVIII. Itaque τὸ (98) optare vehementius quam vitam, τὸ odisse vehementius quam mortem, non solum sapientes habent hos animi sensus, *sed etiam* homines omnes habent illos. Solummodo sapientes possunt non perdere *illos*.

§. XXXIX. ¶ Unam (99) scutellam orizæ coctæ, unum (100) vasculum jusculi *si* obtineat (101), tunc vivet, *si* non obtineat, tunc peribit.

Si, alta voce vocando, des illi, *vel* incedens *in* via homo non accipiet; *si* postquam pedibus conculcaveris *illa*, des illi, mendicans homo nihili faciet, i. e. respuet *illa*.

§. XL. « Decem (102) millia tchoung : tunc, *si*, non distinguens ritus *et* æquitatem, accipiam illa, decem millia tchoung mihi quid addent? An propter palatiorum *et* domuum splendorem, *an* (propter) uxoris

oderit, tunc iniquitatis limen ingrediendo, mortis periculum vitare non sustinet.

(97) C : I. e. iniquitate, ut vitæ servandæ vel mortis vitandæ ansa, uti refugit.

(98) I. e. non solum sapientes, sed etiam omnes homines æquitatem magis quam vitam amant, iniquitatem vero magis quam mortem oderunt.

(99) H : *Tan*, vas arundineum.

(100) H : *Tcou*, vas ligneum.

(101) J : *Sc.* homo fame laborans.

(102) H : Intelligit dignitatis stipendium. Quamvis, inquit *Meng tseu*,

et concubinæ sustentationem, *an ut* illi quos cognosco pauperes *et* egeni obtineant (103) me?

§. XLI. Nuper propter (104) τὸ ipsum perire, tamen non accipit, nunc, propter palatiorum *et* domuum splendorem, ago illud!

Nuper, propter τὸ ipsum perire, tamen non accipit, nunc, propter uxoris *et* concubinæ sustentationem, ago illud.

Nuper, propter τὸ ipsum perire non accipit, nunc ut illi quos cognosco pauperes *et* egeni obtineant me, ago illud. *Ah* (105) hoc num etiam non possum abstinere? » Id dicitur amisisse suum innatum cor.

§. XLII. Meng tseu ait: humanitas, hominis cor *est;* æquitas hominis (106) via *est.* ¶ Tò relinquere suam viam *et* non sequi *illam;* amittere suum cor *et* non scire quærere *illud*, proh rem miserandam!

§. XLIII. *Si* (homo) amiserit (107) gallinam *aut* canem, tunc scit quærere illos; *si* perdiderit cor, non scit (108) quærere *illud.*

homini innatus sit urbanitatis et æquitatis sensus, quosdam invenias cupiditatum caligine ita obcæcatos ut immensa stipendia, immensas opes, non habita rituum et æquitatis ratione, accipiant. — *Wan tchoung*, 10,000 æris campani mensuræ. *(Noël)*

(103) J : Obtineant mea beneficia, ac se mihi (H) gratos exhibeant.

(104) I. e. quamvis jam jam periturus sit. — Ago illud, i. e. accipio illud (H).

(105) H : Littera *chi* (hoc) indicat τὸ 10,000 æris campani mensuras, propter palatia, uxores, egenos, accipere.

(106) H : I. e. hominis regula, norma.

(107) *Yeou sang*, habet perditum, i. e. perdidit.

(108) H : Non sciunt illud custodire, alere, illi sedulo invigilare.

Doctrinæ (109) recta norma non est *in* alia re: quærere hoc amissum cor et nihil amplius.

§. XLIV. Meng tseu ait: nunc existit (110) anonymus digitus. Curvatur et non extenditur. Non affert morbum *aut* dolorem, *nec* nocet negotiis. Si *quis* existat qui possit extendere illum, tunc non existimat longinquam *regnorum* Thsin *et* Thsou viam, quia (111) digitus non similis *est* hominibus.

§. XLV. *Si* digitus non similis sit hominibus, tunc scit odisse illud; *si* cor non simile sit hominibus, tunc non scit odisse illud. Id dicitur nescire (112) species.

§. XLVI. Meng tseu ait: *arborem* Toung quam ambabus manibus capias, *arborem* Tse quam una manu contineas, homines si velint educare, omnes sciunt quomodo ¶ alant (113) illas. Quod attinet ad personam (114), non sciunt quomodo alant illam.

(109) H: Litteræ *hio wen* cognitionem *seu* scientiam et actiones complectuntur.

(110) J: Quartus digitus. Perperam Noël *digitus index.*

(111) H: Quia ejus digitus, aliorum hominum digitis, qui recte extenduntur, paululum dissimilis est, ut medicum adeat, longum iter facere non refugit.

(112) H: Nescire quænam res levis momenti sint, quænam gravis momenti.

(113) H: Quomodo plantent, irrigent illas.

(114) J: Littera *chin* os, ventrem, cor et voluntatem complectitur. Nesciunt quomodo cor, partem sui nobilissimam, conservent, foveant, eique sedulo invigilent. Numquid forte homines, se ipsos minus quam pumilas arbores amant!

Numquid τὸ amare personam non adæquat arbores Toung *et* Tse? Valde non (115) cogitant!

§. XLVII. Meng tseu ait : homo quoad corpus, conjuncte illud amat; *si* conjuncte (i. e. totum) illud (116) amet, tunc conjuncte illud alit. *Si* non est *unius* cubiti *aut* unciæ pellicula *quam* non amet, tunc non est cubiti *aut* unciæ pellicula *quam* non alat. Ut examinet ejus (117) bonum *et* malum, numquid existit aliud? In se ipso (118) sumat illud et nihil amplius.

§. XLVIII. *Inter* membra, sunt nobilia (119) *et* ignobilia; sunt (120) exigua *et* magna. Noli (121) propter exigua nocere magnis, noli propter ignobilia nocere nobilibus. Qui alit exigua, est exiguus homo; qui alit magna, *est* magnus homo.

§. XLIX. Nunc existit hortulanus : *si* negligat

(115) Gallice : *C'est le comble de l'aveuglement !*

(116) H, A : Homo omnes sui corporis (sui ipsius) partes pari cura fovet, nullam lædi aut levissimam injuriam pati sustinet. Vid. *not.* 114.

(117) Ejus, I. e. τοῦ alere. Si scire velit utrum se ipsum bene alat nec-ne, tantum perpendat quamnam sui partem diligentius foveat, curæ habeat.

(118) H : In se animum reducat.

(119) H : Cor et voluntas, domini instar, variis membris imperant, ideo nobilia sunt; os, venter, etc., domini (i. e. cordis) jussa facessunt, ideo ignobilia habentur.

(120) H : De iisdem membris loquitur. *Vid. not.* 119. C : Non solum de corde, aure et ventre, sed etiam de oculis, pedibus, manibus, etc., loquitur.

(121) Sic B. H : Noli, exigua membra alendo, magna negligere, aut iis nocere.

arbores (122) Ou *et* Kia, *et* alat silvestrem zizyphum, tunc censetur vilis (123) hortulanus.

¶ *Si quis* (dum) alebat suum unum digitum, perdiderit suum humerum *et* dorsum, et non sciat, tunc est (124) lupo currenti *similis* homo (125).

§. L. Potui *et* esui dediti homines: tunc alii vilipendunt illos, quia illi, alendo (126) parva, amittunt magna.

Potui *et* esui *dediti* homines, *si* (127) non haberent τὸ amittere, tunc os *et* venter numquid tantum censerentur *unius* cubiti *aut* unciæ pellicula ?

§. LI. Koung tou tseu interrogans ait: similes sunt homines. Quosdam existimari magnos viros, quosdam existimari parvos viros, quomodo *fit*?

Meng tseu ait; *Si* obediat suis magnis membris, existimatur magnus homo; *si* obediat suis parvis membris, existimatur parvus homo.

(122) H: Duæ arbores pulcherrimæ, quarum lignum magni æstimatur.

(123) I. e. rudis, artis suæ ignarus.

(124) H: Lupus visu acerrimo præditus est; sed, dum currit, homines ipsi a tergo imminentes, reflexo capite, videre nequit.

(125) H: Quia nempe, dum hanc rem curat, aliam, et quidem majoris momenti, rem negligit.

(126) A: Quia dum os et ventrem, exiguas sane corporis partes, alunt, cor et mentem, corporis duces et dominos, neglectui habent.

(127) H: Si hujusmodi homines cor suum possent etiam sedulo alere, tunc os et venter, a quibus nostra vita pendet, et quæ ideo alere decet, contemptui non esset.

§. LII. *K. t. t.* ait: similes sunt homines. Quosdam obedire magnis membris, quosdam obedire parvis membris quomodo *fit*?

M. t. ait: *quoad*¶ auris *et* oculi munus, *cum* non cogitent, offuscantur rebus (128). *Si* res (129) occurrant rebus, tunc seducunt illas et actum est. *Quoad* cordis munus, tunc cogitat. *Si* cogitet, tunc (130) assequitur; *si* non cogitet, tunc non assequitur. Hæc (131) *sunt* id quod Cœlum dedit nobis. *Si* (homo) prius (132) firmiter teneat magnum, tunc parva non possunt (133) abripere. *Qui* hæc *agit* est *vel* dicitur magnus homo et nihil amplius.

§. LIII. Meng tseu ait: est Cœli dignitas, est hominum dignitas. Humanitas, æquitas, rectitudo, fides, *ac* τὸ lætari bono indefesse, hæc *sunt* Cœli dignitas. Principatus, supremorum tribunalium præsidis dignitas, primaria præfectura, hæc *sunt* hominum dignitas.

§. LIV. Antiquitatis homines (134) excolebant

(128) H: Sonis, coloribus.

(129) H: Si soni et colores auribus et oculis occurrant.

(130) Z: Illico videt utrum res quas videt aut audit honestæ sint nec-ne.

(131) H: Cor, aures et oculos intelligit.

(132) Z: Si homo cor et mentem nobilissimam sui partem esse sciat, ac, priusquam rerum externarum (C: sonorum et colorum) illicio irretiantur, ea firmiter servare, ac sedulo alere curet, tunc (C) auris ea tantum audiet quæ audienda sunt, oculus ea tantum videbit quæ videre decet.

(133) C: Non possunt cor ad id adducere ut prava rerum externarum visione aut auditione corrumpatur. — *Abripere*, i. e. divertere, seducere.

(134) H: Humanitatem, æquitatem, rectitudinem, fidem excolebant.

Cœli dignitatem, ac hominum dignitas (135) sequebatur.

Hodierni temporis homines, excolendo Cœli dignitatem, quærunt hominum dignitatem. Postquam obtinuerunt hominum dignitatem, abjiciunt Cœli dignitatem. Tunc *id* dementiæ cumulus *est*. Denique necessario (136) pereunt et actum est.

§. ¶ LV. Meng tseu ait: τὸ optare (137) nobilitatem *est* hominum communis animus. Homines omnes habent nobilitatem (138) in semetipsis; tantummodo non (139) cogitant.

Id quod homines nobile putant non *est* cœlitus indita nobilitas. Quos Tchao meng (140) nobiles fecit, Tchao meng potest ignobiles reddere (141).

§. LVI. Carmen (142) ait: inebriavit *nos* ex vino; satiavit *nos* ex virtute! *Id* significat: satiavit *nos* ex

(135) G: Dignitates sponte sua veniebant, i. e. illis (J) minime ambientibus conferebantur.

(136) Aliter A: Collatam ab hominibus dignitatem perdunt.

(137) J: Homines eam nobilitatem quæ ex prædictis dignitatibus oritur, vulgo exoptant.

(138) H: Cœli dignitatem, sc. humanitatem, æquitatem, fidem et rectitudinem, intelligit.

(139) H: rebus externis, nempe cupiditatibus, mentem suam offuscari sinunt.

(140) H: *Tchao meng*, regni *Tsin* reguli primus minister.

(141) H: Homines igitur eam debent excolere ac præcipuo studio habere nobilitatem quam, ipsorum naturæ inhærentem, nemo adimere potest.

(142) A: Liber Carminum tomo *Ta ya* (1,797-11,889), oda *Ki tsoui* (3, 861-11,323).

humanitate *et* æquitate. Ideo (sapiens) non appetit hominum exquisitæ carnis *aut* optimi milii saporem. Bona fama *ac* magnæ laudes conferuntur in ipsum; ideo non exoptat hominum acu pictas vestes.

§. LVII. Meng tseu ait: humanitas vincit inhumanitatem quemadmodum aqua vincit ignem. Qui nunc temporis exercent humanitatem *agunt* velut qui, uno scypho aqua *pleno*, exstinguere (vellet) unius currus lignis *onusti* ignem, *ac*, *igne* non exstincto, tunc diceret: ¶ aqua non vincit ignem. Hoc modo adhuc (143) adjuvant illos qui maxime (144) inhumani *sunt*. Etiam denique necessario pereunt et actum est.

§. LVIII. Meng tseu ait: quinque fruges granorum optimæ *sunt*. Si non maturuerint, non *sunt* sicut plantæ (145) I *et* Paï. Humanitas etiam residet in maturitate et nihil amplius.

§. LIX. Meng tseu ait: *Cum* I doceret homines

(143) H: *Iu*, i. e. *tsou* (874) adjuvare. G: Humanitas (sive honestas) potest sane vincere inhumanitatem (sive cordis nequitiam); si vero homines humanit.tem non totis animi viribus, sed molliter tantum et defunctorie exerceant, tunc inhumanitatem (seu pravas cupiditates) vincere nequibunt.

(144) C: Tunc inhumani homines, hoc audito, humanitatem perfecte excolere difficillimum esse putant, ac continuo in suam inhumanitatem, i. e. in cupiditates, profundius demersi, effrænis libidinibus habenas laxant, et cœleste rationis lumen penitus exstinguunt, donec tandem nihil mali intentatum reliquerint. J: Aliorum hominum inhumanitatem et nequitiam exemplo suo adjuvant et adaugent.

(145) H: Nomen duarum plantarum quæ cerealibus herbis similes sunt. Earum fructus dulcis est, sed (G) multum abest ut quinque frumenti species pretio aut sapore adæquent. — *Non sunt sicut*, i. e. has fruges immaturas herbis *i* et *paï* maturis posthabemus.

jaculandi artem, debebant animum applicare τῷ tendere arcum. Discipuli etiam debent animum applicare τῷ tendere arcum.

Ta tsiang (146) cum doceret homines, necesse habebat uti circino *et* norma. Discipuli etiam necesse habent uti circino *et* norma (147).

(146) *Noël : Ta tsiang,* peritissimus ligni faber. *Tart. vers.:* magnus artifex.

(147) A, Quemadmodum prædictæ artes suas quæque regulas, sic et virtutis scientia suam normam, suum canonem habet, quibus neglectis, cum fructu studere nemo potest.

CAPUT VI.

Tractatûs Kao tseu pars posterior.

§. I. *Regni* Jin homo interrogans (1) Ouo liu tseu ait : *ex* ritibus (2) et τῷ comedere, quidnam gravis (3) momenti *est ?*

Ait : ritus *sunt* gravis momenti.

— *Ex* ¶ voluptate et ritibus (4) quidnam *est* gravis momenti ?

Ait : ritus *sunt* gravis (5) momenti.

— *Si* juxta ritus comedas, tunc (6) esuris et peris ; *si* non secundum ritus comedas, tunc obtines τὸ comedere. *An* oportet sequi ritus (7) ?

(1) J : *Ouo liu tseu*, Mencii discipulus, nomine *Lian* (11,081).

(2) J : Littera *li* indicat illas honestatis et temperantiæ (H) regulas quas quisque, inter edendum, servare tenetur ; *v. g.* hospes, nisi hero invitante et cibos offerente, comedere non debet (C).

(3) I. e. gravioris momenti.

(4) J : Intelligit ritus qui, conjugii vinculo, innatum voluptatis amorem intra honestatis fines, continent.

(5) J : Ubi semel vir illos ritus abjecit, in effrænatam licentiam et in omne flagitiorum genus prorumpere solet.

(6) J : intelligit tempus quo quis fame jam jam periturus est.

(7) J : Ritibus tunc adhærescere opus non est.

Si (8) ipsemet (9) obviam eas, tunc non obtinebis uxorem, *si* non (10) ipsemet obviam eas, tunc obtinebis uxorem. *An* oportet *ut* ipsemet obviam eas?

Ouo liu tseu non potuit respondere. Postero die transiens in *regnum* Tseou, illud retulit Mencio.

Meng tseu ait: in τῷ respondere his (11), quid (12) est?

§. II. *Si* non (13) metiens eorum radicem (14), conferas eorum extremitatem (15), tunc quadrata

(8) J: Intelligit tempus quo quis summa paupertate et penuria conflictatur.

(9) *Thsin ing*, obviam sponsæ per se ipsum ire, eamque in domum suam deducere. Sex cæremonias explendas habet sponsus, quas (præcipue quintam, quæ scilicet mittenda sponsæ munera præscribit), nisi magno sumptu rite exsequi non potest. *Vide* Morrison, Dictionnary of the Chinese language, arranged according to the radicals, p. 639, 2ª col.

(10) I. e. si sponsæ obviam non eas, neglectis, præ inopia, cæteris ritibus, qui hanc ultimam cæremoniam vulgo præcedunt.

(11) J: His quæstionibus circa ritus quæ sive ad esum, sive ad matrimonium pertinent.

(12) C: quid difficultatis est?

(13) C: Si generatim loquamur, ritus gravis momenti, esus et voluptas levis momenti sunt. Sed particulares casus occurrunt in quibus edendi aut matrimonii necessitas, cæremoniis in utroque servandis, præponderat. Editus montis apex ligno quadrata uncia lato altior est. Si vero exiguum hoc lignum in montis apicem imponas, lignum montis apice excelsius videbitur. Idem dicendum de auro quod, licet pluma gravius, pluma tamen levius erit, si fibulam auream cum curru plumis onusto conferas. *Thsin* proprie est montis apex; *thsin leou* (G) est summæ contignationis cacumen quod montis apici simile est. E interpretatur *thsin leou* excelsi montis verticem.

(14) J: intelligit ligni quadrata uncia lati et excelsi domûs tabulati infimam partem.

(15) H: Supremam utriusque partem intelligit.

uncia (altum) lignum (16) potes facere altius quam excelsum (17) domûs tabulatum.

« Aurum gravius *est* quam pluma. » Numquid dicitur unius fibulæ aurum *collatum* cum unius currûs plumis (18) gravius esse?

§. III. *Si*, sumens quod *in* τῷ comedere *est* majoris ponderis (19) et quod *in* ritibus *est* levioris momenti (20), conferat illa, numquid solum τὸ comedere *est* (21) majoris ponderis? *Si* sumens quod *in* ¶ voluptate *est* (22) majoris ponderis et quod *in* ritibus *est* (23) levioris ponderis, conferat illa, numquid solum voluptas *est* majoris ponderis?

(16) J : Lignum valde exiguum, scilicet quadrata uncia altum, cum esu et voluptate confert.

(17) J : Excelsum domûs (E : montis) cacumen cum ritibus confert.

(18) Juxta omnes fere interpretes, littera *weï* quæ hic redundare videtur, locum tenet litterarum *tchoung iu*, gravius quam. Similem locutionem, vide *Tom. I, part. I, textûs pag.* 31, *l.* 9, ubi altera littera *weï* litteras *kou koue* (antiquum regnum) repræsentat. J : Aurum, natura grave, cum ritibus, plumam natura levem, cum esu et voluptate confert. Exiguam ex auro fibulam, cum ritibus, currum plumis onustum ac proinde gravissimi ponderis, confert cum periculo præ fame moriendi, vel, præ egestate, sacrum matrimonii fœdus omittendi.

(19) J : Scilicet periculum ne fame pereat.

(20) J : Indicat ritus quos inter comedendum servare decet.

(21) J : Nonne in eo casu edendi necessitas ritibus non solum gravior est, sed etiam eorum qualecumque momentum immenso intervallo superat?

(22) Scilicet τὸ non ducere uxorem, ac proinde sacratissimum humanæ societatis officium negligere.

(23) J : Indicat eam cæremoniam qua sponsæ sponsus, oblatis prius muneribus, obviam ire solet. Nonne uxorem ducendi ac prolem suscipiendi necessitas non solum solitis matrimonii ritibus præponderat, sed etiam eos, infinita momenti gravitate, antecellit?

§ .IV. Vade (24) *et* responde illi, dicens: *si* rumpens fratris majoris brachium, rapias illud comedendum, tunc obtinebis τὸ comedere (25); *si* non rumpas, tunc non obtinebis τὸ comedere; tunc (26) numquid rumpes illud?

Si, transiliens orientalis (27) domûs murum, rapias ejus innuptam puellam, tunc obtinebis uxorem; *si* non rapias, tunc non obtinebis uxorem; tunc (28) numquid rapies illam?

§. V. *Regni* Tsao (29) *vir* (dictus) Kiao interrogans ait: homines omnes posse esse Yao *et* Chun (30), verum-ne est?

Meng tseu ait: ita.

K. *Ego* Kiao audivi Wen wang decem cubitis, Thang novem cubitis *altos fuisse*: nunc *ego* Kiao novem cubitis *et* quatuor unciis altus, comedo (31)

(24) Meng tseu regni *Jin* hominem alloquitur.

(25) Id est: Comedes, famem sedabis.

(26) J: Quasi diceret: Nonne satius est fame contabescere quam avulso fratris brachio vesci?

(27) J: I. e. vicinæ domûs.

(28) H, J: Hinc patet satius esse a matrimonio abstinere, quam virginem puellam vi rapere.

(29) J: Regni *Tsao* reguli frater minor.

(30) J: Ad verb.: *Hic sermo* est-ne? — Littera *tchou*, in hac locutione, dubitationis particulæ vice fungitur.

(31) C, J: Inter veteres nulli mortalium ad imperatores *Yao* et *Chun* propius accessere quam *Wen wang* et *Tchhing thang*. Nunc ego, cum corporis statura clarisimis *Wen wang* et *Tchhing thang*, similis sim, imperatores *Yao et Chun* æquare posse mihi videor; sed multum adhuc mihi deest. Dicas mihi quid agendum ut perfectam eorum similitudinem assequar?

milium et nihil amplius. Quomodo (agam) *ut* tunc possim?

M. t. ait: numquid *id* (32) consistit in hoc? etiam (situm est in τῷ) agere (33) et nihil amplius.

§. VI. Est homo in hoc (34) *loco. Si* vires non possint pares esse (tollendo) unius anatis pullo, tunc est sine viribus homo. *Si* nunc dicat: (possum) tollere centum kiun (35), tunc est ¶ robustus vir. Cum res ita sit, tunc *si* tollat τοῦ Ou hoe (36) pondus, ideo etiam habetur (alter) Ou hoe et nihil amplius. Homo quare τῷ esse imparem (37) mœret? solummodo non agit!

§. VII. Qui, lente incedens, it post seniores (38), dicitur reverens seniorum; qui celeriter incedens anteit seniores, dicitur non reverens seniorum. Tò lente incedere, numquid *est* id quod (homo) non potest? *Est* id quod non agit. Τοῦ Yao *et* Chun norma *est* pietas *et* reverentia seniorum et nihil amplius.

§. VIII. *Si* tu induas τοῦ Yao indumenta, *si* loquaris

(32) J: Tò fieri imperatoribus *Yao* et *Chun* omnino similem, numquid in breviore vel altiore corporis statura consistit?

(33) J: Age quidquid egerunt, easdem ac illi virtutes excole, et sufficit.

(34) J: Corpore aliis hominibus similis est.

(35) J: *Kiun*, triginta libræ sinicæ. Aliter E: Centum *kiun*, 3,000 librarum sinicarum pondus. Perperam Noel: *Ingens onus triginta licet librarum millibus grave.*

(36) J: *Ou hoe*, vir quidam inter veteres corporis viribus famosus. Perperam Noel: *Ecce autem alius.* A, B, C, J: de eodem homine, in utroque casu, agitur.

(37) A, C: scilicet imperatoribus *Yao* et *Chun* imitandis et adæquandis.

(38) E, B: Fratrem natu majorem intelligit.

τοῦ Yao sermones, *si* agas τοῦ Yao actiones, tunc *es* Yao et actum est.

Si tu induas τοῦ Kie (38[a]) indumenta, *si* loquaris τοῦ Kie sermones, *si* agas τοῦ Kie actiones, tunc *es* Kie et actum est.

§. IX. Ait : *ego* Kiao, *si* obtineam invisere *regni* Tseou principem, *ac* possim conducere diversorium, cupio *hic* subsistere atque accipere (39) studium in schola.

M. t. ¶ ait : recta via *est* sicut magna i. e. publica via (40). Numquid difficile *est eam* cognoscere? Hominis ægritudo *est* non quærere *illam*. Tu, (41) *si* revertaris *et* quæras illam, habebis satis superque magistrum.

§. X. Koung sun tchheou interrogans ait : (42) Kao

(38[a]) J : *Kie*, imperator, qui nullam in parentes pietatem, nullam seniorum reverentiam coluit, a prædictis imperatoribus omnino discrepat.

(39) J : Pietatis et reverentiæ documenta, in tua schola, accipere cupio, ut imperatoribus *Yao* et *Chun* similis evadam.

(40) C : i. e. clara, omnibus patens et pervia.

(41) J : Tu, domine, diversorium conducere ac mea præcepta accipere vis, quia nempe rectam virtutis normam admodum difficilem cognitu putas. An forte nescis illam rectam normam, nobis ingenitam esse? Solummodo homines illam cupiditatibus obcæcari vulgo sinunt; qui si in sese descendere vellent, apud se ipsos, hanc eximiam normam, omnium virtutum magistram, singulis momentis invenirent. Reverere igitur superiores, servi parentibus, et mox hanc pietatem, hanc superiorum reverentiam, qua imperatores *Yao* et *Chun* imprimis claruere, sponte tua, nulloque docente, assecutus eris; quid opus est alienos magistros procul quærere, cum tuum tibimet ipsi magistrum esse possis!

(42) J : *Kao tseu*, homo e regno *Thsi*.

tseu aiebat : (43) Siao pan (44) exigui hominis carmen (45) *est*.

Meng tseu ait : quare (46) dicit illud ?

— Ait : *quia* (47) indignatur.

M. t. ait : quam (48) imperite senex Kao exponit versus!

En est homo in hoc *loco*. *Si regni* Youeï homo, tenso arcu, *paret* sagitta ferire illum, tunc ipse ridendo, i. e. blande, loquens, dehortor illum. Non est aliud : alienus sum illi. *Si* meus frater natu major, tenso arcu, *paret* sagitta ferire illum, tunc ipse, flens *et* lugens, dehortor illum. Non est aliud : consanguinitate conjunctus sum illi.

Odæ Siao pan (49) indignatio, *est* τὸ parentum

(43) C, H : *Siao pan*, Carminum libri odæ titulus, tom. *Siao ya* (2203-11,889).

(44) J : Intelligit virum humanitate et pietate in parentes vacuum.

(45) G : Imperator *Yeou* (2,491), ex familia *Tcheou* (1,187), primo duxerat uxorem *Chin* (6,173) quæ peperit *I kicou* (2,108-8,686) futurum imperii hæredem. Præterea habuit alteram uxorem *Pao* (9,780), quæ genuit *Pe fo* (138-4,034). Dimisit priorem uxorem *Chin*, et exclusit *I kicou*. Tunc præceptor principis *I kicou* hanc odam composuit ut matris sic repudiatæ filiique regia hæreditate spoliati legitimas querelas et doloris acerbitatem vivide depingeret.

(46) J : Subaudi : *Kao tseu*.

(47) A : Vir in hac oda loquens patri indignatur.

(48) Sic interpres E. A, C, I : *Kou* angusti esse ingenii, ac unam tantum rei faciem videre. C : illi quidem versus virtutis indignationem spirant, sed hæc indignatio legitima est.

(49) C : Oda *Siao pan*, qua filius in turpem patris libidinem invehitur, non ex cæca bile, ut falso arbitratur *Kao tseu*, sed ex ardenti pietatis et humanitatis affectu orta est.

instar amare parentes. Tò parentum instar amare parentes, *est* humanitas. Quam (50) imperite senex Kao exponit versus!

§. XI. *K. s. t.* ¶ Ait: *Oda* (51) Kaï foung quare non indignatur?

— Ait: (52) *In oda* Kaï foung, parentum culparum levissima *est*; *in* Siao pan, parentum culparum maxima *est*. *Quando* parentum culpæ magnæ *sunt*, non succensere, (53) hoc *est* magis alienum fieri *illis*. *Quando* parentum culpæ exiguæ *sunt*, succensere, hoc *est* non pati (54) offendiculum. Magis alienum

(50) J : Ideo dicebam senem *Kao* primo tantum verborum cortici adhærere; unde fit ut auctoris mentem assequi et perspectam habere nequeat.

(51) G : Oda e carminum libro, Cap. *Peï loung* (11,200 bis-12, 271).

(52) C, J, Z : Oda *Kaï foung*, cum præcedenti oda *Siao pan* conferri non debet. In regno *Weï* (9,672) quædam mulier vidua, cum septem liberos genuisset, domi tranquilla et casta remanere non poterat. Hinc filii odam *Kaï foung* composuere, in qua non matris libidines, sed suam ipsorum pravitatem deplorant. Hujusce matris vita licentior, vituperanda quidem, sed in unius tantum familiæ damnum redundabat; e contra imperatoris *Yeou* flagitia qui legitimæ uxori concubinam, et filio throni hæredi nothum, substituebat, universam imperii ruinam, omnisque generis calamitates invehere poterant. Inde patet justam indignationis causam, ex qua oda *Siao pan* originem habuit, prædictis septem filiis defuisse.

(53) J : Si, tunc peccantibus parentibus, acriter non succenseat ut ad meliorem vitæ frugem redeant, pii filii amorem magis ac magis se exuere ostendit.

(54) Quidam interpretes, inter quos Tartaricus, litteram *ki* accipiunt pro verbo; *pou kho ki* non posse *lacessi*, *irritari*. Cæteri tropice vertunt (C) *offendiculum* : Proprio sensu *ki* significat saxum vel lapis in quem aqua spumat et salit. Ibidem *kho* est *pati*, *ferre*. Lapidem cum matre, aquam

fieri, non pietas *est;* non pati offendiculum, etiam non pietas *est.*

Koung tseu aiebat : Chun : ille maxime pius *erat! Vel* quinquagenarius ardenter amabat (parentes).

§. XII. (Doctori) Soung kheng (55) profecturo in regnum Thsou, Meng tseu occurrit in regione Che khieou.

M. t. ait : Magister, quo iturus es?

Ait : ego audivi *regna* Thsin *et* Thsou arma conserere. Ego volo invisere *regni* Thsou regulum, *ac* loquendo (i. e. dehortando) compescere illum. *Si regni* Thsou regulus non (56) gaudeat, ego volo invisere *regni* Thsin regulum, *et* loquendo compescere illum. *Ex* duobus regulis, ego habebo (unum) cui (57) ¶ gratus ero.

M. t. ait : *Ego* Kho, quæso, non interrogo sermonis singula; cupio audire ejus (58) scopum. Quid dices illi ?

S. k. ait : Ego dicam illud non utile *esse.*

M. t. ait : Magistri, i. e. tua, intentio : tunc

cum filio confert. Aqua vel leviter in lapidem impingens, subito irascitur, i. e. spumat, exsilit ; liberi, filii vitam matris licentiorem videntes, subito irascuntur.

(55) J : *Soung kheng* erat quidam vir litteratus, qui, bellorum tempore, imperium, doctrinæ suæ diffundendæ causa, perlustrabat.

(56) J : i. e. mea verba respuat.

(57) J : Cui mei sermones accepti erunt.

(58) Aliter J : *Tchi*, i. e. summa, epitome.

magna (59) *est*; magistri argumentum, tunc (60) non potest.

§. XIII. Magister, *si* lucrum loquaris *regnorum* Thsin *et* Thsou regulis, *ac regnorum* Thsin *et* Thsou reguli, gaudentes lucro, cohibeant trium exercituum multitudinem, horum trium exercituum milites gaudebunt cohiberi *vel* arma ponere, *et* delectabuntur lucro.

Si ille qui subditus *est*, propter amorem lucri serviat suo principi; *si* ille qui filius *est*, propter amorem lucri serviat suo patri; *si* ille qui frater minor *est*, propter amorem lucri serviat suo fratri natu majori, tunc princeps *et* subditus, pater *et* filius, frater natu major *et* frater natu minor; tandem, exuta humanitate *et* æquitate, propter amorem lucri alii alios tractabunt (61). Tò sic *agere* et non perire, nondum ¶ exstitit (62).

(59) J : Bellum erumpens compescere, populisque pacem dare pulchrum est.

(60) I : Hujusmodi argumentum in medium proferri non debet. Maxima enim quæ inter homines grassantur mala, utilitate proposita, ut plurimum, oriuntur. C : Si dicas id esse inutile, homines profecto quod utile sit avide quærent. Si igitur hodie, utilitatis causâ, arma deponant, cras, utilitatis causa, arma esse capescenda putabunt. *Ibidem* : Mencius vult utrumque regem humanitatis et æquitatis normam solummodo amplecti et sequi.

(61) Sic E : *taï* (2,682). — Si inferiores principi, juxta suam utilitatem, serviunt, princeps quoque inferiores, prout sua feret utilitas, bene vel male excipiet.

(62) J : Nullum est regnum, quod, principe ac subditis sic agentibus, non perierit funditus.

§. XIV. Magister, *si* humanitatem *et* æquitatem loquaris (*regnorum*) Thsin *et* Thsou regulis, *ac regnorum* Thsin *et* Thsou reguli gaudentes humanitate *et* æquitate, cohibeant trium exercituum multitudinem, horum trium exercituum milites gaudebunt cohiberi, i. e. arma ponere, *et* delectabuntur humanitate *et* æquitate.

Si ille qui subditus *est*, propter amorem humanitatis *et* æquitatis serviat suo principi; *si* ille qui filius *est*, propter amorem humanitatis *et* æquitatis serviat suo patri; *si* ille qui frater minor *est*, propter amorem humanitatis *et* æquitatis serviat suo fratri majori; tunc princeps *et* subditus, pater *et* filius, frater natu major *et* frater natu minor, relicto lucro, propter amorem humanitatis *et* æquitatis alii alios tractabunt. Tò sic *agere*, et non in toto imperio regnare nondum exstitit. Quid opus est loqui lucrum?

§. XV. *Cum* Meng tseu habitaret in *regno* Tseou, Ki gin (63), *qui* loco *regni* Jin *reguli* remanserat custoditurus, serica volumina offerre (64) jussit. Accepit, et non gratias-egit.

Cum ad tempus degeret in *urbe* (65) Phing lo,

(63) J : *Ki jin*, regni *Jin* reguli frater minor. Cum ille princeps vicini reguli aulam petivisset, regnum suum fratri minori custodiendum commiserat.

(64) C : Mencium ipsemet non adiit.

(65) J : Quædam regni *Thsi* urbecula.

Tcheou tseu, *qui* erat minister (66), serica volumina offerre jussit. Accepit, et non gratias egit.

¶ Alio die, ex *regno* Tseou transgressus in *regnum* Jin, invisit (67) Ki tseu. Ex *urbe* Phing lo transgressus in *regnum* Thsi, non invisit Tcheou tseu.

Ouo liu tseu gaudens *secum* ait : *Ego* Lian (68) nactus sum (69) occasionem.

§. XVI. Interrogans ait : Magister, transgressus in *regnum* Jin, invisisti Ki tseu ; transgressus in *regnum* Thsi, non invisisti Tcheou tseu. An quia ille erat minister ?

M. t. ait : Neutiquam. Chou *King* (70) ait : « Offerendo superiori (71), multa *sit* reverentia. *Si* » reverentia sit impar muneri, *hoc* dicitur non » obtulisse superiori. Solummodo non utitur (72) » *vera* intentione in offerendo. »

Quia (73) ille non perfecte egit τὸ superiori offerre.

(66) J : Gravissima proregis dignitate, ut *Ki jin*, non detinebatur. Mencium itaque præsens adire poterat.

(67) J : Invisit *Ki jin*, ut pro missis muneribus gratias ageret.

(68) J : *Lian*, nomen viri *Ouo liu tseu*.

(69) J : Interrogandi ansam nactus sum.

(70) G : *Chou king*, capite *Lo kao* (4,950-10,089).

(71) C : Liber *Chou king* loquitur de muneribus quæ regulus imperatori, Mencius de donis quæ sapienti regulus, offerre solet.

(72) Sic interpres E.

(73) C : Mencius libri *Chou king* sensum sic explanat. J : Hinc patet me non invisisse *Tcheou tseu* quia munera sua rite et juxta urbanitatis leges mihi non obtulit, non vero quia ministri partes agebat.

§. XVII. Ouo liu tseu gavisus est. Quodam interrogante, Ouo liu tseu ait : Ki tseu non poterat (74) transire in *regnum* Tseou, Tcheou tseu poterat transire in *urbem* Phing lo.

§. XVIII. ¶ Chun iu kouen ait : τὸ priore loco ponere nominis famam, *et* rerum gestarum merita, causâ hominum *est*; τὸ posteriore loco ponere nominis famam *et* rerum gestarum merita, sui ipsius causâ *est*. *Tu*, Magister, fuisti in trium primariorum præfectorum medio; *et quando* nominis fama rerumque gestarum merita nondum innotuerant (75) supra *et* infra (76), abiisti. Vir humanus an vere sicut illud *agit* ?

Meng tseu ait : Qui degens in inferiori conditione, noluit, ὢν sapiens, servire (77) degeneri (principi), *est* (77 [a]) Pe i. Qui quinquies adivit Thang, *qui* quinquies adivit Kie, *est* I in. Qui non oderat pravum principem, *qui* non recusabat exiguum magistratum, *est* Lieou hia hoeï. *Horum* trium virorum, *licet* dissimilis *esset* agendi ratio, eorum

(74) *Vide not.* 66.

(75) Sic interpres Tartaricus. *Kia* est proprie *addere*, *conferre in*. E hanc litteram explicat *attingere* (1,092).

(76) J : Littera *chang*, supra, principem; littera *hia*, infra, populum indicat. C : *Supra*, principem rectum facere, *infra*, populum sublevare non potuisti, quod tamen penes te, tam sublimi dignitate indutum, omnino erat.

(77) J : Principem pravum, humanitatisque expertem intelligit.

(77[a]) Vide indicem nominum propriorum.

scopus unicus *erat.* Unicus (ille scopus) quid *erat ?* dicitur humanitas. Sapiens (78) etiam humanus *sit*, et nihil amplius. Quid necesse est *eum* similem (78 [a]) *esse* ?

§. XIX. Ait: *Regni* Lou *reguli* Mo koung tempore, *cum* Koung i tseu totam administrationem exerceret, *ac* Tseu lieou *et* Tseu sse fuissent præfecti (79), *regnum* Lou multo magis (80) imminutum est. *Si* res ita sit, an sapientes non afferunt utilitatem (81) regno ?

M. t. ¶ ait : *cum* Iu *regni* (regulus) non usus esset Pe li hi, periit (82). *Cum regni* Thsin (regulus) Mo koung usus esset illo, regulorum dux evasit. *Cum* non usus esset sapientibus, tunc periit; τὸ imminui (83) quomodo potuisset obtinere ?

§. XX. (Chun iu kouen) ait : *cum* olim Wang

(78) J : Mencius se ipsum innuit.

(78[1]) Quid necesse est eum similem esse aliis sapientiæ magistris qui humanitatis studium suo quisque modo diffundere nituntur ?

(79) J : Varia administrationis munera distribuebant et curabant.

(80) J : Magnam territorii partem, vicinorum hostium incursibus, amisit.

(81) J : *Chun iu kouen* Mencium perstringit, qui licet e regno nondum discessisset, nondum tamen magni aliquid molitus erat.

(82) H : Id est, regnum suum amisit.

(83) C : Si regulus regni *Lou* solio non pulsus est, sed tantum nonnihil territorii, hostilibus incursibus, amisit, id trium sapientium præsenti auxilio et consiliis unice tribuendum. Hinc patet qua de causa prædictus princeps omne regnum amiserit. Fieri enim non poterat ut ille, rejectis sapientium consiliis, alicujus tantum terrarum suarum partis, quemadmodum regnum *Lou*, jacturam faceret ac proinde exitium fugeret. Quid igitur effutis sapientes regno esse prorsus inutiles ?

pao (83[a]) degeret juxta (84) Ki, (homines) crocei fluvii occidentalem partem (incolentes) facti sunt periti demissa voce canere. *Cum* Mian Kiu (85) degeret in *regione* Kao tang (86), *regni* Thsi dextræ partis (incolæ) periti facti sunt alta voce canere. *Virorum* Hoa tcheou *et* Ki liang (87) uxores *cum* peritæ essent cantu lugubri deflere suos maritos, immutaverunt regni hominum mores. *Si quis* habet (88) intus, necessario *illud* prodit exterius. *Virum* agentem hanc rem (89) et non habentem hoc meritum, *ego* Kouen (89[a]) nondum vidi. Ideo non sunt *ulli* sapientes. *Si qui* essent, *ego* Kouen profecto cognoscerem illos.

§. XXI. (Meng tseu) ait: *quando* Confucius erat *in* (regno) Lou (90) summus justitiæ præses,

(83[a]) G: Homo e regno *Wei* (9,672).

(84) J: *Ki*, nomen fluvii. Vir ille degebat in regione ad fluvii crocei orientem sita.

(85) G: *Mian kiu*, vir e regno *Thsi* (13,239)

(86) H, J: Regio in dextra parte regni *Thsi* sita.

(87) C, E: Hi duo viri erant regni *Thsi* reguli *Tchouang* (8,956) ministri; inter pugnandum a *Kiu* (8,959) cæsi sunt.

(88) A: Si quis virtutem intus absconditam possideat, mox illam actis suis exerit et patefacit.

(89) C: I. e. Qui hujusmodi virtutem intus possesserit, nec tamen fama ac gestarum rerum honore claruerit.

(89[a]) H: *Kouen* Mencium oblique perstringit qui, licet in regno *Thsi* degeret, nullo adhuc merito insignem se præbuerat. Unde colligere videtur eum (C) sapientis nomine esse indignum.

(90) G: Liber *Sse ki* (1,123-7,748) ait: Confucius in regno *Lou* summi justitiæ præsidis, ac simul primi ministri munus gerebat. Quo audito,

(princeps) non utebatur (91) *eo*. Mox (92) sacrificium (93) obtulit. *Cum* litatæ carnes non fuissent missæ (93[a]), non exuto (94) solemni pileo, abiit. Qui non noverant, eum putaverunt (sic agere) causâ (95) carnis; illi qui noverant, eum putaverunt (sic agere) causâ ¶ inurbanitatis (96). Quoad Confucium, tunc volebat propter levem (97) culpam abire, non volebat censeri sine causa discedere. Id quod sapiens agit, vulgi (98) homines profecto non intelligunt.

§. XXII. Meng tseu ait : quinque (99) regulorum

vicini regni *Thsi* (13,239) regulus metu perculsus est. Tunc regni *Thsi* vir, *Chao tching mao* (2,204-4,652-1,030) regni *Lou* regulo plures puellas pulchritudine eximias, dono misit. Minister *Ki wan* (2,072-4,235) cum principe ivit ut illas videret, ac statim (E) *Ting koung* (2,119-612), puellarum amore captus, remissa omni regiminis cura, sapientis Confucii monitis obsurduit. Quod ægre ferens discipulus *Tseu lou* (2,059-10,691) ait : Magister hinc nos discedere decet, etc.

(91) C : Confucius decreverat quidem abire, timebat vero ne turpem principis *Ting koung* libidinem patefaceret. Exspectavit igitur opportunam occasionem, qua nec gravi de causa, nec tamen sine ratione abire videretur; quæquidem se brevi obtulit.

(92) Sic plerique interpretes, aliter H : comitatus (*thsoung*) principem (*kiun*).

(93) E : In templo majoribus dicato.

(93[a]) C : Principem Confucio primarium præfectum agenti, litatæ carnis ferculum, de more, offerre, decebat.

(94) I : i. e. celeriter abiit.

(95) J : Quia litatam carnem non obtulerat.

(96) E : Quia debitæ urbanitatis officium a regulo defuerat.

(97) Sic Tartaricus interpres et plures alii. H, I, J : interpretantur *weï kou*, occultam causam. Sic etiam Noël.

(98) J : Mencius tacite innuit sophistam *Kouen*.

(99) J : Mencius indicat regni *Thsi* (13,239) regulum *Wan koung* (4,235-612), regni *Tsin* (3,920) regulum *Wen* (3,783) *koung*, regni *Thsin*

archontes, *in* tres (100) imperatores sontes (101) homines *fuere*. Hodierni reguli *in* quinque regulorum archontes, sontes homines *sunt*. Hodierni primarii præfecti, *in* hodiernos regulos, sontes homines *sunt*.

§. XXIII. ¶ Tò imperatorem (102) ire ad regulos dicebatur SUN CHEOU; τὸ regulos in aula invisere imperatorem dicebatur TCHU TCHI.

Vere invisebat arantes, *et* supplementum dabat *iis qui* non (103) satis habebant; autumno invisebat metentes *et* subsidium dabat *iis qui* (104) sufficienter non habebant.

§. XXIV. *Si*, *cum* ingrederetur (105) eorum ditionis fines, terra (106) dumis extricata esset, *si* agri bene culti, *si* alerent senes *ac* honorarent sapientes, *si* viri ingenio præstantes præficerentur publicis muneribus; tunc remunerabatur *eos*: remunerabatur (107) terrâ.

(7,151) regulum *Mo* (7,228) *koung*, regni *Soung* (2,103) regulum *Siang* (9,806) *koung*, regni *Thsou* (4,379) regulum *Tchouang* (8,956) *koung*.

(100) J : Intelligit imperatores *Iu* (7,106), *Tchhing thang* (3,176-5,124), *Wen wang* et *Wou wang* (3,783-5,884*bis*-4,658-5,884 *bis*).

(101) I. e. in tres imperatores, eorum leges et statuta transgressi, peccarunt.

(102) Vide *lib.* I, *c.* II, §. XVIII.

(103) J : Qui frugum penuria, ad unam anni tempestatem, laborabant.

(104) J : Qui frugibus carebant quibus per unum annum alerentur.

(105) J : Regulorum regnum intelligit.

(106) J : Terra vomere optime exculta, atque in nitidos campos disposita.

(107) J : Eorum ditionem, novas addens terras, adaugebat.

Si, *cum* ingrederetur eorum fines, terra inculta *et* dumis aspera *esset; si* negligerent senes *et* amitterent i. e. desererent (*alii* expellerent) sapientes; *si* (108) tributorum exactores præficerentur publicis muneribus, tunc castigabat *illos.*

§. XXV. *Si* semel *regulus* imperatorem non inviserat, tunc (imperator) deprimebat (109) ejus dignitatem. *Si* bis non inviserat imperatorem, tunc imminuebat (110) ejus terras. *Si* ¶ ter non inviserat imperatorem, tunc (111) sex turmæ mutabant illum.

Itaque imperator (112) plectit et non (113) armis petit; reguli (114) armis petunt et non plectunt. Quinque archontes, (115) collectis in unum regulis, armis petivere (alios) regulos. Ideo dicebam :

(108) G : *Pheou khe* significat *colligere tributum.* — Alii interpretes has litteras, proprio sensu, quemadmodum et nos, accipiunt; alii explicant : viri rapaces ac lucro inhiantes.

(109) H, J : Ejus dignitas uno gradu minuebatur. v. g. ex *Koung* (612) fiebat *Heou* (217) etc.

(110) H : Si haberet ejus ditio centum *li*, imperator trigenta detrahebat.

(111) J : Sex imperatoris turmæ illi regnum adimebant, ejusque dignitatem in alium regulum transferebant.

(112) C : Imperator regulorum ducem jubet alios regulos colligere ac illis præesse, ut rebellem regulum suo nomine puniant.

(113) H, J : Imperator per se ipsum, rebellem non aggreditur; timet enim (C) ne id sublimem qua induitur dignitatem parum deceat.

(114) J : Reguli, imperatoris jussu tantum arma capessunt; non audent vero privata auctoritate rebellem compescere, ne forsan imperatoris jura sibi arrogare videantur. Quod quidem quinque prædicti regulorum archontes minime secuti sunt.

Quinque Archontes in tres imperatores (115) peccarunt.

§. XXVI. *Inter* quinque Archontes, Houan koung fuit (116) præclarus.

— *In* regione Koueï khieou convocatis (117) regulis, alligavit victimam, imposuit (118) librum, et non linivit labra (119) sanguine.

Primo præcipiens ait : Occide *filios* non pios; noli (120) mutare institutum hæredem; noli concubinam facere uxorem.

— Secundo præcipiens ait : Honoribus affice (120a) sapientes; ale (120b) viros ingenio præditos; sic (120c) in clara luce collocabis *viros* habentes virtutem.

— Tertio præcipiens ait : Reverere senes; di-

(115) H : Enimvero rebelles armis petendi potestatem, quæ soli imperatori competit, immerito usurparunt.

(116) Mencius amplam hujus reguli potentiam intelligit.

(117) J : Ad fœdus inter se sanciendum convocatis. H : *Wan koung*, ut regulorum potentissimum decebat, solemni huicce cæremoniæ præfuit.

(118) H : In victimæ tergum imposuit librum statuta continentem ad quæ servanda reguli jurejurando se alligaturi erant.

(119) H : Necesse non duxit, victima, pristino more, mactata, accepto ejus cruore fœderatorum ora oblinire.

(120) J, Z : Regulus nothum filium e concubina natum substituere non debet in locum legitimi filii, jam a se, in regni hæreditatem, solemniter designati.

(120 a) J : Eos publicis muneribus præfice.

(120 b) J : Scilicet annuis stipendiis.

(120 c) Sic A, E. Tartaricus interpres imperativi formam adhibet : *Splendore orna viros virtute præditos*; sed in hac versione particula *i* (*sic, hoc modo*), omittitur.

lige parvulos; ne obliviscaris (121) hospites *et* viatores.

— Quarto præcipiens ait : Litterati (122) ne habeant (123) hæreditaria officia; publicorum officiorum res ne (124) simul gerantur; *si* eligas litteratos (125), necessario obtine (126); noli privata auctoritate interficere (127) primarios præfectos.

— Quinto præcipiens ait : Noli, sinuose facere (128) aggeres; ne (129) impedias frugum venditionem; noli principatum conferre (130) *alicui* et non monere.

(121) H : Externorum regnorum primarii præfecti dicuntur *pin* (10,469), plebei homines vero *liu* (3,837). Aliter J : Littera *pin* eos indicat litteratos qui extra suum regnum, munus adepturi, iter faciunt. Ne obliviscaris i. e. neglectui ne habeas.

(122) J : Intelligit litteratos qui jam munere functi sunt.

(123) J : Annua tantum stipendia accipiant; timendum enim est ne filii a patre degeneres sint, ac proinde paterno muneri continuando impares.

(124) J : Gallice : *Que la même personne ne cumule pas deux places à la fois.* H : Sic enim fieri potest ut, dum alii muneri vacat, aliud negligat.

(125) Ut nempe aliquod ipsis munus obeundum committas.

(126) H : Obtine, inveni virum ingenii dotibus vere præditum. H : Obtine sapientem.

(127) J : Si aliquod crimen admiserint primarii præfecti, imperatorem commone, ejusque tantum permissu aut jussu, reum ultimo supplicium affice.

(128) I. e., juxta agrorum sinus et anfractus. Litteras *wou khio fang* aliter interpretatur E : Noli ex proprio motu et arbitrio tuo exstruere aggeres, ne forte (H, J) dum, pluviarum aut siccitatis tempore, aquas coerces et colligis, vicinis regulis multa damna afferas.

(129) E : Noli, ingravescente rei frumentariæ inopia, vicinos regulos annonæ commeatibus excludere.

Ait : Omnes mecum fœdere juncti homines, postquam sancivistis fœdus ¶ (131), ite (132) in bonum.

Hodierni reguli, omnes transgrediuntur has quinque leges. Ideo dicebam : Hodierni reguli in quatuor Archontes peccant.

§. XXVII. Adaugere principis (133) vitia : hæc culpa levis *est*; obviam (134) ire principis vitiis : hæc culpa gravis *est*. Hodierni primarii præfecti, omnes obviam eunt principis vitiis ; ideo dicebam : hodierni primarii præfecti in hodiernos regulos peccant.

§ XXVIII. Lou (135) volebat facere Chin tseu (136) exercitus ducem. Meng tseu ait : τὸ, non (137) edocto

(130) H : Regni vel urbis principatum, primario præfecto, clam imperatore vel absque ejus permissu, conferre.

(131) C : *Yan*, particula auxiliaris.

(132) Tartaricus interpres : Omnes boni estote. J : Concordes cum vicinis regulis vivite. Aliter H : Nolite contra fœdus, contra quinque leges hoc fœdere pactas, facere.

(133) J : Meng tseu de assentatoribus et adulatoribus loquitur. A : Principem, si peccet, non solum non reprehendere, sed etiam ei indulgere, morem gerere, adblandiri, hoc est principem ad majora vitia impellere. Sed cum reipsa delictum principis sit, ideo ministri levior culpa est.

(134) J, A : Principem cujusvis culpæ adhuc immunem, exemplis aut consilio suo ad vitia inducere.

(135) Id est : regni *Lou* regulus.

(136) C : Videlicet ut, regnum *Thsi* aggressus, regionem *Nan yang* in suam potestatem redigeret. Ea quidem erat regni *Lou* principis intentio, sed illum prius *Chin tseu* ad id consilium capessendum impulerat.

(137) A : Primum decet populum ritus et æquitatem edocere. Si enim

populo, uti illo, dicitur in exitium impellere populum; qui in exitium impellebant populum, non (138) tolerabantur a generatione (139) imperatorum Yao *et* Chun. *Licet*, semel pugnando, vincas Thsi *ac* statim occupes Nan yang (140), tamen non licet (141).

§. XXIX. ¶ Chin tseu, mutato vultu, non gaudens *i. e.* iratus, ait: illud : tunc *est* id quod ego (142) Kou li (143) nescio.

Ait: ego clare dicam tibi. Imperatoris ditio, ambitu mille li. *Si* non mille li, non suppeteret ad excipiendos regulos (144).

Reguli ditio, ambitu centum li. *Si* non centum li, non suppeteret ad observandum (145) venerabilium templorum avis dicatorum τὸν statutorum librum.

---

illum, rudem adhuc ac incultum, periculis objicias, ab hostibus facile mactabitur.

(138) A, I: Humanissimi imperatores *Yao* et *Chun*, sævos hujuscemodi regulos impunes non relinquebant, i. e. debita (Z) morte mulctabant.

(139) Aliter E: A populo *(chi)* humanitatis et æqui servantissimo.

(140) J: *Nan yang* regni *Thsi* urbis nomen.

(141) H, J: Id rectæ rationi et æquitati contrarium est.

(142) J: *Kou li* nomen loquentis.

(143) C, Z: Prorsus ignoro quare regionem *Nan yang*, una si possum pugna, occupare non liceat.

(144) H, J: Reguli, sive alii alios inviserent aut invitarent, sive apud se exciperent, magnas impensas, tum in muneribus offerendis, tum in conviviis inter se celebrandis, faciebant.

(145) I, Z: I. e. ad observanda statuta libri illius sacerrimi qui in majorum defunctorum templo sedule custodiebantur. Hic liber docebat quænam in sacrificio *Thsi* (7,039) mactandæ essent victimæ, quænam munera, in regulorum conventu, offerenda.

§ XXX. *Cum* Tcheou koung principatum accepit in *regno* Lou, (ditio ejus) erat ambitu centum li. Terra minime non (146) sufficiebat et tantum consistebat in centum li.

Cum Thaï koung principatum accepit in *regno* Thsi, (ditio ejus) etiam fuit ambitu centum li. Terra minime non sufficiebat et tantum consistebat in centum li.

Nunc Lou ambitu centum li quinquies *habet* (147). Tu, putas ne, *si* exoriretur imperator, tunc Lou fore quod imminueret, *an* fore quod adaugeret (148)?

§ XXXI. Τὸ ¶ vacue (149) capere (150) hoc *atque* hoc dare isti, tamen humanus vir non ageret, quanto magis (non ageret) τὸ, occidendo homines, quærere illud (151)!

(146) J : Licet ditio attributa regulo centum *li* non excederet, omnibus tamen sumptibus faciendis tunc abunde sufficiebat.

(147) C, G : Nunc regnum *Lou* quintuplo majus est quam olim, quando, principis *Tcheou koung* tempore, centum *li* non excedebat. Exigua regna invadendo, sic mirum in modum accrevit! Si vero aliquis exoriatur imperator, procul dubio magnam territorii partem ei adimet, nedum addat. Quid igitur opus est regni *Lou* territorium, capta regione *Nan yang*, extendere et adaugere ?

(148) H : Pro certo habeo futurum esse ut imperator regno *Lou* magnam territorii partem adimeret. Antiquis enim legibus cautum est ne regulus plus quam centum *li* possideat.

(149) *Tou*, (H) vacua manu, i. e., inermi manu. Videlicet (C) sine ulla pugna, nemine occiso.

(150) A : Occupare regionem *Nan yang*, ac illam regno *Lou* dare.

(151) A : Ditionis suæ terras, homines morti objiciendo, extendere non sustineret.

Sapiens serviens principi, debet inducere suum principem ad τὸ se conformare rectæ rationi *ac* animum applicare ad humanitatem et sufficit.

§ XXXII. Meng tseu ait: qui hodie serviunt (152) principi, aiunt: ego possum pro principe excolere (153) terras, *et* implere publicum ærarium. Ii *sunt* quos hodie vocant bonos (154) ministros *et* quos olim vocabant populi spoliatores (155).

Si, principe non aspirante ad rectam rationem nec mentem applicante ad humanitatem, quærat *i. e.* nitatur ditare illum, hoc *est* ditare Kie (156).

§ XXXIII. (Qui aiunt) « ego possum pro principe » fœdus inire (157) cum regnis; *si* pugnem, profecto » vincam, » *sunt* ii quos hodie vocant bonos ministros, *sunt* ii quos olim vocabant populi (158) prædones.

§ XXIV. *Si*, principe (159) non aspirante ad rectam normam, nec applicante animum ad humanitatem, nitatur pro eo contentis viribus pugnare, hoc *est* adjuvare Kie.

(152) Ministros intelligit *Meng tseu*.

(153) C: Terræ vires exhaurire ut uberiores fructus reddat.

(154) J: Quia scilicet regni opes adaugent.

(155) J: Quia populum re familiari et opibus spoliant.

(156) *Kie*, imperator, sua in populum sævitia et nequitia famosus.

(157) C: Sociorum armis et auxilio nixus, victor evadam.

(158) J: Quia populi vitam hostilibus armis hauriendam objiciunt.

(159) C: Mencius innuit eorum principum consuetudinem, qui nihil aliud quam vicinos regulos aggredi et spoliare, occupataque illorum ditione, potentes fieri student.

Si ¶ sequatur *princeps* hodiernam (160) agendi normam, nec immutet hodiernos mores, quamvis des illi imperium, non poterit (161) uno mane permanere.

§ XXXV. Pe koueï (162) ait: ego (163) cupio *ex* viginti sumere unum: quid tibi videtur?

Meng tseu ait: tui agendi norma *est* borealium barbarorum agendi (164) norma.

§. XXXVI. *In* decies mille domorum regno, *si* unicus homo figulinam exerceat, tunc numquid poterit? Ait: non poterit, *quia* vasa non suppetent usui.

M. t. ait: *apud* boreales barbaros quinque fruges non nascuntur; solummodo milium nascitur; non habent mœnia, palatia, domos, *nec* venerabilium templorum majoribus dicatorum sacrificii tsi cæremonias; non habent (165) regulorum serica volumina *et* convivia; non habent centum magistratus *et* præfectos; ideo *ex* viginti sumunt unum et satis est.

(160) J : Mencius litteris *tao* (agendi ratio) et *sou* (mores), eos innuit ministros qui principem suum ditem armorumque potentia validum efficere, solummodo student.

(161) H : Profecto illa potentia spoliabitur.

(162) J : *Pe koueï* nomine *tan* (34).

(163) J : Tributi legem qua decimam frugum partem pro tributo exigunt principes, acerbiorem puto. Quid, si vigesima tantum pars irrogaretur?

(164) I : Borealium regionum barbari hujus modi tributum, nempe decimam partem, exigunt.

(165) J : Regulos muneribus non invitant, nec convivio excipiunt, magistratibus, præfectis, stipendia non pendunt. Cum igitur paucissimos sumptus faciat princeps, paucissima etiam tributa exigere potest.

§. XXXVII. Nunc *si*, (princeps) habitans in medii regno, rejiciat hominis officia (166) nec habeat (167) sapientes, quomodo (168) poterit?

¶ Si figuli pauci *sint*, adhuc non potest (169) esse *vel* stare regnum; quanto magis (170) *si* careat sapientibus?

§. XXXVIII. *Si* velimus illud facere levius quam *imperatorum* Yao *et* Chun regula, *illi* (erunt) magni (171) Me, *nos* parvi Me.

(166) J : Indicat locum supra allatum : *Non habent mœnia*, etc.

(167) H : Indicat supradicta : « *Non habent magistratus, præfectos.* »

(168) B, I, J : Administrare regnum.

(169) Sic versio Tartarica. B et J : Constituere (7,355) nec non rite gubernare regnum. Aliter E, quem sequitur Noël : Omni unius regni populo satis magnam vasorum copiam solus suppeditare nequit. Sed hæc interpretatio sequentibus *quanto magis*, etc., male congruit. In loco præcedenti : *kin kiu tchoung koue etc.*, post litteras *khi kho hou*, multi interpretes supplent *weï koue* (5,595,-1,539), alii, *tchi-jin* (4,901-91), administrare regnum (*Vid. not.* 168), regere homines. Unde licet litteras *weï koue* loci quem explicamus, a genuina significatione (scilicet, administrare regnum), non detorquere.

(170) C : Quanto magis vastum Chinæ imperium carere non potest sufficienti magistratuum et præfectorum numero, quiquidem varia administrationis munera obeant, omniaque humanæ societatis officia observanda curent. Si igitur regnum, sublatis sapientibus istis, rite administrari nequeat, tunc necesse est satis larga tributa exigi ut princeps annuis sapientum sive magistratuum et præfectorum stipendiis suppeditet. Inde patet leve tributum, quod in vigesima tantum frugum parte exigenda consisteret, in sinensi imperio exerceri non posse.

(171) I : Si vigesimam tantum frugum partem, non decimam, ut imperatorum *Yao* et *Chun* legibus sancitum est, exigere velimus, supra memorati regionum borealium barbari (dicti *Me*), qui nobis levissimum tributum exercendi exemplum dederunt, erunt magni *Me*, nos erimus parvi *Me*. Ibidem : Istis barbaris similes evademus.

Si velimus illud (172) facere gravius quam *imperatorum* Yao *et* Chun regula, (Kie erit) magnus Kie, *nos* parvi Kie.

§. XXXIX. Pe koueï ait : *Mei* Tan (173) τὸ coercere (174) aquas, superat (175) Iu.

Meng tseu ait : Domine erras : τὸ τοῦ Iu dirigere (176) aquas, aquarum via (177) *est*.

§. XL. Idcirco Iu quatuor maria fecit (178) lacunam ; nunc, domine mi, vicina regna fecisti lacunam.

Aquæ transverse fluentes (179) dicuntur exun-

(172) I : Si tributum decima frugum parte gravius imponere velimus, tunc sævus imperator *Kie*, qui acerbæ istius exactionis exemplum nobis dederit, erit magnus *Kie*, nos erimus parvi *Kie*. Ibidem : Immiti huic imperatori *Kie* similes evademus.

(173) H : *Tan* (34), nomen viri *Pe koueï*.

(174) B : Interpres *Tchao* ait : Tunc temporis reguli levibus identidem inundationibus vexabantur. *Pe koueï*, erectis aggeribus, illuviem, aquas in vicina regna avertendo, compescuit. Quocirca se, hujus modi industria, clarissimum imperatorem *Iu* superavisse stulte jactitat.

(175) Quasi diceret : Exundantes aquas solertius quam *Iu* compescui.

(176) A : *Iu*, ut diluvium coerceret, aquas quæ sponte sua, et naturali propensione deorsum feruntur, excavatis alveis, hinc inde collegit, et, via jam sua, ad mare defluere jussit.

(177) J : Littera *tao* indicat imperatorem *Iu* aquas, juxta naturam suam, et in viam (A) quam sponte sequi solent, scilicet deorsum, deduxisse.

(178) J : *Iu* aquas in mare, sine ullius damno, velut in tutum receptaculum, deflexit ; tu vero, naturalis aquarum propensionis omnino ignarus, eas in vicina regna, tanquam in suum receptaculum, cum ingenti regulorum damno, refudisti! Quomodo imperatori *Iu*, coercitis diluvii aquis tam præclaro, te conferre audes?

(179) H : Aquæ via non sua i. e. deorsum non fluentes, dicuntur *extra alveum effusæ*, seu *inundantes aquæ*.

dantes aquæ; exundantes aquæ *sunt* magnæ (180) aquæ. Illud *est* quod humanus vir odit (181). Domine mi, erravisti.

§. XLI. Meng tseu ait: *Si* sapiens non *sit* animo firmus (182), quomodo custodiet (183)?

§. XLII. ¶ *Cum* (184) Lou vellet facere *ut* Lo tching tseu regni administrationem (185) capesceret, Meng tseu ait: ego, *ex quo* audivi illud, *præ* gaudio non dormio.

Koung sun tchheou ait: an Lo tchhing tseu *est* animo fortis (186)?

M. t. Ait: minime.

K. s. t. An habet prudentiam *et* vim excogitandi (187)?

M. t. Ait: minime.

(180) J: Litteræ *houng chouï* (magnæ aquæ), diluvium indicant, quod imperatoris *Yao* tempore desæviit.

(181) J: Damna diluvii, immensorum malorum causæ, vir humanitate præditus abhorret; tu vero, exundantem aquam, in vicinorum regulorum terras avertendo, ærumnas imperatoris *Yao* tempore grassantes, quodam modo renovasti! Nonne jure ac merito dicebam te vehementer errasse?

(182) Sic J. Alii interpretantur *sincerus*, *fidelis* (253); alii, *perspicax* (3,890); alii, *sibi fidens*.

(183) E: Quomodo, virtutem amplexus, in ea constanter et inconcusse perstare valebit?

(184) J: Regni *Lou* regulus.

(185) Princeps sapienti huic Mencii discipulo totam regni administrationem tractandam committere statuerat.

(186) A: An satis firmo animi robore valet ut grave totius administrationis onus sustinere possit?

(187) Perperam Noël: *Sollicitus (liu)*. A, B, I, J: An consilia optima, nec non ad regnum gubernandum maxime idonea inire, excogitare scit?

K. s. t. An multum (188) audivit *et* scit?

M. t. ait: minime.

§. XLIII. *K. s. t.* Si ita sit, quare *præ* gaudio non dormis?

M. t. ait : quoad hunc hominem, amat (189) bonum.

Ait: τὸ amare (190) bonum (191) sufficit-ne?

M. t. ait: *si quis* amet (192) bonum, tunc habet plusquam sufficit (193) ad imperium, quanto magis *ad* Lou regnum?

§. XLIV. *Si* vere amet bonum, tunc (194) *qui habitant* intra quatuor maria, omnes facilia *i. e.* non

(188) C: Quod in viris regni administrationi præpositis magni fit, est librorum classicorum cognitio, longo studio confirmata; hæc enim hominum mores penetrandi, resque et consilia ad temporis rationem accommodandi artem docet. An *Lo tching tseu* universas antiquitatis et temporum recentiorum res audivit, legit, didicit, ac eas penitus memoria et corde tenet?

(189) A: Quidquid bene dictum audit aut factum videt, corde intimo vere amplectitur, illudque sedulo colligit, ut exinde aliquam utilitatem decerpat.

(190) H: Bona verba, bona facta quæ ab aliis veniunt, approbare, amplecti atque in usum suum adhibere.

(191) A: Nempe ad regendum *Lou* regnum. J: Ad dirigendam cujuslibet regni administrationem.

(192) A: Si *bonum*, nempe *bona* verba, *bona* consilia, a se solo desumat, hujusce *boni* fontem brevi exhaustum sentiet; si vero ab aliis hominibus, qui in imperio pene innumeri sunt, ex eorum consiliis perennes et quasi semper redivivos fructus colligere poterit.

(193) E: Ad gubernandum universum imperium, quanto magis ad regendum exiguum regnum *Lou*!

(194) J: Intelligit omnes totius imperii homines qui *bono* (*chen*, 1,322) i. e. virtute præditi sunt.

longinqua ducent mille li et venient prædicare illi (195) ¶ bonum.

§. XLV. *Si* non amet (196) bonum, tunc homines dicent : arroganti vultu (197) *ait* : « ego jam dudum » scio (198) illud. » Arrogantis (199) *viri* vox *et* oris habitus repellunt homines ultra mille li. *Si* litterati (200) constiterint ultra mille li, tunc calumniantes, adulantes *ac* vultu assentantes homines accedent. *Si*, cum calumniantibus, adulantibus *et* vultu assentantibus hominibus habitans, regnum (201) velit pacifice administrari, *an* poterit *illud* obtinere ?

§. XLVI. Tchhin tseu (202) ait : antiquitatis sapientes (203) quomodo magistratum gerebant (204) ?

Meng tseu ait : τὸ adire (205) triplex *erat*, τὸ abire, triplex.

(195) H : Accurrent ut animum ejus bonis consiliis et exemplis adjuvent, tantoque administrationis oneri sustinendo idoneum efficiant.

(196) I : Si non velit *bonum*, i. e. bona consilia, sibi ab aliis suggeri. E interpretatur *keou* (8,868) *vere*, *perfecte*.

(197) B, I : Gallice : *D'un ton, d'un air suffisant*. C : Litteræ *yan se* (oris habitus) ad litteras *i i* referuntur, litteræ vero *ching yan* (vox) ad litteras *iu ki tchi tchi*.

(198) I : Omnia quæ ad regni administrationem attinent plane scio, nec mihi aliorum consiliis opus est.

(199) Melius gallice : *Ce ton et cet air suffisant*.

(200) J : Viri docti, sapientes, virtute ornati.

(201) Sic interpres E : *Yo se koue tchi, khi kho te hou* (4,606—190—1,539—4,901—10,324—1,120—2,694—43).

(202) J : Videlicet *Tchhin tseu* (11,799—8,684).

(203) Aliter H : Qua de causa ?

(204) C : *Tchhin tseu*, Mencium videns de magistratu petendo minime sollicitum, hujus modi agendi rationis causam scrutatur.

(205) A : Sapiens consilia et actiones suas tempore moderatur. Porro

§. XLVII. *Primo, si, eum* excipiendo (206), exhauriret reverentiam et exhiberet urbanitatem; *si*, postquam locutus esset (207), jam jam acturus esset ejus verba, tunc adibat illum.

Si, *quamvis* urbanitas nondum defecisset (208), verba non redigeret in praxim, tunc (209) abibat.

§. XLVIII. ¶ 2°. *Si*, (210) quamvis nondum in praxim redegisset ejus sermones, excipiendo eum, exhausisset reverentiam et exhibuisset urbanitatem, tunc adibat illum. *Si* urbanitas defecisset (211), tunc abibat.

§. XLIX. 3°. *Si* (212) mane non comederet, *si*

tribus potissimum causis inducitur ut magistratum petendum vel abdicandum esse censeat. Litteræ *khiu* (1,084), et *tsieou* (2,226), duplici hic sensu pollent : *Adire principem et petere magistratum ; discedere a principe et deponere magistratum.*

(206) J : *Meng tseu* non ait principem e palatio suo egredi ut sapienti obviam eat; littera *ing* (11,013) hic significat *excipere, tractare.* H : Litteræ *tchi king* (8,677—3,761) spectant ad internos animi sensus ; litteræ vero *yeou li* (4,028—7,093), ad externum corporis habitum, qui, voce, gestu, oris specie, affatu, summam comitatem spirat. A litteram *ing* (11,013), proprio sensu interpretatur : Si princeps, remoto fastu, dignitatemque suam coram sapiente demittens, obviam illi sponte veniat.

(207) C, J : Si sapientem loquentem benigna aure audiret princeps, ejusque consilia se exsecuturum esse polliceretur.

(208) A : Quamvis prior reguli erga sapientem comitas adhuc ferveret.

(209) H : Susceptum a principe magistratum deponebat.

(210) H : Videlicet cum initio principem invisit.

(211) H : Postquam aliquandiu magistratum obierat.

(212) H : In hoc tertio casu, princeps virum sapientem non solum urbane non excipere, atque adhortantis consilia non exsequi, verum etiam nullo stipendio affectum in summa egestate et penuria deserere censetur.

vespere non comederet, *et* fame moriens non posset egredi porta (213), *ac* princeps audiens illud diceret: « Ego, *quoad* (214) magnam rem, non possum actu complere ejus doctrinam; præterea non possum sequi ejus sermones; *sed* efficere *ut* fame pereat in meo regno, ego erubesco, » *si* opitularetur (215) illi, etiam poterat (216) accipere *ut* evitaret mortem et nihil amplius.

§ L. Meng tseu ait: Chun (217) exsurrexit ex agrorum medio; Fou youeï (218) promotus est ex murorum terra pinsita exstructorum medio; Kiao ke (219) promotus est ex piscium *et* salis medio. Kouan i 'ou (220) promotus est (221) ex carceris custodia;

(213) J: *Meng tseu* sapientem virum in aliud regnum abire volentem, corporis fame confecti debilitate, impediri innuit.

(214) H, I: Ego quoad virum sapientem, cujus consilia sequi res est magna, imo maxima, quæ principi incumbat. J: *Magna res*, quasi dicat, res prima, primo loco habenda.

(215) I Si princeps viri sapientis famem, dato milio, levare pararet.

(216) I: Vir sapiens, arcta officii et decoris lege coercitus, plus accipere nequibat, quam quod ad vitam utcumque sustinendam effugiendumque mortis periculum requirebatur.

(217) E: In monte *Li chan* (4,667—2,275) agros excolebat.

(218) J: Imperator *Wou ting* (4,658—2), ex dynastia *Chang* (1,299), structorem *Fou youeï* ministrum suum fecit. H: *Fou youeï* muros, in campo *Fou-yen* (373—2,290), struebat.

(219) J: *Kiao ke* pisces et sal vendebat. *Wen wang* (3,783—5,884 *bis*) illum ex hac humili eductum conditione sibi a consiliis stare jussit.

(220) H: Videlicet *Kouan tchoung* (7,512—117).

(221) H, I: Regni *Thsi* (13,239) regulus *Wan koung* (4,235—612) illum ex carceris custode ministrum suum fecit.

Sun cho 'ao (222) promotus est ex maris littore; Pe li hi (223) promotus est ex macello.

§ LI. ¶ Itaque Cœlum *quando* vult demittere magnum (224) munus in (225) hos homines, necessario prius ærumnis afficit eorum cor *et* mentem, laboribus urget eorum nervos *et* ossa, fame torquet eorum carnem *et* cutem, in egestatem *et* penuriam redigit eorum personam, (226) *jubet* res actas (227) adversari *et* repugnare (228) iis quæ (229) volebant agere. Sic excitat (230) eorum cor, indurat eorum (231)

(222) A : *Sun cho 'ao*, vir sapiens ex regno *Thsou* (4,379), qui ignotus degebat ad maris littus. Princeps *Tchouang* (8,956) eum ad summam dignitatem evexit.

(223) A : *Pe li hi*, sapiens ex regno *Thsin* (7,151). Eum, inter mercatores, in obscura emporii taberna latentem *Mo koung* (7,228-612) ad se vocavit, atque, ejus opera et consiliis usus, imperium in regulos adeptus est.

(224) H : regiam dignitatem vel primarii ministri officium intelligit.

(225) C, J : indicat prædictos sapientes, videlicet *Chun*, *Fou youeï* etc. vel generatim (H) viros sapientia, sanctitate præclaros.

(226) Littera *hing* (agere) quæ, subsequente paulo post littera *weï* (agere), redundare videtur, huic loco non nihil difficultatis addit : quam quidem tartaricus interpres, ea nimirum de causa, sustulit. Aliter plerique interpretes. H, I, J : *hing* res actas exprimit, littera *weï*, animi cogitata. A C : quæcumque corpus ad exitum perducit, iis adversantur et repugnant quæ mens agere meditabatur (J) vel cupiebat (H), i. e. non solum res cogitatæ ex sententia non succedunt, sed etiam exitum animi voto prorsus contrarium sortiuntur.

(227) I : quod actu prodit, actionis effectus, exitus.

(228) Sic I (*peï*, 8,450), A (*ni*, 11,053), et multi alii, litteras *fo louan* interpretantur.

(229) A, C, H, J litteram *yo* (4,606) *cupere*, *velle*, B, et I litteras *meou* (10,181), *ing* (5,547), *meditari*, *animo moliri*, supplent.

(230) C : eos ad humanitatem, æquitatem, urbanitatem, prudentiam fovendam et excolendam stimulat, ne forte, sui ipsorum obliti, mollitia et luxu diffluant, cupiditatumque illecebris sese irretiri patiantur.

(231) A : illos contra gulæ et libidinis stimulos indurat atque obarmat,

naturam, addit *et* adauget (232) quod ipsi non possunt (233).

§ LII. Homines communiter peccant et deindè possunt se emendare. Anguntur in corde, impediuntur in animi cogitationibus et deinde (234) exsurgunt. *Ubi* (res) declarata fuit (235) in vultu et erupit in voce, deinde intelligunt.

§ LIII. Domi, *si* non sint antiquarum familiarum ministri *qui* (236) tueantur leges, *et* sapientes viri *qui* (237) adjuvent; foras, *si* non sint bellum

efficitque ut exquisitis ciborum condimentis, nec non voluptatum dulcedine, æquo animo careant.

(232) A, I : eos diu laboribus premit, et ærumnis conflictat, rerumque humanarum usu atque experientia exercitat et docet. Hinc innatæ eorum facultates nova quotidie incrementa accipiunt; ita ut corpus, quæ vires suas excedebant, exsequi, mens vero quæ intelligentiam suam effugiebant, pernoscere, valeat.

(233) A : eorum vires, ad ea quæ exsequi non poterant, habiles et validas efficit.

(234) A, H : deposita tandem pravitate, ad meliorem vitæ frugem sese recipiunt, virtutemque omni studio ac cogitatione complectuntur.

(235) H, I : ubi alii homines eorum culpas vel vultu severiori, vel acri objurgatione redarguerunt, tunc, excusso tandem mentis veterno, sese peccasse intelligunt.

(236) Sic versio tartarica. H, I : *fa kia*, i. e. antiquarum familiarum ministri qui *lege, regula* (fa) principem dirigant. — Litteræ *fa kia* verti etiam possunt antiquarum familiarum ministri legum tenaces.

(237) Scilicet principem. I : *fo sse*, i. e. viri sapientes qui consiliis, operaque sua, principi opem atque adjumentum continuo præstent. — Alii aiunt: *Fo* est *resistere, obluctari* : *fo-sse*, sapientes viri principis vitia, verbis et exemplo suo, firmiter oppugnantes.

gerentia regna *et* (238) externæ calamitates, regnum vulgo (239) perit.

§ LIV. Deinde scis τὸ vivere (240) ex mœrore *et* ærumnis, et τὸ (241) perire ex quiete *et* oblectationibus *oriri.*

§ LV. Meng tseu ait : docendi etiam multæ *sunt* artes. *Sunt quos* (242) ego dignos non judico *quos* doceam, sic etiam doceo illos et nihil amplius.

(238) H, J : Improvisæ, inexpectatæ calamitates.

(239) H : Hujus regni princeps, superbia, mollitie, luxu, in exitium trahitur.

(240) H : Litteræ *sing* (vivere) et *sse* (mori) tropice accipi debent. Quicumque vir magni momenti munus (quale est principis) summa cum laude, regno incolumi, vitaque culpis carente, obit, is *vivere* merito dicitur.

(241) H : Si, verbi gratia, princeps in gravia pericula temere incidat, si regnum hostilibus incursibus imminuatur, si ejus nomini dedecoris labes inhæreat, licet mortuus non sit, tamen jure ac merito *periisse* dici potest.

(242) H : Inter illos qui scholam meam petunt, nonnulli sunt sectarii quos, utpote requisita cordis puritate carentes ac proinde indignos quos edoceam, a publica palæstra repello et arceo. Inde fit, ut, mentis oculos aperientes, atque ad sese reversi, virtutem complectantur et impense colant. Sic eos, *non docendo*, *doceo.*

CAPUT VII.

Tractatûs Tsin sin pars prior.

§. I. ¶ MENG TSEU ait : qui exhaurit suum cor, novit suam naturam (1) ; *ubi* novit suam naturam, tunc novit Cœlum.

§. II. Conservare suum cor, alere suam naturam, *est* id quo servitur (2) Cœlo.

§. III. Vitam brevem *et* vitam longam non existimare duplices, i. e. diversas (3), *et*, rite excolendo seipsum, exspectare illas, *est* id quo instituitur (4) Cœli mandatum.

§. IV. Meng tseu ait : nihil (5) *est* sine Cœli

(1) J : *Sing* est *ratio* qua nostrum cor instruitur, *thian* (Cœlum) est illius *rationis* fons et origo. Quæcumque (C) nostræ naturæ insunt, e Cœlo oriuntur. Itaque vir qui novit suam naturam, continuo novit Cœlum.

(2) J : *Sse*, servire, id est : obsequi, obsecundare, non resistere.

(3) J : Recogitare debet homo vitam brevem vel vitam longam a Cœlo pariter venire.

(4) H, J : *Li ming*, instituere Cœli mandatum, est sedulo conservare naturam quam Cœlum dedit et demandavit (*ming*) nobis.

(5) C, H, J : Prospera et infausta, felicitas et calamitates, semper, Cœli jusso et *mandato*, eveniunt. — J : littera *ming* (mandatum) indicat *fatum*.

mandato. Obedienter accipe illud (6) rectum. Ideo qui novit Cœli mandatum non stat (7) infra murum ruinosum.

§. V. Exhaurire rectam agendi normam *et* mori, rectum Cœli mandatum *est; in* manicis *et* compedibus mori, non *est* rectum Cœli (8) mandatum.

§. VI. ¶ Meng tseu ait : *Si* quæras, tunc obtines; *si* relinquas, tunc amittis. Sic τὸ quærere utile est ad obtinendum, *quando* quærimus ea quæ (9) insunt nobis.

§. VII. *Ad* quærendum est certa via ; *ad* obtinendum est Cœli mandatum. Sic τὸ quærere non utile est ad obtinendum, *quando* quærimus ea quæ (10) sunt extra *nos*.

§. VIII. Meng tseu ait : universæ res (11) com-

(6) C : Quicumque effectus, nemine visibiliter agente, accidit, a recto Cœli mandato i. e. a Cœlo directe oriri censetur.

(7) J : Sese hujusmodi periculo non objicit, ne forte, culpa sua, muro corruente, obteratur.

(8) A : Hæc calamitas ab hominibus, non a Cœlo, directe venit.

(9) J : Intelligit humanitatem, æquitatem, urbanitatem et prudentiam quæ natura sortimur.

(10) J : Intelligit divitias, honores, lucrum, dignitates.

(11) C : Solummodo intelligit innatum sensum æquitatis quæ subditi principi suo servientis agendi rationem dirigit et moderatur ; innatum amorem quo filius erga patrem movetur. — J : *pi*, i. e. integræ, perfectæ, sufficientes.

pletæ *insunt* in (12) nobis. *Si*, examinato teipso, veræ (13) *sint*, gaudium nullum majus.

§. IX. *Si* conaris (14) indulgenter agere, *ad* quærendam humanitatem, nihil vicinius.

§. X. Meng tseu ait: qui agunt et non intelligunt, diu student et non perspiciunt, usque ad vitæ finem sequuntur et non norunt hanc rectam normam, permulti *sunt*.

§. XI. ¶ Meng tseu ait : hominem non potest non pudere (15). *Si* τοῦ non (16) puduisse, *eum* pudeat, *eum* non (17) pudebit.

§. XII. Meng tseu ait : pudor (18) homini magni momenti *est*. Qui occultarum technarum *et* fraudum

(12) J : *'Go*, nos, i. e. nostra natura. C : omnium rerum, videlicet omnium virtutum germen, nascendo sortimur.

(13) C : V. g. Si vere odimus quod odio dignum est, si vere amemus quod amore dignum est, si vere delectamur illis quæ delectabilia sunt. — J : *veræ*, i. e. sine fuco aut falsitate.

(14) C : Alios homines tracta quemadmodum et tu ipse ab illis tractari cupis. Si eos esse velis erga te pios, pietatem colere prius debes, si rectos, cordis rectitudinem etc.

(15) C : Suarum culparum.

(16) C : Gallice : *si une fois il peut avoir honte de ne pas avoir eu honte* (de ses fautes), *il n'aura plus jamais honte.*

(17) H : Nihil amplius aget cujus eum pudeat; i. e. non amplius peccabit.

(18) J : Si alienæ aut propriæ pravitatis hominem vere pudeat, sapientes nec non sanctos viros potest imitari. Si vero innatum hunc pudoris sensum exstinguat, illico amissa nobilioris mentis dignitate, ad brutas bestias descendit.

variarum artem exercent, minime (19) adhibent pudoris sensum. *Quos sic* non pudet, *jam* non sunt similes hominibus. Quanam re similes essent hominibus!

§. XIII. Meng tseu ait: Olim sapientes imperatores amabant (20) bonum, et obliviscebantur (21) auctoritatem. Olim sapientes litterati an soli non sic? Gaudebant sua recta norma et obliviscebantur hominum (22) auctoritatem. Ideo, *si* imperatores *et* reguli non moverentur maximâ reverentia, *nec* exhaurirent urbanitatem, tunc non obtinebant τὸ sæpe invisere illos. Porro, *si* sæpe invisere adhuc non obtinebant, multo magis, an (potuissent) obtinere τὸ (23) subditos facere illos?

§. XIV. Meng tseu compellans Soung keou tsian ait: tu, amas-ne iter facere (24)? Ego docebo te τὸ iter facere. ¶ *Si* homines (25) sciant, etiam vultu

(19) J: Licet innatum pudoris sensum a Cœlo quemadmodum et cæteri homines sortiti sint, illum, cupiditatibus obcæcati, minime sequuntur.

(20) J: Virorum sapientum virtutem, rectam normam amabant.

(21) C: Sapientes viros, dignitatis suæ obliti, fastuque deposito, summa observantia colebant.

(22) J: Virtuti colendæ solummodo intenti, regulorum potentia minime movebantur, eorumque auctoritatem parvi pendebant.

(23) I. e. ut subditos tractare, videlicet (C) illis aliquam operam annuo stipendio persolvendam, imponere.

(24) J: Iter facere ad docendum, vel doctrinæ diffundendæ causâ.

(25) J: Si reguli tuis documentis benignam aurem præbeant atque ea sequantur.

contento et sereno *sis; si* homines non sciant, etiam vultu contento et sereno *sis.*

§. XV. *S. k. ts.* ait: quomodo (agendum) *ut* tunc possim *esse* vultu contento et sereno?

M. t. ait : *Si* honores (26) virtutem, *si* delecteris (27) æquitate, tunc potes *esse* vultu contento et sereno.

§. XVI. Ideo litteratus, *licet* summe pauper, non deserit æquitatem; *licet* (28) promoveatur, non recedit a recta norma.

Vel summe pauper non deserit æquitatem : ideo sapiens possidet seipsum ; *licet* promoveatur, non recedit a recta norma : ideo populus non amittit (29) optata.

§. XVII. Antiquitatis viri, *si* votorum compotes (30) fierent, (31) beneficia conferebantur in populum. *Si* non fierent votorum compotes, componebant se-

(26) C : Si honori ducas tuam virtutem, tuismet oculis excelsior fies, nec unquam dignitatum a regulis obtinendarum cura tangeris.

(27) C : Si vere delectaris inconcussa quam servas cordis rectitudine, nulla te rerum externarum illicia seducere valebunt.

(28) A : Licet ad honores evehatur, i. e. licet munus obeundum obtineat, vel aliqua dignitate ornetur.

(29) C : Populus votorum fit compos, quando nempe benigno regimine recreatur.

(30) H : Si, munus assecuti, frui possent votis, quibus doctrinam suam in praxim redigi exoptant.

(31) C, J : Virtutis et æquitatis beneficia in populos conferebant. Aliter A : beneficia, i. e. felicitas.

ipsos *et* (32) inclarescebant in sæculo. *Si* in paupertate versarentur, tunc solummodo (33) bonos efficiebant seipsos. *Si* promoverentur (34), universim bonum efficiebant imperium.

§. XVIII. Meng tseu ait : qui (35) exspectant Wen wang *ut* deinde exsurgant, *sunt* vulgi homines. Quoad ingenio et virtute insignes ¶ viros, licet non habeant Wen wang, etiam exsurgunt.

§. XIX. Meng tseu ait : *vir*, si, (quamvis) addas illi τὴν familiæ Han *et* familiæ Weï domum, seipsum aspiciat humiliter, tunc superat homines longe, i. e. multum (36).

§. XX. Meng tseu ait : *si* (37), quietem-afferente agendi ratione, laborare jubeat populum, *hic*, licet defatigetur, non succensebit. *Si* (38), vitam afferente

(32) H : Virtutis fama longe lateque inclarescebant.

(33) I. e. Meliores fieri studebant.

(34) H : Vide supra not. 30.

(35) J : Qui eximii imperatoris, qualis fuit *Wen wang*, exemplo et documentis opus habent ut, excusso mentis torpore, ad virtutem colendam assurgant.

(36) E : Si viro jam ditissimo familiæ *Han* et familiæ *Weï* opes et potentiam addas. Apud cæteros interpretes agitur de privato viro qui, fortunæ vice subito mutata, ex obscura conditione, in qua delitescebat, ad primarii præfecti dignitatem evehitur. In quo casu litteræ *fou tchi* verti possunt : Si augeas i. e. si amplifices illum *domo*, etc.

(37) A : Regulus dum populo quietem afferre satagit, v. g. dum a populo mœnia exstrui jubet quæ urbem et subditos ab hostibus tueantur.

(38) A : Ubi regulus latronem aut homicidam ultimo supplicio afficit, ut omnes subditi securi vivant et incolumes, populus licet unum vel plures occidi videat, occidenti minime succenset.

agendi norma, occidat populum, *hic*, licet *aliquis* pereat, non succensebit occidenti.

§. XXI. Meng tseu ait : Archontis populus *est* lætus *et* hilaris, imperatoris populus pleno gaudio perfunditur.

§. XXII. *Licet* (39) occidat, non succenset; *licet* (40) utilitatem afferat, non (animadvertit) meritum. Populus singulo-die sensim-transit-ad bonum, et nescit quis faciat illud.

§. XXIII. ¶ Id quod sapiens (41) pervadit (42), mutatur; *quia* ubi residet, *sicut* (43) spiritus; supra *et* infra cum cœlo *et* terra una (44) diffunditur. Numquid dices : *hæc* exiguæ reparationes (45) *sunt!*

§. XXIV. Meng tseu ait : humana verba (46) non sicut humana fama intrant homines profunde. Bono

(39) J : Licet regulus aliquem occidat. Vid. not. 38.

(40) C : I. e. si omnia ad victum necessaria illi abunde suppeditet.

(41) H : Imperatorem intelligit.

(42) H : Quocumque pervadunt imperatoris documenta, populus ad bonam frugem se recipere gestit, ac tandem, deposita pravitate, in melius mutatur.

(43) E, H : Ubicumque residet, occulta vi, veluti spiritus, omnes animos penetrat, movet, atque virtutis igne, etiam inconscios, inflammat.

(44) H : Scilicet illa virtus, illa vis præclara ac quasi divina quæ mentes subit et immutat.

(45) C : Numquid tam ampla imperatoris beneficia conferes cum leviusculis meritis regulorum qui, nedum populos plena felicitate perfundant, malis eorum in dies ingravescentibus non nisi exiguam ac pene nullam medelam afferunt!

(46) I. e. Hominum cor non tam profunde penetrant quam, etc.

regimine, non sicut bonis documentis, obtines (47) populos.

§. XXV. Bonum regimen populus metuit; bona documenta populus amat. Bono regimine, obtines populi opes; bonis documentis obtines populi cor.

§. XXVI. Meng tseu ait : id quod homo sine studio potest *agere*, *ex* ejus cœlitus indita facultate *venit;* quod sine meditatione cognoscit, *ex* ejus cœlitus indita scientia *vel* intelligentia *venit.*

§. XXVII. Infans (48) nullus non scit diligere suos (49) parentes; ubi crevit (50), nullus non scit ¶ colere (51) suum fratrem natu majorem. Diligere parentes, humanitas *est;* colere natu majorem, æquitas *est.* Non est alia *causa :* (52) pervaderunt imperium.

§. XXVIII. Meng tseu ait : *quando* Chun, habitans *in* remoti montis medio, inter silvas *et* rupes degeret, *ac* inter cervos *et* sues deambularet, (53) id quo ipse differebat a profundi *seu* remoti montis agrestibus hominibus, titivilitium *erat.* Quando ille audierat

(47) I. e. Populi amorem tibi concilias.

(48) J : Infans duos vel tres annos natus.

(49) J : Patrem et matrem tantummodo innuit.

(50) J : Ubi quinque vel sex annos attigit.

(51) J : I. e. Illi parere, obsequi, post eum incedere.

(52) B : Ille amor quo parentes diligimus, illa reverentia fratris natu majoris, totum imperium pervaderunt; i. e. hos animi sensus omnes imperii homines pariter habent.

(53) A : Si spectasses incultum corporis ejus habitum....

unum bonum verbum (54), *aut* viderat unam bonam actionem, *erat* veluti remotis-aggeribus-undantes Kiang et Ho (fluvii), *quos* (55) torrentis instar fluentes nihil potest cohibere.

§. XXIX. Meng tseu ait : ne agas ea quæ non *debes* (56) agere; ne optes ea quæ non (debes) optare. *Si* ita *agas*, (57) actum est.

§. XXX. Meng tseu ait : *si* homo habeat virtutis (58) perspicientiam *et* industriæ (59) prudentiam, *id* constanter (60) oritur ex ærumnis *et* adversis rebus. ¶ Solum, i. e. enimvero, aula exclusi ministri *et* nothi filii custodiunt cor (61) anxie *et* sollicite; præcavent ærumnas profunde; ideo (62) penetrant *res*.

§. XXXI. Meng tseu ait : sunt homines qui ser-

(54) A : Ubi bona verba audierat, ea subito, avida mente excipiebat; ubi quem bonum actum videbat, illum subito ipsemet agere satagebat. Nonne *Chun* (si spectes ardens studium quo virtutem prosequebatur), a supradictis hominibus toto cœlo differebat?

(55) Sic omnes interpretes, excepto E. Noël hunc locum ad *Chun* retulit : *nihil unquam potuit properantem ejus (Chun) cursum retardare.*

(56) Sic Sinici et Tartarici interpretes.

(57) I. e. nihil amplius agendum superest.

(58) C : Ratio quæ in corde residet, dicitur, virtus (*te*); quando illa ratio homini rem aliquam agenti facem præfert, vel, rebus nondum peractis, clare emicat, dicitur *virtutis perspicientia.*

(59) C : In rebus tractandis.

(60) Sic A et versio Tartarica.

(61) Sic A, H, Z, J. Aliter E : in periculis.

(62) A : Ideo, adversis casibus exercitati et edocti, rerum rationes acute penetrant, cordisque rectitudinem et pietatem servare possunt.

viunt principi; servientes huic principi, unice-student *ut* indulgeat *et* contentus sit *ipsis*.

§. XXXII. Sunt ministri qui tranquillitatem afferunt regno. Τῷ tranquillitatem afferre regno lætantur.

§. XXXIII. Est Cœli (63) populus; qui *si*, ad dignitatem evecti, *vident* posse (64) agi in imperio, deinde agunt.

§. XXXIV. Sunt magni viri; qui, *ubi* rectos effecere seipsos, tunc res (65) rectæ fiunt.

§. XXXV. Meng tseu ait: ¶ Sapiens habet tria gaudia, et τὸ habere dominatum imperii non inter *illa* est, *vel* annumeratur. Τὸ patrem *et* matrem simul superstites esse, τὸ fratrem natu majorem *et* fratrem natu minorem vacare (66) causa, primum gaudium *est*. Supra, non erubescere coram (67) Cœlo, infra, non erubescere coram (68) hominibus, secundum gaudium *est*.

(63) G : Homines e populo qui, munere publico vacui, cœlitus inditam rationem servare et exhaurire sciunt, Cœli populus recte dicuntur.

(64) H : Si vident rectam normam in imperio posse agi, deinde agunt illam.

(65) H, J : Littera *ve* (res) principem et populum simul innuit.

(66) C : Littera *hou* (causa) multiplici sensu hic pollet; significat vel : (I) immatura mors, vel : (I, J) adversæ res, ærumnæ, vel : (B) abalienatio, vel : dissidium.

(67) J : Si illibatam servet rationem sibi cœlitus inditam.

(68) J : Si adimpleat et exhauriat hominis rectam normam. H : Si homo nullam foveat cogitationem quam Cœlo perspiciendam permittere nequeat; si nihil agat quod coram hominibus verbis patefacere non possit.

§. XXXVI. Invenire (totius) imperii (69) viros egregio ingenio præditos, atque docere *et* (69[a]) alere illos, tertium gaudium *est. Sic* sapiens habet tria gaudia, et τὸ potiri imperii dominatu non inter *illa* annumeratur.

§. XXXVII. Meng tseu ait : amplas (70) terras *et* populum multum sapiens exoptat : id quo gaudet non inest *iis*.

§. XXXVIII. Τῷ, in medio imperii stando, stabilire, i. e. pace componere, quatuor marium populos, sapiens gaudet. Quod naturâ habet (71) non inest.

§. XXXIX. Id quod sapiens naturâ habet, quamvis (72) late agat, non augetur, quamvis in paupertate sit, non imminuitur (73); quia id-quod-sortitus-est-a-Cœlo (73[a]) immutabile est.

§. XL. Id quod sapiens naturâ possidet, humanitas, æquitas, urbanitas, prudentia, radicem habet in

(69) Aliter versio Tartarica : viros prudentia et virtute præditos.

(69[a]) A, C, H : præceptis suis alere et adaugere eorum virtutem.

(70) C : Vasto in regno et inter frequentissimos homines versari exoptat sapiens, ut doctrinæ suæ beneficia latius extendat.

(71) H : Id omne quo nostra natura instruitur non situm est in hoc. J : Id quod naturâ habet (vid. §. XL, l. 1) situm est extra ea quibus gaudet. Aliter I quem sequitur Noël : verum gaudium quod naturâ habet non situm est in hoc.

(72) B : Quamvis doctrinam suam late diffundat.

(73) C : Recta ratio, qua Cœlum naturam nostram ornat et instruit, augeri vel imminui non potest. C, infra, litteras *sun* et *kia* (detrahere et addere) ad *naturam* refert.

(73[a]) Sic interprett. C et J.

corde. Illæ apparent in corporis habitu, leniter emicant in vultu, exundant in humeris, diffunduntur in quatuor membra; quatuor membra, nullo sermone emisso, intelligunt.

§. XLI. Meng tseu ait : *cum* Pe i (74), fugiens Tcheou, habitaret borealis maris ripas, *ubi* audivit Wen wang exortum esse, derepente surgens, ¶ ait : quidni vado *illi* adhæsurus? Ego audivi occidentis regulum callere artem alendi senes.

Cum Thaï koung, fugiens Tcheou, habitaret orientalis maris littus, *ut* audivit Wen wang exortum esse, derepente surgens ait : quidni vado *illi* adhæsurus? Ego audivi occidentis regulum callere artem alendi senes. *Si* in imperio sit *vir* bonus alere senes, tunc humanitate præditi homines illi adhærere properabunt.

§. XLII. *In* quinque jugerum habitatione, *si* seras moros infra parietes, *ac* privata mulier alat bombyces, tunc senes poterunt indui sericis vestibus. *Si* quinque gallinas *et* duas scrophas (75) alas nec negligas (76) earum tempus, *tunc* senes poterunt non carere carne. Centum jugerum agrum, *si* privatus homo aret, octo hominum familia poterit non esurire.

§. XLIII. Quod (77) dixerunt : « Occidentalis re-

(74) Vid. Lib. II, Cap. I, §. XLI.
(75) I et vers. Tart. supplent : si *alas*.
(76) Cf. Lib. I, Cap. I. not. 61.
(77) A : Quod *Pe i* et *Thaï koung* dixerunt.

» gulus callet artem alendi senes, » *hoc erat*: *ubi* determinaverat eorum agros *et* habitationem, *et* docuerat illos (78) τὸ serere *et* alere, præceptis-dirigens eorum ¶ uxores *et* liberos, efficiebat *eos* alere (79) suos senes. Quinquagenarii, *si* careant serico, non calefiunt; septuagenarii, *si* careant carne, non saturantur. Non calefieri *et* non saturari, dicitur algere *et* fame confici. *In* Wen wang *regis* populo, non erant algentes *nec* fame confecti senes. Hoc illud (80) exprimit.

§. XLIV. Meng tseu ait : (81) *Si* (efficiat ut) bene colat suos agros, *si* (82) levia faciat ejus vectigalia, populus poterit ditari.

§. XLV. *Si* comedat (83) secundum tempus, *et* utatur (84) secundum ritus, opes non poterunt consumi usu.

§. XLVI. Populus, *si* careat aqua *et* igne, non vivit. *Si quis* obscura nocte (85) pulsans alicujus fores,

(78) J : Serere moros et alere scrophas et gallinas.

(79) H : Patrem et matrem carne alere et serico vestire.

(80) C : Hoc ipsissimum est quod *Pe i* et *Thaï koung* vocant « callere artem alendi senes. »

(81) Omnes interpretes supplent *sse* (190), *efficere*.

(82) A : Si tenuia exigat vectigalia, scilicet (J) decimam frugum partem.

(83) J : V. g. mane et vespere.

(84) C : Si opes labore suo comparatas eo quem ritus præscribunt modo impendat, nempe in solemnem pilei impositionem, in matrimonium, in exsequias, in sacrificium *tsi* etc.

(85) J : *Obscura nocte* i. e. tempore inopportuno; *pulsans fores*, i. e. vel læsa urbanitatis lege.

quærat ignem *et* aquam, nemo est qui non det; quia (86) *hæc* maxime abundant. Sancti viri, *dum* regerent imperium efficiebant pisum *et* milium esse (87) instar aquæ *et* ignis. *Ubi* pisum *et* (88) milium *sunt* instar aquæ *et* ignis, *in* populo, quomodo existerent (89) inhumani viri?

§. XLVII. Meng tseu ait : *quando* Confucius ascendebat montem Toung chan (90), exiguum existimabat] regnum Lou; *quando* ascendebat montem Thaï chan (91), exiguum existimabat ¶ imperium.

Itaque *illi* qui vidit maria, (aquæ) vix sunt (92) aquæ, *illi* qui incessit in sancti viri palæstra, (sermones) vix sunt (93) sermones.

§. XLVIII. Aspiciendi aquam existit ars : necesse est aspicere ejus (94) torrentes fluctus. *Cum* sol *et*

(86) H : Littera *i* (6,799) significat *ideo.*
(87) A : Esse abundans, abundare (E).
(88) Vers. Tartarica : grana.
(89) C : Homines non recti. (J) inurbani, iniqui.
(90) J : Mons in regno *Lou* surgens.
(91) J : Omnium imperii montium altissimus.

(92) F : C : Non solum (A) rivi et canales, sed etiam fluvii *Kiang* (4,857) et *Ho* (4,896) vix (*nan*) digni sunt qui censeantur *aquæ.* G G : *nan weï*, quasi dicas : non possunt censeri.

(93) C : Non solum sophistarum verum etiam sapientum sermones cum sanctissimi Confucii sermonibus collati, vix censeri possunt *sermones.*

(94) G : Innuere vult Mencius rectam normam etiam suo e fonte oriri. Ubi vides rapidos aquæ fluctus, eam e scaturigine alicubi exundare comperis, ubi tenues rimulas, solis et lunæ radiis pervias, clara luce suffundi vides, tunc scis nitidum illud lumen alicunde, scilicet e disco, velut e fonte oriri.

luna habeant (95) radiantem-discum, foramina (96) necessario illuminantur.

§. XLIX. Fluens aqua est res (hujusmodi): *si* non impleat fossas, non incedit (fluit). Sapiens *ubi* applicat mentem rectæ normæ, *si* non perficiat (97) absolutum opus, non (98) penetrat.

§. L. Meng tseu ait: qui, gallo canente surgens, summa diligentia exercet virtutem, *imperatoris* Chun discipulus *est*. Qui, gallo canente surgens, summa diligentia ad lucrum incumbit, *latronis* Tche discipulus *est*.

§. LI. *Si* velis nosse (imperatoris) Chun *et* (latronis) Tche differentiam, non est *in* alia *re*: *est* in lucri *et* virtutis (98[a]) intervallo.

§. LII. Meng tseu ait: Yang tseu unice studet τῷ causâ (99) meî. *Licet*, evellendo unum *sibi* capillum, utilitatem afferret imperio, *id* non ageret.

§. LIII. ¶ Me tseu (homines) universe diligit: *si*

(95) Aliter versio Tartarica: cum sol et luna lucidi sint.

(96) Litteras *cheou kouang* sic interpretatur E. — H, J: foramina quæ accipiunt *(young)* lucem *(kouang)*.

(97) C, H: Si virtutem cumulatam et exterius pulchritudine sua clarescentem (*tchang*, 7,367) non assequatur. Tartaricus interpres vertit *tchang*: res perfecta, numeris omnibus absoluta.

(98) H: Ad Confucii sanctitatem assurgere nequit.

(98[a]) G: Lato capillo inter se vix differunt.

(99) Versio Tartarica: causâ suî. J: *Yang tseu* sui unius commodis, suæ utilitati unice inservit.

(100) incurvato capite *usque-ad-talos, lucrum afferre (posset) imperio, (101) faceret illud.

§. LIV. Tseu mo tenebat (102) medium. Tò tenere medium, *prope-accedit. Tò, tenendo medium, non habere trutinam, *est* tanquam (103) tenere unum.

§. LV. Ideo odio habemus illos-qui tenent unum (104), quia illi (105) pessumdant (106) rectam normam, *ac*, *dum* agunt unam rem (107), amittunt *vel* negligunt centum.

(100) E: Si quis impetens (3,575-7,284) i. e. ex improviso corripiens ejus caput, illud usque ad talos (J: pedes) demittat, dolorem et injuriam æquo animo feret. — I litteram *mo* explicat *movere*, et litteras *mo ting fang tchoung* ad eumdem hominem referre videtur.

(101) I. e. id sibi fieri sustineret (E).

(102) C: *Tseu mo*, utilitati suæ, sed non unice et pertinaciter, ut *Yang tseu*, studebat; homines omnes, sed non amicitiæ suæ profusus, ut *Me tseu*, diligebat. Qui in omnibus mediocritatem tuetur, rectæ agendi normæ accedit.

(103) C, J: Si medium tenens, suam agendi rationem juxta temporum vices, æqua prudentiæ trutina, moderari nesciat, tunc unicæ rei adhærere videtur, et a prædictis sophistis, *Yang* et *Me*, nullo modo differt.

(104) G: *Yang tseu*, suæ utilitati unice studens, lædebat humanitatem; *Me tseu*, omnes sine discrimine diligens, lædebat æquitatem; *Tseu mo*, mediocritatem, absque rationis trutina, tenens, lædebat prudentiam quæ mediocritatem, in omnibus servandam, ad tempus accommodat.

(105) H: Mencius innuit *Yang tseu*, *Me tsou* et *Tseu mo*.

(106) H: Intelligit humanitatem, æquitatem et prudentiam quæ medium, in rebus servandum, tempore moderatur.

(107) H: Dum suis rationibus unice consulunt, cæteros homines negligant necesse est; dum universos homines æqualiter diligunt, semet ipsos negligant necesse est; dum medium tenent, ut *Tseu mo*, innumera rerum momenta, quæ, pro variis locis et temporibus, sæpe varia sunt, æqua rationis et prudentiæ lance ponderare et moderari nesciunt.

§. LVI. Meng tseu ait : qui esurit (108), jucundum existimat cibum; qui sitit, jucundum existimat potum. Tunc non habent potûs *et* cibi (109) rectum (gustum), *quia* esuries *et* sitis officiunt *illis* (110). An solum os *et* venter habent esuriei *et* sitis incommoda? Hominum cor etiam communiter habet (patitur) *sua* incommoda (110[a]).

§. LVII. *Si* homines possint minime, (111) propter esuriei *et* sitis malum, cordi malum facere, tunc τῷ non attingere *vel* æquare (112) homines non contristabuntur.

§. LVIII. ¶ Meng tseu ait : Lieou hia hoeï, *vel* (113) ὢν *omnium-magistratuum-primus (114), non immutasset suum vitæ-propositum.

(108) B : Qui esurit, qui sitit, cibo et potu vel injucundo delectatur.

(109) Sic interprett. A, B, C, J.

(110) H : Fames et sitis ori et ventri nocent.

(110[a]) B : Multi sunt homines qui, in paupertate et ignobilitate jacentes, divitias et honores, æquitate læsa comparatos, retinent. Hinc patet illos cordis sui integritatem exuisse, quia scilicet paupertas et ignobilitas eorum cordi, haud secus ac modo fames et sitis gustui, nocuerunt, atque illud miserum in modum pervertêre.

(111[a]) G, H : Si homo posset, nullo modo, propter paupertatem et ignobilitatem (i. e. propter divitias et honores adipiscendos), corde turbari, tunc alios homines longe superaret. A : Homo, divitiarum et honorum cupiditate obcæcatus, cordis sui integritatem graviter lædit *(haï)*.

(112) H, J : Viros sapientia et sanctitate sua præclaros intelligit.

(113) Sic versio Tartarica. Aliter E : Suam magnam animi voluntatem (J : suam rectæ agendi normæ sinceritatem) vel cum insigni dignitate *San koung* non permutasset.

(114) Sic interpres E. Aliter H : quamvis fuisset vel *Thaï sse* (1,799-2,430), vel *Thaï-fou* (1,799-373), vel *Thaï-pao* (1,799-249). *Vide Mor-*

§. LIX. Meng tseu ait : Qui*animum-applicat-agendo, *est* tanquam *vir* fodiens puteum. *Si* fodiens puteum *usque ad* nonum jin, i. e. usque ad septuagesimum secundum cubitum, non attingat aquæ fontem, adhuc censetur (114[a]) reliquisse puteum.

§. LX. Meng tseu ait : Yao *et* Chun naturâ-habuerunt (115) rectam normam; Thang *et* Wou (116) corpore-habuerunt illam; quinque regulorum archontes (117) ementiti sunt illam. *Cum* diu ementiti essent *illam* et non (118) rediissent, quomodo scivissent se *illam* (119) non possidere?

§. LXI. Koung sun tchheou ait : (I in) aiebat : « Ego (119[a]) non frequenter-inviso τὸν non (120) obsequentem. » Relegavit Thaï kia in Thoung (121), *ac*

rison, Chinese and English dictionary, arranged according to the radicals, Part. I, pag. 808, *col.* 1.

(114[a]) J : Pariter homo, si summæ virtutis fastigium non pertingat, similis illi est qui, ab incepto virtutis studio, desistit.

(115) C sic explicat litteras *sing* et *chin*, vulgo *natura* et *corpus*. H supplet : Æquitatis et humanitatis rectam normam.

(116) C : I. e. animi conatibus adepti sunt illam. Aliter J : Corpore (i. e. animo) adhæserunt illi. Interpretis J sensum rectius explicabit vox gallica *s'incorporer*.

(117) J : Ementitie usurparunt humanitatis et æquitatis speciem.

(118) Ad cordis (H) rectitudinem, ad (A) virtutis sinceritatem.

(119) H : Quasi diceret : Quomodo intellexissent se nudam illius virtutis speciem tantum habere?

(119[a]) G : Vide *Chou king*, Capite *Thaï kia*.

(120) H, J : Princeps *Thaï kia*, rectam æquitatis normam, agendo non sequebatur.

(121) E : *Thoung*, nomen palatii in quo (J) defuncti imperatoris *Tchhing thang*, ejus patris, mausoleum exstabat.

populus magnopere (121[a]) lætatus est. *Cum* Thaï kia sapiens (evasisset), iterum revocavit illum (122), *ac* populus magnopere lætatus est (123).

Sapiens vir, *quando* est alicujus minister, *si* ejus princeps non *sit* sapiens, tunc *an* continuo potest (illum) relegare?

¶ Meng tseu ait : *si* habeat τοῦ I in mentem, tunc potest; *si* non habeat τοῦ I in mentem, tunc (124) usurpat.

§. LXII. Koung sun tchheou ait : Chi *king* (125) ait : « Ne *quis* vacue (126) comedat. » Sapiens non arat et (127) comedit; quomodo?

Meng tseu ait : *quando* sapiens degit *in* ° regno, *si* ejus princeps utatur (128) illo, tunc quietus, dives, honoratus *et* inclytus *est*. *Si* ejus (129) filii *et* fratres minores sequantur (130) illum, tunc pii-in-

(121[a]) J : Quod principis *I in* vitia corrigere potuerat.

(122) E : Illum in regiam sedem reposuit.

(123) J : Quod principis *I in* virtutem perficere potuerat.

(124) E : Principis dignitatem usurpat, ut solus (J) rerum potiatur.

(125) G : Liber Carminum, tom. *Koue foung* (1,539—12,271), Oda *Fa than* (135-4,514).

(126) J : Ne quis, absque merito, stipendia a principe accipiat.

(127) J : Quocumque pergat vir sapiens, a regulis laute alitur.

(128) J : Si illius consilia benigne audiat ac docili mente sequatur.

(129) A : Ii omnes qui, in regno, filii et fratres minores sunt. B intelligit inferiorum, i. e. plebis, filios et fratres minores, I et J vero, illos juvenes qui jam nascentis ingenii flore emicant.

(130) C : Tanquam ducem et virtutis exemplar, ejusque documenta actu exsequi studeant.

parentes, reverentes-seniorum, corde-recti, *ac* in-verbis-veraces *fiunt*. Non (131) *est* « vacue comedere. » Quidnam (132) majus *est* quam (133) illud?

§. LXIII. Regis filius (134) Tian interrogans ait: Litteratus cui *rei* vacat?

Meng tseu ait: Excelsam facit *suam* (135) mentem.

§. LXIV. Ait: Quid vocas excelsam facere *suam* mentem?

M. t. ait: (Incumbere) humanitati *et* æquitati et nihil amplius.

Occidere unum innocentem, non *est* humanitas; quod non est suum, capere, non *est* æquitas.

Si quæras: Sedes quænam est (135[a])? — Humanitas (136) est. Via, quænam est? — ¶ Æquitas est. Habitando humanitatem, et incedendo-in æquitate (137), magnorum virorum res completæ sunt.

§. LXV. Meng tseu ait: Tchoung tseu, *si*, absque æquitate, dedisses illi Thsi regnum, non acce-

(131) B, H, J: Qui de principe et populo sic bene meretur, dici non potest « *absque merito comedere vel stipendia accipere.* »

(132) E: Quodnam meritum?

(133) J: Vox *illud* indicat τὸ de principe et populo bene mereri.

(134) J: *Tian*, regni *Thsi* reguli filius.

(135) H: Mentem suam ad sublimem virtutis perfectionem erigere studet.

(135[a]) Ad verbum: in quo sita est? — In humanitate (H).

(136) I. e. in humanitate sedem defixit, in æquitate incedit. — Voces *via* et *sedes* tropico sensu accipiendæ sunt.

(137) H, J: Mencius intelligit principem, supremorum tribunalium præsides et primarios præfectos. — Res i. e. officia.

pisset. Omnes homines fidem adhibuerunt (137[a]) ei. Illud (138) *est* æquitas *quæ* abjicit (139) scutellam oryzæ coctæ *aut* vasculum jusculi. Homini nihil majus (140) quam oblivisci parentes (141), principem (142), subditum, superiores *et* inferiores (143). Propter exiguum (144) credere magnum, an licet (145).

§. LXVI. Thao ing (146) interrogans ait: *Si, dum* Chun erat imperator, Kao yao fuisset justitiæ præ-

(137[a]) H: Fidem adhibuerunt ei, i. e. crediderunt eum esse sapientia præditum.

(138) J: Littera *chi* (3,909), *illud*, indicat τὸ non accipere regnum *Thsi* (13,239).

(139) J: Rejicere scutellam oryzæ coctæ aut vasculum jusculi, modica temperantia est.

(140) H: Hominis crimen nullum majus est quam *(yan)* oblivisci officia quæ inter parentes et affines, inter principem et subditum, inter superiores et inferiores intercedunt. — Juxta plerosque interpretes, littera *yan*, vulgo particula finalis, sensum habet (J) litteræ *iu* (3,829), aut (H) litteræ *hou* (43), post adjectivum in comparativo gradu accipiendum: *ta iu*, vel *ta hou*, majus quam, etc.

(141) H: Fugit fratrem majorem, discedit a matre. Confer lib. I, cap. VI, §. XXXIX, lin. 4.

(142) E, H: Magistratum obire ac stipendium a principe accipere recusavit.

(143) E: Inferiorum erga superiores officia oblivisci, i. e. negligere.

(144) A: An credere licet illum excelsa sapientia fuisse ornatum *(sin khi ta)*, quia, tenuissimæ temperantiæ tenax *(i khi siao)*, exquisito victu et commoda habitatione libenter carebat?

(145) J: Sic *Tchoung tseu*, quamvis a regni *Thsi* hominibus sapientiæ fama insignitus fuerit, justa sapientis viri vituperia effugere non potest.

(146) J: Mencii discipulus.

ses, *ac* Kou seou occidisset hominem (147), tunc quomodo (148)?

Meng tseu ait : (149) observasset legem et nihil amplius.

§. LXVII. *Th. i.* : Si res ita sit, an Chun non prohibuisset (150) *illum?*

— Ait : Chun quomodo potuisset prohibere *illum?* Habebat (151) *a* quo accepit *eam.*

§. LXVIII. ¶ *Th. i.* : Si res ita sit, tunc Chun quomodo (152) egisset?

— Ait : *Cum* Chun spectaret τὸ relinquere imperium veluti τὸ relinquere attritum e-palea-calceum, (153) clam humeris-portans, fugisset, *ac* **secus-maris-ripas sedem figens, usque ad vitæ finem, **animo-læto, oblitus fuisset imperium.

(147) J : Homicidium scelus est quod nullum ignoscendi locum relinquit.

(148) B, E, I : Quomodo agere debuisset *Kao yao*? — Aliter J et *Noël*: Quomodo *Chun* et *Kao yao* agere debuissent?

(149) I, J : *Kao yao*, solam legem ab ipso Cœlo demissam ante oculos habens, homicidam *Kou seou*, imperatoris patrem esse oblitus, ultimo supplicio affecisset!

(150) J : Nonne prohibuisset quominus *Kao yao* legem servaret quæ homicidas nece plecti jubet?

(151) A, B, H, I, J : Hujusmodi legem a Cœlo accepit. Numquid illam, imperatoris *Chun* patris gratiâ, transgredi potuisset?

(152) J : *Chun* sane nec poterat legem, ad salvandum patrem, violare, nec sinere patrem, ut lex servaretur, morte mulctari. Quomodo igitur egisset?

(153) H : Antequam *Kao yao* supradictam legem servaret. — Portans, i. e. portans patrem.

§. LXIX. *Cum* Meng tseu ex (154) Fan transiisset-in Thsi, (155) eminus aspexit (regni) Thsi reguli filium. Suspirando exclamans ait : Sedes (156) immutat vultûs-speciem, τὸ alere (157) immutat corporis-habitum. Quam magni-momenti sedes *est!* ° Nonne omnes (158) hominis filii *sunt?* (159).

§. LXX. Meng tseu ait : Regis filii ædes, domus, currus, equi, vestes, *aliorum* *hominum multum similes *sunt.* Cum regis (160) filius *sit* hujusmodi, hæc sedes (161) fecit illum sic : quanto-magis ille-qui habitat-in imperii (162) ampla domo!

§. LXXI. *Cum* Lou *regni* regulus transiisset-in

(154) H : *Fan*, urbs regni *Thsi* (13,239).

(155) Ita interpres B. Interpres tartaricus litteras *wang kian* uno verbo vertit : *Aspicere.*

(156) I : Littera *kiu* (sedes) conditionis, dignitatis gradum innuit.

(157) C : Intelligit ingentes reditus, quibus viri principes aucti, cunctis vitæ commoditatibus et exquisitis dapibus utuntur.

(158) C : Omnes illi principum filii.

(159) I. e. quando nascuntur, a privatorum hominum filiis, nullo modo differunt; sed eos subinde tum conditionis gradus, tum educatio immutant (C).

(160) H : Cum regis filius, ab aliis hominibus, vultûs specie et corporis habitu sic differat.

(161) C : Excelso conditionis gradu a cæteris vulgi hominibus differt; idcircò decora vultûs specie, nitentique corporis habitu (A) sic emicat.

(162) H, J : Cordis humanitatem intelligit. — Mencius (J) litterâ *tsho (qui)*, se ipsum clam innuit.— Quanto magis ab aliis hominibus, vultûs et corporis specie differt vir qui, sublimi virtutis studio unice incumbens, in humanitate, velut in sanctissimo penetrali, mentis sedem defixit!

Soung, clamavit (163) τὴν *urbis* Tieï tche portam. Custodes dixerunt : « Ille non *est* noster princeps ; ꟼ quomodo sua voce similis est nostro principi? » *Hoc* non est (164) aliud : Sedes mutuo similis est.

§. LXXII. Meng tseu ait : *Si* alat (165) et non diligat, porcelli *instar* tractat illum. *Si* diligat et non afficiat honore, pecudis *instar* alit illum.

§. LXXIII. Reverentia (166) *et* veneratio, muneribus nondum oblatis. *Si*, *cum* * veneratio-*et*-reverentia-exhibentur, non *sit* realitas, sapiens non potest vacue (167) detineri.

§. LXXIV. Meng tseu ait : Corpus (168) *et* sensus (169) Cœli natura (170) *sunt.* Solummodo sanctus vir, deinde potest (171) implere corpus.

(163) I. e. alta voce jussit portam urbis *Tieï tche* sibi aperiri.

(164) E, J : Non alia causa est : ut utriusque principis eadem conditio, sic et idem vocis sonus est.

(165) H : Mencius sui temporis principes perstringit qui persæpe sapientes viros, eo quo decebat modo, non excipiebant.

(166) J : Quod dicitur reverentia et veneratio, numquid in muneribus sapienti viro offerendis consistit? Oportet ut princeps illam venerationem ac reverentiam, ante oblata munera, sentiat et exhibeat. Hæc est reverentiæ et venerationis *realitas (chi)!* Si princeps venerationem suam tantummodo in munerum oblatione, non in sincero cordis affectu, ponit, hujusmodi veneratio *realitate (chi)* caret ac proinde fucata et vana est.

(167) J : I. e. inani urbanitatis specie.

(168) J : Videlicet : Aures, oculi, manus, pedes, etc.

(169) J : Videlicet : Visus, auditus, etc.

(170) I : In his sita est natura quam a Cœlo accepimus.

(171) C : Vulgi homines tum propriis cupiditatibus, tum perversis mo-

§. LXXV. *Cum regni* Thsi (regulus Siouan wang vellet brevem-facere luctum (172), Koung sun tchheou ait : Tò agere unius-anni luctum nonne adhuc præstat τῷ penitus (173) abstinere?

Meng tseu ait : Illud *est* quasi, alicui obtorquenti sui fratris majoris brachium, tu diceres « porro lente, lente. » ¶ Etiam doce illum (174) pietatem-in parentes *et* reverentiam-seniorum, et nihil amplius.

§. LXXVI. Regis filius (175) : *cum* ejus mater mortua esset, ejus præceptor, causâ ejus, (176) rogavit aliquot mensium (177) luctum.

Koung sun tchheou ait : Sicut illud (178), quomodo?

M. t. ait : Ei (179) cupienti complere luctum et non

ribus impediti, *corpus implere*, i. e. integris sensibus, quibus corpus a Cœlo instruitur, plene et perfecte, quemadmodum viri sancti, uti nequeunt. Verbi gratia : nec acri visu, nec solerti auditu pollent; oris habitus reverentiam non spirat, eorum verba docili aure non excipiuntur, etc.

(172) J : Scilicet servandum tribus annis luctum.

(173) H : A luctu servando penitus abstinere.

(174) J : Indicat illum qui fratris brachium obtorquet.

(175) J : Regni *Thsi* reguli filius ex secundaria uxore natus.

(176) J : Legitima uxore obstante, luctum tribus annis servare non poterat. Præceptor a rege rogavit ut aliquot mensibus luctum agere illi liceret.

(177) H : Aliquot menses breviores adhuc sunt quam annus. Vid. *supra* lin. 3.

(178) H : Littera *thseu* (illud) indicat verba *aliquot menses*. Vid. *not.* 176.

(179) J : Prædictus filius, qui modo tribus annis luctum servare cupiebat, illam vero facultatem, a rege, non obtinuit, si unus dies ei fuisset datus, uno saltem die animi affectum exprompsisset. Brevem hujus modi luctum agere satius est quam nullum ; quanto magis per aliquot menses!

obtinenti, licet detur unus dies, *id* satius-est quam abstinere. Loquebar-de illo qui, nulla-re obstante, non agit.

§. LXXVII. Meng tseu ait : Id quo sapiens docet, quintuplex *est*. Sunt quos, veluti (τὰς fruges) tempestiva pluvia, crescere-facit; sunt quorum perficit virtutem; sunt quorum provehit innatam facultatem;

§. LXXVIII. Sunt quibus respondet interrogantibus; ¶ sunt qui (juxta sapientis exemplum) privatim bonos-efficiunt *et* emendant *seipsos*. Hæc *sunt* quinque quibus (*i. e.* quintuplex modus quo) sapiens docet.

§. LXXIX. Koung sun tchheou ait : Via excelsissima *est!* pulcherrima *est!* Instar τοῦ ascendere cœlum, videtur non posse attingi. Quidni efficis (180) *ut* illi possint prope (181) attingere, *ac* singulo die *indefessam-diligentiam-adhibeant?

Meng tseu ait : Magnus artifex, causâ rudis discipuli, non mutat *nec* relinquit perpendiculum *aut* lineam atramento tinctam. I, causâ rudis jaculatoris, non mutabat suum *tensionis-arcûs-terminum.

Nunc vero te vehementi reprehensione dignum judico, qui regem non docuisti luctum tribus annis integris agendum esse. Modo (§. LXXV) loquebar de regni *Thsi* rege qui, nulla re obstante ac nemine cogente, luctum tribus annis servari solitum facere vult breviorem. — In hoc loco Noël toto cœlo erravit.

(180) J : Quidni virtutis viam faciliorem efficis, ut illi discipuli eam assequi possint.

(181) Ita C : *Chu hi* (2,533—2,493).

§. LXXX. Sapiens (182) adducit *et* non (183) emittit. Veluti (184) rapido impetu. *In* media via (185) rectus stat: qui possunt sequuntur illud (186).

§. LXXXI. Meng tseu ait: *Si in* imperio sit recta norma, (187) doctrinam accommodat sibi ipsi; *si in* imperio non sit recta norma, se ipsum accommodat doctrinæ. ¶ Numquam audivi (188) qui doctrinam accommodaverit hominibus!

§. LXXXII. Koung tou tseu ait: T'eng keng (189), *dum* esset in *tua* schola, videbatur esse *ex* iis quos urbane excipi (decet); *illi* tamen non respondisti: qua de causa?

Meng tseu ait: *Qui*, nitentes (190) honoribus, interrogant; *qui*, nitentes *sua* sapientia, interrogant; *qui*, nitentes provectiori ætate, interrogant; *qui*, nitentes τῷ (191) præstitisse præclara officia, interro-

(182) J: Adducit arcum.

(183) J: Non emittit sagittam. C: Hic locus tropice accipiendus est. Mencius virum sapientem perito sagittariæ artis magistro confert.

(184) C: Tunc æquitas et ratio, velut res, quæ ante mentis oculos statim emicat, discipulis sese subito produnt et claro lumine splendent.

(185) J: Inter res actu difficiles et res actu faciles medium tenet.

(186) H, J: Qui possunt, illud virtutis medium, magistro duce, attingunt.

(187) J: Subaudi: vir sapiens.

(188) Numquam audivi aliquem fuisse sapientiæ magistrum qui...

(189) J: *T'eng keng*, regni *T'eng* reguli frater natu minor.

(190) J: Sua dignitate superbi.

(191) C: Qui superbia elati quod officia in magistrum contulere.

gant; *qui*, nitentes antiquitate (192), interrogant; *ii* omnes *sunt* quibus non respondeo. T'eng keng habet (193) duo.

§. LXXXIII. Meng tseu ait : Qui a non *abstinendis (194) abstinet, nihil-erit *a* quo non abstineat; qui, eos quos (195) largiter excipere (decet), tenuiter excipit, nemo erit (196) quem non tenuiter excipiet. Qui progreditur præcipitanter (197), ille retrogreditur velociter.

§. LXXXIV. Meng tseu ait : Sapiens (198) res amat (199) et non humaniter tractat; populum ¶ humaniter tractat et non parentum-instar-diligit. Parentum-instar-diligit parentes et humaniter tractat populum; humaniter tractat populum et amat res.

§. LXXXV. Meng tseu ait : Vir prudens nihil non scit. *Eorum quibus* decet potissimum-vacare (200), *acri-studio-satagit. Vir humanus nihil non amat, acri-studio diligendis sapientibus potissimum-vacat.

(192) C, E, J, H : Qui superbientes antiquo amicitiæ usu qui sibi cum magistro intercedit. — Perperam Noël : *De sua antiquitatis notitia tumidus.*

(193) J : Dignitate et sapientia sua superbit.

(194) J : Res gravissimi momenti intelligit quæ, ad sanctissima humanæ societatis officia nec non ad ritus, attinent.

(195) J : Intelligit parentes quos pleno cordis affectu prosequi debemus.

(196) H : Nullus erit homo quem amare possit.

(197) C : Mencius loquitur de eis qui nimis celeriter student.

(198) J : Indicat aves, bestias, plantas, arbores, etc.

(199) J : Illa temere non enecat aut consumit.

(200) J : Scilicet quæ potissimum addici et sciri oportet.

Yao *et* Chun, *licet* prudentia præditi, non (201) universe-pervadebant *res*. Acri-studio-satagebant (eorum quibus) primo-loco (202) potissimum-vacare (decet).

Yao *et* Chun, *licet* humanitate præditi, non *universe-amabant homines. Acri-studio-satagebant diligere sapientes.

§. LXXXVI. *Quidam* non possunt-agere trium annorum luctum et trium-mensium * luctum *aut* quinque mensium-luctum curiose-perquirunt; immodice comedunt, effuse potant et interrogant-de τῷ (203) « noli dentibus discindere ». Illud vocatur ignorare *quibus rebus* potissime-vacandum-sit.

(201) J : Universas res prudentia sua non pervadebant.

(202) Gallice : *Ils réglaient le calendrier, ils mettaient en lumière la connaissance des temps, ils offraient des sacrifices aux esprits des montagnes et des rivières, etc.* (J).

(203) J : Sciscitantur de levissimi momenti ritu qui vetat quominus caro sicca dentibus dissecetur.

CAPUT VIII.

Tractatûs Tsin sin pars posterior.

§. I. MENG TSEU ait : (1) inhumanus *est* τοῦ (2) Liang Hoeï wang!

Humanus-vir (3), ex iis quæ ipse amat, pervenit-ad ea quæ ¶ ipse non amat ; inhumanus-vir (4), ex iis quæ ipse non amat, pervenit ad ea quæ ipse amat.

§. II. Koung sun tch'eou ait : quid (5) vocas?

(1) Melius græce : *ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀπάνθρωπος ἀνὴρ κ. τ. λ.*

(2) Regni *Liang* princeps *Hoeï wang*.

(3) J : Princeps humanitate præditus primum amat suos parentes, deinde humanitatis beneficia in populum confert, denique amat res, i. e. pecudes, plantas etc. Sic (Y) non solum amat ea quæ amanda sunt (*sc.* parentes), sed etiam ea quæ amare non tenetur (*sc.* pecudes, plantas, etc.)

Nota. Littera Y editionem indicat cui titulus : *Sin-ting-sse-chou-p'ou-tchou-pi-tchi* (3,816-9,938-1,511-4,019-10,091-9,988-390,3-866) Non alia est ac editio J denuo recensita ac novis uberioribusque interpretationibus, multis in locis, locupletata.

(4) A : Vir inhumanus ad cupiditatem et sævitiam toto corde incumbit. Primum nocet populo et rebus (*sc.* pecudibus et plantis etc.) quas amare non tenetur, deinde ærumnis affligit affines et consanguineos quos, juxta ipsam naturæ legém, diligere debet.

(5) A : Quid vocas « ex iis quæ non amat, pervenit ad ea quæ amat » ?

M. ts. ait : τοῦ Liang (regulus) Hoeï wang, *cum*, humi *et* terræ *causâ, putrefaciendum-relinquens (6) suum populum, pugnasset (7), magnopere profligatus-est. Volens (8) iterare, timuit *ne* (9) non posset vincere. Itaque impellens eum-quem ipse diligebat filium (10) ad funus prosecutus est illum. Id voco « ex iis quæ ipse non amat, pervenit ad ea quæ » amat. »

§. III. Mengtseu ait: *in* Tch'un ts'ieou, non-sunt (11) æqua prælia. Aliud (prælium) melius (12) *alio, utique occurrit.

(6) A, E : Commisso prælio, misere profligatus est, militumque hostili ferro interfectorum corpora, quæ colligere et sepulturæ mandare neglexerat, pugnæ campos tetra putredine infecerunt.

(7) I : Ut aliorum terras invaderet, earumque accessione regnum suum ampliaret.

(8) A, I, J : *Iterare* pugnam. Aliter versio tartarica : vices rependere (*prendre sa revanche*).

(9) I : Timebat ne milites, recenti clade fracti, nec jussis suis parere, nec proinde victoriam reportare possent. Filium igitur, ferventis animi juvenem, pugnæ adesse voluit, ut populum verbis et exemplo suo, ad fortiter decertandum, moveret.

(10) A, B, I, J : Filium suum *Chin* (6,173) throni hæredem, secum in pugnam vi abductum, in obviam necem protrudit. Enim vero (C), fusis reguli *Hoeï wang* copiis, filius ejus captus est ac, non multo post, interiit. *Cf.* lib. I, Cap. I, § XXI. *Lin.* 5. — Littera *siun* (4,698) significat : prosequi exsequias defuncti cujus cadaver ad sepulturæ locum deducitur.

(11) A : In annalibus quos Confucius, sub titulo *Tch'un ts'ieou*, conscripsit, omnia quæ occurrunt prælia, contra jus et æquitatem suscepta sunt.

(12) A : Nonnulla tamen ibi invenias prælia quæ aliquam æquitatis speciem præ se ferunt.

Littera (13) tching (in rectum revocare) *est* τὸ superiorem (14) armis-petere (15) inferiores; æquiparia regna non (16) se-mutuo in-rectum-revocant.

§. IV. Meng tseu ait: *Si* omnino (17) fidem-adhibeas libris, tunc non *est* (18) sicut non-habere libros. Ego, in (19) Wou tch'ing, excerpo (20) duos *aut* tres articulos et nihil amplius. ¶ Humanus vir non-habet adversarium in imperio. *Cum* summe humanus (21) aggressus sit *virum* summe inhuma-

(13) Y: Mencius ostendit quare prælia, in libro *Tch'un ts'ieou* relata, æquitatem lædant. Justa prælia, inquit, ea sunt quæ imperator adversus regulos indicit, injusta vero quæ reguli, alii contra alios, privata auctoritate, suscipiunt. Porro hujusmodi sunt quæ Confucius in supradicto libro refert et acri censura prosequitur.

(14) C: Necesse non est ut ipse imperator peccantem regulum aggrediatur. Solummodo regulorum archontem, illi bellum inferre, jubet.

(15) Y: Littera *chang* indicat imperatorem, *hia* vero, regulos.

(16) Y: Reguli, viribus et potentia æquales, se mutuo aggredi non debent. Quod si se mutuo, privata auctoritate, aggrediantur, tunc illos jam imperatorem detrectare patet.

(17) H: Omnino fidem adhibere, i. e. res quæ in libris historicis referuntur, ad verbum, non ad scriptoris sententiam, accipere.

(18) I. e. Melius est libris carere quam fidem illis penitus adhibere. Vid. *not.* 17.

(19) G: Nomen capitis libri *Chou king,* ubi præclara imperatoris *Wou-wang* (4,658-5,884 *bis*), in debellando tyranno *Tcheou* (7,750), facinora, laudantur.

(20) H: Ea excerpo quæ fide digna et æquitati consona sunt.

(21) H: Innuit τὸν *Wou-wang* (4,658-5,884 *bis*).

num(22), tunc (23) quomodo *in* τῷ cruore fluitarunt (24) clypei-lignei!

§. V. Meng tseu ait : *Si* quis homo dicat : ego *sum* (25) bonus instruere aciem, ego *sum* bonus facere pugnam; magna culpa *est*. *Si* regni princeps amet humanitatem, *in* imperio, non-habet (26) adversarium.

Cum (27) meridionalium-regionum-homines in-rectum-revocaret, boreales barbari querebantur; *cum* orientalium-regionum-homines in-rectum-revocaret, orientales barbari (28) querebantur, dicentes : *quare posteriore-loco-ponit nos?

(22) H : Innuit tyrannum *Tcheou* (7,750).

(23) Y : Vir humanitate præditus omnes homines, sine ulla pugna, semper vincit. Ad eum enim confugere certant. Quomodo igitur potuisset *Wou-wang* tam obnixe tamque acriter, cum familiæ *Chang* (1,299) copiis, pugnare, ut, in cruore utrinque effuso, clypei lignei, tanquam in aquis fluitarent? Nemo non videt supradicti capitis auctorem hyperboli fuisse usum, ut ingentem cruoris copiam in hoc prælio effusam ostenderet.

(24) Sic Y qui explicat *tchou*, vulgo *pilum*, per *lou-chun* (13,040-4,397). *Cf. K'ang hi*, sub littera *lou* (13,040), *pag.* 1 *aversa*, *lin.* 1, ubi idem fere locus occurrit. Perperam Noel : *pistillo effusus cruor late per agros redundabat.*

(25) Bonus i. e. peritus, quemadmodum latine. Virgil. Eclog. V, 1, *boni calamos inflare.*

(26) I. e. Nemo est qui illi adversetur, resistat. Y : absque ulla pugna, oppositos sibi milites subjicit.

(27) Y : Cum imperator *Tch'ing t'ang* (3,176-5,124) meridionalium regionum regulos debellaret. Cf. *lib.* I, *pag.* 36, *lin.* 5.

(28) H, Y : Boreales et orientales barbari, dira tyrannide diu oppressi, conquerebantur, dicentes : quare priore loco non venit regulum in nos immaniter sævientem debellaturus?

§. VI. *Quando* Wou wang (29) aggressus-est In, bellici (30) currus trecenti ° (31), strenui (32) milites ter millia (33) homines *erant*.

¶ Wang ait : (34) ne timeatis; tranquillitatem-affero vobis; non (35) sum-inimicus centum familiis. Instar (36) * inclinantium cornua, ad-terram-demiserunt caput (37).

§. VII. *Litteræ* tching (aggredi) essentia exprimit τὸ rectum-efficere i. e. (38) corrigere. *Quando* (39)

(29) Cum aggressus est immitem *Tcheou* (7,750), ultimum familiæ *In* (4,750) imperatorem.

(30) Sic *K'ang hi* et interpres E. J : currus corio tecti quibus arma et commeatus vehuntur. I : currus cujus rotæ et modioli pellibus involvuntur.

(31) J : *Liang* (3° tono), littera numeralis curruum. Currus habet duas (*liang*) rotas (*lun* - 10,920).

(32) C, Y : Intelligit aurigas arcu et sagittis armatos. *Khang hi* : viri, lancea et clypeo armati, qui regis currum stipant. E ad verbum : *viri* instar-tigridum acres.

(33) J : Paucissimas imperatoris *Wou-wang* copias fuisse patet, dum e contra tyranni *Tcheou* (7,750) turmæ pene innumerabiles erant.

(34) J, Y : *Wou-wang*, alloquens familiæ *Chang* (1,299) subditos ait : ne timeatis me.

(35) Y : Tantum veni ut vos sævi *Tcheou* (7,750) tyrannide liberarem, eumque debita pœna afficerem.

(36) Y : Quibus auditis, familiæ *Chang* (1,299) subditi caput in terram demisere, *quasi* armenta quæ humum cornibus subito demissis impetunt. — Simul lege *peng-kioue*. Littera *kioue* (1,067), vulgo *ille*, *suus*, hic significat *demittere*. Confer *K'ang hi*, et *Morrisonii* sinicum dictionarium, *part*. I, *tom*. I, *pag*. 327, *col*. 1, *lin*. 12.

(37) I. e. Sese illi subjecerunt.

(38) Y : Rectos efficere (*tching*) homines qui recti (*tching*) non sunt, i. e. (J) corrigere (*tching*) et castigare regulorum crimina.

(39) J : Intelligit singulos homines qui, in imperio, sub tyrannide gemunt.

quisque optat *ut* rectum efficiat ipsum (40), qua de causa (41) uteretur τῷ præliari?

§. VIII. Meng tseu ait: faber-lignarius *et* curruum-artifex possunt (42) dare homini circinum *et* normam, non possunt hominem efficere peritum.

§. IX. Meng tseu ait: Chun comedebat siccas-fruges, vescebatur silvestribus-herbis, quasi *sic* (43) *impleturus-finem-vitæ. Postquam (44) ille factus est imperator, (spectabat) τὸ indui pictis vestibus, τὸ pulsare citharam, τὸ duas puellas (45) ad-latus-assistere, quasi (46) ab initio haberet illa.

(40) H: Ut *corrigat* principem qui ipsum oppressit.

(41) Y: Cum nullus sit qui illi adversetur, quid opus est præliis? Unde sequitur illos viros qui suam in pugnando, aut aciem instruendo, peritiam jactant (§. V), prorsus inutiles fore.

(42) Y: Circini et normæ usum possunt illum docere, sed ingenii aciem et perspicacitatem quæ, ad conficiendum opus omni parte perfectum, necessaria est, illi indere nequeunt. Porro sapientiæ magistris discipulos rectam virtutis viam docentibus, idem ac prædictis opificibus tyrones arte sua erudientibus accidit. Sola enim præcepta, nec his nec illis, sine assiduo labore innataque mentis perspicacia, proficiunt.

(43) H: *Chun* sorte sua contentus erat, quasi in hac paupertate ac ignobili conditione, sibi, usque ad vitæ finem, perseverandum esset. Vides tamen (Y) illum deinde divitiis et honoribus auctum fuisse.

(44) Y: Quando imperatoris *Yao* (1,654) hæreditatem ac dignitatem suscepit.

(45) H: Intelligit imperatoris *Yao* (1,654) filias *'O-hoang* (1,934-6,491) et *Niu-ing* (1,843-8,877), quas in matrimonium duxerat *Chun*. *Cf.* Lib. II, 41, 2.

(46) Y: Si pristinam τοῦ *Chun* pauperiem et humilem conditionem animo reputes, comperies illum divitias et honores ab initio non habuisse. Nova tamen splendidaque illa imperatoris dignitate non magis movebatur quam si in ea natus esset.

§. X. Meng tseu ait: ego nunc demum novi τὸ occidere hominum parentes grave *esse*.

Si (quis) occidat hominis patrem, homo etiam occidit ejus patrem; *si* occidat hominis fratrem-natu-majorem, homo etiam occidit ejus fratrem-natu-majorem. Cum-res-ita-sit, *a* τῷ non *propria-manu-interfecisse (47) illos, una rima (48) tantum *abest*.

XI. ¶ Meng tseu ait: *qui* olim statuerunt portas-in-confiniis-regni, voluerunt per *eas* prohibere (49) crudelitatem; *qui* hodie statuunt portas-in-confiniis-regni, volunt per *eas* exercere (50) crudelitatem.

§. XII. Meng tseu ait: *si* ipse non agas rectam-normam, non agetur ab uxore *et* liberis. *Si* mandata-dando hominibus, non sequaris (51) rectam-normam, (mandata) non poterunt peragi ab uxore *et* liberis.

§. XIII. Meng tseu ait: qui cumulate-instructus-est ab opibus, sterilis annus non potest enecare (52)

(47) C: Suum patrem aut fratrem natu majorem propria manu non interfecit; sed quia, alterius patrem aut fratrem natu majorem occidendo, sui ipsius patris aut fratris majoris necem reipsa accersivit, parum differt a viro qui illis cædem intulit.

(48) I. e. levissimum est intervallum. Enimvero inter filium et patrem aut fratrem ejus culpa occisos, unus tantum homo, scilicet alienus percussor, interjicitur.

(49) H: Illæ portæ fuerant institutæ ut detegi possent latrones aut infesti advenæ qui, ad damnum regni incolis inferendum, irrepebant.

(50) H: Intelligit gravia injustaque vectigalia quibus tunc temporis reguli viros (E) exeuntes vel ingredientes premebant.

(51) H: Si hominibus tibi alienis mandata eorum menti et æquitati contraria præscribas, illis (mandatis) non obsequentur; quanto minus uxor et liberi qui te consanguinitate contingunt!

(52) Sic C, E, H. — Quidam vertunt: sterili anno non potest enecari — prava generatione non potest turbari.

illum; qui cumulate-instructus-est a virtute, prava generatio (53) non potest turbare *illum*.

§. XIV. Meng tseu ait: amantes(54) famam homines possunt (55) cedere mille quadrigarum regnum. Si non(56) hujusmodi homo *sit*, *ob* (56[a]) scutellam oryzæ *aut* vasculum jusculi, (57) apparet in *ejus* vultu.

§. XV. Meng tseu ait : *si* non confidas humanis *et* sapientibus *viris*, tunc regnum (58) vacuum *et* inane *est*. ¶ *Si* (59) non-habeas (59[a]) urbanitâtem *et* æquitatem, tunc (60) supra *et* infra (61) confusio *est*. *Si*

(53) J : Nec prava aliorum exempla, nec perversæ sophistarum doctrinæ ejus mentem a recta virtutis via dimovere poterunt.

(54) E : Homines famæ haud perituræ amantes, solidam famam magnifaciunt, lucrum vero parvi pendunt.

(55) A, B : Oblatum regnum non accipere illudque (J) alii cedere.

(56) E : Si homo non sit solidæ famæ appetens, nec proinde divitias et honores vere contemnere possit (H).

(56[a]) Y : Tunc, ut obtinuit oryzæ scutellam aut vasculum jusculi, frontem gaudio explicat; ut vero amisit, frontem irâ contrahit.

(57) Gallice : *Il y paraît sur son visage.* B : Subito gaudium aut ira in jus vultu, apparent i. e. sese produnt.

(58) Y : Tunc regnum nullo columine nitetur, atque vacuum erit quasi nulli amplius homines essent.

(59) Tart. versio : si non agas.

(59[a]) Y : Urbanitatis regulæ nobiles viros ab ignobilibus secernunt; æquitas prohibet quominus homines aliorum sibi jura arrogent vel eorum bona furtim subripiant.

(60) *Supra* et *infra*, i. e. inter principem et subditum, inter patrem et filium (C).

(61) A : Superior potentia sua abutetur et inferiorem opprimet ; inferior vero invadet ea quæ superiori competunt et tandem ejus se auctoritati subducet. Sic, ruptis vinculis quæ superiores et inferiores intra justos conditionis suæ limites continent, omnis societas perturbabitur.

curæ-non-habeas regiminis (62) negotia, tunc (63) divitiæ *et* opes non sufficient.

§. XVI. Meng tseu ait: vir-inhumanus (64) qui (65) obtinuerit regnum (66), *forte* est; vir-inhumanus (67) qui obtinuerit imperium (68), nondum fuit.

§. XVII. Meng tseu ait: populus est magni-momenti; * terræ-et-frugum-Spiritus sunt-secundi-ab eo. Princeps est (69) levis-momenti. Idcirco, *si* (quis) obtineat (70) agrorum-populum, evadit imperator; *si* obtineat (71) imperatorem, evadit *regulus; *si* obtineat ** regulum, evadit * primarius-præfectus.

(62) H: Hæc negotia hujusmodi sunt: v. g. constituere unicuique rem familiarem unde vivere possit, docere quomodo educanda sint domestica animalia, assignare stipendia, dividere agros, varia sacrificia peragere, sapientes muneribus invitare, convivia ad regulos excipiendos celebrare, etc.

(63) Y: Publici ærarii divitiæ et regni opes brevi exhaurientur.

(64) E: Qualis *Siang* (10,352), frater imperatoris *Chun* (8,727), qui regionis *Yeou-pi* (4,028-2,529) principatum acceperat.

(65) J: Virum inhumanum qui, prædonis instar, mille quadrigarum regnum vi aperta usurpaverit, forte (H) invenies.

(66) J: Loquitur Mencius de regni territorio.

(67) Quales *Tan-tchou* (34-4,066), imperatoris *Yao* (1,654) filius, et *Chang-kiun* (1,299-1,563), imperatoris *Chun* (8,727) filius. Quibusquidem, licet legitimis throni hæredibus, imperii hominum animi sese non subjecerunt, quia humanitate carebant (E). *Cf.* II, 58, 1.

(68) J: Loquitur de hominum corde. *Obtinere imperium*, hoc est: omnium imperii populorum corda sibi arcte devincire.

(69) J: I. e. Minoris momenti quam terræ et frugum Spiritus.

(70) J: Licet agrorum populus sit valde tenuis et humilis, statim atque vir eorum corda sibi conciliavit, tunc omnes imperii homines sese illi subjiciunt, atque imperator evadere potest.

(71) Y: Si imperatoris.... si reguli gratiam et voluntatem sibi conciliet.. — In hoc loco littera *hou* (43) accusandi casum denotat.

§. XVIII. *Si* *regulus periculo-exponat (71[a]) *terræ-et-frugum-Spiritus, tunc (72) mutans constituit.

§. XIX. *Victimæ cum (73) perfectæ, (73[a]) fruges-in-suo-vase-repositæ, cum mundæ *sunt*, *sacrificia-offeruntur (73[b]) secundum (74) tempus. * *Si* tamen (terra) aeris-siccitate arescat, *aut* (pluviarum) aquis inundetur, ¶ tunc mutans (75) constituit * terræ-et-frugum-Spiritus.

§. XX. Meng tseu ait : sancti homines centum generationum magistri *sunt*. Pe i *et* Lieou hia hoeï ejusmodi (76) *sunt*. Idcirco, qui audierunt τοῦ Pe i famam, hebetes (77) viri fiunt-temperantes; imbecilli homines habent firmum animum : qui audierunt τοῦ Lieou hia hoeï famam, homines-benignitatis-expertes *fiunt*-benevolentissimi; angusti-animi homines *fiunt* amplo-

(71[a]) Si regulus in populum sæviat cupiditatibusque se totum tradat, tunc populus, ira accensus, frugum et terræ Spirituum altare evertet (J).

(72) J : Tunc imperator regulum dignitate exuit, ac sapientem principem, in illius locum, substituit.

(73) J : I. e. opimæ, pingues.

(73[a]) H : Mencius intelligit τὰς quinque fruges quæ offeruntur.

(73[b]) E : Videlicet terræ et frugum Spiritibus.

(74) J : Vere ad postulandas fruges, autumno ad grates agendas.

(75) Y : Si tamen illi Spiritus ab hujusmodi ærumnis populum defendere nequiverint, patet sacrificia oblata ipsis non fuisse accepta. Tunc regulus eorum altare dirui jubet, atque in novo suggesto, alibi exstructo, eorum sedem defigit.

(76) J : I. e. sunt sancti homines.

(77) Y : Retusi ingenii homines nihil amplius temere, vel læsa æquitatis lege, accipiunt. Aliter E : homines lucro inhiantes.

animo-egregii. Exsurrexerunt centum (78) abhinc sæculis, *et*, post *hæc* centum sæcula, * audientium nemo non (79) commovetur *et* excitatur. *Si* non *essent* sancti viri, possent-*ne* (80) sicut illud? ** Quanto-magis (excitabantur) qui (81) propius accendebantur!

§. XXI. Meng tseu ait: (82) humanitas, homo *est*. *Si* (83) conjungendo (i. e. simul) verbis-exprimas illos, via *est*.

§. XXII. Meng tseu ait: Confucius (84) discedens *a*

(78) Ad verbum : supra centum sæcula., infra centum sæcula. Y : *Meng tseu* loquitur de viris *Lieou hia hoeï* et *Pe i*.

(79) E : Nemo est qui eorum exemplo non commoveatur atque ad virtutes, quibus claruerunt, imitandas non excitetur.

(80) J : Possent-ne eo modo, post tantum temporis intervallum, homines commovere et excitare ?

(81) B : Qui scilicet viros *Pe i* et *Lieou hia hoeï* præsentes prope intuebantur, verbisque et exemplis eorum accendebantur. — *Khang-hi* litteras *thsin-tchi* (9,887-5,405) interpretatur : *proxime* accedere alicui.

(82) C : *Humanitas* et *via* sunt res uno eodemque temporis articulo simul existentes. Humanitas extra hominem non sita est; via pariter, nec extra humanitatem, nec extra hominem, sita est. — Si tantummodo loquaris de humanitate, nihil aliud est nisi *natura*. Si tantummodo loquaris de homine, nihil aliud est nisi *corpus*. Corporis cum naturæ conjunctio dicitur *via*. V. g. pater et filius, princeps et subditus, hoc est *homo ;* amor et æquitas, hoc est *humanitas; τὸ* patrem et filium habere humanitatem, principem et subditum habere æquitatem, hoc dicitur *via*.

(83) H : Humanitas est ratio qua homo in suo esse constituitur (Noël). Si humanitatis rationem cum hominis corpore conjungas, ac deinde eorum consociationem exprimas, *via* est. — Mencius intelligit *viam* qua incedere debemus. Cf. *Tchoung-young* (26-2,536) §. I, *lin.* 1 : *So-sing-tchi-weï-tao* (6,054-2,793-41-10,186-11,117).

(84) Paragraphus XXII abest in editione tartarica.

(regno) Lou (85) aiebat : « lente (86) ego abeo. » Discedendi patris *et* matris regno (87) via *est.* Discedens (regno) Thsi (88), manu-cepit oryzam-quæ-aqua-macerabatur et profectus est (89). Discedendi *ab* alieno regno via *est.*

§. XXIII. ¶ Meng tseu ait : * Sapiens (90) penuria-laboravit in (regnorum) Tch'in *et* Ts'aï medio, *quia* non habuit (91) supra *et* infra (92) amicitiam.

§. XXIV. Me ki (93) ait : *ego* Ki valde non (94) innitor in (hominum) ore.

(85) Cf. II, 108, 8. H : tunc temporis Confucius reliquit regnum *Lou*, in quo magistratum gerebat, quia regulus, puellarum, quæ illi ex vicino regno missæ fuerant, amore captus, omnem regiminis curam negligebat.

(86) H : Hæc Confucius, regno *Lou* nondum egressus, dicebat.

(87) J : Qui vero patriæ amore tenetur, sic, non nisi ægre, regnum in quo natus est, relinquere debet.

(88) H : Cum regni *Thsi* regulus ejus consilia respueret, abire festinavit.

(89) A : Noluit exspectare donec oryza cocta esset.

(90) A : Septem diebus re frumentaria caruit.

(91) H : Littera *chang* (supra) indicat principem, *hia* vero (infra), ministros.

(92) Sic E. Aliter Noël : nullum semel invenit accessum ad regulos et ministros. — H : Superiores (i. e. principes) non utebantur ejus opera ; inferiores vero (i. e. ministri) ejus sapientiam, apud principes non laudabant, ut illi munus deferrent.

(93) E : Vir qui magistratum gerebat.

(94) A, B, C : Homo, ut primum a multitudinis linguis laudes obtinuit, tunc habet præsidium in quo innitatur. Ego vero, quem nunc homines maledictis impetunt, minime innitor in multitudinis linguis, i. e. (J) nullo multitudinis hominum præsidio munior, sustineor.

In libris (C) dynastiæ *Han* (5,201), pro litteris *pou-li* (9-5,936), legitur *wou-li* (5,454-247), in eodem sensu. Apud *K'ang hi*, *li* (247) idem significat ac *liao* (8,354) ; *liao* autem idem significat ac *laï* (10,498), *inniti in aliqua re.* Porro omnes interpretes litteram *li* (5,936) explicant per *laï* (10,498), *inniti.*

Meng tseu ait : *hoc* non (95) lædit. Sapientes (96) *magis-adhuc (97) * a-multitudine-calumniis-impetuntur. (Liber) Carminum (98) ait : « mœrens corde » * tristitia-afficior. In-odio-sum (98[a]) apud *multitu- » dinem-homuncionum (99). » Confucius (100) *est.* « (101) Non exstinxit (102) eorum odium, etiam

Locum aliter interpretatur E, servata litteræ *li* (5,936) genuina significatione : « ego non possum *regere*, *moderari*, i. e. *cohibere* hominum ora, linguas ». In quo casu, littera *iu* (66) accusandi casum denotat. *Cf.* I, 112, 9. Illius loco sæpe usurpatur *iu* (3,829). *Cf.* I, 27, 2 ; II, 26, 2 ; 131, 1 ; 136, 9.

(95) C : Hominum obtrectationes et maledicta nullum solidæ virtuti (E) damnum inferunt.

(96) J : Littera *tseng* (3,056), vulgo *odisse*, legenda est *tseng* (1,702) *augere*, *magis*. C : Hic subest gravis menda quæ, veteri scribentium errore, ad nos usque tradita est. Legendum esset *tseng*, cum clavi *terræ* (32), videlicet *tseng* (1,702); sed nunc vulgatæ editiones exhibent *tseng*, cum clavi cordis (61), videlicet *tseng* (3,056). — *Tse* (6,053) usurpatur pro *tse* (5,161) *augeri*, *magis* (*Khang-hi*). *Cf.* I, 44, 4.

(97) A : Sapiens qualis *Wen wang* aut *Confucius*, quo majori virtute fulget, eo (J) plurium in se invidiam concitat. Ideo (I) magis quam vulgares homines, *a multitudine maledictis proscinditur*, quod vocatur *to-k'eou* (1,789-1,109). — Littera *k'eou*, vulgo *os*, hic verbi (*verbe*) vicem explet. Quum vero, in lingua latina, non reperiatur *verbum* quod, ex radice *os* compositum, significet *aspero ore carpi*, locus melius reddetur græce : *οἱ σοφοὶ ἄνδρες ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πλήθους κακοστομοῦνται.* — Aliter versio tartarica : de sapiente magis loquens multitudo *est*..

(98) A : Liber Carminum tomo *Peï-foung* (11,200 *bis*-12,271) oda *Petcheou* (4,059-8,733). — Noël : tomo *Koue-foung*.

(98[a]) Aliter A : propter multitudinem homuncionum.

(99) Y : In libro Carminum, scribitur *multitudo concubinarum* (6,656-1,882), nunc vero (nempe apud Mencium) *multitudo exiguorum hominum*.

(100) Y : Quod liber Carminum de regni *Weï* (9,672) homine humanissimo dicit, in Confucium etiam convenire potest.

(101) Y : Liber Carminum tomo *Ta-ya* (1,797-11,889), oda *Mian* (7,916) ait...

(102) H : *Thaï wang* (1,799-4,045), dedecore affectus est a barbaris

non amisit suam famam. » (103) Wen wang *est* (104).

§. XXV. Meng tseu ait : *sapientes (105) * suo * lumine faciebant homines *illuminatos; nunc * sua * caligine faciunt homines *illuminatos.

§. XXVI. Meng tseu alloquens Kao tseu (106) ait: montanæ semitæ (107) * angusta-vestigia, *si* * derepente (107[a]) utantur illis, fiunt ¶ via; *si* * brevi-intervallo non utantur *illis*, tunc herbæ obstruunt illam. Nunc herbæ (107[b]) obstruunt tuum cor.

§. XXVII. Kao tseu ait : τοῦ (107[c]) Iu musica antecellit τοῦ Wen wang musicam.

Meng tseu ait: * qua-de-causa dixisti illud?

Kouen-i (3,883-1,868), et serviit illis, i. e. illis clientelare tributum persolvit. Sed licet ita non exstinxerit eorum odium..

(103) H : Simile quid passus est *Wen-wang*; unde idem de eo dici potest.

(104) A : Porro si homines sancti, quales fuere *Wen-wang* et *Confucius*, ad odium, ad iram et calumnias, expositi fuere, quanto magis qui maxime inferiores sunt illis !

(105) C, H : Antiquitatis sapientes, postquam primitivam rationalis facultatis claritatem assecuti erant, efficiebant ut homines idem agere conarentur. Hodierni principes, quorum rationalis facultas cupiditatum tenebris offuscatur, alios homines ad primitivam rationis innatæ claritatem reducere tentant: hoc est velle (E) ut, ex turbido fonte, puræ et limpidæ aquæ defluant. Inde accidit (Y) ut homines, non eximiis exemplis, sed tantum severis legibus et pœnis ad bonum impellant.

(106) C : *Kao-tseu*, regni *Thsi* (13,239) vir qui, postquam rectæ normæ, Mencio magistro, aliquandiu studuerat, deinde, illo relicto, ad sophistarum hæresim, infelix transfuga, descivit.

(107) Y : Angustum loci spatium quod incedentis hominis plantam vix capit.

(107 *a*) H : Si derepente illa pedibus terant.

(107 *b*) J : Littera *mao* (8,893), *herbæ*, hominis cupiditates indicat.

(107 *c*) Scilicet imperatoris *Iu*.

K. ts. ait: quia campanulæ-annulus (108) detritus-est.

Meng tseu ait: id num (109) sufficit? Urbis portarum orbitæ *an* (110) * bijugum-equorum viribus (factæ sunt)?

§. XXVIII. *Cum* Thsi fame-laboraret, Tchhin tsin (111) ait: regni (112) homines omnes (113) sperant fore (ut) magister iterum efficiat aperire Thang. Fortassis non decet (114) iterare.

Meng tseu ait: Sic essem (115) Foung fou. *Regni* Tsin homo erat Foung fou, peritus manu-comprehen-

(108) C: Ejus musica pulchra est et multis fuit usui. Ideo musica ejus instrumenta usu detrita sunt. Porro idem non passus esset imperatoris *Wen-wang* annulus.

(109) Y: An detritus annuli sufficit ut hujusmodi judicium feras? Mediæ urbis viæ novem curruum orbitas (*ornières*) capiunt. Currus possunt late in eis exspatiari; ideoque eorum rotarum sulci leves sunt. E contra, urbis portæ unum currum solummodo capiunt, currusque omnes illa pertranseunt; ideo rotarum sulci profundiores sunt. Porro imperatoris *Iu* musica, circiter mille annis ante *Wen wang* floruit, eaque de causa campanularum annuli longissimo usu detriti sunt.

(110) Y: Orbitæ illæ, non a bijugibus unius currûs equis, sed ab omnium curruum toto die hàc pertranseuntium equis sulcatæ sunt.

(111) H: Vir e regno *Thsi*.

(112) E: *Meng tseu* jam olim regi persuaderat ut urbis *Thang* horrea, populum sublevandi causa, aperiret. Nunc fame rursus ingruente, *Tchhin tsin* Mencium idem rogat.

(113) I: Littera *i* (115) usurpatur pro *wang* (4 045) *sperare*: assentiunt C, G, J, Y. Quem locum gallice melius reddere licet: *Ils espèrent que vous ferez* (*tsiang weï*) *ouvrir une seconde fois* (*feou*) *les greniers de réserve de la ville Thang*. Aliter E: existimant (*i-weï*) magistrum rursus aperturum, etc. *Ibid. Thang* regni *Thsi* oppidum.

(114) I. e. idem iterum rogare (B).

(115) I: Si regem iterum adhortarer ut horrea urbis *Thang* aperiat, tunc, quemadmodum olim *Foung fou*, non vero, ut decet sapientem, me gererem.

dere (116) tigres. Deinde factus-est (117) sapiens homo. Tunc, *cum* ivisset-in agros-extra-urbem-sitos, erat hominum-multitudo insequens tigrim. Tigris innixa erat montis-angulo, *ac* nemo illam audebat impetere. *Ubi* ¶ eminus aspexerunt Foung fou, currentes obviam iverunt illi. Foung fou, exerens brachium, exsiliit-e curru. Multitudo omnis gavisa est. Illi qui erant sapientes-viri (118) irriserunt illum.

§. XXIX. Meng tseu ait: (119) os (120) cupit (121) sapores; oculus cupit colores; auris cupit sonos; naris cupit odores; quatuor membra cupiunt quietem *et*

(116) H : Poterat nuda et inermi manu tigres comprehendere.

(117) C : Vilem hanc artem, quæ solummodo in exercendis corporis viribus sita est, postea desiit, ut sublimiori sapientiæ studio animum applicaret.

(118) A, H : Illum ludibrio et contemptui habuerunt, quia, in nobiliori virtutis studio, quod nuper amplexus erat, ad finem usque vitæ perseverare non valuit. Porro, si ego regem, qui jamdudum meis consiliis aures non attendit, iterum adhortarer, prædicto viro *Foung-fou* essem simillimus. Licet enim insulsæ huic multitudini gratum facerem, nonne viri sapientes, recti judices et arbitri, justo me ludibrio prosequerentur?

(119) Y : Quinque sensuum desideria sunt *natura* (2,793). Attamen intra certos fines continentur; accidit enim sæpissime ut omnia quæ cupiunt, obtinere nequeant. Quodquidem a Cœli *mandato* (1,200), hominis cupiditatibus modum statuente, oritur. Non dicendum igitur nos certo obtinere posse omnia quæ ad quinque sensus, nobis natura insitos, (videlicet ad quinque sensuum oblectationem) spectant.

(120) E : Naturali propensione, os appetit dulces sapores, etc. C : Littera *iu* (3,829), quinquies repetita, non usurpatur quidem pro littera *yo* (4,606), *cupio*, sed (C, J) litteræ *yo* (cupio) sensum continet. — Aliter H, I : littera *iu* (3,829) usurpatur pro littera *cho* (2,270), *pertinere*, *spectare ad*.

(121) H : Sapiens cordis desideria ratione moderatur, recta norma cupiditates frænat, Cœlique *mandato* illis modum definienti, omnino obsequitur. Quamvis igitur hæc a *natura* vere defluant (ejus enim *naturæ* insita sunt), cum tamen (C) cuncta cordis desideria explere nequeat nec debeat, hæc non vocat *naturam*.

laboris-remissionem. *Licet* natura *sit*, existit Cœli-mandatum. Sapiens *id* non vocat naturam.

§. XXX. Amor (122) spectat-ad (123) patrem *et* filium; æquitas spectat-ad (124) principem *et* subditum; urbanitas (125) spectat-ad hospitem-qui-excipitur *et* hospitem-qui-excipit; (126) prudentia spectat ad sapientem; sanctus vir (127) spectat-ad Cœli viam. (128) *Licet* Cœli-mandatum *sit*, existit (129) natura. Sapiens *id* non vocat Cœli-mandatum.

(122) C : Littera *iu* (3,829) sensum litteræ *cho* (2,270), *pertinere*, *spectare ad*, continet. Aliter H, I, littera *iu* (3,829) usurpatur pro *cho* (2,270) *spectare ad.*

(123) H, I : Humanitas, quæ in amore præcipue consistit, ad patris et filii officia spectat.

(124) H, I : Æquitas, quæ in exhibenda debita reverentia præcipue consistit, ad principis et subditi officia spectat.

(125) J, Y : Urbanitas, quæ in vultus benignitate, sermonis affabilitate, morumque venustate præcipue consistit, spectat ad, etc.

(126) C, J, Y : Prudentia, quæ in perspiciendi et distinguendi facultate præcipue consistit, ad sapientem spectat, pertinet. Aliter H : prudentia spectat ad τὸ perspicere et secernere viros sapientes et insipientes. I : Spectat ad τὸ distinguere in quo sapientes ab insipientibus differant.

(127) I, H, J, Y : i. e. Cœli via (scilicet (I) humanitas, æquitas, urbanitas, prudentia) spectat ad sapientem virum qui, cum ea, corde et animo coalescit.

(128) H : Humanitas modo perfecta est, modo minus perfecta; æquitas modo completa est, modo minus completa; urbanitas modo venerabunda est, modo minus venerabunda; prudentia modo perspicax est, modo minus perspicax; sanctitas modo pura est, modo minus pura. Etenim (Y) sanctus vir modo commode et faciliter, modo ægre et difficulter, Cœli viam (vid. not. 127) nanciscitur. Porro major vel minor, in prædictis virtutibus, perfectionis gradus, (Y) a Cœli *mandato* oritur (*ming-ye*).

(129) H, Y : Quamvis id quod hominibus inditum est (vid. *not.* 127 et 128), jubente Cœli *mandato*, apud hos purius, apud illos impurius sit, attamen infusa facultas, modo bona est, modo mala; videlicet, (H) ab initio, natura in omnibus hominibus æque illibata, æque integra est.

§. XXXI. Hao seng,(nomine) Pou haï, interrogans ait : Lo tching tseu (130) cujusmodi homo *est*?

Meng tseu ait : bonus homo *est*, ¶ verus homo *est*.

H. s.—Quid vocas bonum-esse; quid vocas verum-esse?

§. XXXII. *M. ts.* ait : *vir* (131)* expetendus dicitur bonus; *qui* habet (132) in semet ipso, dicitur verus (133); *qui** plenus *et* cumulatus (134) *est*, dicitur egregius; *qui*, plenus *et* cumulatus (135), habet claritatem *et* splendorem, dicitur magnus; *qui* magnus *est* et (136) mutat illud, dicitur sanctus; *qui* sanctus

Sapiens (I) humanitatem, æquitatem, urbanitatem et prudentiam non vocat *mandatum*, i. e. eas Cœlo non assignat. Ideo cupiditates suas cohibet, Cœli rationem servat intaminatam, et tum *naturæ*, tum cœlestis *mandati* legem recte adimplet.

(130) E : Vir e regno *Thsi* (12,239), qui videns Mencium lætari quod *Lo tching-tseu* (unus ex ejus discipulis) munere publico, in regni *Lou* (12,787) administratione, fungeretur, ab eo sciscitatur cujusmodi homo ille sit.

(131) Melius gallice : *digne d'envie*. C : Vir præditus eximiis animi bonis quæ alii homines *expetunt*, i. e. habere *exoptant*.

(132) J : Qui expetendam animi bonitatem (*chen*), de qua supra, vere habet in semet ipso.

(133) J : i. e. Sincerus, fuci aut falsitatis expers.

(134) J : Qui virtutem strenue et indefesse colit, quique efficit ut illa quam in seipso habet bonitas (*chen*), cumulata sit et numeris omnibus absoluta.

(135) Y : Qui bonitatis, quam, in intimo cordis recessu, cumulatam et numeris omnibus absolutam possidet, vividum splendorem exterius emittit, quique in toto corporis habitu, in sermonibus, in actis suis, nitidam virtutis internæ venustatem diffundit.

(136) B, C : Mutat (i. e. J : penitus-delet-4933) suæ magnitudinis vestigia, (quemadmodum sol nivem mutat, resolvit (*hoa*), absterget). Assentiunt H, I, J, Y. C : vulgaris magnitudo quidquid est, a corporis labore et mentis cogitatione, habet, atque certa relinquit vestigia (i. e. signa

est et non (137) potest percipi, dicitur spiritualis-*vir*. Lo tching tseu *est* in-medio duorum (138) *et* infra quatuor (139).

§. XXXIII. ¶ Meng tseu ait: *qui* (140) secedunt-a Me necessario se-recipiunt in (141) Yang, *qui* secedunt-ab Yang necessario se-recipiunt in (142) Litteratos. *Ubi* (143) se-receperunt, tunc excipiamus illos et nihil amplius.

exteriora) quibus deprehendi et videri queat. Qui vero ita magnus est ut, quamvis ejus præclare gesta et beneficia sentiant omnes, neminis tamen cogitatione et labore orta videantur, hic *sanctus* est. H: verba « non relinquere suæ magnitudinis vestigia » idem significant ac « absque cogitatione et absque labore magnum esse, magnas res peragere. »

Litteram *hoa* (952) aliter interpretatur E: qui, magnus ὤν, omnes homines convertit *(hoa)*.

(137) Hæc interpretatio priorem litteram *tchi* (41) prorsus tollit. Sed utramque servant quidam interpretes, eo scilicet modo: qui sanctus est et non possunt percipere illum, ille vocatur spiritualis vir, i. e. homines ille quem, sanctum ὄντα, percipere non possunt, *spiritualem* vocant.

Non omnes sancti (C) percipi non possunt. Ut vero quis celsissimum sanctitatis gradum ita attigit ut ejus virtus, jam tum subtilissima et maxime defæcata, sensus effugiat, continuo dicitur *spiritualis* vir.

(138) J: Indicat duos priores perfectionis gradus, scilicet *bonitatem (chen)* et *sinceritatem (sin)*.

(139) J: Indicat quatuor posteriores perfectionis gradus, scilicet *eximietatem (mei)*, *magnitudinem (ta)*, *sanctitatem (ching)*, *spiritualitatem (chin)*.

(140) A: Falsa sectariorum *Me et Yang* dogmata nostræ doctrinæ adversantur. Quandiu igitur contra nos obnixe contendunt, severitatem in illos non adhibere non possumus. Ut vero, errorum suorum conscii, resipiscunt et ad veritatem redire cogitant, illos indulgenter non habere non possumus.

(141) I: Secta *Me* omnes indiscriminatim homines amat, nec parentes ab aliis hominibus distinguit; secta *Yang* sibi uni studet, sui unius commoda quærit. Illa secta errat quidem, sed veritati propior est quam secta *Me*.

(142) H: Litteratorum scholam adeunt.

(143) Y: Ubi sophistarum *Me* et *Yang* sectarii, discussa tandem mentis

§. XXXIV. Nunc (144) qui cum Yang *et* Me disputant, (agunt) perinde-ac *qui*, persequens elapsum porcellum, postquam ingressus esset suam haram (145), prætcrea fune-constringeret (146) illum.

§. XXXV. Meng tseu ait : est (147) telæ-cannabinæ *et* (148) bombycis-evolutæ tributum, (149) oryzæ tributum *et* (150) operarum-præbitionis tribu-

nebula, Litteratorum doctrinam amplexi sunt, nostri Litterati errores, quibus diu fuere immersi, et quorum eos nunc pœnitet, misereri debent, ac eos in sanctissimum rectæ rationis penetrale admittere et edocere. Pristinos autem errores, quos abjecerunt, rursus exagitare ac nova censura prosequi, non decet.

(144) J : Ætatis nostræ Litteratis vehementer succenseo, quod sectariorum *Me* et *Yang* discipulos, ab erroris tramite ad nostram doctrinam regressos, non solum non excipiunt benigne, sed etiam aspere tractant, atque falsas opiniones, quibus antea adhærebant, asperis exprobrationibus incessunt.

(145) H : Alludit ad rectæ Litteratorum doctrinæ scholam.

(146) H : Innuit illos qui cum sectariis, in rectum ultro redeuntibus, obnixe et aspere disputant. Porro (I) sophistarum *Yang* et *Me* discipuli, qui ad nos regressi erant, Litteratorum severitatem pertæsi, discedent; qui vero ad nos nondum redierant, Litteratorum asperitatem reformidabunt, atque a veritatis amplectendæ consilio impedientur. Nonne illos, ubi mentis errorem deposuere, indulgenter habere decet!

(147) J : Tributum quod exigebatur a viro qui quinque jugerum habitationem (2,097) possidebat. Duo jugera (C) cum dimidio ab illo arabantur, duo alia jugera cum dimidio domûs ædificationi assignabantur. Cum autem, in agri medio, non liceret plantare arbores, ne forte τοῖς quinque frugibus nocerent, infra parietes serebantur mori et (J) cannabis. Mori quidem alunt bombyces, quorum serico indumenta conficiuntur calidiora, cannabis vero suppeditat viliora quæ (E) ex militum usu sunt.

(148) Sic C. Gallice : *la soie dévidée en écheveau.*

(149) C : Oryza cum folliculo suo dicitur *so*; nudata folliculo, dicitur *mi*. Hoc tributum (J) solvebat vir qui centum agri jugera possidebat.

(150) H : Tributum quod solvebat octo hominum familia (J : unus vir). C : litteræ *li-iu* (865-2,675) duas significationes habent, scilicet : opera tributaria quam quis principi præbet, et stipendium quod pro eo meret (*la corvée et le service militaire*).

tum. Sapiens (151) utitur hoc (152) uno *et* differt (153) illa duo. *Cum* usus-est (154) illorum duobus, tunc populus *inedia-consumitur; *cum* usus-est illis tribus, tunc pater *et* filius divelluntur.

§. XXXVI. Meng tseu ait: regulorum (155) res-pretiosæ, tres: *terra *et* humus, (156) homines *et* plebs, administratio *et* (157) negotia. Qui pretiosas-existimant gemmas, calamitates procul-dubio (158) attingunt illos.

§. XXXVII. ¶ P'en tch'ing kouo magistratum gerebat in (regno) Thsi.

Meng tseu ait: morietur P'en tch'ing kouo.

P'en tch'ing kouo (159) interfecto, discipuli interrogantes dixerunt: Magister, quomodo sciebas illum ** interficiendum-fore?

Ait: ille homo parum habebat virtutis (160),

(151) J: Princeps qui populum suum diligit.

(152) A: Primum tributi genus in vere exigunt, quia tunc absoluta sunt ea quæ ad bombyces et sericum pertinent; secundum in autumno, quia tunc fruges maturæ sunt; tertium in hyeme, quia tunc agriculturæ labores peracti sunt.

(153) H: Non quod non exigit illa tributa, sed quod non duo simul eodem tempore.

(154) H: *Young* (uti) i. e. exigere.

(155) H: Tria sunt quæ reguli magni facere debent.

(156) C: Homines, i. e. magistratus, præfecti.

(157) *Cf.* supra §. XV, *not.* 62.

(158) I: Qui terram, populum, administrationem, negotia (vid. *not.* 157) negligit, a subditis interimitur et regnum funditus perit.

(159) H: Cum scelus admisisset, morte mulctatus est.

(160) Sic versio tartarica. J: prudentiæ; H: industriæ, solertiæ. Sic et *Noël.*

nondum audiverat sapientis magnam doctrinam (161); tunc (162) satis erat ut neci objiceret (163) suum corpus (seipsum).

§. XXXVIII. Meng tseu petens T'eng, diversatus est in (164) Chang koung. Calceus (165) qui-conficiebatur fuerat super * fenestræ-oram (positus). Diversorii homo (166) quæsivit illum *et* non reperit.

Quidam interrogans ait : ** siccine * assectatores (167) *tui* (168) abscondunt?

— Ait : tu, putas-ne illos causâ τοῦ subripiendi calceum venisse (169)?

— Ait : (170) ° minime. Magister, instituto ordine (171), præterita non persequeris (172), venientes

(161) H, I : Scilicet : humanitatem, æquitatem, sinceritatem, rectitudinem. Aliter J : *sc.* æquitatem et rationem.

(162) I : Perspicacitate sua superbus, rectæ rationi adversabatur, omniaque inconsiderate miscebat et perturbabat.

(163) J : Idcirco prævisi illum brevi necem sibi accersurum.

(164) J : Nomen loci : sic et vers. tartarica. Aliter E, H : nomen palatii in quo regni *T'eng* (*suppl.* 5,166 *bis*) regulus hospites et legatos excipiebat.

(165) H : *Niĕ-li*, i. e. calceus textilis (J) qui conficitur, sed nondum absolutus est (gallice : *un soulier en train*).

(166) H : Homo quidam hujus palatii custos.

(167) J : Mencii discipulos indicat.

(168) C : Abscondunt ea quæ ad alios pertinent.

(169) I : In regnum *T'eng* (*suppl.* 5,166 *bis*).

(170) C : *Tai* (4,693); particula initialis.

(171) C : Instituisti præceptorum ordinem, ad discentium capacitatem accommodatum.

(172) J et plerique interprett. : Culparum, quas prius admiserunt, memoriam non refricas; illas nec repetis nec reprehendis. Aliter E : eos qui jam a te digressi sunt, non persequeris i. e. non revocas.

(173) J : Qui tuam scholam adeunt.

(173) non repellis. *Si* sincero (174) corde venerint, statim excipis illos et nihil amplius.

§. XXXIX. ¶ Meng tseu ait : homines omnes habent quod (175) non patienter-ferunt. Extendere illud ad ea quæ patienter-ferimus, humanitas *est*. Homines omnes habent quod non agunt (176). Extendere illud ad ea quæ agimus, æquitas est.

§. XL. *Si* homines possint adimplere non cupiendi nocere aliis animum, tunc non poterunt (177) pares esse humanitatis usui. *Si* homines possint adimplere τὸν non * perforandi (178) animum, tunc non poterunt (179) pares esse æquitatis usui.

§. XLI. *Si* homines possint adimplere τὴν non

(174) J : Si, corde sincero et ad rectam virtutis (I) viam ardenter aspirante, venerint...

(175) H : Habent commiserationis sensum. Homines aliorum malis vulgo dolent; sed aliquoties accidit ut, cupiditatibus obcæcati, modo unius casum misereantur, modo alterius non misereantur. Si igitur omnibus omnium miseriis pariter et indiscriminatim condolere possint, id *humanitas* merito vocabitur.

(176) H : Homines a pravis actionibus vulgo abstinent. Accidit tamen aliquando ut, cupiditatibus vel avaritiâ excæcati, rem pravam admittere non refugiant. Si igitur omne vitiorum genus quæ vel illorum virtuti vel aliorum commodis nocere possunt, *v. g.* libidinum turpitudinem, fraudes, rapinas, penitus exuere aut ab animo excludere queant, id *æquitas* merito dicetur.

(177) I. e. omnem humanitatis usum explere nequibunt. H : Omnia quæ aliis hominibus nocent atque innato commiserationis sensui repugnant, agere non sustinebunt.

(178) Pro litteris *tch'ouan-iu* (7,282-7,320) *forare*, *foramen in pariete aperire*, interpretes B, E, G legunt *tch'ouan-iu* (7,282-10,725) *perforare* (parietem) et *transilire* (domus muros). Cf. I, 108, 5.

(179) I. e. omnem æquitatis usum explere non poterunt. Videlicet nihil unquam agent quod æquitatem lædat. *Cf. not.* 177.

accipiendi (180)* secundæ-personæ-numeri-singularis-pronomina, veritatem (181), quocumque eant, numquam non agent æquitatem. *Si* litterarum alumnus, *ubi* nondum licet loqui, loquatur, *illud est* τῷ loqui (182) dolose-capere *alios*; *si* (ubi) oportet loqui, non loquatur, *illud* est τῷ non loqui (183) dolose-capere *alios*. Hæc omnia *sunt* τῷ * perforare (184) similia.

§. XLII. Meng tseu ait: *ubi* quæ-dicuntur vicina (185) *sunt* et scopus (186) remotus, bona verba *sunt*. Observare quod-compendiosum-est (187) et promere quod-largum-est, ¶ bona agendi-norma *est*.

(180) H: *Eul, jou* (gallice *tu*, *toi*), familiaris compellandi modus quo utitur homo qui me contumeliose tractat. — Hujus loci vis latine reddi nequit. Secundæ enim personæ numeri singularis pronomina *tu*, *tui*, *tibi*, *te*, nihil injuriæ continent.

(181) I. e. Si possint *vere* et sincero corde non accipere. I: Aliquoties homo, avaritia excæcatus, familiarem hujusmodi compellationem sincero corde perferre videtur; eum vero qui sic compellatus, toto vultu erubescit et succenset, hæc vocabula *vere* et sincero corde non accipere patet.

(182) H: I. e. sermone suo arcanos aliorum animi sensus elicere ac quasi *suffurari*. *K'ang-hi*, ad hunc Mencii locum, ait: *t'ian* est *rem* hamo-capere. Aliter Y: *t'ian* est *rem* lingua-capere.

(183) H, J: Silentio suo alios ad interrogandum impellere, et sic ab illis mentis arcana expiscari et quasi *suffurari*.

(184) Cf. supra not. 178.

(185) H, J: Verba specie tenus humilia et intellectu facillima.

(186) J: Verba quorum sensus est profundus.

(187) E: Si rectæ normæ compendium (et quasi medullam) teneas, colas, *sc.* humanitatem et æquitatem, virtutis beneficia late per universum imperium diffundere poteris.

Sapientis verba non sunt-inferiora (188) cingulo: (189) recta-norma (in hoc) residet.

§. XLIII. Sapientis *hæc* custodia (190): excolit seipsum et imperium pacem habet. Hominum *hic* error: relinquunt (191) suos agros et herbis expurgant aliorum agros. Quod quærunt ab aliis, grave *est*, et quod ipsi suscipiunt, leve (192).

§. XLIV. Meng tseu ait: Yao *et* Chun * Natura-facti (193) *erant*; Thang *et* Wou reversi-sunt-ad (194) illam.

In vultûs habitu *et* pedum incessu (195), con-

(188) A, I: Sapiens solummodo loquitur de rebus vicinis quæ ante oculos positæ sunt, i. e. de (H) rebus obviis, vulgaribus, etc. G: antiquitatis homines non infra adstantis cingulum oculos conjiciebant. Tunc corporis pars, quæ supra cingulum, oculis semper obvia et maxime vicina erat. Mencii metaphora ab hoc usu translata est.

(189) J, H: Subtilissima nec non tenuissima ratio in his verbis maxime obviis et intellectu facillimis sita est.

(190) I. e. vir sapiens hoc modo se gerit...

(191) E: Suam emendationem negligunt, alios vero reprehendere et emendare volunt.

(192) Facilius est enim aliorum culpas redarguere quam sua vitia exstirpare.

(193) Editio J legit *sing tchi* (2,793-41). *Cf.* II, 128, 3; 133,4.—C: littera *sing* (2,793) *natura, Cœli rationem, Cœli providentiam* (1,798-5,936) significat. Littera *tchi* (infra in *fan tchi*) respondet superiori litteræ *sing* (2,793), quatenus primitivam hominis *naturam* significat. Littera *tche* (in *sing tche*) locum tenet (C, H, I, Y) litteræ *jin* (91), homines. C: erant a Natura vel a Cœlo * ex-omni-parte-perfecti homines.

(194) A: *Yao* et *Chun* nascendo sanctitatem sortiti sunt, nec illam (C) postea amisere. *Tch'ing t'ang* et *Wou wang*, non nisi postquam, longo studio summisque animi conatibus, ad primitivam *naturæ* (2,793) bonitatem redierant, eamdem ac *Yao* et *Chun* sanctitatem adepti sunt.

(195) Sic litteras *toung-young* et *tcheou siouan* interpretatur C. Ibidem interpres quidam ait: litteræ *toung-young* totius corporis habitum significant.

gruere cum ritibus, eximiæ virtutis summum *seu* fastigium *est.* Lugendo mortuos dolore-affici, non causâ vivorum (196) *est.* *Ab* inconcussa virtute non deflectere, non ad quærenda (197) stipendia. Verba *et* sermones semper vera esse, non ad (198)* rectas-efficiendas actiones.

§. XLV. Sapiens, sequendo Cœli-legem, exspectat fatum (199) *et* nihil amplius.

§. XLVI. ¶ Meng tseu ait : *Si* alloquaris (200) magnos homines, tunc parvi pende (201) illos. Ne suspicias (202) illorum sumptuosam magnificentiam. Palatii altitudo, aliquot (203) jin; cantheriorum caput

(196) J : Naturali quodam affectu (I) filius patrem defunctum luget, non autem quia, propter vivos (i. e. alios homines), qui eum pium habeant, lugendi consilium cepit.

(197) A, C, J : Virtus quidem annuos reditus a principe obtinendi rationem in se continet, sapiens vero nunquam ab ea, ne lato quidem digito, deflectit, quia naturalis bonitatis ductum sequitur. Quantum abest ut, stipendia expiscandi causa, sic agat!

(198) C : Sapiens verba sua, quæ rationi et æquitati congruunt, semper effectu complet et sic *vera (sin)* ac cordis sensibus consona esse ostendit, non quia recte agere vel se rectum exhibere cogitat, sed quia innatam animi rectitudinem sponte sua sequitur.

(199) H : Circa vitam brevem æque ac circa longam, circa infausta æque ac circa fausta, prorsus indifferens est.

(200) E : Intelligit tunc temporis homines (Noël : principes) honoribus et divitiis conspicuos.

(201) J : Contemne illos. C : Mencius de interno, non de externo, contemptu loquitur.

(202) I. e. Noli, rudis vulgi more, admirari.

(203) C : Palatia, ædes, quæ illi habitant, aliquot *jin* alti sunt. — *Jin*, nomen mensuræ quæ octo cubitis æquivalet.

aliquot cubitis (altum est). Ego (204), factus-compos votorum, *id* non agerem. * Dapes-ante-appositæ *spatium-decem-pedibus-amplum-occupant; assistentes feminæ (205), aliquot centum homines; ego, factus-compos votorum, *id* non agerem. Se-tradunt-vitæ-jucunditatibus *et* voluptati(206) *et* potant vinum; citatis equis vecti (207), venantur; sequentes currus (208), mille° (209); ego, factus-compos votorum, *id* non agerem. Quæ sunt-in illis (210), omnia *sunt* id-quod *ego* non agerem; quæ sunt-in me, omnia *sunt* (211) veterum agendi-regula. Ego quare (212) formidarem illos?

§. XLVII. Meng tseu ait: *ad* alendum (213) cor, nihil melius *est* quam imminuere desideria (214).

(204) H : Ego si, votorum compos, ad conspicuam hujusmodi dignitatem eveherer, id non agerem, i. e. hæc splendida palatia mihi exstrui non juberem.

(205) Quidam (A, Y) intelligunt concubinas quas voluptatis causâ habent atque alunt.

(206) Aliter E : *p'ouan*, i. e. *magnus, magnopere*. Sc. : magnopere (absque modo) se oblectamentis tradunt.

(207) Ita interpres J. Quidam vertunt : agentes currus, agitantes equos, venantur.

(208) J : Currus qui eos pone sequuntur.

(209) J : *Ching*, numerale curruum quos quadrijuges equi trahunt.

(210) H : Innuit supradicta, scilicet magnificas ædes, epulas, concubinas, etc.

(211) C : Humanitas, æquitas, recta norma quæ in me renitent, sunt ipsa agendi regula quam ab antiquitatis sapientibus traditam habemus.

(212) Y : Sic ego major sum illis, illi minores me; ego magnus sum, illi exigui. Quare igitur amplam eorum posestatem revererer?

(213) J : Ad fovendum humanitatis et æquitatis sensum.

(214) J : Intelligit desideria quæ ad quinque sensuum oblectationem pertinent.

Illi homines, *si* pauca desideria, quamvis inveniantur qui non sospitantur, *quam* pauci! Illi homines, *si* multa desideria, quamvis inveniantur qui sospitantur, *quam* ¶ pauci (215)!

§. XLVIII. *Cum* Tseng si amaret-comedere zizyphum (216), Tseng tseu non sustinebat (217) comedere zizyphum.

Koung sun tchheou interrogans ait: *ex* * minutali-assato et zizypho, quidnam jucundius?

Meng tseu ait: * minutal-assatum.

Koung sun tchheou ait: si res ita sit, quare Tseng tseu comedebat * minutal-assatum et non comedebat zizyphum?

— Ait: * minutal-assatum *est* τὸ commune (218), zizyphus *est* τὸ singulare (219). Abscondimus (220) nomen, non abscondimus cognomen, *quia* cognomen *est* τὸ commune, nomen (221) *est* τὸ singulare.

(215) I. e. Paucissimi homines sunt, qui, pauca desideria habentes, cordis (C) jacturam faciant; paucissimi sunt qui, multa habentes desideria, cordis jacturam non faciant.

(216) Vide litteras *Yang-tsao* in addendis ad Mencianam phraseologiam *pag.* 50.

(217) H, J: Ubi *Tseng-si* diem obiit, zizyphum comedere non sustinebat, timens scilicet ne hic fructus animum suum ad patris defuncti memoriam revocaret.

(218) H, J: Id quod omnes simul homines comedere gaudent.

(219) H, J: Id quod solus *Tseng-si* comedere gaudebat.

(220) J, Y: Parentum nomen abscondimus, i. e. palam proferre non audemus.

(221) B, H: Unaquæque familia idem cognomen simul-habet, parentes vero nomen (proprium) soli-habent. Porro *Tseng tseu* fructum *Yang-tsao* zizyphum) non comedebat, ductus nempe æquitatis sensu eodem ac quando parentum nomen proprium tacemus. Volebat ita singularem patris sui appetitum abscondere.

§. XLIX. Wan tchang interrogans ait : « *cum* » Confucius esset-in Tchhin (222), aiebat : quidni » (223) * revertor ? Mei pagi *oi* discipuli *sunt* altos- » spiritus-gerentes *et* summatim-agentes ; * magna- » intendunt *et* non obliviscuntur suorum principio- » rum (224). » Confucius versans-in Tchhin, quare cogitabat-de (regni) Lou altos-spiritus-gerentibus discipulis ?

¶ Meng tseu ait : *cum* Confucius non inveniret (viros) * rectæ-normæ-medium-tenentes, *ut* versaretur-cum (225) illis, necessario (226) *cum* altos-spiritus-gerentibus *et* recti-tenacibus (227). *Vir* gerens-spiritus-altos * magna-intendit, *ó* recti-tenax habet quod non agit (228). Confucius nonne cupiebat (*viros*) * rectæ-viæ-medium-tenentes ? *Cum* non posset certo obtinere (229), ideo cogitabat-de (eis qui sunt) * secundi-ab-illis.

(222) H : Quando cibi penuria laboravit. Aliter E : Cum nullum inveniret sapientem virum, nec principis aut ministrorum amicitia et patrocinio sustineretur...

(223) H : Quidni in regnum *Lou* (12,787) revertor ?

(224) C : Oblivisci et exuere nequeunt ea quibus a teneris assueverunt, scilicet grandia mentis consilia (*k'ouang*) et summatim agendi rationem (*kian*).

(225) H, Y : Ut doceret illos (J) rectam normam.

(226) A, I : Necesse erat ut versaretur cum...

(227) I : Quia scilicet hujusmodi discipuli, licet minus perfecti, secundi sunt ab illis qui rectæ normæ medium tenent.

(228) H, J, Y : In virtutis colendæ proposito firmiter perseverat, malumque perpetrare erubescit.

(229) H, J : Cum Confucius primi ordinis discipulos, in ea qua vivebat ætate, prorsus abesse videret, nec tamen posset suam doctrinam non tradere posteris, idcirco, necessitate coactus, secundi ordinis discipulos quærebat.

§. L. Ausim sciscitari (230) cujusmodi (homines) continuo poterant vocari altos-spiritus-gerentes?

— Ait: Sicut (231) K'in tchang, Tseng si (232) *et* Mou p'i : *sunt* ii quos Confucius vocabat gerentes-altos-spiritus.

— Qua de causa illos vocas altos-spiritus-gerentes?

— Ait: Sua mente * tumida-et-jactabunda aiunt: (233) antiquitatis homines, antiquitatis homines! *Si* conferas (234) eorum actiones, tunc non tegunt (235).

§. LI. *Cum* altis-præditos-spiritibus adhuc non posset obtinere, cupiebat obtinere dedignantes (236) * turpia discipulos et versari-cum illis (237). Hi *sunt*

(230) H : Inter discipulos qui tunc temporis, in regno *Lou* (12,787), sub Confucio discebant, cujusmodi viri poterant vocari...?

(231) I. e. Quales erant... Versio tartarica : *viri* similes (discipulis) *K'in tchang*, etc.

(232) H : Pater τοῦ *Tseng-tseu* (4,022-2,059).

(233) J : Hodierni temporis homines imitari dedignantur et antiquitatis heroas pleno ore sonant, quasi ad sublimem eorum virtutem unice aspirarent.

(234) Multi interpretes litteras *i-k'ao* explicant : duas res *simul conferre, æquiparare.* Littera *i* (2,480) significat (J) *simul.* (7,367), littera *k'ao* (8,282), *examinare.* Porro duo *simul examinare*, non aliud est quam *unum alteri conferre.* Aliter A, E : (omissa littera *i*, 2,480) si, ex eorum verbis, acta examines.

(235) J, Y : Actiones non tegunt verba, quia verba (E) actiones valde excedunt. Grandium enim rerum quas (A) se acturos fore professi et polliciti erant, multa relinquunt infecta et incompleta.

(236) I. e. discipulos quos turpia (i. e. æquitati et rectæ normæ (H) contraria) perpetrare puderet.

(237) H : Illisque suam doctrinam tradere.

¶ *oi* propositi-tenaces : ii adhuc sunt *secundi-ab-illis (238).

§. LII. Confucius aiebat : quibus, prætergredientibus meam portam et non ingredientibus meam domum, ego non succenseo, illi *sunt* solummodo (239) *oi* pagi (tòtius) optimi! Pagi optimus, virtutis (240) pestis *est.*

— Ait (241) : *cujusmodi-homines (sunt) *quos* continuo vocas pagi optímos?

— Aiunt (242) : « qua-de-causa (243) sic * tumidi-et-jactabundi *estis*? *In* verbis non video actiones, *in* actionibus, non video verba (244). Tunc (245) exclamatis : antiquitatis homines! antiquitatis homines! » — « *In* (246) agendi-ratione, quare *sic* difficilem-

(238) A, B, C, H, I, J, Y : Secundi sunt ab illis qui rectæ normæ medium tenent. Aliter E : secundi sunt ab illis qui dicuntur *k'ouang* (5,316) i. e. altos spiritus gerentes.

(239) J : Quos totus vicus, falsa virtutis specie deceptus, optimos et honestissimos viros vocat. — Littera *youan* (1,064), *tertio tono*, eadem est ac *youan* (2,992).

(240) J, Y : Intelligit virtutem quæ in tenendo rectæ normæ medio consistit.

(241) H : *Wan-tchang* interrogans ait.

(242) C : *Meng-tseu* respondit : illi, quos totius pagi homines honestissimos immerito vocant, redarguunt viros qui dicuntur *k'ouang*, i. e. alto spiritus gerentes, atque aiunt...

(243) Sic versio tartarica et plures interprett. Aliter H : quid prodest?

(244) B : Magnifica verba non consonant actis, acta vero tenuia et compendiosa verbis non respondent.

(245) B, H, Y : In omni occasione, subito exclamatis... — Ante litteram *tse* (792) nonnullas deesse litteras mihi videtur (St.-Julien).

(246) A : Deinde redarguentes illos qui dicuntur *kiouan* (5,343), i. e. propositi tenaces, aiunt : « *In* agendi ratione, etc.

aditum-habentes frigidique-et-inurbani *estis?* (247)»

Cum natus-sit *in* hoc sæculo, sit hujus sæculi (248). *Si* (eum) existiment-bonum (249), tunc sufficit.

Qui * se-se-in-occulto-continentes (250) adulantur * sæculo, illi *sunt* τοῦ pagi *οἱ* optimi (251).

§. LIII. Wan tchang ait : *ii quos*, * in-toto-vico, omnes vocant optimos viros, quocumque eant, numquam non sunt optimi viri. ¶ Confucius illos existimavit virtutis pestes : qua de causa?

— Ait : *si* reprehendere (velis) illos (252), non-est ansa; *si* pungere°, non est punctura (253). Consen-

(247) A : Sic viri quos pagi optimos falso vocant, reprehendunt τοὺς altis-spiritibus-præditos *(k'ouang)* nec non τοὺς propositi tenaces *(kiouan)*. Mihi vero, inquit Mencius, eorum corda perpendenti, hæc est animi sententia : cum homo natus sit, etc.

(248) C : Suam agendi rationem ad tempus componere et accommodare, suæ ætatis homines benigne tractare convenit. Quid enim homini necesse est a communi aliorum consuetudine recedere, ac solummodo quidquid antiquitatem redolet, consectari et diligere, ut altius assurgat et majorem sibi existimationem comparet?

(249) I. e. illum sublimi eminere perfectione non opus est. Sed sufficit ut suæ ætatis hominibus bonum se et virtute præditum exhibeat.

(250) C, Y : Illi, sese contrahentes et in ocultum abdentes, nec unum verbum proferre, nec quidquam agere audent, ne forte verba sua aliorum loquendi modo, aut acta, aliorum moribus, repugnent. Sic inanes vulgi laudes expiscantur. Hoc Meng tseu vocat : *sæculo adulari*.

(251) Illi sunt quos totus vicus, mentito virtutis colore deceptus, optimos et honestissimos vocat.

(252) A, B : Si generatim eos reprehendere *(fei tchi)*... Si minutatim eorum culpas indigitare et distringere (*tse tchi*) velis.

(253) C : Nullum eos pungendi et distringendi locum habes.

(254) Ad verbum : *similes sunt*. i. e. profligatos sæculi mores referunt, imitantur.

tiunt(254) cum profligatis moribus; congruunt in corruptum sæculum. Quod habitat (255) videtur rectitudo *et* sinceritas; *quod* agunt ° videtur abstinentia *et* integritas. Populo omni gaudente illis (256), se existimant rectos et non possunt (257) ingredi τῶν Yao *et* Chun viam. Ideo ait: virtutis pestes *sunt*.

§. LIV. Confucius aiebat: odi quod videtur (258) et non *est*. Odi lolium (259), timeo *ne* confundat segetes; odi solertes, timeo *ne* confundant æquitatem (260); odi * linguam-expeditam (261), timeo *ne* confundat fidem; odi τοῦ Tching (262) sonos, timeo *ne* confundant musicam; odi violaceum-colorem, timeo *ne* confundat rubrum-colorem; odi τοὺς pagi optimos; timeo *ne* confundant virtutem (263).

(255) J, Y: Quod in eorum corde habitat, residet...

(256) Sic A. Aliter E: Cum totius pagi multitudo illos laudet (C) et rectos vocet... Assentit versio tartarica quæ litteram *youeï*, vulgo *lætari*, explicat per *saïchambi*: laudibus extollere.

(257) A, C: Quiquidem, inanibus vulgi laudibus excæcati, sua vitia non vident, ac proinde illa emendare veramque virtutis viam ingredi nequeunt...

(258) A, H, I, J, Y: Quod videtur rectum, verum, sincerum...

(259) H: *Yeou* (8,968), herba cerealibus simillima.

(260) H: Non adversari *rationi* dicitur *æquitas*. Porro vir solers (C) verba profert prudentiæ plena, atque videtur congruere *rationi*; ideo confundit *æquitatem*.— Quidam vertunt *ning*: vir *disertus*.

(261) I. e. linguæ expeditæ viros. Ad verbum: acutum os (vers. tartarica). H: τὸ homines non decipere dicitur fides (*sin*). Expeditæ linguæ viri, solertia quidem non sunt præditi; sed cum linguæ sint celeris et exercitatæ, alios decipere non videntur. Idcirco confundunt *fidem*.

(262) H: Regni *Tching* musica lasciviam spirat; timeo ne homines pro (C) recta musica, cujus speciem præ se fert, illam habeant.

(263) H: Illi hypocritæ quos totus pagus honestissimos vocat, videntur quidem veri et sinceri, sed tales minime sunt. Ideo confundunt virtutem quæ in tenendo rectæ normæ medio consistit.

§. LV. ¶ Sapiens redit-ad immutabilem-agendi-normam (264). *Ubi* immutabilis-agendi-norma recte-instituta-fuit (265), tunc * populus excitatur *et* exsurgit (266). *Ubi* * populus exsurrexit, tunc abest ¶ perversitas *et* nequitia (267).

§. LVI. Meng tseu ait : ab Yao *et* Chun usque ad Thang, sunt (268) quingenti et-amplius (269) anni. Quoad Iu *et* Kao yao, tunc visu cognoverunt (270); quoad Thang, tunc auditu cognovit (271).

(264) C : Hæc immutabilis agendi norma, quæ ab *Yao* et *Chun* ad nos usque transmissa est, mutua principis et subditi, patris et filii, mariti et uxoris nec non fratrum et amicorum officia continet.

(265) H : i. e. ubi ad illam immutabilem agendi normam rediit.

(266) A : Populus sapientis exemplum et documenta sequens, ad virtutem exsurgit.

(267) J : Innuit perversitatem eorum, qui, assimulatæ virtutis speciem habentes, ab insulsa pagi totius multitudine *honestissimi* (2,992) vocitantur.

(268) Interpres E sic construit : *Yeou-ou-pe-iu-souï.*

(269) Hæc est usitata litteræ *iu* (12,364) significatio post litteras quæ numeros exprimunt (assentit versio tartarica). Ex variis tamen glossis liquet hac littera non excurrentem, sed proximiorem vero numerum (*un nombre approximatif*) designari. E : Post quingentos annos, sancti viri plerumque exoriuntur. Sed modo serius, modo ocius. Unde quingentorum annorum numerus adstricte præfiniri non potest. Ideo Mencius ait : *yeou-ou-pe-iu-souï.* — Quiquidem locus, ad mentem interpretis E, sic intelligendus mihi videtur : sunt quingenti circiter anni.

(270) E : *Iu* et *Kao-yao*, qui imperatorum *Yao* et *Chun* ministri fuerunt, propriis oculis viderunt sublimem sanctorum virorum *Yao* et *Chun* agendi normam.

(271) E : *Tch'ing t'ang*, qui aliquot centum annis (3,769-6,484-4,665), post imperatores *Yao* et *Chun*, vivebat, illorum rectam agendi normam, doctrinam, exempla, præsens et propriis oculis auribusque haurire nequivit. Illa tamen, continua generationum serie, ad suum usque tempus, fideliter transmissa, accepit atque actu complevit; idque eo facilius quod (J) sapientes *Iu* et *Kao-yao*, imperatorum *Yao* et *Chun* olim ministri, acceptam ab illis rectam normam, verbis et exemplis suis propagaverant.

§. LVII. A Thang usque ad Wen wang sunt quingenti *et* amplius anni. Quoad I in *et* Laï tchou, tunc visu cognoverunt; quoad Wen wang tunc auditu cognovit (272).

§. LVIII. A Wen wang usque ad Confucium sunt quingenti *et* amplius anni. Quoad Thaï koung wang *et* San i seng, tunc visu cognoverunt. Quoad Confucium (273), tunc auditu cognovit.

§. LIX. A Confucio usque ad nunc sunt centum *et* amplius anni. Distantia *a* sancti viri ætate sic non est longa (274); vicinitas sancti viri habitationis *vel* patriæ sic ° *est* maxima (275). * Ita, *cum* non

(272) J : Tunc *Wen wang* rectam normam (B) ab imperatore *Tch'ing t'ang* ipsemet accipere nequiebat. Sed quia *I in* et *Laï tchou*, imperatoris *Tch'ing t'ang* olim ministri, rectam illius normam propriis oculis auribusque hauserant illamque posteris tradiderant, ideo *Wen wang* facilius et tutius sublimem imperatoris *Tch'ing t'ang* normam excepit.

(273) Y : Confucius imperatoris *Wen-wang* rectam normam suscipere et continuare potuit, quia *Thaï-koung-wang* et *San-i-seng*, ejus quondam ministri, rectam agendi normam (E) quam tenuit, propriis oculis visam et perceptam, posteris tradidere.

(274) E : Sic a tempore quo vixit Confucius usque ad Mencii ætatem, non longum interjicitur temporis intervallum.

(275) A, H : Regnum *Lou* (12,787) in quo habitabat Confucius et regnum *Tseou* (11,249), Mencii patria, pene contigua sunt.

existat (276) *vir* hujus modi (277), tunc etiam non existet illius modi!!

(276) J : Cum in hac nostra ætate et patria, quæ, tum temporis intervallo, tum locorum distantia, Confucii ævo et patriæ adeo vicinæ sunt, nemo amplius supersit qui eum viderit, quemadmodum *Iu* et *Kao yao* τοὺς *Yao* et *Chun*, *I in* et *Laï-tchou* τὸν *Tch'ing-t'ang*, *Thaï-koung-wang* τὸν *Wen-wang*, tunc, post quingentos annos, quomodo reperiri poterunt qui illum auditu cognoverint, quemadmodum *Tch'ing-t'ang* τοὺς *Yao* et *Chun*, *Wen-wang* τὸν *Tch'ing-t'ang*, et Confucius τὸν *Wen-wang*?

(277) Sic interpres J (1,852-4,653) et versio tartarica. Aliter E: *hou-eul*, vox ejus qui cum vivido animi affectu, sed sine dolore, exclamat. Hic locus (H) indicat litteras *kian tchi* (9,884-6,801) *visu cognoverunt*; sequens locus indicat litteras *wen tchi* (8,370-6,801) *auditu cognoverunt*. Vid. *supra* §. LVI, LVII, LVIII.

EXPLICIT MENCII PARS POSTERIOR.

邪慝矣。

○孟子曰。由堯舜至於湯。五百有餘歲。若禹皐陶則見而知之。若湯則聞而知之。由湯至於文王五百有餘歲。若伊尹萊朱則見而知之。若文王則聞而知之。由文王至於孔子。五百有餘歲。若太公望散宜生。則見而知之。若孔子則聞而知之。由孔子而來至於今。百有餘歲。去聖人之世。若此其未遠也。近聖人之居。若此其甚也。然而無有乎爾。則亦無有乎爾。

孔子以爲德之賊何哉。

曰。非之無舉也。刺之無刺也。同乎流俗。合乎汙世。居之似忠信。行之似廉潔。衆皆悅之。自以爲是。而不可與入堯舜之道。故曰。德之賊也。

孔子曰。惡似而非者。惡莠。恐其亂苗也。惡佞。恐其亂義也。惡利口。恐其亂信也。惡鄭聲。恐其亂樂也。惡紫。恐其亂朱也。惡鄉原。恐其亂德也。

君子反經而已矣。經正。則庶民興。庶民興。斯無

獧也。是又其次也。

孔子曰。過我門而不入我室。我不憾焉者。其惟鄉原乎。鄉原德之賊也。曰。何如斯可謂之鄉原矣。

曰。何以是嘐嘐也。言不顧行。行不顧言。則曰。古之人。古之人。行何爲踽踽涼涼。生斯世也。爲斯世也。善斯可矣。閹然媚於世也者。是鄉原也。

萬章曰。一鄉皆稱原人焉。無所往而不爲原人

孟子曰。孔子不得中道而與之。必也狂獧乎。狂者進取。獧者有所不爲也。孔子豈不欲中道哉。不可必得。故思其次也。

敢問何如斯可謂狂矣。

曰。如琴張曾皙牧皮者。孔子之所謂狂矣。

何以謂之狂也。

曰。其志嘐嘐然。曰古之人。古之人。夷考其行而不掩焉者也。

狂者又不可得。欲得不屑不潔之士而與之。是

者。寡矣。

○曾晳嗜羊棗而曾子不忍食羊棗

公孫丑問曰。膾炙與羊棗孰美孟子曰。膾炙哉

公孫丑曰。然則曾子何爲食膾炙而不食羊

棗。曰膾炙所同也羊棗所獨也諱名不諱姓

姓所同也。名所獨也。

○萬章問曰。孔子在陳曰盍歸乎來。吾黨之士

狂簡進取不忘其初孔子在陳何思魯之狂

士。

○孟子曰說大人則藐之勿視其巍巍然。堂高數仞。榱題數尺。我得志弗爲也。食前方丈。侍妾數百人。我得志弗爲也。般樂飲酒。驅騁田獵。後車千乘。我得志弗爲也。在彼者。皆我所不爲也。在我者。皆古之制也。吾何畏彼哉

○孟子曰養心莫善於寡欲。其爲人也寡欲。雖有不存焉者寡矣。其爲人也多欲。雖有存焉

者。善道也。君子之言也。不下帶而道存焉。

君子之守。修其身而天下平。

人病舍其田。而芸人之田。所求於人者重。而所以自任者輕。

○孟子曰堯舜。性者也。湯武反之也。

動容周旋。中禮者。盛德之至也。哭死而哀。非爲生者也。經德不回。非以干祿也。言語必信。非以正行也。

君子行法。以俟命而已矣。

○孟子曰。人皆有所不忍。達之於其所忍、仁也。
人皆有所不爲。達之於其所爲、義也。
人能充無欲害人之心。而仁不可勝用也。人能
充無穿窬之心。而義不可勝用也。
人能充無受爾汝之實。無所往而不爲義也。
士未可以言而言、是以言餂之也。可以言而不
言。是以不言餂之也。是皆穿窬之類也。
○孟子曰。言近而指遠者、善言也。守約而施博

○盆成括仕於齊孟子曰死矣盆成括盆成括見殺門人問曰夫子何以知其將見殺曰其爲人也小有才未聞君子之大道也則足以殺其軀而已矣

○孟子之滕館於上宮有業屨於牖上館人求之弗得或問之曰若是乎從者之廋也曰子以是爲竊屨來與曰殆非也夫子之設科也往者不追來者不拒苟以是心至斯受之而已矣

○孟子曰逃墨必歸於楊逃楊必歸於儒歸斯受之而已矣今之與楊墨辯者如追放豚既入其苙又從而招之

○孟子曰有布縷之征粟米之征力役之征君子用其一緩其二用其二而民有殍用其三而父子離

○孟子曰諸侯之寶三土地人民政事寶珠玉者殃必及身

也。信人也。
何謂善何謂信。
曰。可欲之謂善。
有諸己之謂信。
充實之謂美。
充實而有光輝之謂大。
大而化之之謂聖
聖而不可知之之謂神。
樂正子二之中。四之下也。

望見馮婦趨而迎之馮婦攘臂下車衆皆悅之其爲士者笑之

○孟子曰口之於味也目之於色也耳之於聲也鼻之於臭也四肢之於安佚也性也有命焉君子不謂性也仁之於父子也義之於君臣也禮之於賓主也智之於賢者也聖人之於天道也命也有性焉君子不謂命也

○浩生不害問曰樂正子何人也孟子曰善人

路爲間不用則茅塞之矣今茅塞子之心矣

○高子曰禹之聲尚文王之聲

孟子曰何以言之曰以追蠡

曰是奚足哉城門之軌兩馬之力與

○齊饑陳臻曰國人皆以夫子將復爲發棠殆

不可復

孟子曰是爲馮婦也晉人有馮婦者善搏虎卒

爲善士則之野有衆逐虎虎負嵎莫之敢攖

孟子曰君子之戹於陳蔡之間無上下之交也。

貉稽曰稽大不理於口。

孟子曰無傷也士憎兹多口。詩云憂心悄悄慍于羣小孔子也肆不殄厥慍亦不隕厥問文王也。

孟子曰賢者以其昭昭使人昭昭今以其昏昏使人昭昭。

孟子謂高子曰山徑之蹊間介然用之而成

則變置社稷。
○孟子曰。聖人百世之師也。伯夷柳下惠是也。
故聞伯夷之風者。頑夫廉。懦夫有立志。聞柳
下惠之風者。薄夫敦。鄙夫寬。奮乎百世之上。
百世之下。聞者莫不興起也。非聖人而能若
是乎。而況於親炙之者乎。
○孟子曰。仁也者人也。合而言之道也。
○孟子曰。孔子之去魯。曰遲遲吾行也。去父母
國之道也。去齊。接淅而行。去他國之道也。

無禮義則上下亂。
無政事則財用不足。
○孟子曰不仁而得國者有之矣不仁而得天下未之有也。
○孟子曰民爲貴社稷次之君爲輕。是故得乎丘民而爲天子得乎天子爲諸侯得乎諸侯爲大夫。諸侯危社稷則變置。犧牲既成粢盛既潔祭祀以時然而旱乾水溢

則變置社稷。

○孟子曰。聖人百世之師也。伯夷柳下惠是也。故聞伯夷之風者。頑夫廉。懦夫有立志。聞柳下惠之風者。薄夫敦。鄙夫寬。奮乎百世之上。百世之下。聞者莫不興起也。非聖人而能若是乎。而況於親炙之者乎。

○孟子曰。仁也者人也。合而言之道也。

○孟子曰。孔子之去魯。曰遲遲吾行也。去父母國之道也。去齊。接淅而行。去他國之道也。

無禮義則上下亂。
無政事則財用不足。
○孟子曰不仁而得國者有之矣不仁而得天
下未之有也。
○孟子曰民爲貴社稷次之君爲輕。
是故得乎丘民而爲天子得乎天子爲諸侯得
乎諸侯爲大夫
諸侯危社稷則變置。
犧牲既成粢盛既潔祭祀以時然而旱乾水溢

○孟子曰古之為關也。將以禦暴。

今之為關也。將以為暴

○孟子曰身不行道。不行於妻子。使人不以道

不能行於妻子。

○孟子曰周于利者。凶年不能殺。周于德者。邪

世不能亂

○孟子曰好名之人。能讓千乘之國。苟非其人。

簞食豆羹見於色。

○孟子曰不信仁賢。則國空虛。

王曰無畏寧爾也非敵百姓也若崩厥角稽首
征之爲言正也各欲正己也焉用戰
○孟子曰梓匠輪輿能與人規矩不能使人巧
○孟子曰舜之飯糗茹草也若將終身焉及其
爲天子也被袗衣鼓琴二女果若固有之
○孟子曰吾今而後知殺人親之重也殺人之
父人亦殺其父殺人之兄人亦殺其兄然則
非自殺之也一閒耳

仁人無敵於天下。以至仁伐至不仁。而何其血
之流杵也。
○孟子曰。有人曰。我善爲陳。我善爲戰。大罪也。
國君好仁。天下無敵焉。
南面而征。北狄怨。東面而征。西夷怨。曰。奚爲後
我。
武王之伐殷也。革車三百兩。虎賁三千人。

其所不愛不仁者以其所不愛及其所愛
公孫丑問曰何謂也梁惠王以土地之故糜爛
其民而戰之大敗將復之恐不能勝故驅其
所愛子弟以殉之是之謂以其所不愛及其
所愛也

○孟子曰春秋無義戰彼善於此則有之矣
征者上伐下也敵國不相征也

○孟子曰盡信書則不如無書
吾於武城取二三策而已矣

仁之而弗親。親親而仁民。仁民而愛物。

○孟子曰。知者無不知也。當務之爲急。仁者無不愛也。急親賢之爲務。堯舜之知而不偏物。急先務也。堯舜之仁不偏愛人。急親賢也。不能三年之喪。而緦小功之察。放飯流歠而問無齒決。是之謂不知務。

盡心章句下

○孟子曰。不仁哉梁惠王也。仁者以其所愛及

未聞以道殉乎人者也。

○公都子曰滕更之在門也若在所禮而不答何也。

孟子曰挾貴而問挾賢而問挾長而問挾有勳勞而問挾故而問皆所不答也滕更有二焉。

○孟子曰於不可已而已者無所不已於所厚者薄無所不薄也。

其進銳者其退速。

○孟子曰君子之於物也愛之而弗仁於民也

有私淑艾者。
此五者。君子之所以教也。
○公孫丑曰。道則高矣美矣。宜若登天然。似不可及也。何不使彼爲可幾及。而日孶孶也。
孟子曰。大匠不爲拙工改廢繩墨。羿不爲拙射。變其彀率。
君子引而不發。躍如也。中道而立。能者從之。
○孟子曰。天下有道。以道殉身。天下無道。以身殉道。

爾。亦教之孝弟而已矣。

王子有其母死者。其傅爲之請數月之喪。公孫丑曰。若此者何如也。曰。是欲終之而不可得也。雖加一日。愈於已。謂夫莫之禁而弗爲者也。

○孟子曰。君子之所以教者五。

有如時雨化之者。

有成德者。有達財者。

有答問者。

何其聲之似我君也此無他居相似也

○孟子曰食而弗愛豕交之也愛而不敬獸畜之也

恭敬者幣之未將者也

恭敬而無實君子不可虛拘

○孟子曰形色天性也惟聖人然後可以踐形

○齊宣王欲短喪公孫丑曰爲朞之喪猶愈於已乎

孟子曰是猶或紾其兄之臂子謂之姑徐徐云

然則舜如之何。
曰舜視棄天下。猶棄敝蹝也。竊負而逃遵海濱而處終身訢然樂而忘天下

○孟子自范之齊。望見齊王之子。喟然歎曰居移氣養移體大哉居乎夫非盡人之子與。

孟子曰。
王子宮室車馬衣服多與人同而王子若彼者其居使之然也。況居天下之廣居者乎。
魯君之宋呼於垤澤之門守者曰此非吾君也

在義是也。居仁由義。大人之事備矣。

○孟子曰。仲子不義與之齊國而弗受。人皆信之。是舍簞食豆羹之義也。人莫大焉。亡親戚君臣上下。以其小者。信其大者。奚可哉。

○桃應問曰。舜爲天子。皐陶爲士。瞽瞍殺人。則如之何。

孟子曰。執之而已矣。

然則舜不禁與。

曰。夫舜惡得而禁之。夫有所受之也。

孟子曰有伊尹之志則可無伊尹之志則篡也

○公孫丑曰詩曰不素餐兮君子之不耕而食何也孟子曰君子居是國也其君用之則安富尊榮其子弟從之則孝悌忠信不素餐兮孰大於是

○王子墊問曰士何事

孟子曰尚志

曰何謂尚志曰仁義而已矣殺一無罪非仁也非其有而取之非義也居惡在仁是也路惡

○孟子曰。柳下惠不以三公易其介

○孟子曰。有爲者辟若掘井。掘井九軔。而不及泉。猶爲棄井也。

○孟子曰。堯舜性之也。湯武身之也。五霸假之也。久假而不歸。惡知其非有也。

○公孫丑曰。伊尹曰。予不狎于不順。放太甲于桐。民大悅。太甲賢。又反之。民大悅。賢者之爲人臣也。其君不賢。則固可放與。

也。
墨子兼愛摩頂放踵利天下爲之
子莫執中執中爲近之執中無權猶執一也。
所惡執一者爲其賊道也舉一而廢百也。
○孟子曰飢者甘食渴者甘飲是未得飲食之
正也飢渴害之也豈惟口腹有飢渴之害人
心亦皆有害。
人能無以飢渴之害爲心害則不及人不爲憂
矣。

下。故觀於海者難爲水。遊於聖人之門者難爲言。

觀水有術。必觀其瀾。日月有明。容光必照焉。流水之爲物也。不盈科不行。君子之志於道也不成章不達。

○孟子曰。雞鳴而起。孳孳爲善者。舜之徒也。雞鳴而起。孳孳爲利者。蹠之徒也。欲知舜與蹠之分。無他。利與善之閒也。

○孟子曰。楊子取爲我。拔一毛而利天下。不爲

妻子。使養其、老。五十非帛不煖、七十非肉不飽。不煖不飽。謂之凍餒。文王之民。無凍餒之老者。此之謂也。

○孟子曰。易其田疇。薄其、稅斂。民可使富也。食之以、時。用之以、禮。財不可勝用也。

民非水火不生活。昏暮叩人之門戶。求水火。無弗與者。至足矣。聖人治天下。使有菽粟如水火。菽粟如水火。而民焉有不仁者乎。

○孟子曰。孔子登東山而小魯。登大山而小天

曰盍歸乎來吾聞西伯善養老者太公辟紂居東海之濱聞文王作興曰盍歸乎來吾聞西伯善養老者天下有善養老則仁人以爲己歸矣

五畝之宅樹牆下以桑匹婦蠶之則老者足以衣帛矣五母雞二母彘無失其時老者足以無失肉矣百畝之田匹夫耕之八口之家可以無飢矣

所謂西伯善養老者制其田里教之樹畜導其

君子有三樂而王天下不與存焉。

○孟子曰。廣土衆民。君子欲之所樂不存焉。中天下而立。定四海之民。君子樂之所性不存焉。

君子所性。雖大行不加焉。雖窮居不損焉。分定故也。

君子所性。仁義禮智根於心。其生色也。睟然見於面。盎於背。施於四體。四體不言而喻。

○孟子曰。伯夷辟紂。居北海之濱。聞文王作。興

獨孤臣孽子。其操心也危。其慮患也深。故達。

○孟子曰。有事君人者。事是君則為容悅者也。

有安社稷臣者。以安社稷為悅者也。

有天民者。達可行於天下。而後行之者也。

有大人者。正己而物正者也。

○孟子曰。君子有三樂。而王天下不與存焉。

父母俱存。兄弟無故。一樂也。

仰不愧於天。俯不怍於人。二樂也。

得天下英才而教育之。三樂也。

敬其兄也。親親仁也。敬長義也。無他。達之天下也。

○孟子曰。舜之居深山之中。與木石居。與鹿豕遊。其所以異於深山之野人者幾希。及其聞一善言。見一善行。若決江河。沛然莫之能禦也。

○孟子曰。無爲其所不爲。無欲其所不欲。如此而已矣。

○孟子曰。人之有德慧術知者。恆存乎疢疾。

夫君子所過者化。所存者神。上下與天地同流。豈曰小補之哉。

○孟子曰。仁言不如仁聲之入人深也。善政不如善教之得民也。善政民畏之。善教民愛之。善政得民財。善教得民心。

○孟子曰。人之所不學而能者。其良能也。所不慮而知者。其良知也。孩提之童。無不知愛其親也。及其長也。無不知

之士。雖無文王猶興。

○孟子曰。附之以韓魏之家。如其自視欿然。則過人遠矣。

○孟子曰。以佚道使民。雖勞不怨。以生道殺民。雖死不怨殺者。

○孟子曰。霸者之民。驩虞如也。王者之民。皞皞如也。殺之而不怨。利之而不庸。民日遷善而不知爲之者。

人知之。亦囂囂。人不知。亦囂囂。
曰何如斯可以囂囂矣。曰尊德樂義則可以囂
囂矣。
故士窮不失義。達不離道。
窮不失義。故士得己焉。達不離道。故民不失望
焉。
古之人。得志澤加於民。不得志。修身見於世。窮
則獨善其身。達則兼善天下。
○孟子曰。待文王而後興者。凡民也。若夫豪傑

○孟子曰人不可以無恥無恥之恥無恥矣。
○孟子曰恥之於人大矣。
為機變之巧者無所用恥焉
不恥不若人何若人有。
○孟子曰古之賢王好善而忘勢古之賢士何
獨不然樂其道而忘人之勢故王公不致敬
盡禮則不得亟見之見且猶不得亟而況得
而臣之乎。
○孟子謂宋句踐曰子好遊乎吾語子遊。

○孟子曰求則得之舍則失之是求有益於得也求在我者也求之有道得之有命是求無益於得也求在外者也

○孟子曰萬物皆備於我矣反身而誠樂莫大焉彊恕而行求仁莫近焉

○孟子曰行之而不著焉習矣而不察焉終身由之而不知其道者衆也

盡心章句上

○孟子曰盡其心者知其性也知其性則知天矣。

存其心養其性所以事天也。

殀壽不貳修身以俟之所以立命也。

○孟子曰莫非命也順受其正。

是故知命者不立乎巖牆之下。

盡其道而死者正命也。

桎梏死者非正命也。

故天將降大任於是人也。必先苦其心志。勞其
筋骨。餓其體膚。空乏其身。行拂亂其所爲。所
以動心忍性。曾益其所不能。
人恆過。然後能改。困於心。衡於慮。而後作。徵於
色。發於聲。而後喻。
入則無法家拂士。出則無敵國外患者。國恆亡。
然後知生於憂患。而死於安樂也。
○孟子曰。教亦多術矣。予不屑之教誨也者。是
亦教誨之而已矣。

其次雖未行其言也迎之致敬以有禮則就之
禮貌衰則去之
其下朝不食夕不食飢餓不能出門戶君聞之
曰吾大者不能行其道又不能從其言也使
飢餓於我土地吾恥之周之亦可受也免死
而已矣
○孟子曰舜發於畎畝之中傅說舉於版築之
閒膠鬲舉於魚鹽之中管夷吾舉於士孫叔
敖舉於海百里奚舉於市

以善。
夫苟不好善。則人將曰訑訑予既已知之矣。訑
訑之聲音顏色。距人於千里之外。士止於千
里之外。則讒諂面諛之人至矣。與讒諂面諛
之人居。國欲治可得乎。
○陳子曰。古之君子何如則仕。孟子曰。所就三。
所去三。
迎之致敬。以有禮。言將行其言也。則就之。禮貌
未衰。言弗行也。則去之。

○魯欲使樂正子爲政孟子曰吾聞之喜而不寐
公孫丑曰樂正子强乎曰否有知慮乎曰否多聞識乎曰否
然則奚爲喜而不寐
曰其爲人也好善
好善足乎
曰好善優於天下而况魯國乎
夫苟好善則四海之內皆將輕千里而來告之

陶以寡且不可以爲國況無君子乎。
欲輕之於堯舜之道者大貉小貉也欲重之於
堯舜之道者大桀小桀也。
○白圭曰丹之治水也愈於禹。
孟子曰子過矣禹之治水水之道也。
是故禹以四海爲壑今吾子以鄰國爲壑。
水逆行謂之洚水洚水者洪水也仁人之所惡
也吾子過矣。
○孟子曰君子不亮惡乎執。

由今之道無變今之俗雖與之天下不能一朝
居也。
○白圭曰吾欲二十而取一何如
孟子曰子之道貉道也。
萬室之國一人陶則可乎曰不可器不足用也。
曰夫貉五穀不生惟黍生之無城郭宮室宗廟
祭祀之禮無諸侯幣帛饔飧無百官有司故
二十取一而足也。
今居中國去人倫無君子如之何其可也。

徒取諸彼以與此然且仁者不為況於殺人以
求之乎
君子之事君也務引其君以當道志於仁而已
○孟子曰今之事君者曰我能為君辟土地充
府庫今之所謂良臣古之所謂民賊也君不
鄉道不志於仁而求富之是富桀也
我能為君約與國戰必克今之所謂良臣古之
所謂民賊也君不鄉道不志於仁而求為之
强戰是輔桀也

愼子勃然不悅曰此則滑釐所不識也

曰吾明告子天子之地方千里不千里不足以待諸侯諸侯之地方百里不百里不足以守宗廟之典籍

周公之封於魯爲方百里也地非不足而儉於百里太公之封於齊也亦爲方百里也地非不足也而儉於百里

今魯方百里者五子以爲有王者作則魯在所損乎在所益乎

言歸于好。今之諸侯皆犯此五禁。故曰。今之
諸侯五霸之罪人也。
長君之惡其罪小。逢君之惡其罪大。今之大夫
皆逢君之惡。故曰。今之大夫。今之諸侯之罪
人也。

○魯欲使愼子為將軍。

孟子曰。不教民而用之。謂之殃民。殃民者。不容
於堯舜之世。
一戰勝齊。遂有南陽。然且不可。

三不朝則六師移之是故天子討而不伐諸
侯伐而不討五霸者摟諸侯以伐諸侯者也
故曰五霸者三王之罪人也
五霸桓公爲盛葵丘之會諸侯束牲載書而不
歃血初命曰誅不孝無易樹子無以妾爲妻
再命曰尊賢育才以彰有德三命曰敬老慈
幼無忘賓旅四命曰士無世官官事無攝取
士必得無專殺大夫五命曰無曲防無遏糴
無有封而不告曰凡我同盟之人既盟之後

無禮也。乃孔子則欲以微罪行、不欲為苟去。
君子之所為、衆人固不識也。
○孟子曰、五霸者、三王之罪人也。今之諸侯、五
霸之罪人也。今之大夫、今之諸侯之罪人也。
天子適諸侯曰巡狩。諸侯朝於天子曰述職。春
省耕而補不足。秋省斂而助不給。入其疆、土
地辟。田野治、養老尊賢、俊傑在位、則有慶。慶
以地。入其疆、土地荒蕪。遺老失賢、掊克在位。
則有讓。一不朝、則貶其爵。再不朝、則削其地

曰虞不用百里奚而亡。秦穆公用之而霸不用賢則亡。削何可得與。

曰。昔者王豹處於淇而河西善謳緜駒處於高唐。而齊右善歌。華周杞梁之妻善哭其夫。而變國俗有諸內。必形諸外爲其事而無其功者。髡未嘗覩之也。是故無賢者也。有則髡必識之。

曰。孔子爲魯司寇。不用從而祭燔肉不至。不稅冕而行不知者以爲爲肉也。其知者以爲爲

○淳于髡曰。先名實者。爲人也。後名實者。自爲
也。夫子在三卿之中。名實未加於上下。而去
之。仁者固如此乎。
孟子曰。居下位。不以賢事不肖者。伯夷也。五就
湯。五就桀者。伊尹也。不惡汙君。不辭小官者。
柳下惠也。三子者不同道。其趨一也。一者何
也。曰。仁也。君子亦仁而已矣。何必同
曰。魯繆公之時。公儀子爲政。子柳子思爲臣。魯
之削也滋甚。若是乎賢者之無益於國也。

他日由鄒之任。見季子。由平陸之齊。不見儲子
屋廬子喜曰。連得閒矣。
問曰。夫子之任見季子。之齊不見儲子。爲其爲
相與
曰。非也。書曰。享多儀。儀不及物。曰不享。惟不役
志于享。
爲其不成享也。
屋廬子悅。或問之。屋廬子曰。季子不得之鄒。儲
子得之平陸。

○淳于髡曰先名實者爲人也後名實者自爲
也夫子在三卿之中名實未加於上下而去
之仁者固如此乎
孟子曰居下位不以賢事不肖者伯夷也五就
湯五就桀者伊尹也不惡汙君不辭小官者
柳下惠也三子者不同道其趨一也一者何
也曰仁也君子亦仁而已矣何必同
曰魯繆公之時公儀子爲政子柳子思爲臣魯
之削也滋甚若是乎賢者之無益於國也

他日由鄒之任。見季子。由平陸之齊。不見儲子。屋廬子喜曰。連得閒矣。

問曰。夫子之任見季子。之齊不見儲子。爲其爲相與。

曰。非也。書曰。享多儀。儀不及物。曰不享。惟不役志于享。

爲其不成享也。

屋廬子悅。或問之。屋廬子曰。季子不得之鄒。儲子得之平陸。

之有也。

先生以仁義說秦楚之王秦楚之王悅於仁義而罷三軍之師是三軍之士樂罷而悅於仁義也為人臣者懷仁義以事其君為人子者懷仁義以事其父為人弟者懷仁義以事其兄是君臣父子兄弟去利懷仁義以相接也然而不王者未之有也何必曰利

○孟子居鄒季任為任處守以幣交受之而不報處於平陸儲子為相以幣交受之而不報

遇焉。
曰。軻也。請無問其詳。願聞其指。說之將何如。曰
我將言其不利也。曰。先生之志則大矣。先生
之號則不可。
先生以利說秦楚之王。秦楚之王。悅於利以罷
三軍之師。是三軍之士。樂罷而悅於利也。爲
人臣者懷利以事其君。爲人子者。懷利以事
其父。爲人弟者。懷利以事其兄。是君臣父子
兄弟。終去仁義。懷利以相接。然而不亡者。未

曰凱風何以不怨。
曰。凱風親之過小者也。小弁親之過大者也親
之過大而不怨。是愈疏也親之過小而怨。是
不可磯也。愈疏。不孝也。不可磯亦不孝也。
孔子曰。舜其至孝矣。五十而慕。
○宋牼將之楚。孟子遇於石丘。
曰。先生將何之。
曰吾聞秦楚構兵。我將見楚王。說而罷之。楚王
不悅。我將見秦王。說而罷之。二王我將有所

曰。夫道若大路然。豈難知哉。人病不求耳。子歸
而求之。有餘師。
○公孫丑問曰。高子曰。小弁。小人之詩也。孟子
曰。何以言之。曰。怨。
曰。固哉高叟之爲詩也。有人於此。越人關弓而
射之。則己談笑而道之。無他。疏之也。其兄關
弓而射之。則己垂涕泣而道之。無他。戚之也
小弁之怨。親親也。親親仁也。固矣夫高叟之
爲詩也。

有力人矣。然則舉烏獲之任。是亦爲烏獲而已矣。夫人豈以不勝爲患哉。弗爲耳。徐行後長者謂之弟。疾行先長者謂之不弟。夫徐行者。豈人所不能哉。所不爲也。堯舜之道孝弟而已矣。

子服堯之服。誦堯之言。行堯之行。是堯而已矣。子服桀之服。誦桀之言。行桀之行。是桀而已矣。

曰。交得見於鄒君。可以假館。願留而受業於門

色之重者。與禮之輕者。而比之。奚翅色重。
往應之曰。紾兄之臂而奪之食則得食。不紾則
不得食則將紾之乎。踰東家牆而摟其處子。
則得妻。不摟則不得妻。則將摟之乎。
○曹交問曰。人皆可以爲堯舜有諸。孟子曰然。
交聞文王十尺。湯九尺。今交九尺四寸以長食
粟而已。如何則可。
曰。奚有於是。亦爲之而已矣。有人於此。力不能
勝一匹雛。則爲無力人矣。今曰擧百鈞。則爲

色與禮孰重。
曰禮重。曰以禮食則飢而死不以禮食則得食
必以禮乎。親迎則不得妻不親迎則得妻必
親迎乎。
屋廬子不能對明日之鄒以告孟子孟子曰於
答是也何有。
不揣其本而齊其末方寸之木可使高於岑樓。
金重於羽者豈謂一鈎金與一輿羽之謂哉。
取食之重者與禮之輕者而比之奚翅食重取

之水不勝火此又與於不仁之甚者也

亦終必亡而已矣

○孟子曰五穀者種之美者也苟爲不熟不如荑稗夫仁亦在乎熟之而已矣

○孟子曰羿之敎人射必志於彀學者亦必志於彀

大匠誨人必以規矩學者亦必以規矩

告子章句下

○任人有問屋廬子曰禮與食孰重曰禮重

○孟子曰。欲貴者。人之同心也。人人有貴於己者。弗思耳。人之所貴者。非良貴也。趙孟之所貴。趙孟能賤之。

詩云。旣醉以酒。旣飽以德。言飽乎仁義也。所以不願人之膏粱之味也。令聞廣譽施於身。所以不願人之文繡也。

○孟子曰。仁之勝不仁也。猶水勝火。今之爲仁者。猶以一杯水。救一車薪之火也。不熄則謂

耳目之官不思而蔽於物。物交物。則引之而已矣。心之官則思。思則得之。不思則不得也。此天之所與我者。先立乎其大者。則其小者不能奪也。此爲大人而已矣。

○孟子曰。有天爵者。有人爵者。仁義忠信。樂善不倦。此天爵也。公卿大夫。此人爵也。

古之人修其天爵。而人爵從之。

今之人修其天爵。以要人爵。既得人爵。而棄其天爵。則惑之甚者也。終亦必亡而已矣。

養其一指而失其肩背而不知也則爲狼疾人也
飲食之人則人賤之矣爲其養小以失大也
飲食之人無有失也則口腹豈適爲尺寸之膚哉
○公都子問曰鈞是人也或爲大人或爲小人何也孟子曰從其大體爲大人從其小體爲小人
曰鈞是人也或從其大體或從其小體何也曰

養之者至於身而不知所以養之者豈愛身不若桐梓哉弗思甚也

○孟子曰人之於身也兼所愛兼所愛則兼所養也無尺寸之膚不愛焉則無尺寸之膚不養也所以考其善不善者豈有他哉於己取之而已矣

體有貴賤有小大無以小害大無以賤害貴養其小者爲小人養其大者爲大人

今有場師舍其梧檟養其樲棘則爲賤場師焉

舍其路而弗由放其心而不知求哀哉
人有雞犬放則知求之有放心而不知求。
學問之道無他求其放心而已矣。

○孟子曰今有無名之指屈而不信非疾痛害
事也如有能信之者則不遠秦楚之路爲指
之不若人也。
指不若人則知惡之心不若人則不知惡此之
謂不知類也。

○孟子曰拱把之桐梓人苟欲生之皆知所以

一簞食一豆羹得之則生弗得則死嘑爾而與之行道之人弗受蹴爾而與之乞人不屑也萬鍾則不辨禮義而受之萬鍾於我何加焉爲宮室之美妻妾之奉所識窮乏者得我與鄉爲身死而不受今爲宮室之美爲之鄉爲身死而不受今爲妻妾之奉爲之鄉爲身死而不受今爲所識窮乏者得我而爲之是亦不可以已乎此之謂失其本心

○孟子曰仁人心也義人路也

死亦我所惡所惡有甚於死者故患有所不辟也

如使人之所欲莫甚於生則凡可以得生者何不用也使人之所惡莫甚於死者則凡可以辟患者何不爲也

由是則生而有不用也由是則可以辟患而有不爲也

是故所欲有甚於生者所惡有甚於死者非獨賢者有是心也人皆有之賢者能勿喪耳

一人專心致志惟弈秋之爲聽一人雖聽之一心以爲有鴻鵠將至思援弓繳而射之雖與之俱學弗若之矣爲是其智弗若與曰非然也

○孟子曰魚我所欲也熊掌亦我所欲也二者不可得兼舍魚而取熊掌者也生亦我所欲也義亦我所欲也二者不可得兼舍生而取義者也

生亦我所欲所欲有甚於生者故不爲苟得也

故苟得其養無物不長苟失其養無物不消。
孔子曰操則存舍則亡出入無時莫知其鄉惟
心之謂與
○孟子曰無或乎王之不智也
雖有天下易生之物也一日暴之十日寒之未
有能生者也吾見亦罕矣吾退而寒之者至
矣吾如有萌焉何哉
今夫弈之爲數小數也不專心致志則不得也
弈秋通國之善弈者也使弈秋誨二人弈其

之是以若彼濯濯也人見其濯濯也以為未嘗有材焉此豈山之性也哉雖存乎人者豈無仁義之心哉其所以放其良心者亦猶斧斤之於木也旦旦而伐之可以為美乎其日夜之所息平旦之氣其好惡與人相近也者幾希則其旦晝之所為有梏亡之矣梏之反覆則其夜氣不足以存夜氣不足以存則其違禽獸不遠矣人見其禽獸也而以為未嘗有才焉者是豈人之情也哉

子都之姣者無目者也

故曰口之於味也有同耆焉耳之於聲也有同聽焉目之於色也有同美焉至於心獨無所同然乎心之所同然者何也謂理也義也聖人先得我心之所同然耳故理義之悅我心猶芻豢之悅我口

○孟子曰牛山之木嘗美矣以其郊於大國也斧斤伐之可以爲美乎是其日夜之所息雨露之所潤非無萌蘖之生焉牛羊又從而牧

之相似天下之足同也
口之於味有同耆也易牙先得我口之所耆者
也如使口之於味也其性與人殊若犬馬之
與我不同類也則天下何耆皆從易牙之於
味也至於味天下期於易牙是天下之口相
似也
惟耳亦然至於聲天下期於師曠是天下之耳
相似也
惟目亦然至於子都天下莫不知其姣也不知

民之秉夷也。故好是懿德。

○孟子曰。富歲子弟多賴、凶歲子弟多暴。非天之降才爾殊也。其所以陷溺其心者然也。

今夫麰麥。播種而耰之。其地同。樹之時又同。浡然而生。至於日至之時。皆熟矣。雖有不同。則地有肥磽。雨露之養。人事之不齊也。

故凡同類者。舉相似也。何獨至於人而疑之。聖人與我同類者。

故龍子曰。不知足而為屨。我知其不為蕢也。屨

若夫爲不善非才之罪也。

惻隱之心人皆有之羞惡之心人皆有之恭敬之心人皆有之是非之心人皆有之惻隱之心仁也羞惡之心義也恭敬之心禮也是非之心智也仁義禮智非由外鑠我也我固有之也弗思耳矣故曰求則得之舍則失之或相倍蓰而無算者不能盡其才者也

詩曰天生蒸民有物有則民之秉夷好是懿德孔子曰爲此詩者其知道乎故有物必有則

然則飲食亦在外也。

○公都子曰告子曰性無善無不善也。

或曰性可以爲善可以爲不善是故文武興則民好善幽厲興則民好暴。

或曰有性善有性不善是故以堯爲君而有象以瞽瞍爲父而有舜以紂爲兄之子且以爲君而有微子啓王子比干。

今曰性善然則彼皆非與

孟子曰乃若其情則可以爲善矣乃所謂善也

曰先酌鄉人所敬在此所長在彼果在外非由內也

公都子不能答以告孟子孟子曰敬叔父乎敬弟乎彼將曰敬叔父曰弟爲尸則誰敬彼將曰敬弟子曰惡在其敬叔父也彼將曰在位故也子亦曰在位故也庸敬在兄斯須之敬在鄉人

季子聞之曰敬叔父則敬敬弟則敬果在外非由內也公都子曰冬日則飲湯夏日則飲水

長者義乎。長之者義乎
曰。吾弟則愛之。秦人之弟則不愛也。是以我爲
悅者也。故謂之內。長楚人之長。亦長吾之長。
是以長爲悅者也。故謂之外也。
曰。耆秦人之炙。無以異於耆吾炙。夫物則亦有
然者也。然則耆炙亦有外與。
○孟季子問公都子曰。何以謂義內也。
曰。行吾敬。故謂之內也。
鄉人長於伯兄一歲。則誰敬。曰。敬兄。酌則誰先

與曰然
然則犬之性猶牛之性牛之性猶人之性與
○告子曰食色性也仁內也非外也義外也非
內也
孟子曰何以謂仁內義外也曰彼長而我長之
非有長於我也猶彼白而我白之從其白於
外也故謂之外也
曰異於白馬之白也無以異於白人之白也不
識長馬之長也無以異於長人之長與且謂

孟子曰水信無分於東西無分於上下乎人性
之善也猶水之就下也人無有不善水無有
不下
今夫水搏而躍之可使過顙激而行之可使在
山是豈水之性哉其勢則然也人之可使爲
不善其性亦猶是也
○告子曰生之謂性
孟子曰生之謂性也猶白之謂白與曰然白羽
之白也猶白雪之白白雪之白猶白玉之白

○告子曰。性猶杞柳也。義猶桮棬也。以人性爲仁義。猶以杞柳爲桮棬。

孟子曰。子能順杞柳之性。而以爲桮棬乎。將戕賊杞柳。而後以爲桮棬也。如將戕賊杞柳而以爲桮棬。則亦將戕賊人以爲仁義與。率天下之人。而禍仁義者。必子之言夫。

○告子曰。性猶湍水也。決諸東方則東流。決諸西方則西流。人性之無分於善不善也。猶水之無分於東西也。

○齊宣王問卿孟子曰王何卿之問也王曰卿不同乎曰不同有貴戚之卿有異姓之卿王曰請問貴戚之卿曰君有大過則諫反覆之而不聽則易位

王勃然變乎色

曰王勿異也王問臣臣不敢不以正對

王色定然後請問異姓之卿曰君有過則諫反覆之而不聽則去

告子章句上

人所䙡。

萬章曰孔子君命召不俟駕而行然則孔子非與曰孔子當仕有官職而以其官召之也

○孟子謂萬章曰一鄉之善士斯友一鄉之善士一國之善士斯友一國之善士天下之善士斯友天下之善士

以友天下之善士爲未足又尚論古之人頌其詩讀其書不知其人可乎是以論其世也是尚友也。

其招不往也。
曰敢問招虞人何以。曰以皮冠。庶人以旃。士以
旂。大夫以旌。
以大夫之招招虞人。虞人死不敢往。以士之招
招庶人。庶人豈敢往哉。況乎以不賢人之招
招賢人乎。
欲見賢人而不以其道。猶欲其入而閉之門也。
夫義路也。禮門也。惟君子能由是路。出入是
門也。詩云。周道如底。其直如矢。君子所履。小

也。

繆公亟見於子思。曰。古千乘之國以友士何如。子思不悅。曰。古之人有言。曰事之云乎。豈曰友之云乎。子思之不悅也。豈不曰。以位。則子君也。我臣也。何敢與君友也。以德。則子事我者也。奚可以與我友。千乘之君。求與之友。而不可得也。而況可召與

齊景公田。招虞人以旌。不至。將殺之。志士不忘在溝壑。勇士不忘喪其元。孔子奚取焉。取非

諸上位。故曰。王公之尊賢者也。

○萬章曰。敢問不見諸侯。何義也。孟子曰。在國曰。市井之臣。在野曰。草莽之臣。皆謂庶人。庶人不傳質爲臣。不敢見於諸侯。禮也。

萬章曰。庶人召之役。則往役。君欲見之。召之。則不往見之。何也。曰。往役義也。往見不義也。

且君之欲見之也。何爲也哉。曰。爲其多聞也。爲其賢也。曰。爲其多聞也。則天子不召師。而況諸侯乎。爲其賢也。則吾未聞欲見賢而召之

使者出諸大門之外。北面稽首再拜而不受。
曰。今而後知君之犬馬畜伋。蓋自是臺無餽
也。悅賢不能舉。又不能養也。可謂悅賢乎。
曰。敢問國君欲養君子。如何斯可謂養矣。曰。以
君命將之。再拜稽首而受。其後廩人繼粟。庖
人繼肉。不以君命將之。子思以爲鼎肉使己
僕僕爾亟拜也。非養君子之道也。
堯之於舜也。使其子九男事之。二女女焉。百官
牛羊倉廩備。以事舜於畎畝之中。後舉而加

諸侯失國。而後託於諸侯禮也士之託於諸侯非禮也。

萬章曰君餽之粟則受之乎曰受之受之何義也。曰君之於氓也固周之

曰周之則受賜之則不受何也曰不敢也。曰敢問其不敢何也曰抱關擊柝者皆有常職以食於上。無常職而賜於上者以爲不恭也

曰君餽之則受之不識可常繼乎曰繆公之於子思也亟問亟餽鼎肉子思不悅於卒也摽

○孟子曰仕非爲貧也而有時乎爲貧娶妻非
爲養也而有時乎爲養
爲貧者辭尊居卑辭富居貧
辭尊居卑辭富居貧惡乎宜乎抱關擊柝
孔子嘗爲委吏矣曰會計當而已矣嘗爲乘田
矣曰牛羊茁壯長而已矣
位卑而言高罪也立乎人之本朝而道不行恥
也
○萬章曰士之不託諸侯何也孟子曰不敢也

孔子亦獵較。獵較猶可。而況受其賜乎。
曰然則孔子之仕也。非事道與。曰事道也。事道奚獵較也。曰孔子先簿正祭器。不以四方之食供簿正。曰奚不去也。曰爲之兆也。兆足以行矣。而不行。而後去。是以未嘗有所終三年淹也。

孔子有見行可之仕。有際可之仕。有公養之仕。於季桓子。見行可之仕也。於衞靈公。際可之仕也。於衞孝公。公養之仕也。

其餽也以禮斯可受禦與曰不可康誥曰殺
越人于貨閔不畏死凡民罔不譈是不待教
而誅者也殷受夏周受殷所不辭也於今爲
烈如之何其受之
曰今之諸侯取之於民也猶禦也苟善其禮際
矣斯君子受之敢問何說也曰子以爲有王
者作將比今之諸侯而誅之乎其教之不改
而後誅之乎夫謂非其有而取之者盜也充
類至義之盡也孔子之仕於魯也魯人獵較

尊賢其義一也。

〇萬章問曰。敢問交際何心也。孟子曰。恭也。曰。卻之卻之爲不恭何哉。曰。尊者賜之。曰。其所取之者義乎。不義乎。而後受之。以是爲不恭故弗卻也。

曰。請無以辭卻之。以心卻之。曰。其取諸民之不義也。而以他辭無受不可乎。曰。其交也以道其接也。以禮斯孔子受之矣。

萬章曰。今有禦人於國門之外者。其交也。以道

非惟小國之君爲然也。雖大國之君亦有之。晉平公之於亥唐也。入云則入。坐云則坐。食云則食。雖疏食菜羹。未嘗不飽。蓋不敢不飽也。然終於此而已矣。弗與共天位也。弗與治天職也。弗與食天祿也。士之尊賢者也。非王公之尊賢也。

舜尚見帝。帝館甥于貳室。亦饗舜。迭爲賓主。是天子而友匹夫也。

用下敬上。謂之貴貴。用上敬下。謂之尊賢。貴貴

挾兄弟而友。友也者。友其德也。不可以有挾也。

孟獻子百乘之家也。有友五人焉。樂正裘。牧仲。其三人。則予忘之矣。獻子之與此五人者友也。無獻子之家者也。此五人者。亦有獻子之家。則不與之友矣。

非惟百乘之家爲然也。雖小國之君亦有之。費惠公曰。吾於子思。則師之矣。吾於顏般。則友之矣。王順長息。則事我者也。

倍上士。上士倍中士。中士倍下士。下士與庶
人在官者同祿。祿足以代其耕也。
小國地方五十里。君十卿祿。卿祿二大夫。大夫
倍上士。上士倍中士。中士倍下士。下士與庶
人在官者同祿。祿足以代其耕也。
耕者之所獲。一夫百畝。百畝之糞。上農夫食九
人。上次食八人。中食七人。中次食六人。下食
五人。庶人在官者。其祿以是為差
○萬章問曰。敢問友。孟子曰。不挾長。不挾貴。不

天子之制地方千里。公侯皆方百里。伯七十里。
子男五十里。凡四等。不能五十里。不達於天
子。附於諸侯。曰附庸。

天子之卿受地視侯。大夫受地視伯。元士受地
視子男。

大國地方百里。君十卿祿。卿祿四大夫。大夫倍
上士。上士倍中士。中士倍下士。下士與庶人
在官者同祿。祿足以代其耕也。

次國地方七十里。君十卿祿。卿祿三大夫。大夫

智也始條理者智之事也終條理者聖之事也
智譬則巧也聖譬則力也由射於百步之外也
其至爾力也其中非爾力也
○北宮錡問曰周室班爵祿也如之何
孟子曰其詳不可得聞也諸侯惡其害己也而
皆去其籍然而軻也嘗聞其略也
天子一位公一位侯一位伯一位子男同一位
凡五等也君一位卿一位大夫一位上士一
位中士一位下士一位凡六等

我側爾。焉能浼我哉。故聞柳下惠之風者。鄙夫寬。薄夫敦。

孔子之去齊。接淅而行。去魯曰。遲遲吾行也。去父母國之道也。可以速而速。可以久而久。可以處而處。可以仕而仕。孔子也。

孟子曰。伯夷聖之淸者也。伊尹聖之任者也。柳下惠聖之和者也。孔子聖之時者也。

孔子之謂集大成。集大成也者。金聲而玉振之也。金聲也者。始條理也。玉振之也者。終條理

伊尹曰。何事非君。何使非民。治亦進。亂亦進。曰。天之生斯民也。使先知覺後知。使先覺覺後覺。予天民之先覺者也。予將以此道覺此民也。思天下之民。匹夫匹婦。有不與被堯舜之澤者。若己推而內之溝中。其自任以天下之重也。

柳下惠不羞汙君。不辭小官。進不隱賢。必以其道。遺佚而不怨。阨窮而不憫。與鄉人處。由由然不忍去也。爾爲爾。我爲我。雖袒裼裸裎於

嘗以成其君。鄉黨自好者。不爲。而謂賢者爲之乎。

萬章章句下

○孟子曰。伯夷目不視惡色。耳不聽惡聲。非其君不事。非其民不使。治則進。亂則退。橫政之所出。橫民之所止。不忍居也。思與鄉人處。如以朝衣朝冠。坐於塗炭也。當紂之時。居北海之濱。以待天下之淸也。故聞伯夷之風者。頑夫廉。懦夫有立志。

然好事者爲之也。

百里奚虞人也。晉人以、垂棘之璧。與屈產之乘。假道於、虞以、伐虢。宮之奇諫。百里奚不諫。知虞公之不可諫。而去之秦。年已七十矣。曾不知以、食牛干秦穆公之爲汙也。可謂智乎。不可諫而不諫。可謂不智乎。知虞公之將亡而先去之。不可謂不智也。時舉於秦。知穆公之可與有行也。而相之。可謂不智乎。相秦而顯其君於、天下。可傳於後世。不賢而能之乎。自

不得。曰有命。而主癰疽與侍人瘠環。是無義無命也。

孔子不悅於魯衛。遭宋桓司馬。將要而殺之。微服而過宋。是時孔子當阨。主司城貞子。爲陳侯周臣。

吾聞觀近臣。以其所爲主。觀遠臣。以其所主。若孔子主癰疽與侍人瘠環。何以爲孔子。

○萬章問曰。或曰。百里奚自鬻於秦養牲者。五羊之皮食牛。以要秦穆公。信乎。孟子曰。否。不

歸潔其身而已矣。
吾聞其以堯舜之道要湯。未聞以割烹也。
伊訓曰天誅造攻自牧宮。朕載自亳。
○萬章問曰。或謂孔子於衛主癰疽。於齊主侍
人瘠環。有諸乎。孟子曰。否。不然也。好事者爲
之也。
於衛主顏讎由。彌子之妻與子路之妻兄弟也。
彌子謂子路曰。孔子主我。衛卿可得也。子路
以告。孔子曰。有命。孔子進以禮。退以義。得之

豈若於吾身親見之哉。

天之生此民也。使先知。覺後知。使先覺覺後覺

也。予天民之先覺者也。予將以斯道覺斯民

也。非予覺之而誰也。

思天下之民。匹夫匹婦。有不被堯舜之澤者。若

己推而內之溝中。其自任以天下之重如此

故就湯而說之。以伐夏救民。

吾未聞枉己而正人者也。況辱己以正天下者

乎。聖人之行不同也。或遠或近或去或不去

之道焉非其義也非其道也祿之以天下弗顧也繫馬千駟弗視也非其義也非其道也一介不以與人一介不以取諸人湯使人以幣聘之囂囂然曰我何以湯之聘幣爲哉我豈若處畎畝之中由是以樂堯舜之道哉

湯三使往聘之既而幡然改曰與我處畎畝之中由是以樂堯舜之道吾豈若使是君爲堯舜之君哉吾豈若使是民爲堯舜之民哉吾

伊尹。周公。不有天下

伊尹相湯以王於天下。湯崩。太丁未立。外丙二年。仲壬四年。太甲顚覆湯之典刑。伊尹放之於桐。三年。太甲悔過。自怨自艾。於桐處仁遷義。三年。以聽伊尹之訓己也。復歸于亳。

周公之不有天下。猶益之於夏。伊尹之於殷也

孔子曰。唐虞禪。夏后殷周繼。其義一也。

○萬章問曰。人有言伊尹以割烹要湯。有諸。

孟子曰。否。不然。伊尹耕於有莘之野。而樂堯舜

丹朱之不肖。舜之子亦不肖。舜之相堯禹之相舜也歷年多。施澤於民久。啓、賢。能敬承繼禹之道。益之相禹也歷年少。施澤於民未久。舜禹益相去久遠。其子之賢不肖。皆天也。非人之所能爲也。莫之爲而爲者天也。莫之致而至者。命也。

匹夫而有天下者。德必若舜禹。而又有天子薦之者。故仲尼不有天下。

繼世以有天下。天之所廢。必若桀紂者也。故益

○萬章問曰。人有言。至於禹而德衰。不傳於賢而傳於子。有諸。孟子曰。否。不然也。天與賢。則與賢。天與子。則與子。昔者舜薦禹於天。十有七年。舜崩。三年之喪畢。禹避舜之子於陽城。天下之民從之。若堯崩之後。不從堯之子。而從舜也。禹薦益於天。七年。禹崩。三年之喪畢。益避禹之子於箕山之陰。朝覲訟獄者。不之益。而之啓。曰。吾君之子也。謳歌者。不謳歌益而謳歌啓。曰。吾君之子也。

舜相堯二十有八載。非人之所能爲也。天也。堯崩。三年之喪畢。舜避堯之子於南河之南。天下諸侯朝覲者。不之堯之子。而之舜。訟獄者不之堯之子。而之舜。謳歌者。不謳歌堯之子。而謳歌舜。故曰。天也。夫然後之中國。踐天子位焉。而居堯之宮。逼堯之子。是篡也。非天與也。

泰誓曰。天視自我民視。天聽自我民聽。此之謂也。

天不能使天與之天下。諸侯能薦人於天子。
不能使天子與之諸侯。大夫能薦人於諸侯
不能使諸侯與之大夫。昔者堯薦舜於天而
天受之。暴之於民而民受之。故曰。天不言。以
行與事示之而已矣。
曰。敢問薦之於天而天受之。暴之於民而民受
之。如何。曰。使之主祭。而百神享之。是天受之。
使之主事而事治。百姓安之。是民受之也。天
與之。人與之。故曰。天子不能以天下與人。

也。詩曰。永言孝思。孝思維則。此之謂也。
書曰。祗載見瞽瞍。夔夔齊栗。瞽瞍亦允若。是爲
父不得而子也。
○萬章曰。堯以天下與舜。有諸。孟子曰。否。天子
不能以天下與人。
然則舜有天下也。孰與之。曰。天與之。
天與之者。諄諄然命之乎。
曰。否。天不言。以行與事示之而已矣。
曰。以行與事示之者。如之何。曰。天子能薦人於

普天之下莫非王土率土之濱莫非王臣而舜既爲天子矣敢問瞽瞍之非臣如何曰是詩也非是之謂也勞於王事而不得養父母也曰此莫非王事我獨賢勞也故說詩者不以文害辭不以辭害志以意逆志是爲得之如以辭而已矣雲漢之詩曰周餘黎民靡有孑遺信斯言也是周無遺民也

孝子之至莫大乎尊親尊親之至莫大乎以天下養爲天子父尊之至也以天下養養之至

之瞽瞍亦北面而朝之。舜見瞽瞍。其容有蹙。孔子曰。於斯時也。天下殆哉。岌岌乎。不識此語誠然乎哉。孟子曰。否。此非君子之言。齊東野人之語也。堯老而舜攝也。堯典曰。二十有八載。放勳乃徂落。百姓如喪考妣。三年四海遏密八音。孔子曰。天無二日。民無二王。舜既爲天子矣。又帥天下諸侯以爲堯三年喪。是二天子矣。

咸丘蒙曰。舜之不臣堯。則吾既得聞命矣。詩云。

愛之而已矣。親之欲其貴也。愛之欲其富也。
封之有庳。富貴之也。身爲天子。弟爲匹夫。可
謂親愛之乎。
敢問或曰放者。何謂也。曰。象不得有爲於其國
天子使吏治其國。而納其貢稅焉。故謂之放
豈得暴彼民哉。雖然。欲常常而見之。故源源
而來。不及貢。以政接於有庳。此之謂也。
○咸丘蒙問曰。語云。盛德之士。君不得而臣。父
不得而子。舜南面而立。堯帥諸侯北面而朝

天下之士悅之。人之所欲也。而不足以解憂。好
色人之所欲。妻帝之二女。而不足以解憂。富
人之所欲。富有天下。而不足以解憂。貴人之
所欲。貴爲天子。而不足以解憂。人悅之。好色
富貴。無足以解憂者。惟順於父母。可以解憂。
人少。則慕父母。知好色。則慕少艾。有妻子。則慕
妻子。仕。則慕君。不得於君。則熱中。大孝終身
慕父母。五十而慕者。予於大舜見之矣。
萬章問曰。詩云。娶妻如之何。必告父母。信斯

言也宜莫如舜。舜之不告而娶何也。孟子曰
告則不得娶。男女居室。人之大倫也。如告。則
廢人之大倫。以懟父母。是以不告也
萬章曰。舜之不告而娶。則吾既得聞命矣。帝之
妻舜而不告。何也。曰帝亦知告焉。則不得妻
也。
萬章曰父母使舜完廩捐階。瞽瞍焚廩使浚井。
出從而揜之。象曰。謨蓋都君咸我績。牛羊父
母。倉廩父母。干戈朕。琴朕。弨朕。二嫂使治朕

萬章曰。父母愛之。喜而不忘。父母惡之。勞而不
怨。然則舜怨乎。曰。長息問於公明高曰。舜往
于田。則吾既得聞命矣。號泣于旻天。于父母。
則吾不知也。公明高曰。是非爾所知也。夫公
明高以孝子之心。爲不若是恝。我竭力耕田。
共爲子職而已矣。父母之不我愛。於我何哉。
帝使其子九男二女。百官牛羊倉廩備。以事舜
於畎畝之中。天下之士多就之者。帝將胥天
下而遷之焉。爲不順於父母。如窮人無所歸

足之道也其妻歸告其妾曰良人者所仰望而終身也今若此與其妾訕其良人而相泣於中庭而良人未之知也施施從外來驕其妻妾。

由君子觀之則人之所以求富貴利達者其妻妾不羞也而不相泣者幾希矣。

萬章章句上。

○萬章問曰舜往于田號泣于旻天何爲其號泣也孟子曰怨慕也。

○儲子曰。王使人瞯夫子。果有以異於人乎。孟子曰。何以異於人哉。堯舜與人同耳。

○齊人有一妻一妾而處室者。其良人出則必饜酒肉而後反。其妻問所與飲食者。則盡富貴也。其妻告其妾曰。良人出則必饜酒肉而後反。問其與飲食者。盡富貴也。而未嘗有顯者來。吾將瞯良人之所之也。蚤起。施從良人之所之。徧國中。無與立談者。卒之東郭墦閒之祭者。乞其餘。不足。又顧而之他。此其爲饜

寓人於我室。毀傷其薪木。寇退。則曰。脩我牆屋。我將反。寇退。曾子反。左右曰。待先生如此其忠且敬也。寇至則先去以爲民望。寇退則反。殆於不可。沈猶行曰。是非汝所知也。昔沈猶有負芻之禍。從先生者七十人。未有與焉

子思居於衞。有齊寇。或曰。寇至。盍去諸。子思曰。如伋去。君誰與守。

孟子曰。曾子子思同道。曾子師也。父兄也。子思臣也。微也。曾子子思易地則皆然。

三不孝也。從耳目之欲。以爲父母戮。四不孝也。好勇鬬很。以危父母。五不孝也。章子有一於是乎。

夫章子。子父責善。而不相遇也。

責善。朋友之道也。父子責善。賊恩之大者。

夫章子豈不欲有夫妻子母之屬哉。爲得罪於父。不得近。出妻屏子。終身不養焉。其設心以爲不若是。是則罪之大者。是則章子已矣。

○曾子居武城。有越寇。或曰寇至盍去諸。曰。無

今有同室之人鬭者救之。雖被髮纓冠而救之
可也。
鄉鄰有鬭者被髮纓冠而往救之。則惑也。雖閉
戶可也。
○公都子曰。匡章。通國皆稱不孝焉。夫子與之
遊又從而禮貌之。敢問何也。
孟子曰。世俗所謂不孝者五。惰其四支不顧父
母之養。一不孝也。博奕好飮酒。不顧父母之
養。二不孝也。好貨財。私妻子。不顧父母之養。

亡矣。非仁無爲也。非禮無行也。如有一朝之
患。則君子不患矣。

○禹稷當平世。三過其門而不入。孔子賢之。
顏子當亂世。居於陋巷。一簞食。一瓢飲。人不堪
其憂。顏子不改其樂。孔子賢之。

孟子曰。禹稷顏回同道。

禹思天下有溺者。由己溺之也。稷思天下有飢
者。由己飢之也。是以如是其急也。

禹稷顏子。易地則皆然。

其自反而仁矣。自反而有禮矣。其橫逆由是也。
君子必自反也。我必不忠。
自反而忠矣。其橫逆由是也。君子曰。此亦妄人
也已矣。如此。則與禽獸奚擇哉。於禽獸又何
難焉。

是故君子有終身之憂。無一朝之患也。乃若所
憂則有之。舜人也。我亦人也。舜爲法於天下。
可傳於後世。我由未免爲鄉人也。是則可憂
也。憂之如何。如舜而已矣。若夫君子所患則

之謂也。有世臣之謂也。王無親臣矣。昔者所
進。今日不知其亡也。
王曰。吾何以識其不才而舍之。
曰。國君進賢。如不得已。將使卑踰尊。疏踰戚。可
不慎與。
左右皆曰賢。未可也。諸大夫皆曰賢。未可也。國
人皆曰賢。然後察之。見賢焉。然後用之。左右
皆曰不可。勿聽。諸大夫皆曰不可。勿聽。國人
皆曰不可。然後察之。見不可焉。然後去之。

至于岐下。爰及姜女。聿來胥宇。當是時也。內
無怨女。外無曠夫。王如好色。與百姓同之。於
王何有。

○孟子謂齊宣王曰。王之臣。有託其妻子於其
友。而之楚遊者。比其反也。則凍餒其妻子。則
如之何。王曰。棄之。

曰。士師不能治士。則如之何。王曰。已之。

曰。四境之內不治。則如之何。王顧左右而言他。

○孟子見齊宣王曰。所謂故國者。非謂有喬木

者。詩云。哿矣富人。哀此煢獨。

王曰。善哉言乎。曰。王如善之。則何爲不行。王曰寡人有疾。寡人好貨。對曰。昔者公劉好貨。詩云。乃積乃倉。乃裹餱糧。于橐于囊。思戢用光。弓矢斯張。干戈戚揚。爰方啓行。故居者有積倉。行者有裹糧也。然後可以爰方啓行。王如好貨。與百姓同之。於王何有。

王曰。寡人有疾。寡人好色。對曰。昔者大王好色。愛厥妃。詩云。古公亶父。來朝走馬。率西水滸。

角招是也。其詩曰。畜君何尤。畜君者。好君也。

○齊宣王問曰。人皆謂我毀明堂。毀諸。已乎。孟子對曰。夫明堂者。王者之堂也。王欲行王政則勿毀之矣。

王曰。王政可得聞與。對曰。昔者文王之治岐也耕者九一。仕者世祿。關市譏而不征。澤梁無禁。罪人不孥。老而無妻曰鰥。老而無夫曰寡。老而無子曰獨。幼而無父曰孤。此四者。天下之窮民而無告者。文王發政施仁。必先斯四

今也不然。師行而糧食。飢者弗食。勞者弗息。睊睊胥讒。民乃作慝。方命虐民。飲食若流。流連荒亡。爲諸侯憂。

從流下而忘反。謂之流。從流上而忘反。謂之連。從獸無厭。謂之荒。樂酒無厭。謂之亡。

先王無流連之樂。荒亡之行。

惟君所行也。

景公說。大戒於國。出舍於郊。於是始興發。補不足。召太師曰。爲我作君臣相說之樂。蓋徵招

有也。
昔者齊景公問於晏子曰。吾欲觀於轉附朝儛
遵海而南。放于琅邪。吾何脩。而可以比於先
王觀也。
晏子對曰。善哉問也。天子適諸侯曰。巡狩。巡狩
者。巡所守也。諸侯朝於天子曰述職。述職者。
述所職也。無非事者。春省耕而補不足。秋省
斂。而助不給。夏諺曰。吾王不遊。吾何以休。吾
王不豫。吾何以助。一遊一豫。爲諸侯度。

勇也。而武王亦一怒。而安天下之民。
今王亦一怒。而安天下之民。民惟恐王之不好
勇也。

○齊宣王見孟子於雪宮。王曰。賢者亦有此樂
乎。孟子對曰。有。人不得。則非其上矣。
不得而非其上者。非也。爲民上而不與民同樂
者。亦非也。
樂民之樂者。民亦樂其樂。憂民之憂者。民亦憂
其憂。樂以天下。憂以天下。然而不王者。未之

王曰。大哉言矣寡人有疾寡人好勇。
對曰王請無好。小勇。夫撫劍疾視曰。彼惡敢當
我哉此。匹夫之勇。敵一人者也王請大之。
詩云。王赫斯怒。爰整其旅。以遏徂莒。以篤周祜
以對于天下。此文王之勇也。文王一怒。而安
天下之民。
書曰天降下民。作之君。作之師。惟曰。其助上帝
寵之四方。有罪無罪。惟我在。天下曷敢有越
厥志。一人衡行於天下。武王恥之。此武王之

○孟子曰。中也。養不中。才也。養不才。故人樂有賢父兄也。如中也。棄不中。才也。棄不才。則賢不肖之相去。其閒不能以寸。

○孟子曰。人有不爲也。而後可以有爲。

○孟子曰。言人之不善。當如後患何。

○孟子曰。仲尼不爲已甚者。

○孟子曰。大人者。言不必信。行不必果。惟義所在。

○孟子曰。大人者。不失其赤子之心者也。

矣。今也爲臣。諫則不行。言則不聽。膏澤不下於民。有故而去。則君搏執之。又極之於其所往。去之日。遂收其田里。此之謂寇讎。寇讎何服之有。

○孟子曰。無罪而殺士。則大夫可以去。無罪而戮民。則士可以徙。

○孟子曰。君仁莫不仁。君義莫不義。

○孟子曰。非禮之禮。非義之義。大人弗爲。

君子平其政。行辟人可也。焉得人人而濟之。
故為政者。每人而悅之。日亦不足矣。
○孟子告齊宣王曰。君之視臣如手足。則臣視
君如腹心。君之視臣如犬馬。則臣視君如國
人。君之視臣如土芥。則臣視君如寇讎。
王曰。禮為舊君有服。何如斯可為服矣。
曰。諫行言聽。膏澤下於民。有故而去。則君使人
導之出疆。又先於其所往。去三年不反。然後
收其田里。此之謂三有禮焉。如此則為之服

○孟子曰舜生於諸馮遷於負夏卒於鳴條東夷之人也

文王生於岐周卒於畢郢西夷之人也地之相去也千有餘里世之相後也千有餘歲得志行乎中國若合符節先聖後聖其揆一也

○子產聽鄭國之政以其乘輿濟人於溱洧孟子曰惠而不知爲政歲十一月徒杠成十二月輿梁成民未病涉也

者是也。樂之實樂斯二者。樂則生矣生則惡可已也。惡可已則不知足之蹈之手之舞之。

○孟子曰。天下大悅而將歸己。視天下悅而歸己。猶草芥也。惟舜爲然。不得乎親。不可以爲人。不順乎親。不可以爲子。

舜盡事親之道。而瞽瞍厎豫。瞽瞍厎豫。而天下化。瞽瞍厎豫。而天下之爲父子者定。此之謂大孝。

離婁章句下

者則。我出此言也。不亦宜乎。曰舍館未定曰
子聞之也。舍館定然後求見長者乎。
曰克有罪。
○孟子謂樂正子曰。子之從於子敖來。徒餔啜
也。我不意子學古之道而以餔啜也。
○孟子曰。不孝有三。無後爲大。
舜不告而娶。爲無後也。君子以爲猶告也。
○孟子曰。仁之實事親是也。義之實從兄是也。
智之實知斯二者。弗去是也。禮之實節文斯二

○孟子曰。人不足與適也。政不足閒也。惟大人爲能格君心之非。君仁莫不仁。君義莫不義君正莫不正。一正君。而國定矣。

○孟子曰。有不虞之譽。有求全之毀。

○孟子曰。人之易其言也。無責耳矣。

○孟子曰。人之患在好爲人師。

○樂正子從於子敖之齊。

樂正子見孟子。孟子曰。子亦來見我乎。曰。先生何爲出此言也。曰。子來幾日矣。曰。昔者。曰。昔

爲大。不失其身。而能事其親者。吾聞之矣。失其身而能事其親者。吾未之聞也。孰不爲事。事親事之本也。孰不爲守。守身守之本也。

曾子養曾晳。必有酒肉。將徹。必請所與。問有餘。必曰有。曾晳死。曾元養曾子。必有酒肉。將徹。不請所與。問有餘。曰。亡矣。將以復進也。此所謂養口體者也。若曾子則可謂養志也。事親若曾子者。可也。

天下乎。

○公孫丑曰。君子之不教子。何也。

孟子曰。勢不行也。教者必以正。以正不行。繼之以怒。繼之以怒。則反夷矣。夫子教我以正。夫子未出於正也。則是父子相夷也。父子相夷則惡矣。

古者易子而教之。

父子之間不責善。責善則離。離則不祥莫大焉

○孟子曰。事孰爲大。事親爲大。守孰爲大。守身

○孟子曰恭者不侮人儉者不奪人侮奪人之君惟恐不順焉惡得爲恭儉恭儉豈可以聲音笑貌爲哉

○淳于髡曰男女授受不親禮與孟子曰禮也曰嫂溺則援之以手乎曰嫂溺不援是豺狼也男女授受不親禮也嫂溺援之以手者權也

曰今天下溺矣夫子之不援何也

曰天下溺援之以道嫂溺援之以手子欲手援

也況於爲之強戰爭。地以戰殺人盈野爭城
以戰殺。人盈城。此所謂率土地而食人肉。罪
不容於死
故善戰者服上刑。連諸侯者次之辟草萊任土
地者次之

○孟子曰存乎人者。莫良於眸子眸子不能掩
其惡。胸中正。則眸子瞭焉胸中不正則眸子
眊焉。
聽其言也。觀其眸子人焉廋哉

西伯善養老者。二老者。天下之大老也。而歸之。是天下之父歸之也。天下之父歸之。其子焉往。諸侯有行文王之政者。七年之內。必爲政於天下矣。

○孟子曰。求也爲季氏宰。無能改於其德。而賦粟倍他日。孔子曰。求非我徒也。小子鳴鼓而攻之可也。由此觀之。君不行仁政。而富之。皆棄於孔子者

也。獲於上有道。不信於友。弗獲於上矣。信於友有道。事親弗悅。弗信於友矣。悅親有道。反身不誠。不悅於親矣。誠身有道。不明乎善。不誠其身矣。

是故誠者。天之道也。思誠者。人之道也。至誠而不動者。未之有也。不誠。未有能動者也。

○孟子曰。伯夷辟紂。居北海之濱。聞文王作。興曰。盍歸乎來。吾聞西伯善養老者。太公辟紂。居東海之濱。聞文王作。興曰。盍歸乎來。吾聞

道。所欲與之聚之。所惡勿施爾也。
民之歸仁也。猶水之就下。獸之走壙也
故爲淵敺魚者。獺也。爲叢敺爵者。鸇也。爲湯武
敺民者。桀與紂也。
今天下之君。有好仁者。則諸侯皆爲之敺矣。雖
欲無王。不可得已。
今之欲王者。猶七年之病。求三年之艾也。苟爲
不畜。終身不得。苟不志於仁。終身憂辱。以陷
於死亡。

詩云。其何能淑。載胥及溺。此之謂也。
○孟子曰。自暴者。不可與有言也。自棄者。不可
與有為也。言非禮義。謂之自暴也。吾身不能
居仁由義。謂之自棄也。
仁人之安宅也。義人之正路也。
曠安宅而弗居。舍正路而弗由。哀哉。
○孟子曰。道在爾而求諸遠。事在易而求諸難。
人人親其親。長其長。而天下平。
○孟子曰。居下位而不獲於上。民不可得而治

孔子曰。小子聽之。淸斯濯纓。濁斯濯足矣。自取之也。

夫人必自侮。然後人侮之。家必自毀。而後人毀之。國必自伐。而後人伐之。

太甲曰。天作孽。猶可違。自作孽。不可活。此之謂也。

○孟子曰。桀紂之失天下也。失其民也。失其民者。失其心也。得天下有道。得其民。斯得天下矣。得其民有道。得其心。斯得民矣。得其心有

侯服于周天命靡常殷士膚敏祼將于京。孔子曰。仁不可爲衆也。夫國君好仁。天下無敵。今也欲無敵於天下。而不以仁。是猶執熱而不以濯也。詩云。誰能執熱。逝不以濯。

○孟子曰。不仁者。可與言哉。安其危。而利其菑。樂其所以亡者。不仁而可與言。則何亡國敗家之有。

有孺子歌曰。滄浪之水清兮。可以濯我纓。滄浪之水濁兮。可以濯我足。

天下無道。小役大。弱役強。斯二者天也。順天
者存。逆天者亡。
齊景公曰。既不能令。又不受命。是絕物也。涕出
而女於吳。
今也小國師大國而恥受命焉。是猶弟子而恥
受命於先師也。
如恥之。莫若師文王。師文王。大國五年。小國七
年。必為政於天下矣。
詩云。商之孫子。其麗不億。上帝既命。侯于周服。

禮人不答。反其敬。
行有不得者。皆反求諸己。其身正。而天下歸之。
詩云。永言配命。自求多福。

○孟子曰。人有恆言。皆曰。天下國家。天下之本在國。國之本在家。家之本在身。

○孟子曰。爲政不難。不得罪於巨室。巨室之所慕。一國慕之。一國之所慕。天下慕之。故沛然德教。溢乎四海。

○孟子曰。天下有道。小德役大德。小賢役大賢。

曰幽厲。雖孝子慈孫。百世不能改也。

詩云。殷鑒不遠。在夏后之世。此之謂也。

○孟子曰。三代之得天下也。以仁。其失天下也以不仁

國之所以廢興存亡者亦然。

天子不仁。不保四海。諸侯不仁。不保社稷。卿大夫不仁。不保宗廟。士庶人不仁。不保四體。

今惡死亡。而樂不仁。是猶惡醉而強酒。

○孟子曰。愛人不親。反其仁。治人不治。反其智。

沓也。
故曰。責難於君謂之恭陳善閉邪謂之敬吾君
不能謂之賊。
○孟子曰。規矩方員之至也聖人人倫之至也。
欲爲君。盡君道。欲爲臣。盡臣道。二者皆法堯舜
而已矣不以舜之所以事堯事君。不敬其君
者也不以堯之所以治民治民。賊其民者也
孔子曰。道二。仁與不仁而已矣。
暴其民甚。則身弑國亡。不甚。則身危國削名之

惡於衆也。

上無道揆也。下無法守也。朝不信道。工不信度。

君子犯義。小人犯刑。國之所存者幸也。

故曰。城郭不完。兵甲不多。非國之災也。田野不

辟。貨財不聚。非國之害也。上無禮。下無學。賊

民興。喪無日矣。

詩曰。天之方蹶。無然泄泄。

泄泄猶沓沓也。

事君無義。進退無禮。言則非先王之道者。猶沓

詩云。不愆不忘。率由舊章。遵先王之法而過者。
未之有也。
聖人既竭目力焉。繼之以規矩準繩。以爲方員
平直。不可勝用也。既竭耳力焉。繼之以六律
正五音。不可勝用也。既竭心思焉。繼之以不
忍人之政而仁覆天下矣。
故曰爲高必因丘陵。爲下必因川澤。爲政不因
先王之道。可謂智乎。
是以惟仁者宜在高位。不仁而在高位。是播其

離婁章句上。

○孟子曰。離婁之明公輸子之巧不以規矩。不能成方員師曠之聰。不以六律。不能正五音。堯舜之道不以仁政。不能平治天下。

今有仁心仁聞。而民不被其澤。不可法於後世者不行先王之道也。

故曰徒善不足以爲政。徒法不能以自行。

INDICES

TUM NOMINA PROPRIA,

TUM MENCIANAM PHRASEOLOGIAM

COMPLECTENTES.

INDEX
NOMINUM PROPRIORUM.

Primus numerus indicat librum, secundus paginam, tertius lineam textus sinici.

C.

F.

*a**

J.

K.

* Signum (') aspirationem hic notat.

L.

M.

N.

O.

T.

W.

MENCIANA PHRASEOLOGIA.

Primus numerus indicat librum, secundus paginam, tertius lineam.

A.

Aï (8,818), Artemisia, lib. II, pag. 10, lin. 8. — Recte componere, emendare, II, 53, 4; II, 139, 1.

'An (2,102), quiescere, II, 8, 5. — Pacare, I, 26, 2. — Pace componi, I, 82, 6. — Detinere aliquem, I, 80, 8. — Firmus : *'an-tch'ing* (3,257), firmo animo accipere, I, 6, 5.

'An-lo (4,460), otium et lætitia, II, 119, 7.

'An-si (2,846), requiesco, II, 117, 5.

C.

Chang (7), supra. — *Iu-x* (3,829-x), in superiori gradu quem duces, præfecti, principes, obtinent, I, 90, 7. — *Iu tchao-x* (3,829-4,202-x), juxta, vel ad stagnum. — *Iu-t'ang-x* (3,829-1,633-x), in aula, I, 11, 1. — Superior, i. e. dux, princeps; I, 26, 6. — Excelsus : *x-'weï* (159), excelsa dignitas. — Summus : *x-hing* (758), summa pœna, gravissimum supplicium.

Chang-chi (16), in superioribus sæculis, I, 102, 9.

Chang-hia (8), supra et infra, II, 125, 1. — Sursum et deorsum, II, 79, 1. — Superiores et inferiores, I, 1, 9.

Chang-sse (1,759), primi ordinis litterati, II, 63, 7.

Chang-ti (2,421), supremus cœli dominus, I, 25, 7; II, 7, 9; II, 30, 7.

Chang-ts'e (4,597), a primariis secundi, II 64 7. *Vide* lib. II, cap. IV, not. 30.

Chang (2,208), superare, I, 69, 6. — Erigere, amplificare, II, 134, 7. — Ad antiquitatem remeare, II, 76, 9. — Promoveri, evehi ad dignitatem, *ib.* 66, 7.

Chang (1,299), mercator, I, 80, 2.

Chang-kou (10,458), mercatores, I, 17, 8.

Chao (2,204), mox, II, 43, 7. — *Tertio tono*, puer, puellus, II, 41, 6.

Chao-'aï (8,818), formosa puella. Apud interpretem A, x est juvenis, *'aï* vero, pulchra.

Che (3,704), gallice : *cumuler deux emplois*, II, 110, 8.

Che (8,710), habitare, I, 28, 8. — Tantummodo, I, 95, 2. — *Secundo tono*, relinquere, I, 82, 5. — Dimittere (*laisser aller*), I, 11, 5. — Emittere (sagittam), I, 105, 4.

Che-ki (2,394), abjicere, deserere se ipsum, I, 62, 6.

Che-kouan (12,383), hospitium diversorium, II, 19, 1.

Che-'weï (9,976-5,595), instituere, I, 90, 5.

Che (10,822 *bis*), jaculari sagittas,

I, 105, 5. — Ars jaculandi sagittas, II, 29, 8.

Lege *chĭ*, ferire sagitta, II, 90, 2. Cf. *ib.* 102, 7.

Chen (1,322), vulgo *bonus.* — Bonum efficere aliquem, ejus mores corrigendo, II, 123, 8. — Pulchrum, eximium judicare aliquid, I, 30, 2. — Pulchrum efficere: *æ-k'i-ts'e-ming* (618-10,984-1,200), urbanitate condire suos sermones, I, 63, 6. — Peritus in aliqua re. *Vid.* II, 29, 6; in quo loco, absolutus gradus pro superlativo ponitur. — Peritum esse in aliqua re, I, 52, 1; II, 14, 4; *ibid*, 12, 8.

Cheou-ming (1,101-1,200), accipere præcepta ab aliquo, i. e. illi parere, obsequi, II, 7, 5.

Cheou-wang (2,101-4,045), speculari ad custodiendum, I, 92, 3.

Cheou-yo (7,752), custodire quod est præcipuum, I, 48, 5. *Vid. ibid. not.* 55.

Cheou-tso (3,224-10,623), manus et pedes; *chi-jou-æ-tso* (9,872-1,852, æ-10,623), spectare (aliquem) tanquam manus et pedes, i. e. eum diligere, II, 22, 3.

Chi (16), ætas quæ pro triginta annorum spatio habetur, II, 28, 4.

Chi-cheou (2,101), per ætates conservare, I, 41, 2.

Chi-kia (2,136), familia nobilis quæ per plures ætates stetit, I, 121, 9.

Chi-houan (2,116), hæreditaria officia, II, 110, 9.

Chi-lo (7,052), hæreditaria stipendia, I, 29, 6; I, 90, 2.

Chi-so (244), ætatis consuetudo, I, 20, 7; II, 34, 7.

Chi-tch'in (8,652), ministri qui, per ætates, alii alios, sine intermissu consecuti sunt, I, 32, 1.

Chi-tseu (2,059), filius throni hæres, I, 84, 7.

Chi-jin (201-91), eunuchus, II, 56, 4.

Chi-i (993-1), ex decem unum, i. e. decimam frugum partem exigere in tributum, I, 89, 4, *ibid.* 91, 9.

Chi (1,805), perdere. *æ-ou* (132), deserere ordines (loquendo de milite), I, 71, 4; *abandonner son poste,* loquendo de magistratu qui muneri suo deest. *Ibid. lin.* 5.

Chi (1,886), incipere. sensu neutro, I, 23, 8; sensu activo, II, 61, 9.

Chi (2,269), verus, sincerus, II, 137, 5. — Fructus, II, 19, 8.

Chi (2,230), qui, in sacrificio, defuncti spiritum repræsentat, II, 82, 3. Vulgo *cadaver.*

Chi-tsing (2,406-70), forum nundinarium, II, 73, 3. Vide ibid. not. 91.

Chi-chi (3,830-æ), hilariter, II, 39, 30. — æ, 3° *tono,* extendere, diffundere, I, 8, 6. — Conferre amorem in, diligere, I, 102, 4; diffundi, II, 128, 8. — *Chi* usurpatur pro *t'o* (11,022), deflexis viis incedere, II, 38, 8. — *Chi,* littera auxiliaris juxta E et G, I, 48, 1.

Chi (3,914), vg. tempus. — Ille, I, 3, 8; I, 24, 9.

Chi-iu (11,944), tempestiva pluvia, I, 36, 8; I, 112, 3; II, 138, 7.

Chi-tche (8,284), ille qui animum ad tempus accommodat, II, 61, 7.

Chi-feï (3,909-12,032), ad verb. approbare et vituperare; *chi-feï-tchi-sin* (41-2,727), recti et pravi sensus, gallice: *le sentiment du bien et du mal, de ce qui est juste et de ce qui ne l'est pas,* I, 60, 4; II, 83, 3.

Chi-jin (6,798-91), sagittarum artifex, I, 69, 9.

Chi (8,972), respicere, I, 72, 1. — Æquare, parem esse, II, 63, 4.

Chi (11,075), procul abire, II, 43, 7. — Particula, II, 8, 4.

Chi (11,136) ire ad, I, 27, 5.

Lege *tse*, reprehendere, corripere, II, 18, 1.

Chi (12,310), comedere, I, 7, 1. — Eclipsis, I, 78, 1.

Lege *sse*, alere, I, 110, 3; II, 64, 7; *x-nieou* (5,643), pascere boves, II, 57, 9. — Species oryzæ, I, 37, 2. — *Sou-x* (6,264-x), crassior oryza, II, 66, 3.

Chin (5,061), profundus (loquendo de aqua) I, 35, 8. — Surdus, saturatus, (loquendo de colore), *x-he* (13,135), gallice : *qui est d'un noir foncé*, I, 85, 5. *Khang hi : he* (13,135) mœstus oris habitus.

Chin (10,821), vulgo *corpus*. Corpore, i. e. corporis et animi conatibus aliquid assequi, obtinere, II, 133, 4. — Aliter J : corpore, i. e. animo rei adhærere.

Ching (49), ascendere, I, 88, 5. Juxta tartaricum interpretem et dict. *Kang-hi-tseu-tian*, reconcinnare.

Ching-chi (912), uti occasione, I, 45, 6.

Ching-t'ian (6,170), agrorum præfectus, II, 70, 5.

Ching (3° tono), currus, I, 35, 2; II, 65, 7; *ibid.* 74, 2, 6.—Equus, II, 58, 2. — Quatuor, II, 30, 5. — Nomen libri, II, 28, 1.

Ching-iu (10,937), regis currus, I, 41-5; II, 21, 8.

Ching (906), 1° *tono*, tollere (plumam), II, 100, 9; ibid. 101, 2, *metaph.* sustinere pondus (imperii).

Ching-jin (122) idoneum esse muneri, i. e. usui (6,164), I, 34, 3. — *Pou-k'o-x* (9-1,120-x), imparem esse, non sufficere alicui rei faciendæ, v. g. I, 4, 9 : impar sum comedendis cunctis frugibus, quas terra fertilis tulit. Cf. II, 130, 5.

Ching, 3° *tono*, vincere, I, 17, 2, et 48, 2.

Ching-me (8,034-1,709), Perpendiculum et linea atramento tincta, quibus utuntur fabri lignarii, I, 139, 5.

Ching (8,378), sonus, I, 20, 6. — Edere, proferre (sonos), II, 61, 8.

Ching-in (12,168), soni et voces, i. e. musicus concentus, I, 16, 2. Vocis sonus, II, 117, 3.

Ching-wen (8,370), nomen, fama.

Cho-fou, (1,099-5,598), patris frater minor, patruus, II, 82, 3.

Cho (2,270), vulgo *pertinere*. — Lege *tcho*, congregare, I, 40, 5.

Cho (5,039), vulgo *bonus*. — Bonum reddere aliquem, II, 139, 1.

Cho-so (9,022-7,677), pisum et milium, II, 130, 7.

Cho (11,611), vulgo *liquare metalla*. — Infundere, indere (animis hominum virtutem), II, 84, 5. Hic loci littera *cho* passive accipitur.

Chou-tseu (4,482-2,059), institutus throni hæres. II, 110, 5.

Chouï (4,831), vulgo *aqua*.—Aqua frigida, II, 82, 9.

Chouï-ho (5,381), aqua et ignis; metaphorice : tyrannis, dura ac immanis dominatio, I, 35, 8; *ibid.* 37, 2.

Choue (10,094), vulgo *loqui*.—Explicare (versus), II, 47, 4.

Choue-ts'e (10,984), sermones, I, 52, 1.

Lege *chouï*, adhortari aliquem, II, 55, 7; *ib.* 103, 8, 9, et 104, 2.

Lege *youe*, lætari, I, 12, 9, et 28, 8.

Chouï-lian (7,172-3.775), tributum, vectigal, I, 8, 2. — Littera *chouï*, si legatur *t'o*, significat : auferre, deponere, II, 108, 8.

Chu-jin (2,533-91), vulgo *plebs*. I, 74, 8 : plebs, litterati et magistratus.

Chu-min (4, 822), vulgus, II, 26, 8.

Chun (12,188), obedire. II, 120, 6. —Obedienter, sensu passivo, sequente littera *iu* (3,829), gallice : *être obéi de*, II, 40, 9. Graviter errant qui, hic loci, vertunt litteras *chun-iu-ts'in* (9,887), obedire parentibus. A : quia non poterat docere parentes rectam normam, ac efficere ut sibi obedirent (1904-12,188), i. e. ut consiliis suis

et præceptis parerent. Interpres E, qui fere semper ab aliis dissentit, explicat litteras *chun-iu*, amari a (2,968-3,829).

E.

'E-k'ioung (11,748-7,347), in angustias redactus, et inopia exhaustus, I, 63, 9; II, 60, 8.

'Eou-ko (10,219-4,631), carmine laudare et canere aliquem, II, 50, 4.

Eul-san-tseu (65-6-2,059), ô mei filii, I, 40, 8. Sic regulus subditos suos alloquitur. Confucius discipulos suos, in libro *Lun-iu* (10, 138-10,080), iisdem verbis sæpe compellat.

Eul-ki (4,478-4,304), silvestris zizyphus, II, 94, 9.

Eul (5, 608), tu, I, 38, 5. — Particula auxiliaris, II, 85, 3. — Nota adverbii, II, 72, 1; 92, 7. — Usurpatur pro *eul* (11, 166) vicinus, II, 11, 7.

Eul (8,292) vulgo *et*. — Usurpatur pro *jou* (1,852) quasi, II. 27, 4.

Eul (10,434), duplex, I, 100, 8. — Secundus, II, 66, 7. — Duas res existimare diversas, II. 120, 5.

F.

Fa (4,917), exemplum, II, 1, 7. — Imitari, I, 44, 6. — Servare legem, I, 57, 7.

Fa-cheou (2,101) lex et disciplina, II, 3, 2.

Fa-kia (2,136) antiquarum familiarum ministri, legum tenaces, II, 119, 6.

Fa (6,482), *sine regimine*, emittere sagittam, II, 139, 7. — Aperire (horrea), I, 6, 2. — Exoriri, exsurgere, II, 118, 7.

Fa-tching (3,730) auspicari regimen, I, 17, 6; *ib.* 29, 9.

Fan-min (720-4,822) vulgus, II, 123, 9.

Fan (1,098) revocare aliquem, I, 82, 3 et II, 133, 8. — Par pari referre, I, 38, 6. Cf. *ib.* 47, 9. — Reddere, remittere, I, 71, 9. — Vertere (terram), I, 103, 3. Sic interpres C. Alii explicant *fan*, referre (*rapporter*). Vid. *ibid.* not. 248. — Alicui adversari, I, 86, 8. — E contrario, II, 16, 4. — In sese descendere, I, 62, 3.

Fan-cheou (3,224), vertere manum. Veluti *vertere manum*, i. e. facillimum est, I, 44, 3.

Fan-chin (10,821), in se animum reducere, II, 12, 2. Cf. *ibid.* 121, 6.

Fan-fo (9,859), sæpius repetere, iterare, II, 77, 3. — Repetitis vicibus, II, 88, 7.

Fan-lou (10,691), viam eundo et redeundo emetiri, 1, 73, 8.

Fan-ming (1,200), refero sermonem, i. e. responsum alicujus, I, 86, 6. — Expono quomodo gesta sit res jussa, vel quomodo mandata exsecutus sim, I, 104, 3. *Cf.* II, 43, 6.

Fan-jan (2,465-5,466), mente conversa et commota, II, 96, 2.

Fan-lan (4,837-5,306), inundare, I, 96, 2. Cf. I, 116, 7.

Fan-tchi (8,007-4,708), ingenti numero crescere, I, 96, 3.

Fang (3,816), res, figura quadrata, II, 1, 5. — Regio, I, 25, 8. — Species, conditio : *wou-fang* (5,454-∞) nulla conditionis ratione habita, ἀπροσωπολήπτως (*sans faire acception de personne*), II, 27, 3. — Id quod est rationi consentaneum, II, 44, 1. — Resistere, obsistere, I, 28, 2.

Fang-ts'ie (14), adhuc, I, 100, 4.

Fang (3,729), demittere. Vid. infra *fang-tchoung*. — Amittere, II, 93, 1. — Contra rectam rationem committere, I. 88, 7. — resistere, refragari, I, 28, 2. — Pervenire, I, 27, 3. Cf. II, 26, 4. — In exilium mittere aliquem, I, 33, 5. — Abigere, propulsare, I, 117,

1, et 119, 5. — 2° *tono*, imitari. Vid. infra *fang-hiun*.

Fang-fan (12,329), immodice comedere, II, 141, 6. — In hoc loco, *fang* est nimio plus indulgere alicui rei. Apud *K'ang-hi*, eadem locutio *fang-fan* aliud prorsus significat, scilicet: in patina repono oryzam quæ mihi bene pasto superest.

Fang-hiun (923). *K'ang hi*: vir qui potest imitari (*fang*) superiorum i. e. præteritarum ætatum merita seu res præclare gestas (*hiun*), I, 97, 5. Nonnulli interpretes vertunt: vir immensorum meritorum.

Fang-tchoung (10,728), demittere usque ad talos, II, 132, 2. Vid. *ibid.* notam 100.

Fang tse (2,834), frenum laxare cupiditatibus, I, 118, 7.

Feï-hing (2,567-8,703), dilabi et surgere, II, 5, 5.

Feï-kan(8,418-6,145), opimæ dulcesque dapes. I, 15, 9.

Feï (12,032), non, I, 99, 9.—Vituperare, obtrectare, II, 3, 9. Cf. II, 11, 3.—Culpa, II, 18, 2.—Errare, in errore versari, II, 83, 8.

Feï-tchi (6,594), non solum, I, 74, 8.

Feï-tou-(2,693), non solum, I, 51, 5.

Fen (744), distribuere, I, 98, 1. — Distinguere, II, 79, 9.— Differentia, discrimen, II, 131, 8.— Id quod quisque a cœlo, nascendo, sortitus est, II, 128, 5.

Fen (7,718), stercus. — Stercorare agros, I, 89, 7. — Agros excolere, agros excoli, II, 64, 6.

Fen-fen-jan (7,782-*x*-5,466), instar viri negotiis pleni (*très-affairé*), I, 95, 2.

Fo (2,708), iterum rursus, I, 84, 9. Cf. 87, 3, et 119, 7. Legitur etiam *feou*, in eodem sensu. — *Fo*, alloqui, I, 13, 4.

Fo-tch'eou (10,296), repetere pœnas, injuriam ulcisci, I, 111, 8.

Fo-louan (3,290-95), adversari, obstare rei, II, 119, 2. Quidam interpretes vertunt: impedire et disturbare. Hic *fo* usurpatur pro *fo* (1,208) obstare. —*Fo*, adjuvare, II, 119, 6.

Fo, (4,034), vestis, II, 101, 6. — Induere (vestem). *Fo*, vestis lugubris: *yeou-x* (4,028-*x*). Lugubria induere, II, 22, 9.—*x*-subjicere aliquem, I, 55, 8; *ibid.* se subjicere alicui.

Fo-sin (8,568-2,727), viscera et cor. — Spectare aliquem velut viscera et cor, i. e. eum valde diligere, II, 22, 4.

Fo (9,859), subvertere, II, 52, 3. — Semel et iterum repetere. Vid. *fan-fo* (1,098-*x*). — Legitur etiam *feou*, operire, II, 2, 6.

Fou (255), infra. Respondet litteræ *yang* (116), supra, I, 18, 7. Confer, II, 127, 8.

Fou (1,800), tributum milii et oryzæ (J), vel opera tributaria quibus mulctabantur viri otiosi, I, 58, 4 (C). Infra idem interpres C locum difficilem *fou-li-tchi-pou* aliter explicat, videlicet litteram *pou* (2,407), æque ad *fou* (1,800) et ad *li* (11, 372) refert, quasi *Meng tseu* scripsisset *fou-pou*, tela cannabina quam unusquisque vir, et *li-pou*, tela cannabina quam viginti quinque familiæ, in tributum conferunt. Vid. *ibid.* not. 176.

Fou-jin (1,800-91), reguli uxor, I, 107, 4.

Fou-tseu (1,800, 2,059), magister, II, 29, 7. — Confucius, II, 38, 1.

Fou (2,150), opes, divitiæ, I, 68, 6. —Ditare aliquem, II, 13, 9. – Ditescere aliqua re, I, 111, 7.

Fou-koueï (14,435), divitiæ et honores, II, 39, 5. — Dives et auctus honoribus, II, 38, 5. — Ditare et honoribus ornare aliquem, II, 45, 2.

Fou-k'ou (2,514-2,524), ærarium publicum, I, 38, 4, et 94, 1. Cf. II, 113, 5.

Fou-tchi (3,250-3,341), opem ferre alicui, I, 92, 4.

Fou-kin (3,800-3,809), securis, I, 5, 1. Cf. II, 87, 8.

Fou-tsie (7,429-7,531), gemellæ regii sigilli tabellæ, II, 21, 5. Vid. *ibid. notam* 5*b*.

Fou (8,589), cutis, I, 47, 6. — Magnus, egregius, II, 8, 1.

Fou (10,413), inniti aliqua re, II, 149, 9. Vulgo *portare*.

Fou-taï (10,413-3,202), bajulare, onera portare, I, 5, 8, et 19, 8.

Fou-ts'ou (10,413-8,852), accipere immensam calamitatem. Quidam interpretes putant litteras *fou-ts'ou* nomen esse prædonis qui turbas undique ciebat. II, 37, 5.

Fou (11, 767), adhærere alicui, eo inniti, II, 63, 3. — Addere, augere, II, 124, 2.

Fou-young (11, 767-2,536), propter merita (*young*) i. e. beneficia in populum collata, regulis adhærere (*fou*) et inniti. *K'ang-hi* easdem litteras ex libro *Li-ki* (7,093—7,748) afferens, eas explicat: *exigua urbs;* in quo casu litteram *young* (2,536) accipit pro *young* (1,693). II, 63, 3.

Foung-kiang (2,191-6,249), gallice: *frontières*, I, 65, 5.

Foung (12-271), ventus, I, 87, 7. — Sese objicere vento, I, 66, 3. — Fama, I, 87, 7. — Mores, I, 45, 1.

Foung-hoang (12,896-727) nomen avis fabulosæ, I, 55, 2.

Foung (1,815), vulgo *offerre*. — 3° *tono* alere, I, 92, 14.

H.

Haï-t'i-tchi-t'oung (2,075-3,469-41-7,372), puellus, II, 125,9. *Khang-hi:* puellus qui scit *ridere*, (*haï*) et potest *tolli* (*t'i*) seu gestari in ulnis.

Haï (2,132), nocere, damnum inferre alicui, I, 51, 8. — Lege *ho*, quando? I, 3, 8.

Han-jin (736-91), loricarum artifex, I, 61, 2.

Hào, (1,849), bonus, II, 111, 1. Sic versio tartarica. Cæteri interpretes legunt *hao* (3° *tono*); vide infra. —Pulcher, formosus, II, 41, 2.

Hào-se (8,806), eximiæ pulchritudinis puella. Littera *se*, vulgo *color*, hic significat *femina*. A, *ibid. meï-se-sse-tchi* (8,186-8,806-64-41) pulchræ feminæ i. e. imperatoris *Yao* (1,654) filiæ servierunt ei.

Hao (3° *tono*), amare. I, 4, 4; 20, 6, 7, 9; 120, 4; II, 10, 5; 18, 6; 27, 2; 35, 8; 41, 6; 58, 1; 83, 4; 85, 1; 88, 5; 116, 6, 7; 122, 9; 143, 5, etc.

Hao-se (8,806), amare voluptatem, II, 41, 6.

Hao-sse-tche (x-64-8,204), qui commenta et fabulas fingere amant, II, 56, 5.

Hao-young (x-891), amare fortitudinem, i. e. vehementes iræ motus cohibere non posse, I, 25, 2.

Hao-jan (4,989-5,466), vehementissime, I, 82, 4. Ad verbum: instar aquæ torrentis quæ cohiberi non potest (C). — Largus, abundans, aquæ instar sese diffundens:

Hao-jan-tchi-k'i (41-4,828), ûberrima vitalis aura, I, 50, 2.

Hao-hao (6,503-x), gaudio diffundi, II, 124, 7.

Hao (9,370), clamare, II, 39, 8. — Lege *hao* (3° *tono*), argumentum quod in medium profertur, II, 104, 4. Tartaricus interpres: sermo, verba.

Hao-kie (10,360-384), virtute et ingenio insignis, I, 99, 5. *Cf.* II, 123, 9.

Heng (9,677), obstare, impedimentum afferre; idem ac *hoang* (4,510), gallice: *traverser* (*un projet*). Sensu passivo: impediri, II, 119, 4.

Heou (217) nomen dignitatis, II, 62, 7. *Cf.* II, 57, 5. — Particula auxiliaris, II, 7, 9; et 8, 1.

Heou (2,688) deinde, I, 18, 8. — Posteriore loco ponere, I, 112, 1, et II, 107, 2. — Incedere pone aliquem, II, 101, 3.

Heou-jin (91) posteri, I, 118, 1.

Hi-louï (226-7,796.) catenis constringere, I, 37, 3.

Hi (1,825) quomodo? I, 19, 3. — Qualis? cujus modi? I, 94, 5.

Hi-weï (5,595) qua de causa? I, 41, 9; 94, 6; 112, 1. *Cf.* II, 116, 5.

Hi-seng (5,696-5,660) victima, I, 111, 1.

Hi-hi-jan (6,600 - *x* - 5,466) gravi labore confici nec ulla quiete frui (E), vel (G) aspicere oculis odii plenis, I, 89, 8.

Hia (8) infra, II, 125, 1. — Deorsum, II, 79, 1. — Inferior, *i. e.* in inferiori conditione degens, I, 1, 9. — Positus infra aliquid, I, 56, 8. *Cf.* I, 25, 7. — Decidere, cadere, I, 9, 8.

Hia-sse (1,759) infimi, i. e. tertii ordinis litteratus, II, 62, 9.

Hia (4,974) imbuere, madefacere. — Metaphorice : pluviæ instar diffundi, I, 44, 5.

Hiaï-k'i (4,283-1,449) vasa ad quotidianos vitæ usus idonea (C). Littera *hiaï* testaceum vas, littera *k'i* æneum vel ferreum designant (G), I, 94, 9.

Hian (10,484), sapiens, virtute insignis, I, 2, 8 et 56, 4. — Ingenii dotibus præstans, I, 43, 4. — Humanitate præditus... — Laudibus extollere aliquem, II, 34, 3.

Hian-ni (11,805-5,149), metaph. opprimere, sæva tyrannide vexare, I, 8, 8. — In cupiditatibus immergere (cor suum), II, 85, 3.

Hian-tsou (11,853), obices, impedimenta, I, 117, 2. Quidam vertunt pericula et obices.

Hiang (11,251), respicere, aspirare ad, II, 113, 6, 8. — Locus quo quis abiit, vel ubi sedem defixit, II, 89, 2.

Hiang-jin (91), homo ex eodem pago, II, 82, 1. — Homo e vulgo, ex rudi plebe *(un homme du commun)*, II, 33, 8.

Hiang-lin (*x*-11,265), in pago aut in vicinio, II, 35, 3. *Lin* ex quinque domibus constat; *x*, ex 2,500. Aliter E : ejusdem pagi homines.

Hiang-tang (*x*-13,152), pagus, I, 59, 8. — Unus e vulgo, rudis homuncio, II, 59, 1.

Hiao-hiao-jan (1,493-*x*-5,466), instar viri contenti et nihil cupientis, II, 54, 4 et 123, 1.

Hiao (3,740), conari :

Hiao-sse (*x*-4,677), omnes vires exerere pugnando usque ad mortem, I, 39, 2.

Hiao (4,203), nomen scholæ, I, 90, 5. — Lege *kiao* : comparare, conferre, I, 89, 5. — *Kiao-jin* (91), custos piscium vivarii, II, 43, 6.

Hie-kian (8,496-8,425) contrahere humeros, I, 115, 4.

Hin-hin-jan (4,598-*x*-5,466) læte, alacriter, I, 22, 5.

Hin-jan (9,966-5,466) læte, hilari animo, II, 136, 3.

Hing-fa (758-8,155) pœnæ, supplicia, I, 8, 2. — *Hing*, punire, I, 88, 8.

Hing (2,657), apparentia, I, 14, 2. — Prodere, manifestare; apparere, manifestari; II, 108, 5.

Hing-se (*x*-8,806), corpus et (quinque) sensus, II, 137, 6. Littera *se* vulgo significat : *color*.

Hing-hing-jan (2,890-*x*-5,466), irati animi perturbatio quæ se vultu prodit (C), I, 82, 9.

Hing-fa (8,703-6,482), aperire (F), I, 28, 8.

Hing (9,658), ire, iter facere, I, 70, 6. — Gall. *faire aller*, i. e. *faire couler*, II, 31, 1, et 79, 4. — Legatio, I, 73, 9. — Legatus :

Fou-x (10,899), vir legato adjunctus comes, legati collega, I, 73, 8. Agere, I, 13, 1. — Lege *hing*,

3° *tono*, actio ; agendi modus, I, 28, 6 ; 52, 1 ; 117, 6 ; 120, 3 ; II, 24, 7 ; 48, 8 ; 55, 9.

Hing-lao (*x*-5,240) aqua in viis stagnans ac scaturigine carens, I, 55, 3.

Hing-liu (*x*-3,837), viri qui, e patria sua egressi, peregrinantur, I, 17, 8.

Hio (2,085), studere, studio operam dare, I, 98, 9. — Addiscere aliquid, II, 29, 8.—Aliquo magistro uti, I, 100, 5. — Studia quibus quis vacat, I, 93, 7. — Schola, I, 90, 5.

Hio-wen (*x*-1,300), sese litterarum et philosophiæ studio tradere, I, 87, 1. — Doctrina, scientia, studio et præceptis comparata, II, 93, 3.

Hiouan (6,051), nigrum sericum, I, 112, 5.

Hiouc-ki (7,269 - 11,834), foramen in pariete, I, 108.

Hioung-nian (732-2,481), calamitosus annus, I, 18, 8 ; 38, 2. *Cf.* I, 71 et *ibid.* not. 88.

Hioung-tchang (5,505-3,427), pes ursinus, II, 90, 5.

Hiun-lao (923-907). præclara (in aliquem) officia, II, 140, 4.

Ho (166), qua de causa? I, 4, 3. — Qualis, I, 85, 3. Quot? . . . . .

Ho-i (*x*-115), gall. *en quoi?* I, 75, 8. Quonam modo, qua ratione? I, 1, 8.

Ho-jou (*x*-1,852) quomodo? I, 9, 7. Quid tibi videtur? I, 4, 6.

Ho-pi (2,728), quid opus est? I, 1, 7.

Hot-chi (*x*-41), quo vadit, vel ad quem usum? I, 11, 2.

Ho-yeou (*x*-4,028), quid (difficultatis) est? I, 31, 3. — Sæpe *ho* et *yeou* una vel pluribus litteris interjectis separantur. *Ex. gr.* : *ho-jo-jin-yeou* (*x*-8,873-91-4,028), quidnam habent quo similes sint aliis hominibus? II, 122, 4.

Ho-yeou (*x*-6,171), unde? I, 10, 9.

Ho-weï (*x* - 5,595), qua de causa? I, 70, 7 ; 75, 1 ; 95, 2 ; 111, 1 ; II, 18, 9 ; 30, 1, etc.

Ho-tche (1,210-8,284), vir commodis, facillimis moribus, II, 61, 7.

Ho (7,061) calamitas, I, 57, 2.—Abjicere (alii : destruere, exstinguere), II, 78, 6.

Ho-fou (9,779-1,800), homo laneis vestibus indutus, I, 47, 8.

Ho-k'ouan-po (*x*-2,176-1,012), vir indutus larga et ampla veste ex lana, I, 47, 7.

Ho-so (9,926-9,926), τό mortis terrore contremiscere, I, 11, 3.

Ho (10,420), muneribus corrumpere, I, 71, 1.

Ho-ts'aï (10,420-10-415), opes, divitiæ, II, 3, 5, et 35, 9.

Ho-ho (12,982), habere plumas nitentes et candidas, I, 3, 3. Hic *x* usurpatur pro *ho* (8,267).

Hoa (952), mutari in melius, II, 125, 1. — Mori, I, 75, 2. — Alo ; incrementum do rei, v. g. plantæ, II, 138, 7.

Hoang-hoang-jou (6,491-*x*-1,852), instar viri spe destituti ac proinde irrequieti, I, 106, 9.

Hoang (8,941), tempus amittere. Hic *x* idem significat ac *feï* (2,567). Sic *Khang hi* et Mencii terprett. I, 28, 3.

Hoang-wou (*x*-9,207), herbis inutilibus opertus, incultus, I, 109, 8.

Hoang (13,111), flavum sericum, I, 112, 5.

Hoe (3,181), quidam, I, 101, 1. — *x* aliquoties redundat ; *vid.* I, 99, 1, et 100, 7. — Quisnam? I, 56, 8. — Mirari (*s'étonner*), II, 99, 4. Hic usurpatur pro *hoe* (2,911).

Hoe-tche (*x*-8,284), fortassis, I, 66, 7.

Hoeï (4,757), diruere, I, 29, 2. *Cf.* I, 110, 5.

Hoeï-chang (4,757 - 413), damnum, detrimentum afferre rei (*gâter, endommager*), I, 37, 1.

II, 110, 4. Congredi (manus conserere) cum aliquo, I, 48, 2. — Lege *houaî : x-hi* (9,943) totam rationum summam inire et subducere, II, 70, 5.

Hoen-mou (3,891-3,976), obscura nocte, II, 130, 6.

Hoen-hoen (5,064-x), abundanter fluere, instar torrentis. *Khang hi* legit *kouen-kouen* in eodem sensu.

Hou-li (5,727-5,744), vulpes, I, 103, 1.

Houan-lo (4,648-4,460), gaudere, lætari, I, 3, 4.

Houan (7,950), remisse, negligenter tractare negotium, I, 88, 4.

Houan-iu-jou (12,594-9,369-1,852), instar viri contenti et læti, II, 124, 6. *x* idem est ac *houan* (4,648).

Houng (4,310). Lege *heng* (3° tono) violentus, II, 59, 6. — Violenter (II) vel perverse, I, 118, 8.

Heng-licou (4,977), non fluere intra suum alveum et undique exundare, I, 96, 2.

Heng-ni (x-11,053), asperitas, inhumanitas in aliquem, II, 32, 8 et 33, 1, 3. Littera *heng* hic significat : non sequi rectam viam, rectam rationem, *ni* vero, resistere, reluctari (*Khang-hi*).

Houng-yan (12,933-12,906), anseres, I, 2, 6.

Houng-kao (x-12,948), anseres, II, 90, 2.

I.

I (1) unus, II, 64, 6. — Primus, II, 62, 7. — Idem, II, 28, 1. — Semel, una vice, II, 109, 9. — Unius dominatus, μονοκρατορία, I, 9, 3. — Adunare, i.e. in unum colligere et, μονοκράτορος more, gubernare, I, 9, 4.

I (171), quies, II, 130, 4. — Quietem afferre alicui, II, 124, 4. — Derelinquere aliquem (G), derelinqui, I, 63, 9. Aliter *Khang-hi* : in obscuritate et secessu degere.

I (492), urbanitas, reverentia, II, 106, 5.

I (1,808), exterus, II, 21, 2. — Lædere, offendere, II, 16, 4.

I (2,108), decet, æquum est, I, 12, 5.

I-jo (x-8,873), videtur, I, 103, 7. cf. II, 29, 2. — Veluti, quemadmodum, II, 139, 3.

I (2,395), abstinere ab aliqua re facienda, II, 140, 6. — Sese abdicare a publico munere, I, 79, 6. — Aliquem munere depellere, I, 31, 7. — Nota præteriti, I, 41, 5. — Littera finalis I, 16, 5; 18, 3; 88, 7. Cf. II, 10, 6. — Nimis, II, 24, 6.

I-chin-tche (x-6,147-8,284), nimius, modum excedens, II, 24, 6.

I (2,596), latrunculorum ludus, II, 89, 8. — Latrunculis ludere, *ibid.* lin. 9.

I (2,958), cogitatio, vis cogitandi, II, 47, 5. — Cogitare, putare, II, 19, 5.

I (3,893), 4° *tono*, mutare, permutare, I, 79, 9 et 121, 8. — Lege *i* (3° *tono*) agros excolere; excoli, I, 97, 9. — *faire cultiver*, II, 130, 4. — Agrum herbis expurgare, I, 8, 2. — Facilis, I, 46, 4 et 98, 2; II, 11, 7. — Levis, inconsideratus, II, 18, 5.

I-neou (x-8,327), herbas sarculo evellere, I, 8, 2.

I-tseu (x-2,059), filium suum alii erudiendum tradere.

I-'weï (x-159), regiam dignitatem, qua quis spoliatus fuit, in alium virum transferre.

I-i (4,908-x), lente, negligenter, II, 3, 7. — Lege *sio*, despicere, II, 27, 5.

I (6,226), diversus, II, 77, 2. — Differre, discrepare, I, 100, 1. — Differentia, discrimen, I, 6, 8. —

Mirari, stupere, II, 77, 6.—Res mira, I, 47, 1. — A communi hominum usu et consuetudine recedens, I, 79, 6. —

I (9,691), induere (vestem), II, 129, 6. Cf. I, 93, 2.

I-fo (x-4,034), vestes, indumenta, II, 136, 7.

I-kin (x-9,697), amiculum ferale, I, 42, 3.

I-i (9,951-x), arrogans, sibi præfidens, II, 117, 3.—Vultu, voce arroganti (*d'un air, d'un ton suffisant*); *ibid.* lin. 2. Interpres G apud *Khang-hi : i-i*, τὸ suam et prudentia contentum esse et bona aliorum consilia floccifacere.

I (11,153), negligere, derelinquere aliquem, II, 109, 8. — Neglectus, derelictus, II, 60, 8. — Superstes aliis, II, 47, 7.— Relinquere, tradere posteris; traditus posteris, I, 45, 1.—

I-i (x-171), derelictus et in obscuritate ac secessu degens, II, 60, 8.

I (11,180), urbs. — Urbem condere, I, 40, 9.

In (5,056), libido. — Modum excedens, prolixus, I, 51, 6. — Hic littera *in* proprie significat *inundare*, *exundare* (A). — Pravus, rectæ rationi contrarius, I, 120, 3. — In malum inducere, induci; corrumpi, I, 106, 7.

In (11,797), pars montis quæ ad orientem spectat, II, 51, 7.

In (11,857), abscondere, occultare, I, 63, 8. — Commiserari, I, 12, 3. — Lege *in* (3° tono) inniti aliqua re, I, 80, 5.

Ing-ko (5,547-7,312), domus, excavato terræ aggere, facta, I, 116, 8. In hac locutione, littera *ing* significat *coacervare* (*H* et *Kang hi*).

Ing-kouan (8,084-6,55), colligare pilei tænias, II, 35, 1.—

Ing-ts'aï (8,877-3,226), vir ingenio eximius, II, 127, 9.

Ing-jouï (9,599-9,398), muscæ et culices, I, 103, 1.

Iu (1,350), intelligere, II, 119, 5. — Uti comparatione, similitudine, I, 4, 4. —

Iu-iu-jan (1,537-x-5,466), qui defessus est et torpens hæret, II, 43, 7.

Iu (2,675), servire, II, 7, 1. — Uti aliqua re, II, 106, 5. — Opera tributaria (*corvée*), II, 73, 5.

Iù (2,703), ducere equos — *Iu-tche* (8,284), auriga. — Gubernare, I, 14, 8. — Lege *iù* (2° tono), sistere, tenere, aliquem, II, 67, 9. — Res vi raptæ, v. g. ea quæ rapit grassator a viatoribus quibus manum injecit (*iù*), II, 68, 1. — Interpres tartaricus litteram *iù* (supra, II, 67, 9) explicat : rapere. Sed hic sensus nulla auctoritate nititur.

Iu (5,883), nomen lapidis pretiosi, II, 79, 9. — Musicum instrumentum ex lapide sonoro, II, 61, 8.

Iu (8,224), pluma, II, 99, 8. — Quoddam vexillum cujus extrema pars plumis ornatur, II, 22, 1.

Iu (9,369), prævidere aliquid, II, 18, 4. — Lætari, II, 124, 6. —

Iu-jin (x-91), præfectus qui septa et hortos custodit, I, 104, 1. —

Iu (10,365), deambulare, deambulatio, I, 27, 9. — Lætari, I, 83, 2.

Iu (11,944), imber, II, 85, 6. — Imbre irrigare, I, 90, 3.

Iu (12,364), reliquiæ, II, 17, 8. —

Iu-fou (x-1,800), mariti frater minor qui decimum sextum annum nondum attigit, I, 92, 2.

Iu-iu (x-9,740), solute ac libere.— Meo nutu et arbitratu, libere ago, vel plena, meo nutu et arbitratu agendi facultate, fruor, I, 73, 6.

J.

Jan (5,466), usurpatur pro *jan* (5,531), succendi (*s'allumer*), I, 60, 9. — Approbare, II, 87, 4. — Hoc modo, I, 82, 5. — Ita est, I,

94, 3.—Nota adverbii, post aliam litteram, I, 9, 3. — Nota adverbii ante litteram repetitam, II, 3, 3.

Jan-eul (x-8,292), attamen, I, 102, 1.

Jan-heou (x-2,688), deinde, I, 18, 5.

Jan-i-i (x-4,908-x), lente, remisse, negligenter, II, 3, 3.

Jan-tse (x-792), si res ita sit, I, 110, 6.

Jan-tsie (x-14), et tamen, I, 81, 5.

Jan-yeou (x-1,093), nomen viri, I, 87, 1.

Jang-ti (1,557-1,754), terra, territorium, I, 91, 7.

Je-tchoung (5,522-26), intus æstuare, i. e. curis et anxietate exagitari, II, 41, 7.

Ji-hian (600-8,964), invisere principem, I, 41, 9.

Ji... tch'ou (x-735), domi... foris, I, 8, 3.

Ji (3,864), sol, I, 3, 7. — Dies, diei spatium, II, 89, 5. — Quotidie, singulis diebus, I, 82, 7, et II, 44, 3.

Ji-tchi (x-8,676), solstitium, II, 31, 4, et 85, 5.

Jin-jin (91-x), singuli homines, II, 11, 8. Cf. *ib.* 22, 1, et 97, 1.

Jin (93), humanitas, I, 1, 7. — Humanus, I, 38, 7. — Humaniter tractare aliquem, II, 141, 1.

Jin (122), onus, II, 101, 1. Sarcinæ, I, 99, 3. Lege *jin* (3° tono) munus, *i. e.* usus, I, 34, 3. — Munus, (officium), II, 119, 1. — Sustinere, II, 60, 5. — Efficio ut sustineas aliquid : *jin-t'ou-ti* (x-1,549-1,555), efficere ut populus sustineat arandæ et conserendæ terræ laborem, II, 14, 4.

Jin-tche (x-8,284), munerum patiens, II, 61, 6.

Jin (2,733), pati, sustinere posse, I, 12, 7. — Aliquem efficio patientem (*patient*), II, 119, 3.

Jo (8,873), sicut, II, 130, 7. — Videri, I, 74, 6, et 83, 2. — Sequi, se conformare ad, II, 83, 9. — Obedire, II, 48, 2. — Alicui similem esse, II, 93, 6. *Cf.* 53, 7. *ibid.*

Jou (1,852), ut, tanquam, I, 68, 1. — Cupio, I, 61, 1. Ita A, B, I, J, et C qui hanc significationem cæteris, quas hic afferunt interpretes, multo potiorem judicat.

Jou-pi (x-2,676), sic, adeo, I, 43, 7.

Jou-sse (x-190), si, I, 79, 4. Cf. II, 86, 3 et 91, 3.

Jou-tseu (2,086-2,059), puellus, II, 8, 8.

Jou-tchi (5,300-5,171), moras nectere, cunctari, I, 8, 7.

Jouï (11,452), præpropere, nimium festinanter, II, 140, 8.

Jun-tso (5,238-5,268), aliquid temperare; accommodare, v. g. ad tempus, ad populi mores, I, 92, 8.

K.

Kaï (9,120), cooperire, II, 42, 8. — Porro, II, 72, 2. — Quia, II, 66, 3. — Lege *Ko*, nomen urbis, I, 121, 9.

Kan (2,479), clypeus, I, 30, 5. — Quærere, I, 81, 5.

K'an-jan (4,619-5,466), humiliter, absque superbia, II, 124, 2.

Kan (6,145), gustatu jucundus. — Dulces dapes. I, 16, 1. — Gustatu jucundum judicare aliquid, II, 132, 5.

Kao-kao (6,502), albus, candidus (*Khang-hi*), I, 99, 7.

Kao (7,220), siccus, humore carens, I, 121, 4.

Kao-pi (8,282-1,867), pater et mater, II, 46, 5.

Kao-liang (8,584-7,687), exquisitæ dapes. Ad verbum : pinguis caro et dulce milium (G), II, 97, 6. — Aliter interpres tartaricus : opimus et dulcis.

Kao-tse (x-5,268), beneficia, II, 22, 7, et 23, 2. Aliter E, I : larga beneficia.

Ken (4,215), radix, I, 19, 4. — Radicari, radicibus niti, II, 128, 7.

Keou-tch'eou (2,148-10,296), prædo ac simul hostis, II, 22, 5.

Keou-ho (5,132-1,740), agrorum canales et vallium lacunæ, I, 71, 6; Cf. 91, 1 et 104, 2.

Keou-kouaï (x-7,271) canalis in medio agrorum, II, 26, 6.

Keou (8,868), temere, absque justa causa, II, 109, 1.—Præter fas, II, 90, 9.—Vere, perfecte, II, 116, 9.

Keou-'weï (x-5,595), si. In hac locutione littera *'weï* redundare mihi videtur. II, 10, 7, et 26, 6. Cf. I, 2, 3.

Ki (719), mensa, I, 80, 5.

Ki (1,092), et, cum, I, 3, 7. — Pervenire ad, I, 56, 5. — Postquam, II, 126, 4. — Attingere, æquiparare, I, 81, 2. Cf. II, 106, 5. — Exspectare, II, 45, 7.

K'i-ming (1,449-6,532), vasa, I, 107, 6.

Ki-ki (2,281-x), in periculo versari, II, 46, 2.

Ki (2,493), prope, fere (E), I, 38, 3, et 71, 6. Cf. II, 139, 4. A legit *ki*, quot !

Ki-hi (x-2,411), tantillum, titivilitium. II, 26, 8. *Cf.* 88, 6, et 126, 4.—Quam pauci ! II, 39, 6.

Ki (4,047), necessario optare, II, 86, 5.

K'i-lieou (4,098-4,118), salix viminalis, II, 78, 1.

Ki (4,401), culmen, fastigium, I, 21, 8. — Exhaurire, ad summas angustias adducere, II, 23, 3.

Ki-pian (4,504-10,292), technæ et fraudes seu doli, II, 122, 3.

K'i (4,828), aura vitalis, I, 50, 2. — Vultûs species, II, 136, 5.

Ki (5,281), aquam fluentem cohibere, II, 79, 4.

Ki (4,946), saxula in quæ aqua elisa spumat. — Tropice : leve offendiculum, II, 103, 4. Interpres tartaricus vertit : lacessi, irritari.

Ki-ts'eu (8,060-4,653), postea, deinde, I, 78, 6.

K'i (8,285), senex sexagenarius. —

Ki-lao (x-8,281), senes, I, 40, 6. Lege *chi*, cibum appetere, eo recreari vel delectari, II, 81, 6, et 82, 2.

Ki-tou (10,324-2,693), non solum, I, 78, 2, et 82, 6.

Ki-weï (x-2,923), non solum, II, 132, 6.

Ki-ming (11,929-12,894), gallo canente, i. e. primo mane, II, 131, 7.

Ki-'o (12,422-12,358), fame premi, II, 118, 3.

K'i-lin (13,069-13,081), nomen cujusdam bestiæ fabulosæ, quadrupedorum regis, I, 55, 2.

Kia (318), mentiri aliquid, i. e. falsam rei speciem induere, I, 55, 6. Cf. II, 133, 4. — Aliquid ad tempus obtinere ac quasi mutuari, II, 58, 3. — Conducere (domum), II, 101, 9.

Kia (2,136), familia, I, 19, 7. — Maritus, I, 108, 4. — Urbs quam administrat primarius præfectus qui secundum a regulo locum obtinet, II, 6, 4.

Kia-pang (x-11,194), regnum quod princeps habet pro familiâ, I, 14, 9. Vid. *ibid.* not. 179-180.

Kia-ping (6,172-617), arma, I, 15, 6.

Kiaï (99), quod est inconcussum (*Khang-hi*). — Firmum vitæ propositum, II, 133, 1. — Usurpatur pro *kiaï* (8,837) festuca, II, 54, 3.

Kiaï (3,178), edictum promulgare, I, 28, 8. — Cavere, I, 38, 5. — Præcavere imminentem calamitatem, I, 70, 8.

Kiaï (9,914), aliquid explicare, enucleate exponere, I, 77, 3. — Laqueis expedire aliquem, I, 46, 7.

Kiaï (11,826), gallice : *gradins où l'on s'assied*, II, 32, 1.

Kian (623), simul habere, duas res habere, I, 52, 2, et II, 90, 7. — Solus plura perago, plures homines simul refero i. e. imitor, II, 27, 6. — Generatim, universe, I, 118, 9. — Subigere, in potestatem suam redigere, I, 119, 8.

Kian-kin (*x*-11,378), aurum duplicis valoris (*or qui vaut le double de l'or ordinaire*) I, 70, 1.

Kian, (4, 532), parcimonia uti, I, 6, 2.

Kian, (7,599), inurbane tractare aliquem, II, 31, 9.

Kian (98,64), videre, I, 13, 5. — Invisere, I, 1, 1 — Nota passivi, I, 13, 8. *Cf.* 112, 6. — Lege *hian*, elucere, clarescere, I, 101, 8. — Apparere, I, 82, 9. Cf. II, 128, 8. — Invisere aliquem, I, 10, 6 et 72, 3. Cf. I, 114, 9; II, 48, 2, et *ibid.* 89, 6.

Kiàn (11,662), in medio, I, 38,8. — Vituperare, II, 18,1. — Breve temporis punctum quo quis nullo negotio detinetur; inde, opportuna occasio (ad interrogandum aliquem), II, 106, 2. — *K'ang-hi* legit *hian*. — Lege *hian*, otium :

Hian-hia (*x*-3,953), otium, otiô frui, I, 56,5.

K'iang-tsieou (2,639-11,284), immoderate uti vino; ad verbum, gallice : *se forcer sur le vin*, II, 5,8. Interpres A : conari in bibendo vino (*x*-3,829-12,327-11,284). Lege *k'iàng*, fortis, potens, I, 7, 6.

K'iàng (2,646), conari, eniti, I, 39,9, et II, 121,7. — Cogere, vi adigere aliquem, I, 99, 6. Lege *k'iang* (1° tono), potentia, I, 37, 6.

Kiao (80), amicitiam, fœdus inire cum aliquo, I 24,3. — Tradere, offerre, II, 105, 8.

Kiao-i (*x*-3,895), mercaturam *i. e.* mercium permutationem facere, I, 95,3.

Kiao-hoei (3,743-10,092), docere aliquem, II, 119, 8.

Kiao (10,883), *vulgo* examinare. — Usurpatur pro *kio* (9,900) inter se contendere (*Kang-hi*) II, 68,9.

K'ieou-ling (17-11,803), colles, I, 105,5, et II, 2,7.

K'ieou-t'ie (*x*-1,603), collis et tumulus, I, 55, 3.

Kieou (40), diu. — Diu remanere, commorari, I, 43, 7, et 84, 5. Cf. II, 61, 4.

Kieou-youan (*x*-11,129), diuturnus, longus, diuturnitas, longinquitas.

Kieou-i (51-1), nonam frugum partem in tributum exigere, I, 91, 9.

K'ieou-ts'iouan (4,841-606), quæro integritatem, i. e. integram seu perfectam virtutem assequi satago, II, 18, 4.

Kieou-tchang (8,706-7,307), vetera instituta, II, 2, 1.

Kin-toung (914-899), operose laborare, I, 89, 8.

K'in-cheou (7,112-5,870), bruta, bestiæ, I, 12, 7. Cf. II, 26, 8. — Homo insulsus et irrationalis, bestiæ simillimus, II, 33, 4, et 88, 9.

Kin-ko (7,447-12,599), corpus. Ad verbum : ossa et nervi, II, 119,2.

Kin (11,378), aurum, I, 70,1. — Cuspis sagittæ, II, 30, 4. — Instrumentum musicum ex ære, II, 61, 8.

K'ing (1,048), supremi tribunalis præses, II, 62,8. — Dignitas ejus qui supremo tribunali præest, II, 96, 6.

K'ing-siang (*x*-6,597), primus minister, I, 46, 9.

King (7,877), delineare aliquid, I, 3, 1.

King-kiaï (*x*-6,197), constituere fines, limites, I, 91, 4.

K'ing (10,901), levis. — Leves vestes, I, 16, 1. — Leve efficio, imminuo, I, 115, 7. *Cf.* II, 115, 2. — Facilè, I, 16, 9. — Ju-

dicare aliquid facile, II, 116, 9.

K'ing-chin (x-10,821), se demittere, deprimere, I, 41, 6.

K'ing-tchoung (x-11,373), pondus, gravitas, I, 15, 4.

K'io-fang (4,015-11,756), proprio motu et arbitrio aggeres exstruere, II, 110, 8. Ita E. *Vid.* ibid. not. Alii interpretantur: juxta agrorum sinus (*kio*) et anfractus exstruere aggeres.

Kio (9,896), intelligere, intelligentia valere, II, 55, 2. — Alicui intelligentiam indere, II, 60, 2.

Kio-chao (9,900-3,316), nomen cujusdam musices, I, 29, 1.

K'iouan (4,581), trutinari, I, 15, 4. — Agendi rationis mutatio ex temporis necessitate nata, II, 15, 6. Vid. *ibid.* not. 184.

Kiouan-meou (6,199-6,211), agri, II, 40, 8, et 54, 5.

Kiouan-kiouan (6,652-x), obliquis oculis se invicem aspicere, I, 28, 1.

Kioue (4,868 *bis*), viam aquis aperire ut liberius fluant, I, 96, 6.

Kioue (12,902), avis cujus vox est auditu ingrata, I, 99, 9.

Kioue-che-tchi-jin (x-8,709-41-91), homo qui barbara et ingrata lingua utitur, I, 99, 9.

K'ioung-to (5,46-5,844), afflictus et derelictus, I, 30, 1.

K'ioung-fa (4,347-44), inops, egenus, II, 94, 4.

K'iu (1,084), abire, discedere, I, 65, 4 — Munus abdicare, II, 55, 9. — Distare, II, 24, 3. — Lege *k'iù* (2°*tono*), abjicere, exuere, II, 26, 8. — Auferre (retundere), II, 30, 4. — Exauctaurare (militem), I, 71, 4. — Destruere, abolere, II, 62, 6.

Kiu-chi (2,240-2,123), matrimonio conjungi.

Kiu-chi (2,391-2,123), magnatis, vel primarii præfecti domus, familia, II, 6, 6.

Kiu-pe (x-3,654), major digitus, pollex; tropice: primus inter pares, I, 121, 1.

Kiu (8,705), tollere aliquid, II, 100, 9. — Promovere ad dignitates, II, 72, 3. — Agere, facere, II, 132, 4. — Vincere, I, 35, 2. — Omnes, I, 22, 1.

Kiun (1,150), princeps, I, 18, 7. — Principem esse, principis dignitate augeri, I, 54, 2.

Ko-peng (825-5,434), ars coquinaria, II, 53, 8.

K'o (1,120), posse, I, 10, 4. — Annuere, I, 105, 2. — Ferre, sustinere, II, 103, 4. — Veluti, I, 14, 8 et 59, 3. Vide lib. I, cap. III, not. 183.

K'o-k'i (1,255-4,925), ejulare et lugere, I, 88, 2.

Ko (4,139), certe, profecto, II, 82, 1. — *Se décider à* (J), I, 68, 3. — Posse (E), I, 42, 6. — Effectus, II, 24, 7.

Ko-wang (4,263-78), turbare et perimere (*Khang-hi*). II, 88, 6. *Ko* vulgo significat: *manicæ.*

Kou (1,528), *vulgo* firmus, firmiter, firmare. — Certe, revera, I, 37, 5. — Oportet, necessario, II, 71, 4. — Continuo, II, 133, 9. — Jam dudum, ab initio, I, 92, 2 et II, 84, 5. — Qui uni tantum rei adhæret qui unam tantum rei faciem videt, II, 102, 5. — Semper, perpetuo.

Kou (1,890), *vulgo* mariti mater, patris sorores (*K'ang-hi*). — Littera auxiliaris, I, 103, 1. — Aliquando x usurpatur pro *t'sie* (14) et incipit allocutionem; tum nihil significat, I, 34, 4. Cf. II, 137, 9.

Kou (2,073), *vulgo* orphanus.

Kou tch'in (x-8,652), minister aula exclusus, II, 127, 1.

Kou (3,735), *vulgo* causa, causâ, ideo. — Antiquus, I, 45, 1. — Antiquus amicitiæ usus, II, 140, 5. — Immatura mors; adversæ res; abalienatio, dissidium; Vid. II, Cap. VII, §. 35, not. 66.

Kou (8,874), curis, ærumnis afficio, II, 119, 1.

Kou (10,458), mercator, I, 17, 7.— Lege *kia*, valor, pretium rei, I, 100, 8.

Kou-yo (13-191), incipere musicum concentum, I, 21, 6.

Kouan (655), pileus, I, 94, 5. — Gestare pileum, *ib.* l. 4. — Lege *koudn* (3° tono) pileum solemniter accipere, I, 106, 2.

Kouan-cheou (2,116-2,101), officium, magistratus alicui commissus, I, 73, 4.

Kouan-tchi (x-8,383), præfectura, II, 76, 3.

K'ouan-po (2,176-1,012), largus, amplus, I, 47, 7.

Kouan-yo (7,512-7,646), fistula, tibia, I, 21, 6.

Kouan (11,727), *vulgo* portæ in regni confiniis. — Lege *ouan*, usurpatur pro 2,648, inflectere, incurvare (arcum). II, 102, 6.

Kouan (12,383), hospitium, II, 101, 9. — Hospitio excipere aliquem, II, 66, 7.—

K'ouang (4,004), domum relinquere vacuam, in ea non habitare, II, 11, 6.

K'ouang-fou (x-1,800), homo viduus, I, 31, 2.

Koue-jin (1,539-91), unus e vulgo, II, 22, 4.

K'oueï-k'oueï (1,784-x), venerabundus et tremebundus, II, 48, 2.

Koueï-kiu (9,866-6,806), circinus et norma, II, 1, 3.

Koung (615), simul habere aliquid, I, 86, 5, et 90, 6. — Alicui dare rei communitatem, II, 66, 4. — Usurpatur pro *koung* (213): *koung-tchi* (x-8,383), obeo munus, officio fungor, II, 40, 6.

Koung-lie (866-5,416), præclara merita, res præclare gestæ, I, 43, 2.

Koung (2,388), *vulgo* opifex. — Minores seu inferioris gradûs præfecti, II, 3, 2.

Koung-king (2,843-3,761) reverentia, veneratio, II, 137, 4. — Revereri, II, 84, 2.

K'oung-fa (7,275-44), in egestatem et penuriam detrudere aliquem, II, 119, 2.

Koung (10,416) exigere tributum dictum *koung*, I, 89, 3. Vid. *ibib.* notas.

Koung-choui (x-7,172), tributa, vectigalia, II, 45, 5.

L.

Lâï (195), venire. Lege *láï* inducere, invitare aliquem ad veniendum, I, 95, 5.

Laï (10,498), *vulgo* inniti. —Bonus, II, 85, 2.

Lang-li (5,748-3,209), ita exuberare ut multa hinc et inde diffluant, I, 89, 6. Vid. *ibid.* not. 70.

Lang-tsi-jin (x-6,307-91), homo currenti lupo similis. Hoc dicitur de eo qui, dum leviusculis negotiis animum unice applicat, maximi momenti res omnino negligit, II, 95, 1. Vid. *ibid.* not. 124.

Lâo (907), *vulgo* labor. — Laboribus urgere, II, 119, 1. — Dolorem pati, I, 40, 1. Vide *ibid.*, notam 6. — Exhortari, exstimulare (A), alii (H, J): consolari et exstimulare. I, 97, 5.

Lao (8,281), *vulgo* senex.—Revereri, I, 14, 7.

Lao-ïouï (x-8,222), senes et infirmi, I, 71, 6.

Lao-tchi (x-7,194), senes et pueri, I, 89, 9.

Li (775), acutus, I, 8, 4.— Lucrum, II, 39, 5. — Utilitatem afferre alicui, I, 1, 1 et II, 131, 9. — Pro lucro, i. e. pro re utili, habere aliquid, II, 8, 5. — Sequi, II, 30, 9.

Li-mao (7,093-10,395), urbanitas, comitas, II, 117, 8. — Reverentiam, observantiam exhibere alicui, II, 35, 6.

Li (7,355), *vulgo* stare. —

Li-eul-chi (x-8,282-9,872), stans, i. e. siccis oculis, aspicere, 1, 72, 1.

Li-ming (x-1,200), sedulo consevare naturam quam Cœlum nobis nascentibus dedit ac *demandavit*, II, 120, 5.

Li-tchi (x-2,740), firmus animus, II, 59, 9.

Li-pou (11,372-2,407), tela cannabina quam viginti quinque familiæ in tributum solvebant, I, 58, 4.

Li-san (11,932-3,756), sejungi, dispergi, I, 8, 7 et 21, 8.

Lian (2,548), *vulgo* temperans. — Ingenii acumine, aut judicio præditus, II, 59, 9.

Liàng (609), duo. — Lege *liang* (3° tono), numerale curruum, II, 143, 2.

Liang (4,157), *vulgo* pons. — Apparatus ad capiendos pisces, I, 29, 6.

Liang (8,803), *vulgo* bonus. — Naturalis, a Natura vel Cœlo inditus, infusus, II, 125, 8, et 97, 3.

Lie (5,416), ignem injicere in, I, 96, 5. — Splendidus, illustris. — — Præclara merita, res præclare gestæ, I, 118, 2.

Lie-kio (5,861-10,883), post venationem inter se contendere, II, 68, 9. Vid. *ibid.* not. 58.

Lieou (4,977), vulgo fluere. — Amandare, in exilium mittere, II, 44, 5.

Lieou-foung (x-12,271), tradita a priscis viris exempla, I, 45, 1.

Lieou-hing (x-9,658), torrentis instar diffundi, I, 46, 6.

Lieou-lian (x-11,085), voluptatibus sine modo ac sine intermissione indulgere, I, 28, 2.

Lieou-tchoue (x-4,646), longis haustibus potare, I, 141, 6.

Lin-jin (2,375-91), horrei publici custodes, II, 72, 5.

Ling-t'aï (12,020-8,683), Spiritûs turris, I, 3, 4. Vid. *ibid.* notam 24.

Ling-tchao (x-4,902), Spiritûs stagnum, I, 3, 4.

Lo (7,052), *vulgo* reditus (*revenu*). — Aliquid dare unde reditus percipiuntur, II, 54, 1.

Lo-tching (9,766-9,736), corpore nudus, I, 64, 1.

Lou-sse (613-2,430), sex imperatoris turmæ, II, 110, 1.

Lou (10,691), vulgo *via.* — Cursitare per vias, I, 95, 7.

Louan (59), vulgo *turbare.* — Turbulentum tempus, II, 59, 5.

Louï-sse (8,305-8,307), occa, I, 93, 4.

Loung (13,287), idem ac *loung* (1,752), locus editus in agris :

Loung-touan (x-3,821) altum in foro suggestum, I, 79, 8.

Lun-iu (10,920-10,937), curruum, rhedarum opifex, I, 109, 6.

M.

Ma-liu (13,101-7,999), fascis cannabi, I, 100, 8. Vide *ibid.* not. 218.

Mang-mang-jan (8,226-x-5,466), instar viri lassitudine confecti, I, 51, 1. (*Khang-hi*).

Mao (3,836), vulgo *vexillum.* Usurpatur pro *mao* (8,283), senex nonaginta annos natus, senex, I, 37, 6.

Meï-tcho (1,976-1,850), matrimonii internuncius, I, 108, 5.

Men (11,643), vulgo *porta.* — Palæstra, schola, II, 131, 1, et 140, 2. —

Men-hou (x-3,204), porta, fores, II, 118, 3, et 130, 6. —

Men-jin (x-91), discipuli, I, 99, 3.

Meng-nie (9,031-9,315), stolones, surculi, II, 87, 9.

Meou-tseu (6,649-2,059), pupilla, II, 14, 7.

Meou-me (13,093-13,084), triticum, II, 85, 4.

Mi-lou (13,063-13,051), cervi, I, 23, 9.

Mian-hiouan (6,722-6,640), turbare, I, 85, 6. C legit *mian-hian.*

Mian-iu (12,038-10,042), assentari, II, 117, 4.

Min-t'ian (3,878-1,798), misericors Cœlum, II, 39, 8.

Min (11,664), hebes, stupidus, animi lumine carens (H. J.), II, 68, 2. *Khang hi* litteram *min*, in hoc loco libri *Chou king*, explicat: *violentus.*

Ming (1,142), nomen.— Nominare, I, 98, 5.

Ming-chi (x-16) inclarescere in sæculo, I, 83, 5.

Ming-chĭ (1,142-2,169), nominis fama et res gestæ, II, 107, 1.

Ming (1,200), *vulgo* fatum, mandatum. — Docere aliquem, I, 103, 5. — Documenta, II, 40, 3.

Ming-kiaī (x-3,178), edicta, I, 88, 1.

Ming-kou (12,894-13,191), tympanum pulsare.— *Tropice,* II, 13, 7.

Ming (3,890), vulgo *clarus; illustrare; perspicax.* — Discus solis, II, 131, 3. — Acumen oculorum, II, 1, 3. Cf. I, 13, 8.

Mo-yo (4,480-4,992), se abluere, II, 30, 7.

Mo (5,630), *vulgo* pascua, pascere pecudes. — Alere homines, I, 10, 1.

Mou-ta (8,975-1,797), nihil majus, II, 16, 8.

Mou-k'i (4,767-11,929), gallina, II, 129, 6.

Mou-tchi (x-2,652), scrofa, II, 129, 6.

Moung-tsaī (656-2,130), primarius aulæ minister, I, 87, 4.

N.

Nan-nan-jan (10,542-x-5,466), erubescere præ verecundia quæ animi pravitatem prodit (*Khang-hi.*), I, 115, 5.

Nan-weī (11,933-5,595), vix censeri, vix haberi, II, 131, 1.

Neī (603), vulgo *intus.* — Legitur *na* et usurpatur pro *na* (7,759), admittere, I, 114, 7. — Immittere in, II, 55, 6.

Na-kiao (x-80), inire amicitiam, I, 59, 7.

Neng (8,488), vulgo *posse.* — Peritus, I,57,5. — Posse aliquid, II, 141, 6. — Attingere, II, 63, 2. Sic Tartar. interpr.— II, C. explicant: suppetere, satis habere.

Ni-hing (11,053-8,658), in contrarium fluere, i. e. extra alveum effundi et exundare, I, 116, 7, et II, 115, 7.

Niang-wang (116-4,045), spem suam in aliquo reponere, II, 39, 1. Tart. versio: sperando aspicere aliquem.

Nie (2,087), calamitas, I, 57, 4 et II, 9, 5.

Nie-tseu (x-2,059), nothus filius, II, 127, 1.

No-ni (2,764-2,794), erubescere, pudore suffundi, II,43,2.

Noung-fou (10,990-1,800), agricola, I, 95, 1.

O.

'O (11,762), aliquem assentatorie laudare, I, 54, 6.

'O (12,358), *vulgo* fame premi, confici. — Aliquem fame afficere, II, 119, 2.

'O p'iao (x-8,973), fame mori, I, 119, 2.

'O (2,925), improbus, I, 47, 9. — Vitia, culpæ, I, 111, 3. — Deformis, turpis aspectu, II, 30, 7.

Lege *ou* (1° tono), quomodo, I, 25, 2; II, 29, 2, etc. — Lege *ou* (3° *tono*), odisse; II, 5, 8, etc. — Erubescere aliqua re, II, 84, 2. Vide infra *Sieou-ou.*

Ou-hou (*x*-45), quomodo, I, 49, 9; II, 115, 9, etc.

Ou-k'o (*x*-1,120) pour *pou-k'o* (9-1,120), non potest, II, 20, 1.

Ou-tsaï (*x*-1,552), quanam in re consistit, situm est? ubi est? I, 90, I; II, 82, 5, et 134, 9, etc.

Ou (4,851), vulgo *aqua turbida.* — Vilis, contemptu dignus, I, 91, 5. — Lege *oua*, humilis, non altus, I, 54, 6.

Ou-tchi (*x*-4,858), stagna, I, 4, 9, et 117, 5. Male vertit has litteras Basilius, sub N° 3,769, lin. 4.

P.

Pan-tcho (5,622-7,539), murus pinsita terra structus. II, 118, 7. *K'ang-hi* legit *Fan-tcho.*

Pan-pe-tche (12,199-6,485-8,284), semi canus, I, 19, 8. *Nota.* Tempora (*les tempes*) dicuntur *pan* (*K'ang-hi*).

Pao (249), vulgo *conservare*, i. e. non amittere (I, 24, 8, *pao-k'i-houe*). — Patienter ferre, benigne tolerare aliquem, I, 24, 8 (*pao-t'ian-hia*).

Pao (3,283), vulgo *complecti;*

Pao-kouan (*x*-11,727), custodire urbis portas, II, 70, 4.

Pao (3 978), *vulgo* sævus, nequam. — Opprimere, crudeliter tractare, II, 45, 6. — Pertubare, I, 49, 6.

Lege *po*, in sole assiccare, I, 99, 7, et II, 89, 5. — Aliquem in luce collocare, II, 49, 4.

Peï (281), vulgo *duplex* — Repugnare, adversari alicui, dificere ab aliquo, I, 99, 2.

Peï-k'iouan (4,240-4,315), poculum vimine textum, II, 78, 1.

P'eï-jan (4,889-5,466), instar pluviæ abundantis, instar torrentis, II, 6, 7, et II, 126, 5.

Peï-tse (*x*-5,268), paludes, stagna, I, 117, 6.

Pen-tchao (4,063-4,046), palatium, II, 70, 7. Vers. tart.: regnum.

P'eou-ke (3,425-583), rigidus tributi exactor; alii vertunt: vir rapax et lucro inhians, II, 109, 8.

Pi-pe (2,468-2,419), serica volumina, munera, II, 114, 7. —

Pi (2,728), vulgo *necesse est* — Certo præfinire aliquid, II, 24, 6.

Pi (4,774), conferre, comparare, I, 99, 9. Lege *p'i* (1° *tono*), colligere, congregare, II, 68, 7; *cf.* I, 101, 2. — Adjungere, I, 105, 5. — Lege *pi* (3° *tono*), pervenire, I, 31, 5, et 27, 3. — Causâ, gratiâ, I, 7, 8.

Pi-hoa (*x*-952), mori, I, 75, 2.

Pi (9,723), usurpatur pro (3,281), spargere, II, 35, 1.

Pi-tse (*x*-5,268), percipere beneficia, II, 1, 7.

Pi (10,952), usurpatur pro *p'i* (485) pravus; pravitati indulgere, I, 88, 7. — Usurpatur pro *p'i* (11,733): Extendere, ampliare, I, 16, 5. — Excolere terram, II, 109, 8; agrum dumis purgare, herbas steriles exstirpare, II, 3, 5; II, 14, 4. — Removere a se homines in via transeuntes, II, 22, 2. — Idem est ac *p'i* (10,270):

Pi-jo (*x*-8,873), veluti, quemadmodum, II, 133, 2. —

Idem est ac *pi* (11,158), fugere, I, 114, 7; 122, 2, etc.

P'ian-pi (224-2,032), familiaris aulæ præfectus qui principis gratiam aucupavit, I, 16, 1.

Pian-siao (9,774-2,203), angustus, I, 91, 7.

P'in-tso (12,229-12,259), supercilia et nares, præ mœrore, contrahere, I, 122, 3.

Ping-i (7,121-1,808), cœlitus indita natura, II, 84, 8.

Po-po-eul (438-*x*-5,608), molestum in modum, importune, II, 72, 7.

Pe-jan (888-5,466), instàr viri qui colorem vultûs non obtinet. (*Khang-hi*), II, 77, 5.

Po-i (1,012-2,596), duos homines latrunculis ludere, II, 35, 8. Vid. lib. II, Cap. II, not. 150.

Po-jan (4,983), surgendo, I, 9, 8. — Abundanter crescere, II, 85, 5.

P'o-iu (6,010-5,883), pretiosus lapis nondum elaboratus, I, 34, 6.

P'o-jan (8,807-5,466), vultu irato, I, 43, 6.

Pou-hing (10,899-9,658), legati socius et adjutor, I, 73, 8.

Pou-siang (*x*-6,597), auxiliari, adjuvare, I, 45, 3.

Pouan-lo (8-748-4,460), cupiditatibus indulgere, I, 57, 1.

S.

San-koung (6-612), omnium magistratuum primus, II, 133, 1.

San-taï (6,112), *αἱ* tres familiæ, scilicet *Hia* (1,780), *Chang* (1,187), et *Tchéou* (1,299), I, 90, 6.

San-ting (6-13,185), *τὰ* tria fercula, i. e. piscis, suilla, et caro sicca, I, 42, 3.

Sâng (1,351), 3° *tono*, occidere, I, 3, 7; perire, II, 3, 6. — Perdere, amittere, I, 7, 7; II, 74, 9, et 91, 9.—Lege *sāng*, exsequiæ, I, 41, 8. — Tempus per quod lugubria geruntur, II, 137, 7.

Sĕ (8,806), color, I, 16, 1. — Oris habitus, I, 83, 2 et 20, 7. — Corporis habitus, I, 128, 7. — Voluptas, II, 41, 6. — Femina, II, 41, 2. — Sensus (*les sens*), II, 137, 6.

Seng-cha (5,660-4,753), victimâ mactanda, I, 107, 6.

Seng (6,155), vulgo *nasci*. — Colere, v. g. arborem, II, 93, 9.

Seng-ho (*x*-4,972), vivere, II, 130, 6.

Seng-se (*x*-8,806), apparare, manisfestari in corporis habitu, II, 128, 7.

Si (2,846), crescere, II, 87, 8.

Si-tcho (3,895-8,284), nudius tertius (*avant-hier*), II, 18, 9.

Sian (580) vulgo *ante*, *prius*. — Antehabere, anteponere, II, 107, 1. — Antecellere, I, 99, 1. — Prior occupo aliquem (*je préviens, je fais les premières avances*), I, 115, 3. — Lege *sian* (3° *tono*), aliquem præcedere, II, 101, 3.

Sian-kiun (*x*-1,150), prisci principes, I, 86, 7.

Sian-seng (*x*-6,115), magister, II, 18, 8, etc.

Sian-sse (*x*-2,430), præceptor, magister, II, 7, 6.

Siang (6,597), vulgo, *simul*, *mutuo*, *invicem*. — Alium ab alio differre, II, 84, 7 (subauditur *k'iu*, 1,084). Cf. I, 101, 1.—Lege *siang* (3° tono), adjuvare aliquem, II, 58, 8. Cf. 50, 1, etc.

Siang-iu (*x*-8,702), una, simul, I, 45, 3, et II, 32, 1.

Siang-k'iu (*x*-1,084), distare, II, 21, 4. — Discrepare, differre, II, 24, 3.

Siang (10,352), imitari alicujus rei effigiem, I, 7, 4.

Siao-jin (2,203), vulgo, *homo tenuis*, *unus e plebe*. — Vir sapiens, munere vel officio vacuus, II, 28, 4.

Siao-koung (*x*-866), vestis lugubris quæ quinque mensibus geritur, II, 141, 6.

Siao (5,002), decrescere, i. e. perire, II, 89, 1.—Expellere, removere, I, 117, 3.

Sieou-ou (8,199-2,925), erubesco, me pudet (*Khang-hi*), I, 59, 9, et II, 84, 2.

Sse (7,116), vulgo *privatus*. — Singulariter amare aliquem, II,35, 9.

Sse-siu (7,853-7,850), I, 100, 8. — Vid. Lib. I, Cap. V. not. 118.

T.

Ta-fou (1,797-1,800), vulgo *primarius præfectus*. — Primarii præfecti dignitas, II, 49, 3.

Ta-kou (x-3,735), magna res, i. e. exsequiæ, I, 85, 8.

Ta-lio (x-6,217), compendium, epitome, I, 92, 8.

Ta-sse (x-64), exsequiæ, I, 87, 2.

Ta-tch'ing (x-3,176), II, 61, 8. Vide Lib. II, Cap. IV, §. VI, not. 15.

Ta-tsiang (x-963), peritus ligni faber. Juxta E et Noël, *Ta-tsiang* est nomen viri, II, 98, 7.

Ta-t'i (x-12,651), magna membra, i. e. mens, cor. II, 95, 7.

Ta (11,118), pervadere II, 126, 2. — Erumpere, salire, I, 60, 9. — Inclarescere, i. e. conspicua dignitate ornari, II, 123, 4. — Aditum habere ad aliquem, II, 63, 2. — Perspicere, intelligere, II, 127, 1. — Universim, generaliter, I, 68, 8. — Promovere (*faire faire des progrès*), II, 138, 8.

Taï (112), vulgo *une génération*. — Locum alterius supplere, II, 63, 8.

T'aï-sse (1,799-2,430), supremus musicæ præses, I, 28, 9.

Taï-'ao (2,787-3,750), in pigritia et otio torpere, I, 57, 1.

Taï (4,693) vulgo *periculum*. — Particula initialis, I, 16, 8.

Taï-iu (x-7,829), fortassis, II, 37, 4.

T'aï (8,683), vulgo *locus editus*, *turris*. — Præfectus inferior, II, 72, 2.

Tan-tan (3,865-x), quotidie, I, 88, 4.

Tan-tcheou (x-3,928), diu et noctu, II, 88, 6.

T'an-si (9,707-9,768), brachiis nudus, I, 64, 1.

Tang (6,238), vulgo *oportet*. — Censeri, haberi, II, 25, 1. — Se conformare ad, II, 113, 3. — Resistere, I, 25, 2. — Congruere, convenire, II, 70, 5. — Quando, I, 70, 6.

Tang-jou-ho (x-1,852-166), gallice: *qu'y faire? quel remède y a-t-il?* II, 24, 5. Vide *ibid.* notam 46.

Tang-lou (x-10,691), supremam præfecturam obtinere, II, 43, 1.

Tang-tang (9,206-x), magnus et excelsus, I, 98, 4.

Tao-hiouan (286-3,148), qui inverso corpore suspensus est, I, 46, 7.

T'ao-wo (4,536-4,085), nomen libri historici, regni *Ts'ou* (4,379) annales continentis. Apud *K'ang-hi*, sub littera *wo* (4,085), *T'ao-wo* significat modo nomen viri, modo nomen bestiæ, II, 28, 1.

Tao (11,117), vulgo *via*, *ratio*. — Virtutum germen homini nascenti cœlitus inditum, I, 97, 2. — Referre, narrare, (ut apud recentiores scriptores), I, 10, 5, et 93, 8. — Disserere de aliqua re, I, 84, 8.

Tao-lou (x-10,691), via, iter, I, 19, 8.

Tch'a-teng (2,393-7,445), discrimen, differentia, I, 102, 4.

Tcha-tchoang (8,889-1,761), pinguis et validus, II, 70, 6.

Tchaï-lang (10,382-5,748), lupus, II, 15, 5.

Tchang-fou (5-1,800), homo, I, 80, 1. — Juvenis qui nubilem ætatem attigit, I, 106, 1.

Tch'ang (1,362), nota præteriti temporis, I, 86, 4, et 87, 1.

Tch'ang-chi (x-10,026), experiri, tentare aliquid, I, 18, 2.

Tch'ang-sse (1,679-2,430), hortulanus, II, 94, 9.

Tch'ang-tch'ang (2,439), assidue, II, 45, 6.

Tchang (3,427), alicui rei præesse, I, 96, 5.

Tch'ang-meou (6,237-8,890), pullulare, abundanter crescere, I, 96, 3.

Tch'ang (11,629), corpore celsus, II, 100, 5. — Grandis, vegetus, II, 70, 6. — Lege *tchàng* provectior ætas, II, 80, 6. — Senior, II, 81, 9. — Seniorem revereri, II, 11, 8 et 81, 1. — Adaugere, II, 111, 3. — Grandescere, II, 125, 9. — Plantæ incrementum, I, 51, 2.

Tchang-tseu (x-2,059), filius natu major, I, 7, 7.

Tchang-chang (x-7), duces, superiores, I, 8, 4, et I, 38, 1.

Tchao (4,046), mane, tempus matutinum, I, 66, 3. — Lege *tch'ao*, τὸ subditum invisere regem, I, 66, 2. — Ad suam aulam regulum, clientelaris officii causâ, advocare, i. e. eum subjicere, I, 16, 5. Cf. I, 44, 8, et 54 3.

Tch'ao-i (x-,9681), aulica vestis, II, 59, 7.

Tch'ao-kin (x-9,892), imperatorem officii causâ invisere. Visitatio dicta *tch'ao* fiebat in vere, *kin* vero, in autumno, II, 50, 3.

Tchao-mou (x-3,976), mane et vespere, I, 73, 8.

Tch'ao-ting (x-2,584), aula, palatium, I, 68, 8.

Tch'e (2,720), genus tributi, I, 89, 4. — Hocce tributum exigere, *ibid.* Æqualiter dividere, *ibid.* Vid. not. 61. — Alii vertunt : *pervadere undequaque*, quia, inquit interpres (apud *K'ang-hi*), hoc tributi genus, quo decima frugum pars exigebatur, erat undique pervadens i. e. universalis regula, vel lex. — Evellere, I, 56, 7. — Auferre, tollere, v. g. reliqua fercula, II, 17, 5.

Tch'en (2,560), domus in urbe, I, 58, 4. — Taberna mercatoris in foro, I, 57, 7. — Exigere pretium pro tabernæ locatione, I, 57, 9. — Domus villici cui accedit aratiuncula, I, 93, 1.

Tchen (3,835), vexillum sericum flammei coloris et absque ornatu, II, 75, 2.

Tch'en-siao (10,117-7,415), assentatorie ridere, I, 115, 4.

Tchen-tcho (12,319-7,683), oryza crassior aquâ decocta, I, 86, 4.

Tcheou (1,187), opitulari, II, 118, 5.

Tcheou-tao (x-11,117), via magna, publica, II, 75, 9.

Tch'eou-meou (7,886-8,012), arcte alligare, I, 56, 7.

Tch'eou (11, 335), vulgo *turpis*, *facie deformis*. — Similis, æqualis, I, 69, 6.

Tchi (47), vulgo *nota genitivi*. — Illius, I, 112, 9. Ire, I, 41, 5, etc.

Tchi (782), vulgo *moderari*, *gubernare*. — Manu corripere, I, 8, 4.

Tchi (2,740), vulgo *voluntas*—Usurpatur pro *tchi* (10,066), historia, memoriales libri, I, 86, 8, et 103, 8.

Tchi-sse (x-1,759), vir recti tenax, I, 104, 2.

Tchi (3,345), vulgo *digitus* (lib. II, 93, 4). — Summarium; alii interpretantur : scopus, II, 104, 2.

Tchi (4,901), vulgo *gubernare*. — In re studium ponere, I, 19, 3. — Lege *tchi* (3° *tono*), optime administrari, II, 11, 9, et 117, 5. — Rempublicam placida pace florere, II, 59, 5. Optime arari, cultura nitere, II, 108, 8.

Tchi-jin (x-122), colligere sarcinas, I, 99, 3.

Tchi (6,594), vulgo *rectus*, *rectum efficere*. — Solùm, I, 4, 6 et 20, 7.

Tchi (6,801), vulgo *scire*. Lege *tchi* (3° tono) prudentia, II, 116, 2, et 126, 9.

Tchi-yeou (8,154-11,237), illi qui litteras deferunt. Littera *tchi*, tabellarium equo vectum, littera *yeou* vero tabellarium peditem significant (*Khang-hi*), I, 46, 6.

Tchi (8,232), vulgò *alæ*. — Lege *chi*, solùm (*Khang-hi*), II, 99, 9.

Tchi (8,677), vulgo *apex, pervenire.* — Abjicere; deponere officium, præfecturam, I, 78, 4, et 72, 9.

Tchi-king (x-3,761), maximam reverentiam exhibere alicui, II, 122, 6.

Tchi (10,492), usurpatur pro *tchi* (10,512), munus quod, in prima visitatione, principi offertur, II, 73, 4. Cf. I, 106, 9. Vid. lib. I, Cap. VI, *notam* 63.

Tchi-kioue (13,248-4,868 *bis*), dentibus discindere aliquid, II, 141, 7.

Tchi (7,194), puer, I, 89, 9.

Tch'i-tseu (10,537 - 2,059), puer recens natus, I, 102, 6.

Tch'i-tch'i (11,144), lente, II, 61, 3.

Tchin (3,358), vulgo *excitare.* — Accipere, colligere, II, 61, 3.

Tch'in-tsi (6,279-6,307), ærumnæ, adversæ res, II, 126, 9.

Tch'in (8,652), vulgo *subditus.* — Subditum facere aliquem, II, 122, 8. —Exercitûs dux, I, 15, 6.

Tch'ing-tchang (3,176-7,367), vertutis absolutum opus perficere, II, 151, 5.

Tch'ing-ki (3,257 - 8,060), continuare aliquid hæreditate acceptum, II, 52, 2.

Tch'ing (7,210), prædicare, laudare, I, 84, 8. — Lege *tch'ing* (3° tono) gallice: *être proportionné à*, I, 74, 7.

Tch'ing-ho (x-10,424), mutuum fenori accipere, I, 89, 9.

Tcho-tchô (5,309-x), pinguem et nitidum esse, I, 3, 3. — (Mons) plantis et arboribus nudatus, II, 88, 1.

Tch'o-tch'o-jan (7,914-x-5,466), libere, commode, I, 73, 6.

Tch'ou-t'i (2,803-2,916), pavere, timere, I, 59, 6.

Tchou (9,056), intelligere, II, 121, 8.

Tchou-heou (10,173-217), vulgo *ei reguli.* — Reguli dignitas, II, 49, 2.

Tchouï-t'oung (48-7,852), posteris rerum præclare gestarum hæreditatem tradere, I, 39, 8.

Tch'oung-louï (577-12,257), gallice: *mettre en même cathégorie deux choses qui paraissent de la même espèce*, II, 68, 9. Vide *ibid.* notam 57.

Tchoung-se (x-1,673), obstruere, comprimere, exstinguere, I, 119, 3.

Tchoung-koue (26-1,539), vulgo *sinense imperium.* — Regni medium, I, 78, 8. — Imperii sinensis medium, I, 96, 4.

Tchoung-sse (x-1,759), secundi ordinis litteratus, II, 62, 9.

Tchoung-ts'e (x - 4,597), a mediis secundi, i. e. qui tertium locum obtinent, II, 64, 7.

Tchou (35), vulgo *dominus.* — Diversari apud aliquem, II, 56, 4. — Præcipuum, primum locum obtinere, I, 67, 5.

Tchou (9,361), 2° *tono*, privatus vivo, i. e. procul a publicis muneribus, II, 61, 5.

Tch'ou-tseu (9,361-2,059), innupta puella, II, 110, 3.

Tchun-tchun-jan (10,119-x-5,466), *adv.* rem repetitis verbis inculcando, II, 48, 7.

Te (2,719), *vulgo* virtus. — Beneficia in aliquem conferre, I, 97, 6.

Teng (7,445), vulgo *gradus.* — Rerum gravitatem ponderare, v. g. duorum virorum virtutem examinare, ac quasi trutinari, I, 54, 9.

Ti (2,507), vulgo *fundus.* — Pervenire, II, 20, 6. — Usurpatur pro *tchi* (6,844), molaris lapis, II, 75, 9.

Tian-hing (620-758), antiquæ leges, II, 53, 3.

Tian-ts'ie (x-7,634), statutorum liber, II, 112, 4.

T'ian-jan (1,675-5,466), tympano sonante, I, 4, 4.

T'ian (1,797), vulgo *cœlum*. — Cœli ratio, lex, I, 24, 8.

T'ian-hia (*x*-8) vulgo *imperium*. — Sæculum, mundus, I, 75, 3. — *Monde*, ut in hoc phrasi gallica, *la chose du monde la plus facile*, II, 89, 5.

T'ian-lou (*x*-7,052), stipendia a Cœlo collata, II, 66, 5.

T'ian-min (*x*-4,822), Cœli populus, II, 127, 4. Vid. *ibid.* notam 63.

T'ian-ming (*x*-1,200), vulgo *Cœli mandatum*. — Imperium cœlitus datum, II, 8, 1. — Aliquoties litteræ *t'ian-ming* significant : recte agendi facultas nobis nascentibus a Cœlo indita (C).

T'ian-tcheou (6,170-6,253), campi, II, 130, 4.

Tian-fo (12,255-9,859), aliquid subvertere, II, 53, 3.

Tiao-tcho (5,243-2,663), lapillos, gemmas, elaborare et scalpere, I, 34, 6.

T'iao-li (4,273-5,936), musicus concentus quem singuli soni harmonice conjuncti efficiunt, II, 61, 9.

Ting-jou (13,185-8,399), caro cocta, II, 61, 9.

To-to (4,883), negligenter, remisse, II, 3, 8.

T'ou (1,549), vulgo *terra*. — Cortex albus radicis τῆς arboris mori, I, 56, 7.

Tou (2,521), vulgo *metiri* (I, 15, 4). — Lege *to*, considerare, perpendere, I, 15, 5. *Nota*. In hoc loco, perperam verti *metire illud*, dum scribendum erat : *perpende illud*.

Tou (2,693), solus, II, 1, 9. — Discipulus, II, 28, 6. — Vacue, i. e. inermi manu, absque pugna.

Tou-kiang (*x*-4,100), peditum pons.

Tou-kiun (11,240-1,150), imperialis palatii princeps, II, 42, 8.

T'oung-tch'ao (1,140-4,046), omnes aulæ ministri, I, 78, 5.

Toung-kia (4,108-2,136), vicina domus, II, 100, 3.

T'oung-tseu (7,372-2,059), puer, I, 111, 5.

Tsaï (1,552), penes aliquem esse, ab aliquo pendere, I, 92, 8.

Tsaï-'weï (1,552-159), locum, vel sedem quamlibet occupare, II, 82, 6. — Muneri publico præfici, II, 109, 7. *Cf.* I, 56, 4. — Regia dignitate potiri, I, 88, 8.

T'saï (3,226). — Facultas cœlitus indita, II, 84, 1. — Vir ingenio præditus, II, 110, 6.

T'saï (10,415), vulgo *divitiæ*, *opes*. — Innata facultas, II, 138, 8.

Tsaï (10,888), annus, II, 46, 4. — Servire alicui, II, 48, 2. — Incipere, II, 56, 3. — Littera auxiliaris, II, 11, 1. — Imponere aliquid in, II, 110, 4.

T'saï (11,366), gratus, venustus, I, 16, 1.

T'saï-sin-tchi-yeou (*x*-9,245-41-3,049), leviuscula ægritudo, I, 67, 1.

T'san (6,159), alicubi natus, ortus, I, 98, 9. — II, 58, 2. — Populi res familiaris, I, 18, 3 (*Khang-hi*).

Ts'ang-lin (278-2,575), horrea, I, 38, 3, et 94, 1. Cf. II, 40, 7.

Ts'ao-kiaï (8,936-8,837), herbæ, II, 20, 4, et 73, 3.

Tse (792) vulgo *tunc*. — Forma i. e. recta ratio, quæ hominum agendi rationis *regula* est, II, 84, 9. — Exemplar, II, 48, 1. — Imitari, referre aliquem, I, 98, 4.

Tse-tse (2,081-*x*), indefesse, diligentissime, II, 131, 7. — Indefessam diligentiam adhibere, II, 139, 4.

Tse-in (2,940-11,857), misereri, II, 84, 2.

Tse-tsiang (4,264-963), faber lignarius, I, 109, 6.

Tse-chin, (5,161-6,147), multo magis augeri, I, 44, 8, et II, 107, 9.

Tse (8,989), idem ac *tsaï* (5,393), calamitas, II, 8, 7.

Tse (10,427), vulgo *reprehendere.* —Verbis exponere (I), II, 4, 2. — Officium, munus, I, 73, 4.

Tse (10,459), vulgo *latro, homicida.* — Nocere, offendere, lædere, I, 33, 8, et 60, 6. *Cf.* II, 4, 7, et 132, 4.

Ts'e (10,984), vulgo *verba.*—Alloqui, compellare aliquem, I, 70, 8.

Ts'e-ming (*x*-1,200), sermones, I, 52, 2, et 63, 6.

Ts'e-jang (*x*-12,298), humilem et obsequiosum esse. Ad verbum : recusare et cedere, I, 60, 3.

Tse (11,136), reprehendere, corripere, II, 18, 1. In hoc sensu, *x* usurpatur pro (10,213). Lege *chi* (ut plerumque), solummodo, II, 95, 4. — Adire aliquem, I, 27. 5.

Tse-ki (11,535-1,629), species ligonis, I, 45, 6.

Tseng-i (4,022-6,544), adaugere, II, 119, 3.

Tseu (2,059), vulgo *filius.* — Filialiter, instar filii, I, 3, 1. — Aliquem tanquam filium tractare, I, 45, 9. — Nomen dignitatis, II, 62, 7. — Tu, I, 99, 9, etc.

Tseu-ti (*x*-2,623), populus (E), II, 85, 2.

Tsi-weï (1,046-159), vulgo *ad dignitatem regiam pervenire.*—Locum, sedem occupare, I, 87, 5.

Ts'i-ts'i (3,183-*x*), tristis animi motus, I, 13, 2.

Tsi (6,307), vulgo *morbus, velox.* Odisse, I, 17, 8.—Iratus, minax, I, 25, 2.

Tsi-p'ing (*x*-6,312), ægritudo, I, 22, 6.

Tsi-t'oung (*x*-6,337), morbus et dolor, II, 93, 4.

Tsi (10,838), amicitiam inire cum aliquo, eum amice excipere, II, 67, 2, et 69, 7.

Tsi-ta-tch'ing (10,890-1,797-3,176), vide *ta-tch'ing*, II, 61, 8.

Ts'i (13,239), vulgo *ornare.*— Conferre, comparare (C), II, 99, 7. —Æqualis, II, 85, 6. —Lege *tse:* sensum habet litteræ *ts'ouï* (7,971) : *x-siu-tchi-fo* (*x* 6,247-41-4,034), vestis, e vili telâ, inferius consuta, I, 86, 4. — Usurpatur pro *tchaï* (13,241), venerabundus, II, 48, 2.— Sensuum oblectamentis abstinere, I, 80, 6.—*x-kiaï* (3,178), cor suum mundare (H, J), II, 30, 7.

Tsian (10,487), vulgo *ignobilis, vilis.*— Rudis, imperitus, I, 104, 8; II, 94, 9. — Nobilitatem auferre alicui, II, 97, 3. — Aliquem in contemptum adducere, I, 60, 6.

Tsian (10,708), vulgo *pedibus terere.*

Tsian-hing (*x*-2,657), juxta interpretem C, implere corpus, i. e. naturam suam exhaurire, II, 137, 6. Vid. *ibid.* notam 171.

Tsiang (963), feretrorum opifex, I, 61, 3.

Tsiang (2,196), vulgo *nota futuri*, (I, 66, 2; II, 17, 7). — Habebo (B), I, 85, 5.—Accipere, sumere (ut apud recentiores linguæ sinicæ scriptores), I, 120, 8. — Adjuvare, II, 8, 1.— Offerre, II, 72, 5, et 137, 4.— Oportet, necesse est, I, 91, 7.

Tsiang-weï (*x*-5,595), gallice : *il faut qu'il y ait...* Juxta A, litteræ *tsiang-weï* idem sonant ac *pi-yeou* (2,728-4,028), I, 91, 7.

Tsiang-tchoung-souï (*x*-7,815-4,665), usque ad finem anni, I, 89, 2. Hic *tsiang* significat *perveni*-*re* (E).

Ts'iang-tse (3,180-10,459), lædere et damno afficere, II, 78, 4.

Ts'iang-wo (5,619-2,246), domûs parietes, II, 37, 2.

Ts'iao-souï (3,062-2,883), mœrore confici, I, 46, 3.

Ts'ie-fou (1,882-1,961), feminæ, mulieres, I, 106, 4.

Tsie-wen (7,531-3,783), moderari et ornare, II, 19, 2. Vid. Lib. II, Cap. I, *not.* 232.

Ts'ie (9,262), vulgo *storea.* — Operam ab aliquo mutuari, I, 89, 4.

Ts'in-leou (2,285-4,466), montis apex (*Khang-hi*), II, 99, 7. Multi interpretes explicant *ts'in-leou* : domus pars superior quæ in apicem desinit et montis cacumini simillima est.

Ts'in (9,887), vulgo *diligere* (I,102, 6). — Intimus, I, 32, 1. — Alicui accedere, adhærere, I, 72, 2. — Ipsemet, II, 92, 2.

Ts'in-'aï (x-2,968), amore prosequi aliquem.

Ts'in-mo (x-6,690), amicissime, concordissime vivere, I, 92, 4.

Ts'in-ts'i (x-3,183), consanguinei et affines, I, 65, 9, et II, 135, 3,

Ts'in-ts'in (x-x), diligere parentes, II, 11, 8, et 126, 2.

Tsing (36), vulgo *puteus*, II, 42, 7. —

Tsing-ti (x-1,557), agri in novem quadrata divisi, I, 91, 3. Vide *ibid.* notam 103.

Ts'ing (2,897), vulgo *animi motus*, *affectus*. — Rei veritas (*réalité*), II, 26, 7.

Tsing (3,844), vexillum plumeis globulis quinquecoloribus in summo hastili pendentibus ornato, II, 75, 3.

Tsio (5,597), vulgo *officium*, II, 109, 9. — Usurpatur pro *tsio*, (11,882), avicula, II, 10, 3.

Tsioue-we (7,827-5,653), ab hominibus se distrahere, disjungere, II, 7, 3.

Ts'iu (10,600), vulgo *festinare*. — Lege *ts'iu* (3° tono), usurpatur pro *ts'iu* (10,592), scopus (*but*), II, 107, 6.

Tsiun-kie (232-384), vir ingenio et virtute præstans, I, 57, 5.

Tso (1,008), vulgo *miles*. *Iu-tso* (3,819-x), tandem, denique, II, 71, 9.

Tso-jan (x-5,466), subito, I, 9, 3.

Tso-eul (1,572-8,292), sedendo i. e. facillime absque labore, I, 91, 7, et II, 31, 5.

Tso-yeou (2,389-1,124), vulgo *a dextris et a sinistris*, II, 25, 5. — Ministri ad regis latus sedentes, I, 32, 6. — Discipuli, II, 37, 2.

Tso-jan (10,780-5,466), instar viri animo commoti, I, 43, 4.

Tso (11,626), vulgo *scalprum*. — Diverticulis utor. Aliter *Khang-hi* : meo arbitrio obsequor, nec cum æquitate aut ritibus convenire satago. II, 31, 1.

Tsou (874), vulgo *adjuvare*. — Exigere tributum *tsou*, I, 58, 2. — Vid. *ibid.* not. 174. — Solvere tributum *tsou*, i. e. agrum communi opera excolere, I, 91, 9.

Ts'ou-lo (2,681-9,045), diem obire, II, 46, 5. Vide *ibid.* notam 69.

Ts'ou (8,852), vulgo *herbæ*, *gramina*, I, 79, 9. —

Ts'ou-hoan (x-10,354), oves et canes (*Khang-hi*), II, 87, 6.

Tsouï (8,150), vulgo *culpa*. — Culpare, I, 6, 4. — De alicujus crimine statuere, II, 44, 6. Quidam vertunt : aliquem tanquam criminis reum tractare, ac debita pœna afficere.

Ts'un (2,066), vulgo *conservare*. — Inesse, II, 88, 3. — Oriri, II, 126, 9. — Superstitem esse, integra valetudine esse, II, 127, 7.

Ts'un-sin (x-2,727), conservare, fovere aliquid in corde, II, 32, 5. Vid. *ibid.* notam 124.

Ts'un-wang (x-78), sospitari *aut* perire, II, 5, 5.

Ts'un-to (2,738-2,521), considerare, perpendere, I, 12, 9.

Tun (3,757), vulgo *magnus*. — Curam in rem impendere, conferre I, 74, 5.

W.

Waï (1,786), vulgo *extra*. — Improvisus, inopinatus, II, 119, 6.

Wang (78), res suas pessumdare (*Khang hi*), I, 28, 3. — Abire,

I, 32, 2. — Perire, II, 5, 5. — Non est, non existit, abest, II, 34, 1. — Usurpatur pro *wang* (2,741), oblivisci alicujus, illum negligere, curæ non habere, II, 135, 3.

Wang-ji (2,678-600), ingredi, II, 43, 1.

Wang-so (5,584*bis*-3,211), regis palatium, aula, I, 114, 1.

Wang-kian (4,045-9,864), eminus aspicere, II, 136, 4.

Wang-wang-jan (x-x-5,466), instar viri, obverso vultu, fugientis; I, 63, 5. Aliter E: instar viri rubentis. (*Khang-hi*).

Wang (8,127), vulgo *rete captandis feris idoneum*. — Decipere, II, 44, 1. — Retibus prædari; aliquid subripere, I, 80, 2. — Non est, nemo est, II, 68, 2.

Wang-min (x-4,822), populum laqueis involvere, I, 18, 6; 88, 8.

We (5,653), vulgo *res*. — Materia, i. e. corpus, II, 84, 9. — Homines, I, 102, 8; II, 7, 3. — Donum, munus, II, 106, 5.

Weï-fo (2,714-4,034), vestem solito viliorem induo, v. g. ne quis me dinoscat, II, 57, 4.

Weï (1,033), vulgo *periculum*, *periculis objicere* (I, 15, 6.) — Anxie et sollicite, II, 127, 1.

Weï-li (1,893-1,114), horrei publici præfectus, II, 70, 5.

Weï (1,916), vulgo *majestas* — Formidinem incutere alicui, I, 65, 6.

Weï-wou (x-4,658), formidanda potentia, I, 106, 7.

Weï-weï (2,374-x), altus et magnus, I, 98, 5.

Weï (5,595), vulgo *esse*, *facère*. — Habere pro, I, 11, 6. — Aliquem magni putare, I, 69, 9. — Perpendere, I, 110, 2. — Ad aliquid incumbere, II, 131, 8. — Unice studeo, satago *ut*, II, 127, 2. — Lege *weï* (3° tono), alicujus causâ, I, 14, 1; — 22, 6, 9; — 31, 1; — 36, 6; — 40, 9, etc. — Quia, I, 72, 7. — Idcirco, I, 46, 7. — Quamvis, licet, II, 92, 5. — In, II, 10, 3. — A, ab (postverbum *petere*), I, 17, 8. — Nota dativi, I, 72, 4. — *So-i-weï* (3,211-115-x), quantum ad, I, 73, 1.

Weï-chi (x-2,230), avi spiritum, in parentali sacrificio, repræsentare, II, 82, 4.

Weï-chi (x-2,406), instituere forum. Vers. tart. : inchoare forum, I, 79, 9.

Weï-chi (x-10,032), exponere, explicare versus, II, 108, 5. —

Weï-chi (x-12,310), victum sibi comparare, I, 93, 3.

Weï-choui (x-4,831), haberi, censeri aqua, II, 131, 1.

Weï-fo (x-4,034), lugubrem vestem gerere, II, 22, 6.

Weï-fou (x-2,150), pecuniæ coacervandæ studeo, I, 89, 2.

Weï-jin (x-93), humanitatem exercere, in alios beneficia conferre, I, 89, 2.

Weï-kian (x-11,662), paulo mox, I, 103, 5.

Weï-koue (x-1,539), regnum gubernare, I, 88, 3.

Weï-li (x-775), ad lucrum incumbere, II, 131, 8.

Weï-neng (x-8,488), posse, I, 18, 3; 24, 4; 122, 7; II, 18, 2.

Weï-sang (x-1,351), luctum servare, I, 86, 6.

Weï'ëi-o (x-3,177), vulgo *causâ mei* (I, 79, 1). — Sui unius commodis consulere, seipsum unice amare, (*être égoïste*), I, 118, 8; II, 131, 9.

Weï-tchi (x-41), vulgo *pro eo*, *loco ejus*, I, 71, 6. — Ab eo (quærit herbas), ibidem.

Weï-tching (x-3,730), publicarum rerum administrationi vacare, I, 79, 6. — Regnare, II, 7, 8.

Weï-tchoung (x-6,656), censeri multitudo, II, 8, 2. *Cf. ibid.* notam 95.

Weï-tou (*x*-11,240), urbem administrare, I, 72, 3.

Weï-yan (*x*-9,937), censeri sermones, pro sermonibus haberi, II, 131, 2. — Alicujus verba prætendere, eisque inniti, I, 92, 9. Aliter A : verba alicujus magnifice exponere. Aliter vers. tartarica : discere verba. — Significare (*avoir une signification*), II, 144, 2. — Sic etiam apud *Khang-hi* : *Pi-tchi-weï-yan-pi-ye* (1,867-41-*x*-9,937-1,987-53), littera *pi* significat : matrimonio conjungere.

Weï-yeou (*x*-4,028), habere, I, 74, 9.

Weï (11,119), vulgo *obstare*, *resistere*. — Evitare, effugere, I, 54, 9, et 57, 4. — Discrepare, differre, II, 88, 8.

Wen-sieou (3,783-8,031), acu pictæ vestes, II, 97, 7.

Wou-jan (3,066-5,466), non esse apud se præ vehementi animi motu, I, 103, 5.

Wou (5,454), non, minime, I, 12, 6. — Noli, I, 6, 4; 12, 2; 25, 2; 76, 8. — Rem nihili facere, quasi non existeret, II, 65, 5.

Wou-fang (*x*-3,826), ἀπροσωπολήπτως (*sans faire acception de personne*), II, 27, 3. G : nulla ratione habita regionis (*fang*) vel generis unde quis ortus sit.

Wou-feï (*x*-12,032), vide, I, 62, 8, et I, 27, 7.

Wou-heou (*x*-2,688), progenie orbari, I, 7, 4; II, 19, 6 et 7.

Wou-i (*x*-115), non desistere, I, 10, 6. Idem est ac *wou-i* (*x*-2,395), I, 39, 1.

Wou-ji (*x*-3,864), gallice : *en moins d'un jour*, II, 3, 6. Idem ac *pou-ji* (9-3,864), I, 3, 1.

Wou-jo (*x*-8,873), noli *agere* sicut, I, 50, 9.

Wou-jou (*x*-1,852), vide, I, 4, 2.

Wou-kao (*x*-1,178), I, 29, 9. Vid. *ibid.* notam, 119.

Wou-kou (*x*-3,735), II, 127, 7. Vid. *ibid.* notam 66.

Wou-ming-tchi-tchi (*x*-1,142-41-3,345), anonymus digitus, i. e. (J) quartus digitus, II, 93, 4.

Wou-sse (*x*-64), vulgo *nulli rei vacare* (I, 109, 4). — Absque negotio, sine difficultate, II, 31, 2.

Wou-tao (*x*-11,117), vulgo *non est*, *non viget recta norma*. — Non narraverunt, I, 10, 5.

Y.

Yan (5,443), nota interrogationis, initio phrasis, I, 18, 5; in medio, II, 14, 9; in fine, I, 48, 7.—Quò, II, 13, 3, — Eumdem sensum habet ac *hou* (43) vel *iu* (3,829), post adjectivum, II, 135, 3.

Yan (9,937), vulgo *loqui*. — Meditari, cogitare, I, 57, 3; II, 6, 3 et 48, 1. — Id est, id significat, II, 97, 5.

Yan-tse (*x*-10,427), sermonis ministerium, I, 73, 4. Vid. *ibid.* not. 110.

Yan-se (12,244-8,806), oris habitus, I, 88, 2; II, 117, 3.

Yàng (116), supra; respondet litteræ *fou* (255) infra, I, 18, 7; II, 127, 8.

Yang (3,476), vulgo *evulgare*. — Parva securis, I, 30, 5.

Yang-yang-jan (4,939-*x*-5,466) instar illius qui corporis torporem paulatim excutit, II, 43, 7.

Yaǹg (12,351), vulgo *nutrire*. — Lege *yang* (3° tono) excolere, arare, I, 92, 6.

Yang (11,809), sol, I, 99, 7.

Yao (9,854), vulgo *quærere* — Aliquem in via sistere, illi iter intercludere, I, 67, 2; 111, 4; II, 57, 3.

Yen-tso (12,437-10,623), famem suam explere, II, 38, 9.

Yeou (1,093), *amicus*. — Amicitiam, societatem inire, I, 92 3; II, 64, 9.

Yeou yeou (2,489-x), diligere juvenes, I, 14, 7.

Yeou-hoan (3,049-2,875), ærumnæ, adversæ res, II, 119, 7.

Yeou (3,725), locus, II, 43, 9. — Qui, quæ, quod, I, 112, 5. — Cicur, I, 3, 1.

Yeou-jan (x-5,466), læte, alacriter, II, 43, 7.

Yeou (4,028), vulgo *habere*. — Id quod quis possidet, I, 45, 3. — Aliquid magni putare, II, 65, 5. — Niti, gloriari aliqua re, I, 68, 9. — Lege *yeou* (3° tono), adhuc, iterum, I, 97, 3; 118, 3; II, 21, 4; 46, 4; 50, 1, etc.

Yeou-fo (x-4,034), lugubrem vestem gerere, II, 22, 6.

Yeou-foung (x-2,191), alicui principatum conferre, II, 110, 9.

Yeou-hie (x-3,369), inniti, gloriari aliqua re, N, 65, 1.

Yeou-hing (x-9,658), idem ac *yeou-weï* (x-5,595), strenue et naviter agere, II, 59, 8.

Yeou-i-iu (x-6,544-3,829), prosum, proficio ad, II, 121, 1.

Yeou-jang (x-10,298), castigare, II, 109, 9.

Yeou-kian (x-9,864), videre, I, 120, 9.

Yeou-k'ing (x-3,032), remunerari, II, 109, 7.

Yeou-kouang (x-581), inclarescere, I, 113, 1.

Yeou-kouo (x,11,112), peccare, I, 77, 7.

Yeou-li (x-7,093), urbanitatem exhibere, II, 22, 9.

Yeou-ming (x-1,120), Id a Cœlo pendet, II, 56, 9, et 57, 1.

Yeou-sse (x-64), impendere curam, I, 50, 9.

Yeou-sse (x-1,129), præfectus, I, 37, 8; 41, 5; 79, 9; II, 11, 114, 7.

Yeou-sse (x-10,476), munus, donum tribuere alicui, I, 114, 9.

Yeou-tchi (x-782), modum servare, I, 89, 1.

Yeou-ts'ing (x-10,127), interrogare, sciscitari, I, 74, 6.

Yeou-weï (x-5,595), animum strenue exerere in agendo, I, 68, 2; 85, 3; II, 11, 3; 24, 4; 45, 4; 133, 2.

Yeou-wen (x-8,370), audire, I, 120, 8.

Yeou-yan (x-9,937), dicere, loqui, II, 11, 2; 74, 3.

Yeou-youeï (x-10,572), obsistere, resistere I, 25, 8.

Yeou-jan (4,899-5,466), densarum nubium apparentia, I, 9, 8.

Yeou (5,788), vulgo *veluti*, — Usurpatur pro *yeou* (6,171), e, ex, I, 45, 4 (E).

Yeou (6,171), vulgo, *e*, *ex*, I, 44, 7. — Veluti, II, 62, 2. — Adhuc, I, 82, 5. — Sequi, II, 75, 8.

Yeou-yeou-jan (x-x-5,466), instar viri læti, I, 64, 2; II, 60, 8.

Yeou (11,108), vulgo *iter facere*. — Familiariter versari cum aliquo, cum eo amicitia conjungi, II, 35, 6.

Yeou-lou (13,053-13,051), cervi, I, 3, 2.

Yo (7,752), fœdus inire cum aliquo, II, 113, 7. — Quod in re præcipuum est, rei summa I, 48, 5.

Yo-t'ao (12,732-11,804), gravi sollicitudine angor, II, 43, 1. Vide *ibid.* notam, 41.

Youan (575), caput, I, 104, 2. —

Youan-sse (x-1,759), primi ordinis litteratus, II, 63, 4.

Youan-tsiouan (1,064-4,911), aqua e fonte scaturiens, II, 26, 4.

Youan-youan (5,126-x), jugiter; assidue, II, 45, 6.

Youan (11,129), vulgo *remotus*. — E longinqua regione advectus, II, 56, 6. — Lege *youan* (3° *tono*) removere a se, I, 12, 8. — Aliquid spectare tanquam longinquum, v. g. itineris spatium, I, 1, 2.

Youe (2,856), vulgo *lætari* — Gaudio afficere aliquem, II, 22, 2. — Diligere aliquem, I, 75, 6.

Youe (4,013) vulgo *loqui.*—Id est, id significat, I, 25, 7; 66, 9; II, 29, 2.

Youe (10,572), vulgo *remotus.* — — Aliquem humi sternere, II, 68, 2.

Young (2,138), vulgo *capere.* — Oris habitus, II, 46, 1. — Aliquem indulgenter habere, II, 127, 2.

Young-k'ouang (x-581), rimulæ, foramina, v. g. portarum aut fenestrarum, II, 130, 3. Vide *ibidem* notam.

Young (6,164), pro *i* (115), post litteram *tso* (11,623), I, 82, 5.

Young-tsiu (6,474-6,305), vulgo *ulcus.*—Vir curans ulcera, II, 56, 4.

Young-sun (12,426-12,321), cibos concoquere et parare, I, 93, 9. — Epulæ, convivium, II, 114, 7.

Yun-ni (11,952-11,979), arcus cœlestis, juxta E. Alii interpretantur nubes et arcus cœlestis, I, 36, 7.

ADDENDA

AD

MENCIANAM PHRASEOLOGIAM.

A.—C.

'An-i (2,102-171), quies et laboris remissio, II, 150, 4.

Chang (2,208), vulgo *addere*. — Antecellere, II, 149, 3.

Che-tsi (6,994-7,212), *oi* terræ et frugum Spiritus, II, 146, 8.

Chi-ts'ie (201-1,882), concubina ad latus alicujus assistens, II, 156, 4.

Chi-tsian (12,310-797), dapes, in mensa, ante aliquem appositæ, II, 156, 3.

E.—F.

'E (3,205), penuria laborare, II, 148, 1.

Fan (12,329), vulgo *oryza cocta*. — Lege *fan* (2° tono) comedere, II, 14.

Fang-tchang (5,826-5), spatium decem pedibus amplum occupare, II, 156, 3.

Fo (2,708). Vulgo *rursus*, *iterum* — Iterare, II, 142, 3.— Aliter versio tartarica : vices rependere (*prendre sa revanche*), Quidam legunt *feou* (3° tono).

Fou (10,413), vulgo *aliquid humeris portare*. — Inniti aliqua re, II, 149, 9.

H.

Han-kan (3,873-57), terræ ariditas quæ, deficientibus imbribus, oritur, II, 146, 9.

Hi-seng (5,695-5,660), victimæ, II, 146, 9.

Hi-kian (10,746-10,662), angustum vestigium quod vix latam hominis plantam capit, II, 148, 9.

Hiang-youan (11,251-1,064), vir totius pagi optimus, honestissimus. Littera *youan* legitur 3° tono, et tunc eadem est ac *youan* (2,392). II, 159, 3.

Hing-fa (9,658-4,917), agere secundum leges (a Cœlo constitutas), II, 155, 9.

Hing-k'i (8,703-11,006), excitari (*sc.* aliorum exemplis) et assurgere (ad virtutem), II, 145, 5.

Hioung-ti (576-2,623), vulgo *frater natu major et frater natu minor*.— Soror natu major et soror natu minor, II, 56, 7.

Hoeï (1,513), vulgo *reverti*. — Deflectere (*sensu neutro*) a recta via, II, 155, 7.

Hoen-hoen (3,891-*x*), tenebræ, caligo, II, 148, 7.

Hou-pen (9,355-10,450), milites strenui, II, 143, 8. *Meng-tseu* dixit *hou-pen*, quasi intelligeret : milites tigridum instar acres (E.)

Houan (7,950), vulgo *laxare*. — In aliud tempus differre, II, 152, 6.

I.

I-kian-eul (1-11,662-8,337), ad verbum : una tantum rima, *i. e.* levissimum intervallum, II, 145, 1.

I (115), vulgo *uti (se servir)*, *ut*, *causâ*. — Sæpissime hæc littera accu-

sativum denotat, I, 98, 1; 102, 3; II, 32, 5 et *ibid.* notam; 104, 5. etc.

I-kao (1,808-8,282), unam rem cum alia compono, confero, ut examinem utranam alteri præponderet, II, 158, 7.

Iu (2,340), vulgo *nomen montis.* — Montis angulus, II, 149, 9.

Iu (8,202), vulgo *dare.* — Se subjicere alicui, I, 9, 6. Lege *iu* (3° tono), adjuvare, II, 98, 1.—*Iu-pi* (*x*-9,723), percipere, v. g. beneficia, II, 60, 4.

J.

Jang (2,697), vulgo *excludere.* —

Jang-pi (*x*-8,621), brachium exerere, extendere, II, 150, 1.

Jin-min (91-4,822), *oi* magistratus et plebs (C) II, 152, 8.

Jou (8,925), 2° *tono*, comedere, II, 144, 4.

K.

Ke-kia (12,061-10,840), currus bellicus (*K'ang-hi*). Ad verbum: currus corio tectus. II, 143, 8.

Kiaï (99), vulgo *auxiliari.* Lege *kia* : *x-jan* (*x*-5,466), derepente, II, 148, 9.

Kian (7,599), vulgo *eligere.* — Qui rem summatim agit, II, 157, 8.

Kiao-kiao-jan (1,407-*x*-4,566), superbe et jactanter, II, 158, 7.

K'ieou-min (17-4,822), agrorum populus, II, 146, 6.

King (7,877), immutabilis agendi norma, II, 161, 9.

King-te (*x*-2,719), constans, inconcussa virtus, II, 155, 7.

Kiouan (5,843), qui, virtutis servandæ tenax, male agere abhorret (Y). Aliter *K'ang-hi*, ibid. præceps, præproperus, II, 158, 2.

Kiu-kiu (10,736-*x*), (vir) gravis, morosus, qui difficiles aditus habet, II, 159, 6.

K'iu-tching (12,568-12,526), citatis equis vehi (J), II, 156, 4. Quidam interpretes vertunt: *agere currus* et *agitare equos.*

K'o (4,139), *fructus.* — Lege *wo*, usurpatur pro *wo* (1,952): feminam alicujus lateri assistere, II, 144, 5.

K'o (7,132), ordo, series, II, 153, 8. — Fossa, II, 26, 4.

Koua-yo (2,165-4,606), imminuere (cordis) desideria quæ ad τοὺς quinque sensus pertinent (H), II, 156, 8.

Kouaï-tchi (8,617-5,405), caro minutatim concisa, quæ tosta fuit, II, 157, 3.

Kouan (12,383), diversari apud aliquem, II, 153, 5.

Kouang-hoeï (581-10,209), claritas, splendor, II, 151, 6.

K'oung-hiu (7,276-9,365), vacuus, inanis, II, 145, 9.

L.

Li (775), vulgo *acutus*, *lucrum.* — Divitiæ, opes, II, 145, 5.

Li-k'eou (*x*-1,109), vir linguax. Ad verbum: acutum os, acuta lingua, II, 161, 6.

Li-iu (865-2,675), opera tributaria (*la corvée*). Ad verbum: *τὸ viribus servire*, II, 152, 5.

Li (5,936), vulgo *regere.* — Inniti aliqua re, II, 148, 3.

Li (9,618), vulgo *teredo* — Usu deteri, II, 149, 4.

Liang-liang (5,028-*x*), qui alios homines inurbane, rustice tractat, II, 159 6.

Lieou-so (4,977-244), perditi ætatis mores quibus homo, veluti aqua torrente, rapitur, II, 160, 2.

M.—N.

Mao (10,393), vulgo *figura.* — Lege *miao*, parvi pendere aliquid, II, 151, 1.

Mi-lan (7,716-5,578), vulgo *vexare, gravare populum.* — Aliquid, v. g. cadaver, putredini addicere, vel putrefaciendum relinquere, II, 142, 2.

Ming (1,200), cœli mandatum, *i. e.* vitæ terminus a Cœlo decretus, II, 155, 9.

Nie-kiu (4,364-2,267), calceus quem sutor conficit, qui vero nondum absolutus est (*un soulier en train*), II, 153, 5.

Ning (2,170), pacem afferre alicui, II, 144, 1.

P.

Peng-kioue (2,333-1,067), dimittere in terram, II, 144, 1.

Pi (6723), induere vestem, II, 144, 5.

Pi-fou (11,254-1,800), angusti animi vir, II, 147, 4.

Pian (10,986), cum aliquo de re disputare, II, 152, 3.

Pian-tchi (10,292-8,154), aliquid ex uno loco in alium transferre, II, 147, 1. — Aliquem in locum alterius (v. g. reguli dignitate sua depositi) subrogare, II, 146, 8.

Ping (6,312), vulgo *morbus.* — Mentis error, II, 155, 3.

Po (3,512), vulgo *manu percutere.* — Manu comprehendere, II, 149, 8.

Pou-sie (9-2,253), parum curare (*ne pas se soucier de*), I, 64, 3. — Fastidire, aversari, II, 158, 9. E: erubescere aliqua re.

P'ouan-lo (8,748-4,460), otio (*alii:* vitæ jucunditatibus) et voluptati se dedere, II, 156, 4. Basil. legit *p'an-lo.*

S.

Si (5,033), oryza quæ aqua maceratur, II, 147, 9.

Sie-te (11,196-3,013), homo improbus, pravus (H), II, 161, 1.

Sin (253), fiduciam suam in aliquo collocare, II, 145, 9.

Sing-tche (2,793-8,284), (*vir*) a natura factus, comparatus, qualis est, II, 155, 5.

Sse (1,759), discipulus, II, 157, 7. — Vir sapiens, II, 150, 2.

T.

Ta (11,118), vulgo *penetrare.* — Aliquid extendere ad, II, 154, 2.

Tchao (3,316), vulgo *aliquem manu advocare.* — Fune constringere, II, 152, 4.

Tchao-tchao (3,908-*x*), lumen, II, 148, 7. — Infra, *ibid.* illuminatus (*éclairé*) metaph.

Tcheou (1,187), dives aliqua re, II, 145, 5. —

Tcheou-siouan (*x*-3,843), vulgo *aliis consulere.* — Pedum motus, incessus (C), II, 155, 6.

Tchi (3,345), vulgo *digitus.* — Scopus, II, 154, 9.

Tchin-i (9,709-9,681), pictæ vestes, II, 144, 6.

Tching (2,680), vulgo *tributum exigere.* — Aliquem in rectam viam revocare, corrigere, II, 144, 2.

Tcheou (4,112), vulgo *pilum.* — Clypeus ligneus, II, 143, 2.

Tchou-iu (5,917-5,883), gemmæ, lapides pretiosi, II, 152, 8.

Tchou-heou (10,173-217), vulgo *ot reguli.* — Regulus, II, 146, 7.

Tch'ouan-iu (7,282-7,320), foramen, effractuarii instar, in pariete aperire, II, 154, 4.

Tchouï (11,045), *vulg. persequi.* — Lege *toui*, campanulæ annulus, II, 149, 3.

Tchoung (26), medium. — Lege *tchoung* (3° tono):

Tchoung-li (*x*-7,093), congruere cum ritibus, i. e. urbanitatis regulis, II, 155, 6.

Tchoung-tao (*x*-11,117), qui medium virtutis iter tenet, II, 158, 1.

Tch'oung-chi (577-2,169), plenus, II, 151, 5.

f

Tch'un-tsi'eou (3,903-7,125), Ver et Autumnus; nomen annalium quas Confucius conscripsit, II, 142, 6, etc.

Ti (3,766), vulgo *hostis, adversari.*—

Ti-koue (x-1,539), æquiparia regna, II, 142, 7.

Ti'an-lie (6,170-5,861), venari, I, 22, 1; II, 156, 4.

To-ke'ou (1,799-1,109), multitudinis linguæ (J). — Multitudinis ore maledico carpi, II, 148, 4.

Toung-young (899-2,138), oris habitus (B,C), II, 156, 5. — Aliter Y: corporis habitus.

Tun (3,757), vulgo *magnus.* — Benevolus, II, 147, 4.

Ts'aï-young (10,415-6,164), divitiæ, opes, II, 146, 2.

Tse (788), aliquem reprehendere, ejus facta carpere, II, 160, 2.

Tseng (3,056), *odisse.* — Usurpatur pro *tseng* (1,702), augeri. II,148, 4.

Tseng-tse (x-6,055), multo magis, II, 148, 4.

Tseu-ti (2,059-2,623), filius, II, 142, 4.

Tsi-sse (7,039-6,996), sacrificia offerre, II, 146, 9.

Tsiang-tchoung-chin (2,196 - 7,815 - 10,821), impleturus vitæ finem, II, 144, 4. Cf. I, 89, 8, ubi litteræ *tsiang-tchoung-souï* (4,665) significant: *usque ad anni finem*, juxta interpretem E qui explicat *tsiang: pervenire ad* (8,876).

Ts'iao-ts'iao (2,855-x), mœreo, tristitia afficior, II, 148, 5.

Ts'in-tchi (9,887-5,415), proxime accedens rei, accendor, II, 147, 6. *K'ang-hi*, loco citato, explicat *ts'intchi*: alicui proxime accedere.

Tsin-ts'iu (11,093-1,100), spes magnas animo agitare, magna intendere, moliri, II, 157, 8.

Tso (1,008), vulgo *milites.*—Deinde (E), II, 149, 8.

Tsouï-ti (4,424-12,240), cantheriorum caput, II, 156, 2. —

W.

Wan-fou (12,198-1,800), vulgo *hebes homo.* — Homo lucri avidus (E), II, 147, 3.

Wang-kian (4,045-9,864), eminus aspicere aliquem, II, 150, 1.

Weï-weï-jan (2,374-x-5,466), sumptuosa magnificentia, II, 156, 1.

Weï-tchin (5,595-11,799), instaurare aciem, II, 143, 3.

Wen (1,300), vulgo *interrogare.* — Fama, II, 148, 6.

Wou-kiu (5,454 - 8,705), nulla est ansa, (*v. g.* ad reprehendendum); gallice: *il n'y a pas de prise*, II, 160, 2.

Y.

Yan (11,698), castrare. —

Yan-jan (x - 5,466), *adv.* sese in occulto continendo, II, 159, 7.

Yang-tsao (8,183-4,303), E: nomen zizyphi. Arbor *Tsao* et arbor *Eul* (4,478), unum et idem sunt. Attamen nomine differunt quia arbor *Eul* exigua est, *Tsao* vero, magna. Arbor *Eul* fructus acidulos habet, *Tsao* autem, dulces. Arbor dicta *Yang-tsao* est magna arbor *Tsao* cujus fructus dulces sunt. Ejusdem speciei est ac arbores *Eul* et *Tsao*. II, 157, 2.

Yo (7,752), rei summa ac quasi medulla, II, 154, 9. Quidam vertunt: rectæ rationis *compendium*, *summarium.*

Youan (1,064), vulgo *origo.* — Lege *youan*, 3° tono, et tunc idem est ac *youan* (2,392), bonus, honestus, II, 159, 3.

Yun (2,974), *odium.* —

Yun-iu (x-66), odio esse alicui, II, 148, 5. Melius gallice: *être en butte à la haine de.*

Yun (11,830), vulgo *ex alto cadere.* — Amittere, II, 148, 6.

EXPLICIT MENCIANA PHRASEOLOGIA.

CLAVIS UTILISSIMA,

CUJUS OPE LITTERÆ TEXTUS ANCIPITES
IN SINICIS LEXICIS EXPEDITE REPERIENTUR.

EDITOR LECTORI BENEVOLO.

Me nequaquam fugit (et quidem valde piget) in nostra Menciani textus editione, ac præsertim in posteriori ejusdem parte, permultas occurrere litteras in quibus, a juvene scilicet in re sinica plane peregrino vel negligenter depictis, vel oscitantis lithotypi incuria negligentius impressis, tirones sæpe hærent.

Cum vero omnes tam ampli textus litteras, quibus aliquid vitii subest, lithographice, quod aiunt, terse et eleganter recudi non sine ingenti sumptu possent, mihi enitendum fuit, ut difficultates studentibus inde suborturas, pro virili parte, solverem. Eis igitur qui sinice discunt, gratum me facturum putavi, si sedem ipsam, quam litteræ vitiosiores in Basilii seu Deguignesii dictionario habent, numeris indicarem. Sic omnis tolletur dubitatio, litteræque mendosæ vel ancipites, absque negotio, in sinicis lexicis reperientur, et rectus scribendi modus statim patebit.

N. B. *Primus numerus indicat paginam, secundus lineam, tertius ordinem litterarum quas linea continet; numeri uncis inclusi Deguignesianis respondent.*

PARS PRIOR.

CAPUT I.		— 5. 4	(4,257)	— 2.10	(1,552)	— —16	(11,265)
		— 6. 4	(1,106)	— 5.14	(13,183)	— 3. 6	(2,165)
1.1.11	(7,531)	3.1. [illegible]	(1,886)	— 8. 3	(8,683)	— 4.18	(3,861)
— 2. 9	(4,063)	— — 9	(5,547)	— 9. 5	(2,165)	— 6.10	(4,655)
— 3.11	(4,203)	— —17	(3,176)	4. 2.10	(2,165)	— 9. 2	(11,119)

— — 8 (906)
— —15 (4,976)
5 1.10 (11)
— 2. 4 (13,183
— 6. 2 (2,652)
— 8. 2 (2,505)
— —16 (10,413)
6.2. 2 (2,652)
— 3. 7 (4,665)
— 5. 5 (2,165)
— —10 (3,744)
— 9. 6 (2,554)
— —14 (11,374)
7.4. 6 (240)
— —14 (10,352)
— 7. 1 (2,165)
— 8. 8 (2,165)
8.2.11 (9,219)
— 9. 2 (8,703)
— —10 (7,080)
10.3.11 (7,080)
— 7.18 (7,080)
11.2.18 (11,361)
— 8.10 (1,539)
— —12 (9,774)
12.3. 6 (11,857)
— 7.16 (9)
— 8.10 (2,559)
13.2. 5 (3,183)
— — 6 (3,183)
— 6.12 (2,112)
14.5. 6 (3,369)
15.4. 5 (10,901)
— 9.18 (8,418)
16. 2.7 (8,378)
— —11 (8,387)
— 5.18 (3,623)
17.4. 1 (2,646)
— 7.14 (9,266)
— 9.13 (8,080)
18.2. 8 (1,413)

CAPUT II.

20.6. 8 (1,413)
— 7. 4 (2,165)
21.9. 5 (5,861)
22.4.14 (8,378)
— —15 (7,512)
— 6.12 (5,861)
— 7.10 (8,186)
— 8.17 (5,861)
23.6. 5 (9,195)
— 9.11 (13,063)
25.3. 8 (3,766)
— 8.13 (4,018)
27.9. 2 (10,365)
— —11 (10,365)
29.2.10 (4,757)
— —13 (4,757)
— 4. 3 (4,757)
— 7.17 (2,165)
— 9. 2 (7,347)
30.1. 4 (1,262)
— 3. 1 (2,165)
— — 5 (2,165)
— 4. 9 (7,727)
— —15 (3,189)
— 5. 8 (3,476)
— 6. 8 (5,466)
31.1. 7 (1,897)
— 2. 6 (4,004)
— 4.14 (1,881)
— 5.15 (1,881)
— 9.11 (1,539)
32.3. 6 (12,255)
— 4.12 (1,006)
— —16 (2,199)
33.1.17 (8,387)
— 8. 8 (10,459)
— —18 (10,186)
34.7. 4 (792)
36.7. 6 (11,979)
— —16 (10,292)
— 8.16 (3,177)
37.3. 6 (4,757)
— 6.1 (5,884 *bis*)
— — 8 (308)
— —17 (8,154)
38.2.13 (2,636)
— —16 (5,132)
— 3.16 (2,575)
39.1.16 (4,028)
— 2. 1 (11,626)
— 4. 9 (1,551. Morrison's *alphabet. Dict.*)
40.3.15 (1,799)
41.8.15 (10,180)
—9. 91 (4,460)
— — 4 (11)

CAPUT III.

43.1.12 (7,512)
— 3.10 (7,512)
— 7.14 (7,512)
— —16 (7,512)
— 8. 5 (1,006)
44.8.12 (10,292)
45.4.15 (10,562)
— 6.13 (912.)
46.4.11 (12,422)
— 7. 6 (49)
47.3.10 (11,129)
— 6. 2 (2,128)
— 7.10 (1,101)
— —14 (1,012)
48.2. 7 (4,025)
— 4. 7 (953)
— —16 (891)
— 6.11 (891)
— —14 (1,413)
— —17 (891)
50.5. 8 (11,117)
— 7.11 (1,413)
— 9.17 (2,103)
51.1. 2 (2,103)
— 7.11 (7,347)
— 8. 7 (2,132
52.1. 8 (10,984)
— 2. 8 (10,984)
— 7. 1 (3,949)
— — 3 (3,861)
— 9. 3 (7,353
54.7. 5 (63. Klaproth, *Supplement.*)
55.3.13 (5,240
— —14 (12,257)
— 4. 5 (12,257)
— —10 (12,257)
57.1. 5 (3,953)
— 7. 2 (2,560)
— — 9 (2,560)
— 9.10 (3,837)
58.4. 1 (2,560)
59.7.15 (13,152)
— 9. 7 (11,857)
61.5. 8 (3,640)
62.2. 5 (10,822 *his.*)
— —11 (6,482)
— —12 (6,482)
— 4.11 (11,112)
— 8. 2 (8,308)
63.7.10 (2,226)
— 9. 8 (7,347)
64.1.14 (4,997)

CAPUT IV.

65.5. 8 (6,249)
— 7. 1 (2,165)
— — 3 (2,165)
66.2.11 (2,165)
— 3.16 (2,165)
— 6. 7 (12,232)
— —14 (10,984)
— 9. 4 (1,300)
69.3. 7 (4,460)
71.6. 5 (1,740)
72.4.15 (2,165)
— 6. 9 (10,984)
73.7. 4 (1,048)
— 8.15 (1,413)
74.1. 6 (1,048)
— 2. 7 (1,413)
— —16 (3,861)
75.4.17 (1,462)
— 5.14 (1,462)
77.5. 5 (1,099)
78.1. 5 (11,112)
— 3. 2 (10,984)
81.9. 7 (63. Klaproth, *Supplement.*)
82.9.10 (7,347)
83.6.13 (3,769)

CAPUT V.

84.8. 8 (7,210)
85.7.15 (1,413)
86.4. 4 (1,413)
87.4.13 (8,387)
— 6.17 (2,719)
— 9.15 (2,577)
88.5. 1 (7,901)
— — 5 (49)
89.4.14 (9,262)
— 5.17 (3,769)
— 6. 8 (4,665)
— 9. 8 (7,210)
90.1. 2 (1,740)
91.5.13 (3,978)
92.1. 1 (1,048)
— 3.11 (600)
93.1.16 (2,560)
— 4.18 (5,166 *bis. Bas. Supp.*)
94.1. 5 (2,575)
— 6. 4 (1,825)

95.9.16 (11,073)
— —17 (8,206)
96.4.12 (3.049)
— —17 (3,768)
— 8. 8 (11,112)
— —13 (600)
97.1. 2 (7,212)
— 3. 5 (3,049)
— — 8 (1,819)
— 5. 3 (923)
— 6.13 (3,049)
— 7.1. (3 953)
— 8. 8 (3,049)
— —18 (3,049)
98.3. 2 (12,933)
— 8. 8 (11,637 Morrison's *alphabetic. Diction.*)
99.3.16 (600)
— 4.16 (1,551 Morrison's *alphabetic. Diction.*)
— 5. 3 (5,844)
— 9. 4 (9,633)
100.2.12 (11,637 Morrison's *alphabet. Dict*)
— 4. 8 (8,933)
— 7. 3 (11,136)
101.2.11 (59)
— 9. 5 (9,219)
102.4.14 (2,393)
— 7. 8 (947)
— —10 (600)
— 9. 4 (1,413)
103.1. 2 (1,740)
— — 8 (5,744)
— —11 (9,599)

CAPUT VI.

103.8.14 (2,200)
104.2. 6 (1,740)
— —17 (1,840)
— 5. 7 (2,200)
— —18 (2,200)
— 7.11 (1,840)
— 8. 3 (1,840)
105.2. 1 (49)
— 3.11 (5,860)
— 4.14 (10,984)
— 8 11 (10,082)
106.1.13 (1,551 Morrison's *alphabet. Dict.*)
— 7. 7 (1,916)
107.4. 9 (9,628)
— 5. 9 (390)
— 6. 12 (390)
108.5.14 (11,625)
— 6. 1 (7,335)
109.5.16 (12,364)
— 6. 2 (12,364)
110.1. 4 (10,937)
— 2.17 (618)
— 9.11 (9 600)
111.3.12 (7,678)
— 7.17 (2,150)
— 9.11 (3,766)
112.6.17 (66)
— 9. 2 (10,070)
113.6. 8 (373)
— —14 (373)
114.1. 3 (9,238)
— 4. 3 (9,238)
— 7. 2 (2,479)
— 9. 1 (10,805)
115.1.12 (6,777)
— 2. 5 (9.105)
— 4. 6 (10.117)
— — 7 (8,896 Morrison's *alphabet. Dict.*)
— 7. 8 (11,727)
— 9. 8 (3,697)
— —10 (11,265)
— —12 (11,929)
117.4.14 (1,751)
— 5.12 (1,541)
— 6. 9 (1,541)
— —17 (7.112)
— 9.14 (5,671)
— —15 (10,365)
118.3. 5 (11.196)
— 4. 6 (4.028)
119.1.15 (1.709)
— 7. 3 (8,360)
— 9.11 (59)
120.1. 7 (8.933)
— 7.14 (9,555)
121.5. 5 (2,200)
— —11 (2,200)

PARS POSTERIOR.

CAPUT I.

1.1. 1 (11,932)
— 5.10 (9,723)
2.1. 9 (8,706)
— 3. 4 (7,381)
— 4. 9 (7,381)
— 9.17 (3,625)
4.1. 2 (53)
— 2. 9 (2,843)
— —18 (1,150)
— 3. 5 (10,459)
— 4. 4 (9,866)
— 5.18 (8,727)
— 7.13 (10.459)
— 9.13 (10,821)
5.2. 8 (1,780)
— 6. 6 (249)
— —14 (249)
6.6. 7 (11,933)
— 7. 1 (3,008)
— — 4 (3,008)
— —10 (3,008)
7.9. 8 (13,074)
8.1. 4 (1,187)
— 3.16 (5,522)
— 4. 4 (10,032)
— 8 6 (5,155)
— — 7 (5,155)
— 9. 3 (5 282)
9.3. 1 (1,800)
10.7. 4 (5,884*bis*)
— — 8 (2,481)
— —10 (6,312)
— —14 (3,049)
11.5. 1 (93)
— — 7 (8,206)
— 6. 6 (2,240)
12.1.12 (5,860)
— 8.11 (12,351)
13.3. 7 (4,673)
— 4. 1 (10,173)
— 7. 8 (4.841)
— — 9 (12,032)
— —10 (3,177)
— —11 (2,693)
— —12 (53)
— 9. 3 (9,899)
— —14 (4,291)
15.1. 7 (216)
— 3. 3 (10,395)
— 5. 5 (3,501)
— 6.11 (3,501)
— —17 (4,581)
16.3. 4 (912)
— 7. 7 (3,743)
— 9. 5 (2,079)
— —13 (2,079)
17.3. 3 (2,079)
— 6.17 (2,720)
— 8.13 (12 351)
18.4. 6 (9,369)
— — 8 (10,282)
— —13 (4,757)
— 6. 8 (1,849)
— 8.12 (195)
19.4.14 (195)
— —16 (12,310)
— 5. 9 (11,117)
— 9.15 (7,531)
20.1.14 (6,799)
— 2.12 (10,744)
— 6. 8 (6.755)
— — 9 (6,715)
— —11 (10,365)
— 7. 2 (6,755)
— — 3 (6,715)
— — 5 (10,365)
— 9. 1 (11,932)

CAPUT II.

21.1. 9 (11,149)
— 3. 9 (6,214)
— 5.10 (7,531)
— 6. 6 (3,460)
— 7. 2 (6,159)
— — 3 (8,387)
— —12 (5,297)
— —15 (5,143)
— 8. 4 (2,924)
22.1. 2 (2,059)

— 7. 5 (8,387)
23.2. 5 (10,160)
— 4. 3 (11,104)
25.1.11 (1,797)
— 6. 4 (1,012)
26.1. 3 (9,177)
— 4.17 (3,729)
— 7. 6 (3,735)
— — 7 (8,378)
27.4. 3 (9,872)
— 8. 8 (5,500)
28.6.11 (5,039)
— 8. 6 (2 924)
— 9. 1 (11,080)
— —10 (11,117)
29.1.16 (3,890)
— 3. 9 (9,672)
— 6. 9 (2,540)
— 7.16 (10,822 *bis.*)
30.4. 4 (64)
— 6.12 (3.448)
— —13 (13,223)
— 7. 1 (11,920)
31.1. 8 (11,626)
— 7. 6 (2,226)
— 9. 7 (8,702)
32.1. 8 (2,584)
— — 9 (9)
— —17 (10,725)
— —18 (11,826)
— 2. 5 (3,177)
— —17 (6,226)
33.1. 2 (8,663)
— 3. 7 (4,510)
— — 8 (11,053)
— —17 (1,854)
— 6. 9 (3,049)
— 7. 1 (3 049)
— 8. 2 (408)
— —17 (3,049)
— 9. 2 (3,049)
34.1. 6 (2,875)
— 3. 1 (7,106)
— 4. 1 (12,244)
— —15 (13,327)
— 5. 2 (3,049)
— 9. 2 (7,212)
35.1.13 (12,679)
— —15 (655)
— —17 (3,746)
— 3. 1 (11,251)
— — 7 (12,679)
— 5. 7 (11,073)
— 6. 1 (11,108)
— — 6 (10,395)
— — 8 (3,755)
— 8. 8 (1,012)
36.1.14 (3,196)
— 2. 3 (891)
— 4. 7 (1,322)
— 5.12 (10,459)
— 7. 7 (2,257)
— 9.11 (2,148)
37.1. 6 (4,757)
— —17 (5,619)
— 3. 4 (3,761)
38.1.13 (6,226)
— 2. 5 (6,226)
— 5.14 (12,437)
— 7. 5 (6,743)
— 9.17 (12,437)
39.5.15 (11,118)
— 6.10 (2,493)

CAPUT III.

39.8. 9 (9 370)
— —12 (3,878)
— —17 (9,370)
40.3. 9 (9.370)
— 5.14 (7.381)
— 6. 4 (8.383
— 7.13 (2,575)
— —14 (390)
— 9.12 (7,317)
— —17 (4,673)
41.1. 5 (2,856)
— 2.10 (1,843)
— 7.12 (5,522)
— 8. 9 (63. Klaproth, *Supplement.*)
42.7. 9 (2,575)
— —12 (6,715)
— —17 (4,980)
— 9.14 (190)
43.1. 1 (4,321)
— —13 (12,732)
— 4. 2 (1,339)
— 5.13 (12,416)
— 9. 2 (63. Klaproth, *Supplement.*)
44.5.13 (596)
— 6. 5 (4,716)
— 7.16 (1,825)
— 9. 7 (2,623)
45.1. 6 (9,887)
— —16 (2,150)
— 4.11 (10,353)
— 6. 3 (3,978)
— 7.11 (2,529)
— 9.10 (1,654)
46.1. 3 (6,715)
— —13 (6,715)
— —15 (2,138)
— —17 (10,759)
— 4. 1 (11,374)
— — 6 (1,654)
— 5. 2 (10,888)
— — 4 (923)
— —13 (1,865)
— 6. 1 (11,113)
— 9.17 (10 032)
47.1.12 (5,311)
— 2. 9 (6,715)
— 5. 4 (10 984)
— — 7 (10,984)
— —11 (2,958)
— 6. 3 (10,984)
— —14 (13,125)
— 7. 1 (2,060)
— —11 (9,887)
— —13 (8,676)
— —16 (43)
— —18 (1,798
48.2. 4 (10,888)
— — 7 (6 715)
— — 8 (1,784)
— — 9 (1,784)
— —13 (6,715)
— 7. 5 (10,119)
— 9.16 (9,242)
49.4. 4 (3,918)
— 6.11 (9,242)
— 7. 7 (35)
— — 8 (7,039)
— 8. 3 (35)
50.1. 3 (1,654)
— — 8 (10,888)
— — 3 (217)
— — 4 (4,046)
— 5. 5 (3,735)
— —15 (10,708)
— 6. 3 (8,292)
— — 5 (1,654)
— 8. 1 (4,932)
— — 7 (3,177)
— — 8 (4,822)
51.2. 2 (4.08)
— — 4 (2,059)
— 4. 9 (6,214)
— 6. 5 (9,242)
— —17 (6,214)
— 7. 2 (11,158)
— — 7 (7,501)
52.1.15 (1,654)
— 2.11 (1,304)
— —15 (3,157)
— 7.18 (9,242)
53.1. 3 (1,187)
— 2.11 (2,333)
— —13 (2)
— 3. 5 (2.481)
— — 9 (9,859)
— —13 (778)
— 4.17 (11,149)
— 5. 5 (8.387)
— —13 (4,673)
— 6. 1 (1,187)
— —12 (1,780)
— 7. 4 (1,276)
— — 7 (1,780)
54.2. 5 (996)
— 4. 5 (2,468)
— — 6 (8,362)
— — 8 (1,493)
— — 9 (1,493)
— —17 (8,362)
— —18 (2,468)
— 5.15 (1,654)
— 6. 1 (11,117)
55.2.11 (6,801)
— 3. 2 (63. Klaproth, *supplement.*)
— — 7 (9,896)
56.1. 2 (5,227)
— 2. 9 (9.854)
— 3. 9 (5,650)
— — 11 (4,040)
— — 12 (10,888)
— 4. 10 (9,672)
— — 11 (35)
— — 16 (35)
— 5. 2 (6,400)
— 7. 2 (9,672)
— — 3 (35)
— — 4 (12,244)
57.1. 8 (6,474)
— —13 (6 400)

— 3. 8 (11,139)
— — 9 (2,103)
— 4.11 (35)
— — 17 (11,799)
— 7. 9 (6,400)
— —10 (6,024)
— 8.11 (12,744)
— 9. 8 (7,151)
— — 9 (7,228)
58.1.13 (6,017)
— 3.11 (10,160)
— 4. 7 (10,160)
— —17 (4,022)
— 5. 7 (7,228)
— 6.12 (9,369)
— 7.15 (7,228)
— 9. 7 (408)
59.1. 1 (12,744)
— — 7 (13,152)

CAPUT IV.

— 4. 5 (1,808)
— —13 (8,387)
— —15 (8,378)
— 6. 3 (4,510)
— —14 (11,251)
— 8. 2 (5,311)
— —11 (8,370)
— 9. 3 (3,130)
60 4.10 (4,673)
— 7. 1 (4,188)
— — 3 (2,924)
— — 9 (10,984)
— —14 (11,857)
— 8. 8 (7,347)
— —11 (12,664)
— 9.13 (9,707)
— —14 (9,768)
61.1.13 (2,924)
— —17 (11,254)
— 2. 3 (9,219)
— 9. 3 (8,378)
— — 7 (4,273)
— —16 (4,273)
52.1. 1 (3,949)
— — 4 (4,273)
— —12 (4,273)
— 2. 1 (3,949)
— 4. 3 (11,489)
— 5.15 (2,132)
— 6. 4 (9,262)
— — 9 (1,413)

63.3. 8 (2,536)
— 6. 9 (1,048)
— 9.12 (1,048)
64.2. 5 (1,140)
— —12 (8,308)
— 5. 6 (7,052)
— 6. 4 (3,211)
— — 5 (5,860)
— — 9 (6,212)
— 7. 3 (5,497)
— —12 (5,497)
— 8. 3 (2,533)
— — 9 (7,052)
— 9.15 (3,369)
— —16 (10,435)
65.1.17 (3,369)
— 3. 2 (5,872)
— —14 (4,460)
— 5. 3 (5,872)
— —15 (5,872)
— 8. 1 (2,924)
66.1. 1 (12,032)
— — 2 (2,923)
— — 8 (600)
— —11 (600)
— 3. 6 (8,996)
— —12 (9,120)
— 5. 7 (7,052)
— —11 (2,199)
— 7. 9 (10,434)
— —12 (12,430)
— —16 (10,468)
— —17 (35)
— 9. 5 (10,186)
67.2. 5 (3,355)
— — 8 (11,838)
— 3. 2 (1,043)
— — 4 (1,043)
— 5. 3 (1,043)
— 7. 6 (10,984)
— —17 (10,117)
— 8. 2 (3,344)
— 9. 1 (9,037)
— — 6 (7,080)
68.1. 9 (7,080)
— —14 (2,535)
— —15 (10,089)
— 2. 1 (10,572)
— — 4 (10,424)
— — 5 (12,664)
— 4. 6 (1,101)
— 3. 7 (1,780)
— 5.12 (7,080)

— 8.14 (6,560)
— 9. 1 (12,257)
— —12 (12,787)
— —16 (5,861)
69.1. 4 (5,861)
— — 6 (5,861)
— 3. 1 (1,825)
— — 2 (5,861)
— — 9 (9,219)
— —12 (1,449)
— 7.10 (11,838)
— 8.12 (9,672)
— 9. 4 (9,672)
70.1.16 (1,881)
— 2. 6 (3,914)
— 3. 8 (10,984)
— — 9 (2,150)
— —11 (10,422)
— 4. 5 (10,984)
— —14 (11,727)
— —15 (3,642)
— 7.18 (2,836)
— 9. 9 (217)
71.1.15 (9,957)
— 3. 5 (12,400)
— 4. 6 (4,823)
— 6. 9 (11,727)
— —10 (3,642)
— 8 12 (8,060)
— —15 (7,228)
— 9. 7 (12,400)
72.1. 4 (10,173)
— —10 (12,038)
— —11 (7,219)
— 2.12 (9,120)
— 5. 7 (7,219)
— —16 (7,677)
— —17 (2,508)
— 8. 1 (1,654)
— 9. 4 (2,575)
— — 6 (390)
— —10 (6,212)
73.3. 7 (11,374)
— —10 (8,337)
— 4. 3 (408)
— 5. 1 (9,037)
— 8.15 (1,789)
— —16 (8,370)
74 4. 1 (1,093)
— 6. 3 (1,825)
— — 9 (995)
— 8. 6 (9,369)
— 9. 3 (1,740)

— — 4 (891)
— — 8 (1,351)
— —13 (1,825)
75.2. 5 (9,369)
— —16 (3,835)
— 4. 7 (9,369)
— 8. 3 (10,691)
— 9.11 (6,594)
— —16 (2,265)
76.2. 2 (7,367)
— 3. 9 (8,383)

CAPUT V.

78.3.15 (4,315)
— —18 (3,180)
— 4. 1 (10,459)
— —14 (10,459)
— 5. 4 (4,315)
— — 8 (3,180)
— — 9 (10,459)
— —16 (6,054)
— 8.12 (1,322)
79.1.11 (5,454)
— 2. 2 (1,322)
— 4. 4 (3,512)
— —12 (5,281)
— 5. 1 (2,275)
— — 9 (912)
— 9.10 (11,948)
— —15 (5,883)
80.3. 9 (603)
— 4. 1 (603)
— 5. 8 (603)
81.1. 8 (8,206)
— — 9 (43)
— 2.10 (2,623)
— — 9 (5,595)
— 3. 7 (603)
— — 9 (4,379)
— 4. 9 (10,186)
— 5. 3 (5,151)
— —15 (5,653)
— 8. 2 (9,658)
— — 8 (603)
— 9. 8 (4,665)
— —13 (3,761)
82.1. 3 (10,280)
— 5.15 (1,099)
— 4. 7 (1,099)
— 5.10 (1,099)
— —13 (2,676)
— 8. 2 (8,370)

CAPUT VI.

CAPUT VII.

CAPUT VIII.

— 5.10(10 562)	— —15 (9,647)	— 8.11 (7,282)	157.5. 3 (8,617)
— —16 (8,488)	— 3.17 (8 378)	— —12 (7,320)	— — 9 (4.303)
— 8.10(11,144)	— 6.13 (7,093)	155.1.14(11,117)	— —11 (5,844)
— —11(11,144)	— —16(10,468)	— 3. 2 (6,312)	— —13(10,166)
148.3. 1 (5,733)	— —17 (35)	— 6. 2 (899)	— —17 (1,892)
— 4. 8 (3,056)	151.5. 5 (8,186)	— —13 (1,255)	— 6. 1 (1,892)
— 5. 3 (3,049)	— 6. 6(10,909)	156.1. 8(10,395)	— 7.15(13,152)
— — 6 (2,855)	152.1.10(11,050)	— —13 (2 374)	— 8. 2(11,662)
— — 7 (2,855)	— —15 (515)	— —14 (2,374)	158.3. 1 (1,245)
— — 9 (8,202)	— 3. 4 (8,369)	— 2. 7 (3,769)	— 4. 7(10,186)
149.1. 1(10,691)	— —12 (600)	— 3.17(12,526)	— 7. 3 (2,740)
— — 7 (8,893)	— 8.10 (1,557)	— 6.15 (2,165)	— 9.14 (1,759)
— —12 (8.893)	— —15 (2,185)	— 7. 6 (2,165)	159.2. 5 (3,177)
— 4. 3 (1,825)	153.2. 1 (9 864)	157.1. 1 (8,284)	— 3. 4(11,251)
— — 9(10,842)	— 5. 8 (2,128)	— — 2 (2,165)	— 7. 8(11,698)
150.1. 1 (4,045)	— 7.11 (2,541)	— 2. 3 (1,380)	— —10 (1,979)
— — 5(10,600)	— —18 (7,353)	— 3. 6 (8,617)	160.2. 7 (788)
— —10 (1,961)	— 8.12 (7,132)	— —16 (8,617)	— —10 (788)
— —11 (3.697)	154.4. 3 (7,282)	— 4.12 (8.617)	— 7. 1 (59)
— —12 (8,621)	— — 4 (7,320)	— 5. 1 (4,303)	— —16 (59)

ADDENDA AD CLAVEM.

PARS II.

97. 5. 7 (3,863)	— 4. 1 (8 940)	— 8. 3 (7,367)	— —13 (8,232)
— 6. 6 (7,687)	— — 2 (7,190)	— 9. 6 (2,577)	— 2.10 (1,836)
— 7. 7 (8.031)	— — 8 (5,513)	99. 3. 3 (7,093)	— 3.14 (2,568)
— 8. 6 (906)	— 5.18 pro 8676	— 7.17 (2,285)	— 4. 5 (3,568)
— —12 (906)	lege 2740	— —18 (4,466)	— —12 (3,568)
— 9.10 (9 245)	— —12 (2.643)	— 9.15 (8,232)	— 5. 1 (4,020)
— —15 (5,500)	— 6. 2 (2.643)	100.1. 8(10,901)	— 9.13 (8,705)
98. 3.15 (5,513)			

EMENDATIONES

IN SINICI TEXTUS PAGINATIONEM.

PARS POSTERIOR.

Pro pag. 10, lege 11.
.... 28, ... 25.
......., 25, ... 28.
Pag. quæ præcedit 14 numero 13 notanda est.
.... 94 ...... 93.
Pag. quæ sequitur 12 ...... 10.
................123 ..... 124.

EMENDATIONES ET ADDENDA

IN LATINAM VERSIONEM ET EJUSDEM NOTAS ET INDICES.

Primus numerus indicat paginam, secundus lineam; duo puncta (:) locum tenent vocis *lege*.

PARS PRIOR.

4. 4 : *ad stagnum
8. 1 : usurpans τὸ præliari, similitudinem-instituere
— 6 : Si οἱ 50 passus (emensi) drideant τοὺς 100 passus
10. 2 : *Si* conseras *moros
— 8 : *Si* invigilando * collegiorum documentis, inculces ° τὴν pietatis *et* seniorum observantiæ° æquitatem,
14. 9 : propter *defunctos *i. e.* avos,
21. 13 : *in aula,
22. 1 : infra aulam
— 9 : qui potest omitti°?
23. 1 : existimaverunt *regem
— 12 : existimaverunt *regem
24. 9 : *æquum-est centum
— 28 : Dele « ut Menciana etc. usque ad « accusare?
29. 3 : (beneficia mea diffundentur in) imperio, quasi movere *manum. — C litteram *iu* tollit quoties hanc comparationem explicat. *Cf.* lib. I, cap. 3, not. 183.
— 5 : compono * uxorem. Conf. *Chou king*, cap. *Yao-tian* (1,654-610), sub finem.
31. 12 : perpende illud. — *Nota.* Posterior littera 2,521 legitur *tŏ*
35. 10 : *quosnam existimas
36. 7 : (juxta vers. tart.) cupiant convenire in
39. 11 : *Si* conseras° *moros,
— 17. *Cf.* supra, *pag.* 10, *lin.* 8.
41. 3 : rex dixit *mihi* Pao τὸ amare musicam.
42. 1 : invisens *regem
— 2 : rex, dixisti τῷ Tchouang tseu τὸ amare musicam
46. 2 : illud existimabat parvum°.
— 5 : illud existimat magnum ;
— 11 : populus illud existimabat parvum : nonne etiam æquum erat ° ?
47. 8. *Cf. p.* 46, *l.* 11.
48. 2 : potest, ὢν magnus,
— 5 : Kouen i
— 6 : potest, ὢν parvus,
— 8 : Hiun yo
49. 1 : Qui, ὢν magnus,
— 3 : Qui, ὢν parvus,
52. 8 : perverse egisset
55. 9 : invisere τὰ (ὄρη) Tchouan fou *et* Tchao wou,
56. 2 : Sun chaoo°
60. 7 : evertam-ne *illud*°,
— 26 : *Sun*
67. 4 : oblivisceris eos abiisse.
73. 1 : Τὸ decies mille quadrigarum regnum, impetito 10,000 quadrigarum regno, *intra-quinquaginta dies occupare illud :
74. 4 : Quando, 10,000 quadrigarum regno aggrediente 10,000 quadrigarum regnum, in cistellis-arundineis oryzam-coctam, *in* cantharis vinum (ferentes), obviam-iverunt regis legionibus, an erat aliud *causæ*° ?
75. 11 : Nondum audivi τὸν 1000 stadiorum (principem) timuisse homines°.

76. 5 : prospectabant
— 6 : prospectant
— 12 : *ubi* princeps venerit, ipsi ad vitam revocabimur.
77. 5. *Conf.* supra, *p.* 74, *l.* 4.
78. 8 : potero par-esse plectendis.
79. 1 : *et in* Vallium-lacunas,
— 4 : præfectorum nullus illud commonefaciebat.
85. 12 : *an* τὸ prius *litterati-instar *et* τὸ posterius **primarii-præfecti-instar : *an* τὸ prius **tria-fercula, *et* τὸ posterius ** quinque-fercula?
87. 4 : interrogans *Tseng-si,
88. 13 : agens τὴν regni administrationem,
89. 3 : Kouan tchoung **suum-principem regulorum-archontem-fecit; Yan tseu ** suum-principem inclarescere-fecit.
— 9 : Tò Thsi (regni regulum) imperatorem-facere,
— 11 : increverunt multo magis.
— 19 : *wéï*, causâ.
90. 24 : (4,974) non
92. 1 : traditi *pietatis*
— 2 : traditi *ab*
— 20 : ligonem, *illud*
96. 6 : fortitudinem
— 27 : *mo t'ao* (6,589-10,050)
104. 7. Dele « ex eo quod ». Lege : si *illum* recte alamus *et* non lædamus, tunc implet τὸ cœli *et* terræ intervallum
106. 9 : **instar - viri - lassitudine-confecti,
108. 7 : nocent eorum *regimini
— 8 : nocent ejus negotiis.
113. 3 : Pe i *et* I in *an* sicut illud (ita) τῷ Confucio æquiparabiles *erant ?*
114. 3 : assentatorie-laudarent
— 4 : Si *ego* Iu spectem τὸν *magistrum,
— 11 : Si infra *i. e.* post centum generationes, momento-suo-ponderem centum generationum reges,
— 19 : *Khi lin* ταῖς currentibus bestiis, Foung hoang ταῖς volantibus avibus, Thaï chan τοῖς collibus *et* tumulis, flumina *et* maria ταῖς lacunulis-aquæ-in-itineribus stagnantis, specie-similia *sunt* °.
— 25 : *Oua.* — Sic etiam lege in seq. linea.
115. 2 : supereminet τὴν aliorum turbam. *Nota.* Hic loci, littera *hou* (43) accusativum casum denotat.
120. 11 : *Cf.* supra, *pag.* 36, *lin.* 7.
— 21. Vide Mencianam Phraseologiam, *p.* 21, *col.* 2. *lin.* 23.
— 23 : vel vectigalem
128. 3 : *si* homines monerent eum τὸ habere culpas,
131. 5 : si derelictus-esset *atque* in-obscuritate-degeret,
132. 1 : sisteret °, illud erat etiam *quia* *parum-curabat discedere.
135. 11 : Si, cum τοῖς *in* imperio *sibi* subditis, aggrediatur..
— 13 : non corda, continere
139. 3 : qui τὴν humanitatem *et* æquitatem cum rege loquatur.
— 6 : justitia °; *et-cætera. Tunc
141. 9 : olim magnopere *exerturus-animum-in-agendo. *Cf.* Mencian. Phraseolog. *p.* 45, *col.* 2, *lin.* 3.
142. 4 : non valuisset cum illis *animum-exerere-in-agendo.
— 18. Dele notam 57.
143. 3 : Thang τὸν I in et Houan koung τὸν Kouan tchoung non audebant accire.
146. 3 : exauctoras-ne eum,
— 8 : vallium-lacunis,
147. 9 : invisens *regem
149. 4 : id monuit Meng tseu
150. 3 : *ut* esset adjutor *in* itinere. (*Cf.* Menc. Phras. p. 35. col. 1. l. 18)
152. 9 : *Deinde exhauriebant τὸ hominis *cor *i. e.* innatos pietatis sensus.
156. 1 : Nunc τὸ Yan aggredi Yan quî suasissem? *(Pourquoi aurais-je pu conseiller l'aggression d'un Yan contre Yan?)* *Cf.* Not. 164, in qua dele : « Tart. vers.; *usque ad* : coactus sum. »
— 6 : *se-ipsum perpendat cum
157. 1 : (Tart. vers.) capiens regnum In, rebellavit.
158. 1. *Cf.* Supra, p. 157, l. 1.
160. 10 : *ut* hoc moneret Meng tseu
161. 1 : Tch'in tseu τὰ τοῦ Chi tseu verba monuit Meng tseu.
165. 1 : Kao tseu hoc monuit

167. 2 : *Si* redarguant **suum-principem,
168. 4 : *Si* *hunc numerum (computes). — Sic C.
— 5 : *Si* *hoc tempus examines°, tunc possibile-est.
— 17. Dele notam 257.
172. 1 : interrogaturum ** Meng-tseu
177. 2 : qui facit rem (*seu* divitias).. qui facit humanitatem
178. 2 : *est* mutuari *operam* °.
183. 2 : reliquus vir. (*Vid.* in Menc. Phraseol. litteras *iu-fou* (12, 364-1,800).
185. 1 : ligonem
187. 8 : *mutuam-mercium-permutationem-facit ?
— 15 : Porro unius viri personæ(*i.e.* unius viri) *labore*,
188. 11 : crescebant ;
189. 7 : Iu divisit novem fluvios,
191. 6 : « consolare illos, (sic *Khang hi*). Littera *lao* legitur 3° tono.
— 9 : deinde excita *et* beneficiis affice illos
— 12 : Yao τὸ non invenire Chun faciebat suam sollicitudinem ; Chun τὸ non invenire Iu *et* Kao Yao faciebat suam sollicitudinem°. Qui τὸ centum jugera non excoli facit suam sollicitudinem, agricola est°.
192. 3 : Tὸ distribuere hominibus τὰς divitias, vocatur °beneficentia; τὸ edocere homines τὴν virtutem, vocatur ° humanitas.
— 6 : *Idcirco τὸ **imperium dare homini, facile est ;
195. 3 : Si **in-autumni-sole assicces°,
198. 14 : illam existimant
199. 4 : Siu tseu illud monuit I tseu.
— 10 : Siu tseu illud monuit Meng tseu
201. 10. *Cf. p.* 199, *l.* 4.
202. 3 : tunc illum efficies-imperatorem ;
— 4 : tunc illum efficies-regulorum-archontem.
204. 2 : τὴν utilitatem dixit.
205. 3 : *Si* τὴν utilitatem (*spectes*),
— 11 : *Cum* aliquis illud monuisset Wang liang,
207. 6 : τὸ τὴν *obedientiam facere rectitudinem
208. 3 : formidanda potestate non
211. 4 : nuptiarum-internuntii°
— 14 : τὸ Circumcursando ali .. *Nota.* Littera *tchouan* (408), 3° *tono*, hic proprie significat gallice : *aller de l'un à l'autre*, non aliter ac mendicus qui stipem ostiatim petit.
213. 15 : quare τὴν ejus intentionem perpendis
215. 17 : *quare posthabet nos
216. 14 : sapientes implentes nigro *et* flavo *serico* τοὺς * calathos, obviam iverunt ejus sapientibus
217. 2. *Cf.* supra, *p.* 74, *l.* 4.
— 8 : ubi agressus-ero τοὺς ejus fines tunc comprehendam τὸν *tyrannum.
— 11 : magis quam Thang inclarescam.
218. 3 : cupientes illum facere principem.
219. 16 : non fuerant magistratus,
222. 16 : anne amo
223. 1 : aquæ in-contrarium
— 13 : hominibus, expulsæ sunt,
226. 9 : generatim diligit :
227. 1 : nocent τοῖς eorum negotiis;
— 2 : nocent τῷ eorum regimini.
— 6 : Tcheou Koung subegit (sic vers. tart.). — Littera *kian* (623) *simul*, hic significat : victos populo suo adjungere, in populi sui numerum aggregare.
228. 14 : τὸν Tchoung tseu existimo
229. 14 : τοὺς fratris-majoris reditus existimans *esse* non-æquos reditus°,
— 15 : τὴν fratris-majoris domum existimans *esse* non æquam domum,
230. 4 : τοὺς maternos *cibos*° non comedit, τοὺς uxorios ° comedit. Τὴν fratris-majoris domum ° non habitat, τὸν *vicum* Ou ling ° habitat.

PARS POSTERIOR.

3. 17 : Colles ;
6. 17 : *Tchi* i.e. *tsin*.
8. 13 : notam superiorem.
10. 10 : pluviæ abundantis instar
15. 9 : pro eo collige illud,
18. 10 : non obtineat *superiorem,
— 11 : obtinendi *superiorem
— 13 : non obtinet *superiorem,
19. 2 : afficit-gaudio * parentes.
— 4 : *Si* non clare-perspiciat τὸ *bonum,
21. 2 : mutare τὴν ejus indolem,
25. 2 : me τὴν rectam-normam,
27. 8 : tseu °, licet *vel* bene-est°.
28. 3 : leves-sunt-in
— 7 : τὸν Tseu 'ao,
29. 6 : secutus τὸν Tseu 'ao
30. 14 : non obtineret,
31. 8 : non obtinet τοὺς *parentes
— 10 : obsequatur *parentibus
35. 33 : effuse exsultant ..
36. 10 : ter exhibuisse ritus.
38. 9 : ex pollice *i.e.* ex uncia.
42. 7 : laudabat τὴν *aquam,
— 8 : sumebat τὴν *aquam ?
44. 1 : clare-videbat **singulas-res,
— 2 : perspiciebat τὰ hominum officia ;
45. 3 : cogitans simul-imitari
48. 5 : Tseu tcho
49. 13 : effectus τὸ sequi habet radicem.
50. 1 : odimus τὸν *virum-prudentem,
— 4 : non oderimus τὸν virum-prudentem.
51. 10 : inurbane-tractare Houan.
52. 3 : existimare *me inurbane-habere ipsum,
— 7 : *Sapiens τὴν humanitatem conservat *in* corde ; τὴν urbanitatem conservat *in* corde.
53. 15 : me cruciarem ?
56. 32. Dele not. 151.
62. 5 : adiit, *in* orientali suburbio, *virum-facientem-sacrificium-Tsi.
— 9 : habebat * famem-explendi normam.
— 18 : Si sapiens consideret illud, tunc..
68. 14 : obtineat τὸν *principem,
71. 9 : **torporem-paulatin-excutiebant ;
— 10 : *læti-et-alacres
72. 1 : τὸ *occidere Chun
— 8 : Tsoung chan :
73. 12 : **Summa-cum-potestate-gubernare hoc regnum.
74. 1 : excipiebat τὸν Yeou pi (sic C et G).
75. 9 : Fang hiun
— 10 : patri *aut* matri,
79. 4 : Yao τὸ *imperium dedit τῷ Chun.
— 6 : potest τὸ *imperium dare homini.
— 11 : ** repetitis-vicibus-inculcando,
81. 6 : potest τὸ *imperium dare homini.
85. 1 : dele « temporis »
86. 1 : I in adjuvando Thang illum fecit-imperatorem in *imperio
87. 6 : *licet* dedisses illi τὸ **imperium
— 10 : **unam-festucam non dedisset homini ; **unam-festucam non sumpsisset ab homine.
89. 1 : *cui-usui τοῦ Thang invitationis-titulo-oblata serica-volumina erunt. — C : *ho-i*, i. e. *ho-young* (166-6, 164)
90. 11 : ipse sustinebat τὸ imperii *onus
92. 6 : Tseú lou hoc monuit
94. 20 : a Thsin
96. 6 : turbulento-tempore, tunc
— 13 : (3) temperantes. *Cf.* II, cap. VIII, §. 20.
97. 10. Vid. supra 90, 11.
✦ 21. N. B. Hic locus emendandus est juxta §. XX, cap. VII. lib. II.
100. 11 : terra quadrato. Sic lege p. 101, 3, 14 et 102, 8.
— 13 : non attingebat (*i. e.* non possidebat).

— 15 : *pro-nihilo-spectabant
— 17 : etiam magni putassent
103. 22. Not. 34. adde : C : Stipendia majora aut minora erant prout agri plures aut pauciores homines alebant.
105. 8 : Tò inferiorem revereri superiorem — τὸ superiorem revereri inferiorem,
— 13 : Tò mutuo se (oblatis muneribus) excipere,
106. 1 : illud habemus irreverentiam ;
— 8 : is si excipiat
— 16 : homines ad (rapiendas) divitias ,
107. 23 : *Chang cheou* (sive *In cheou*)
110. 7 : *si* conveniat ,
— 13 : * regno (juxta vers. tart.) ,
114. 10 : invisisset * Tseu-sse ,
117. 16 : Rex * derepente mutavit τὸν vultûs-colorem. *Cf.* Basilii dict. (888) et Morris., *Sinic. dict. part.* I , *p.* 264 , *col.* 2 , *l.* 2. *Khang hi* et G explicant litteras *po-jan* : « *apparentia* τοῦ mutare vultûs colorem » Quiquidem sensus, si attendas ad litteras seqq. *pian-hou-sse* (mutavit τὸν vultus colorem) , redundare videtur. Ea scilicet causa, malo, cum Basilio (888), illas vertere : *derepente.*
137. 8 : ejus locum, sedem (*ita* C).
138. Pro cx leg. xc
139. Pro cxi leg. xci
— 13 : in-sole-assiccetur
147. 15 : Thi *et* *Paï*
148. 1. *N. B.* In sinico textu lege *tchi* (2,740) pro *tchi* (8,676).
153. 6 : possint tollere unum *anatis-pullum
— 11 : Quare homo τὸ non tollere existimat calamitatem.— C : non *tollere*, i. e. non sustinere rerum ab *Yao* et *Chun* gestarum grave onus , *seu* illas exsequi non posse.
154. 6 : invisere τὸν regni Tseou principem ,
157. 17 : ejus (58) summarium.
160. 1 : Tchou tseu. — Sic etiam lege *l.* 5, 10, et *pag.* 161, *lin.* 3.
161. 9 : trium supremorum-tribunalium-præsidum medio ;
166. 13 : in-suas-partes-adductis regulis ,
169. 3 : ite in concordiam. — Ad verbum : in τὸ diligere (*hao* , 3° tono).
170. 9 : quadrato mille li. — Sic etiam leg. *l.* 12, et *p.* 171 , *l.* 2 , 6 , 9.
172. 5 : ampliare , extendere terras (sic juxta vers. tart).
175. 10 : in-contrarium fluentes
180. 1 : *et* inedia fessus
185. 9 : prodest ad
— 13 : prodest ad
186. 13 : qui technarum et fraudum artem.

INDEX NOMINUM.

Pag. col. lin.
3. 1. 11 : Chi tseu
4. 1. 36 : Hiun yo
11. 2. 39 : (Basilii Suppl. 5, 166 *bis*)
12. 1. 5 : Adde : *T'i* (8,940) nomen plantæ, *lib.* II , *p.* 98 , *l.* 4.
— 1. 9 : Lib. 1. p. 114.
14. 2. 30 : *Yao* (1,654)

MENCIANA PHRASEOLOGIA.

17. 1. 27 : Supplicium, II, 44, 4.
19. 1. 48 : II, 139, 5.
24. 1. 33 : Quot ? II, 8, 6.
25. 1. 11 : sensu. II, 26, 4.
— 2. 39 : tradere , II, 16, 17
30. 1. 45 : conjungi. II, 42, 2.

31. 2. 31 : 3° tono, consolari, I, 97, 5 (H, J et *Khang hi*).
32. 1. 33 : illustris, II, 68, 4.
— 2. 19 : ligo, I, 93, 4.
34. 2. 12 : Adde : *P'i ts'ou* (984-11,926) annatis pullus, II, 100, 9.
37. 1. 4 : not. 218.
37. 2. 27. Adde : hortari, I, 102, 7.
39. 1. 27 : Adde : *tch'ing* (3,176) vulgo *offerre*. — Resistere, I, 120, 1.
— 2. 34 : (*te*) prava indoles, II, 13, 6.
40. 1. 44 : absque pugna. II, 113. 1
41. 1. 7 : Adde : *Tse min* (x-4,822) pravus populus, II, 3, 5.
43. 1. 43 : Adde : *Weï* (2,714) vulgo *modicus* — Ignobilis (*roturier*) II, 37, 9.
44. 1. 9 : *N. B.* Dele ultimam explicationem « significare » etc. usque ad « conjungere »
50. 2. 18. Adde : *Wou-li* (5,454-247) idem ac *pou-li* (9-5,936) non inniti. II. 148, 3. Cf. *ibid.* not. 94.
— — 41. Adde. *Youe* (2,856) vulgo *lætari*. — Laudare aliquem (sic, E, H et vers. tart.) II, 148, 3.

BREVIS TRACTATUS

IN QUATUOR LITTERAS SINICAS

QUÆ APUD MENCIUM EJUSQUE INTERPRETES OFFICIO MAXIME NOTABILI FUNGUNTUR*.

(Numeri uncis inclusi Basilianis respondent, et loco sunt litterarum sinicarum quarum typos plumbeos nancisci nequivimus.)

Mihi, libros sinicos tractanti et perlegenti, jam pridem affulsit opinio (et nunc in dies validior evadit) nonnullas litteras, in quibusdam casibus certa lege determinatis, genuinam usitatamque significationem exuere penitus, et tunc phonetica tantum regiminis signa fieri, quibus præcipue accusandi casus denotaretur.

Quæ quidem litteræ numero quatuor mihi recensentur, videlicet:

1°. Littera *i* 以, vulgo *uti*, *utor*, *e*, *ex*, etc.

---

* Liceat publicas persolvere grates viro Cl. de Villebois, supplicum libellorum magistro nec non regiæ typographiæ administratori, qui sinicos typos, quibus additis major huic Tractatui accedet utilitas, nobis commodari benignissime et humanissime jussit.

2°. Littera *iu* 於, vulgo *a*, *ab*, *in*, etc.

3°. Littera *iu* 于, vulgo *in*, *causâ*, *propter*, etc.

4°. Littera *hou* 乎, vulgo *in*, *propter*, *nota interrogationis*, etc.

Donec illam doctrinam, unde uberrima defluit principiorum copia, et cujus ope summæ frequentissimæque difficultates plane enodantur, in Dissertatione speciali fusius exponendam aggrediar, mihi temperare nequeo quin, aliquot testimoniis, inter millia quæ subcesivo tempore collegi et contexui, in medium vocatis, præcipuos et maxime obvios usus illarum litterarum, quatenus accusativum denotant, legentium oculis strictim et compendiose subjiciam. Meis enim in Emendationibus, ac præsertim in quarta Mencii sectione quæ capita V, VI, VII et VIII complectitur, multa occurrunt quæ mihi jure ac merito crimini verterentur, ni palam facerem quibus causis permotus, a regia via haud semel declinaverim.

De littera *i* 以,
vulgo *uti* (*se servir*) *cum*, *ut*, *causâ*, *e*, *ex*, etc.

§. I. Sinologi omnes perspectum cognitumque habent, in libris Sinarum recentioribus, litteras 把 *pa* et 將 *tsiang*, vulgo *prehendere*, si præponantur litteris quæ activum a quo reguntur verbum antecedunt, eas in accusativo casu collocare. Quæ litteræ, sic constructæ, sæpe sæpius rebus præponuntur quæ *prehendi* nequeunt, tuncque usitatam significationem tam penitus exuunt, ut legentium vel audientium menti, non nisi litteras potentiales, accusativi declarativas, repræsentent. Idem fere accidit ac si quis latine scribens, abcisam accusandi casus terminationem, quæ ultimæ nominis syllabæ inseparabiliter suffigitur, ipsi nomini præponeret. Quod facere mihi liceat, precor, ut peculiarem illarum litterarum proprietatem, quemadmodum eam sentio, clarius et planius explicem. Exempla afferam ex doctissima summi viri Abelis-Remusati Grammatica, §. 392 :

A	*pa* 把	*tchin* 眞	*sin* 心	*hoa* 話
Ad verbum :	prehendens	veri	cordis	verba
Ego scribam :	as	veri	cordis	loquel

chouc 說 *liao* 了 enuntiavit.
enuntiavit.

*h**

Id est : veri cordis loquelas sive verba enuntiavit.

Alterum exemplum :

B *pa* 把 *tchoung* 衆 *jin* 人 *t'eou* 偷 *k'an* 看

Ad verbum: prehendens hominum-turbam furtim aspiciebat.
Ego scribam: am hominum-turb furtim aspiciebat.

Id est : homines furtim aspiciebat. — *Nota*. Littera 衆 *tchoung*, vulgo *multi*, *multitudo*, numerum pluralem denotat.

Porro nostram litteram *i* 以, in veteri scribendi genere quod *Kou-wen* 文古 audit, eodem officio ac supradictæ litteræ *pa* 把 (3267) et *tsiang* 將 (2,196), quibusdam in casibus fungi, ex sequentibus testimoniis constabit. Meng tseu, *lib.* II, *pag.* 32, *lin.* 4 (cf. ibid. not. 124,125) :

C *i* 以 *jin* 仁 *t'sun* 存 *sin* 心

em humanitat conservat corde.

Id est : humanitatem conservat *in* corde. Quam expositionem confirmant interpretes B, GG et C, quorum duo priores litteram *i* 以 per litteram *pa* 把, tertius vero per litteram *tsiang* 將 (2,196), accu-

sativi declarativas, explicant, eo scilicet modo:

Interpres B:		*pa* 把	*jin* 仁	*t'sun* 存	*sin* 心
D	C:	*tsiang* 將	*jin*	*t'sun*	*sin*

Cf. supra, § I, A et B, et summi Abelis-Remusati Grammaticam sinicam, §. 346 et 392. Hinc patet toto cælo erravisse doctissimum Noel, dum usitatæ litteræ 以 significationi serviliter adhærens, tironis more, interpretatus est: *pietatis auxilio conservat cor;* quasi scripsisset: *utens pietate, conservat cor.*

De proprietate litteræ *i* 以 nobis consentit tartaricus interpres uterque:

ᡤᠣᠰᡳᠨ	ᠪᡝ	ᠮᡠᠵᡳᠯᡝᠨ	ᡩᡝ	ᡨᡝᠪᡠᠮᠪᡳ᠉
gosin	*be*	*moutsilen*	*de*	*teboumbi.*
humanitat	em	in-corde		reponit.

Enimvero, nemo nescit, in lingua tartarica, particulam *be* ᠪᡝ, regimini directo verbum activum præcedenti subjectam, accusativum, quasi separabilem quarti casus terminationem, declarare.

Non sine fructu adire poterit lector Grammaticam tartarico-sinicam cui titulus: *Ts'ing-wen-k'i-meng* (3,065-3,783-1,304-9,090), ubi (*lib.* III, *pag.* 6) modo laudata vocula *be* ᠪᡝ, quatenus accusativum denotat, per supradictas litteras *pa* 把, *tsiang*

將, et nostram litteram 以, explicatur. (*Cf. p.* 73, *l.* 18.)

Alterum exemplum. Meng tseu, *l.* II, *p.* 104, *l.* 5:

E	*i* 以	*li* 利	*choue* 說	*wang* 王
	em	utilitat	eloqui	regi

Id est: utilitatem (sequendam) regi proponere. Tartaricus interpres uterque litteram *i* 以, quemadmodum B et C (§ I, D) in superiori exemplo (§ I, C), litterarum *pa* 把 et *tsiang* 將 vicem explere existimans, locum sic exponit:

F	*aisi*	*be*	*dchafafi*	*wang*	*de*	*kisourefi.*
Ad verbum:	utilitat	em	prehendens	reg	i	elocutus.

§. II. Si verbum activum, comitante littera *i* 以, duo regimina habeat, aliud directum, aliud vero indirectum; triplex occurrere potest constructionis genus quod quidem seqq. exempla elucidabunt.

1°. Vel regimine indirecto verbum sequente, regimen directum, litteram 以 *i* præpositam habens, pone subit. Ex. gr. (*Meng tseu*, I, 98, 1):

A	*fen* 分	*jin* 人	*i* 以	*t'saï* 財
	dividere	hominibus	as	diviti

Id est : hominibus divitias (suas) dividere, distribuere. *Assentit versio tartarica* :

ᠨᡳᠶᠠᠯᠮᠠ ᡩᡝ ᡠᠯᡳᠨ ᠪᡝ ᡩᡝᠨᡩᡝᠮᡝ ᠪᡠᡵᡝ ᠪᡝ᠉

nialma	*de*	*oulin*	*be*	*dendeme*	*poure*	*be.*
homini	bus	diviti	as	dividendo	dare.	

2°. Vel regimen directum, litteram *i* 以 præpositam habens, verbum præcedit activum cui subjungitur regimen indirectum. Exemplum afferemus ex Dictionario sinico cui titulus : « *Khang-hi-tseu-tian* (2,535-5,504-2,059-620) » litteram *chouï* 稅 interpretante, pag. 62, *lin.* 7 :

B	*i* 以	*we* 物	*i* 遺	*jin* 人	*youe* 日	*chouï* 稅
	m	re	legare	homini,	dicitur	*chouï*

Id est : rem alicui legare vel testamento relinquere, dicitur *chouï*.

Alterum exemplum. Meng tseu, *lib.* II. p. 48. *l.* 5 :

C	*i* 以	*thian* 天	*hia* 下	*iu* 與	*jin* 人
	αν	|	βασιλεί	dare	homini

Id est : Τὴν βασιλείαν, vel imperii dominium dare homini. *Assentit versio tartarica* :

ᠠᠪᡴᠠᡳ ᡶᡝᠵᡝᡵᡤᡳ ᠪᡝ ᠨᡳᠶᠠᠯᠮᠠ ᡩᡝ ᠪᡠᠮᡝ

	apkai	fetchergui	be	nialma	de	boume
Gallice :	*ciel du*	*dessous*	*le*	*homme*	*à*	*donner*

I. e. Donner à (un) homme ce qui est au-dessous du ciel, c.-à-d. l'empire.

3°. Vel littera *i* 以 regimini directo, verbum præcedenti, subjungitur, et tunc, quemadmodum supra vidimus (§.II, A et B) indirectum regimen pone verbum sequitur. Ex. gr.

Meng tseu, lib. II, pag. 54, l. 3 :

	i 一	*kiaï* 介	*pou* 不	*i* 以	*iu* 與	*jin* 人
D	un	festuc	non	am	dare	homini

Id est : unam festucam non dare homini.

Ibidem subsequitur locus correlativus omnino similis : un festuc non am auferre 取 homini, i. e. unam festucam non auferre homini (gallice : *ne pas prendre un fêtu à qui que ce soit*). — Nostræ utriusque exempli interpretationi assentit versio tartarica.

Alterum exemplum. Interpres E locum Mencii explicans (lib. II, *p.* 90, *l.* 5) ait :

E	*iu* 魚	*i* 以	*iu* 喻	*sing* 生
	pisc	em	comparat	vitæ

Id est : piscem vitæ comparat, confert *.

* Quod si litteram *i* 以 vertas per præpositionem *ex*, ut, in istiusmodi locis multorum mos est, tunc, contra Tartarorum interpretum sententiam, regimen verbi directum pro indirecto, regimen vero indirectum pro directo accipiendi tibi incumbet necessitas, eo videlicet modo :

§. III. Sæpenumero accidit ut littera *i* 以 (115) verbo *kao* 告 (1,178) *dicere*, nullo comitante re-

---

§. I. C: ex humanitate conservat cor.

§. II. A: dividere homines ex divitiis.

— B: ex re legare hominem.

— E: ex pisce comparare vitam.

In hisce exemplis, tali regiminum permutationi obstant Tartari interpretes, qui, ut nemo nescit, genuinam litterarum sinicarum significationem propriumque in quolibet loco officium, vel quandoque scrupulosius, reddere religioni ducunt.

In errorem quem cavendum suademus incidit Basilius, dum, in sinico Dictionario sub *wéï* (5,595), litteram *i* 以, accusativi notam, vertit per præpositionem *ex*. Ex. gr.:

i 以	*tchi* 直	*wéï* 爲	*k'iŏ* 曲
ex	recto	facere	curvum.

Grammatica tartarico-sinica de qua supra, *pag.* 69, *lin.* 18, in exemplo prorsus eodem, « *i* 以 *tchin* 眞 *wéï* 爲 *kia* 假, gallice: *rendre faux ce qui est vrai* », litteram *i* 以 reddit per particulam *be* ᠪᡝ, quatenus accusativum denotat et litteris *pa* 把 et 將 *tsiang*, ejusdem casus declarativis, respondet (*cf.* §. I et *ibid.* A, B, D).

Porro si, in Basilii exemplo superius allato, litteras *pa* 把 vel *i*

gimine præposita, sermonem ab aliquo superius prolatum, licet illius sermonis mentio absit, quasi regimen verbi 告 *kao* (dicere), in accusativo casu positum exhibeat. *Ex. gr.* Meng tseu, *lib.* I, *p.* 102, *l.* 5:

	Siu 徐	*tseu* 子	*i* 以	*kao* 告	*Meng* 孟	*tseu* 子
A	Siu	tseu	*not. acc.*	dixit	Mencio.	

Quem locum sic exponunt interpretes, litteris quæ subaudiuntur post litteram *i* 以 (115), subjunctis:

	Siu 徐	*tseu* 子	*i* 以	*thseu* 此
B	Siu	tseu	as	ill
	yan 言	*kao* 告	*Meng* 孟	*tseu* 子
	loquel	dixit	Mencio	

Id est: discipulus Siu tseu (2,689-2,059) illas loquelas

---

tsiang 將, accusativi notas, in locum litteræ *i* 以 substituas, expositio erit:

	tsiang 將 vel *pa* 把	*tchi* 直	*weï* 爲	*k'io* 曲
Ad verbum:	prehendens	rectum	facere	curvum.
Vel (*cf.* §. I, A):	um	rect	facere	curvum.

Id est: rectum curvare (*courber ce qui est droit*).

i. e. illum sermonem *viri I tseu* (1,808-2,059) dixit, retulit Mencio.—Assentit versio tartarica. *Cf.* Meng tseu, I, 38, 4; 79, 2; 81, 8; 104, 8. II, 56, 8; 99, 5; 117, 1.

Nonnumquam Mencius litteram *yan* 言 *sermonem*, in superiori exemplo subintellectam, exprimit. Unde patet interpretes litteras *thseu yan* 此言 *illum sermonem*, in loco mox allato, post litteram *i* 以 subaudiri, jure ac merito existimavisse. Ex. gr. Meng tseu, *lib.* I, *p.* 79, *l.* 2:

	i	以	*Chi*	氏	*tseu*	子	*tchi*	之
C		em		Chi		tseu		τοῦ
	yan	言	*kao*	告	*Meng*	孟	*tseu*	子
		sermon		dixit		Mencio.		

Id est (discipulus *Tch'in tseu* 11,799-2,059) sermonem discipuli *Chi tseu* dixit, retulit Mencio.

De littera *iu* 於 vulgo *a*, *ab*, *ad*, *in*, etc.

§. IV. Littera *iu* 於 accusandi casum denotat quoties verbo subjungitur activo quod a regimine suo

directo, una littera vel pluribus litteris (præsertim in genitivo positis) separatur.

Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 74, *lin.* 8:

A *tsin* 盡 *iu* 於 *jin* 人 *sin* 心
exhaurire um hominis anim

Id est exhaurire hominis animum vel cor. —Assentit vers. tartarica.

Alterum exemplum. Meng tseu, II, 13, 2:

B *kaï* 改 *iu* 於 *khi* 其 *te* 德
mutare em ejus indol

Id est: mutare ejus indolem. — Assentit versio tartarica. *Cf.* II, *pag.* 27, *lin.* 1.

§. V. Quando autem verbum *tsin* 盡 *exhaurire* et verbum *kaï* 改 *mutare*, a suo regimine directo, unius litteræ vel plurium litterarum interpositione non separantur, Mencius litteram *iu* 於 omittit.

Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 3, *lin.* 9:

A *koua* 寡 *jin* 人 *tsin* 盡 *sin* 心
exiguus vir exhaurio animum.

Id est: ego exiguæ virtutis vir cor meum (in sublevando populo) exhaurio.

Alterum exemplum. Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 82, *lin.* 2:

B *wang* 王 *chu* 庶 *ki* 幾 *kaï* 改 *tchi* 之

rex forsitan mutabit illud.

Id est: Rex forsitan illud animi consilium mutabit.

§. VI. Occurrunt tamen casus, sed admodum rari, ubi, regimini directo verbum activum sequenti, littera *iu* 於 accusativi nota, præfigitur. Cum vero Mencius, in exemplis omnino similibus ac nonnumquam in eodem loco, hanc litteram *iu* 於 modo usurpet, modo, sensu minime mutato, omittat, illam, quoties regimini directo verbum subsequenti præponitur, redundare patet.

Meng tseu, *lib.* II, *pag.* 12, *lin.* 3:

A *youe* 悅 *iu* 於 *ts'in* 親

gaudio-afficere *ἐις* *γον*

Id est: gaudio afficere (τοὺς) γονέας vel parentes — Assentit vers. tartarica.

Ibidem paulo superius (*pag.* 12, *lin.* 2.) legitur, omisssa littera *iu* 於:

B *youe* 悅 *t'sin* 親 *yeou* 有 *tao* 道

gaudio-afficiendi parentes est ratio.

Assentit versio tartarica. *Cf.* ibid. *lib.* II, *p.* 26, *l.* 2; *p.* 32, *l.* 2; *p.* 45, *l.* 7; *p.* 77, *l.* 5, *etc.*

Alterum exemplum. Meng tseu, *lib.* II, *pag.* 131, *lin.* 1:

C	*kouan*	觀	*iu*	於	*haï*	海	*tche*	者
		aspectat		um		pelag		qui

Id est: qui aspectat pelagum seu mare. Assentit versio tart. *Vid.* supra, §. VI, A. *Cf. lib.* I, *pag.* 27, *lin.* 2.

Ibidem inferius legitur, *lib.* II, *p.* 131, *l.* 3:

D	*kouan*	觀	*chouï*	水	*yeou*	有	*chou*	術
		aspectandi		aquam		est		ars.

Cf. supra, §. VI, B.

Alterum exemplum. Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 86, *lin.* 1:

E	*wen*	問	*iu*	於	*Meng*	孟	*tseu*	子
		interrogavit		ium		Menc		

Id est: interrogavit Mencium.

In alio loco (*lib.* I, *p.* 49, *l.* 1.) legitur:

F	*kan*	敢	*wen*	問	*fou*	夫	*tseu*	子
		ausim		interrogare		magistrum.		

Cf. Meng tseu, *lib.* II, *p.* 98, *l.* 9, ubi verbo *wen* 問 *interrogare*, nomen personæ interrogatæ, omissa littera *iu* 於, subjungitur.

Me non latet cur Mencius, in sex exemplis superius

allatis, litteram *iu* 於 modo usurpaverit, modo, loci sensu minime mutato, omiserit. Sed in grammaticæ et syntaxis dominium excurrere nec fert animus, nec propositi nostri limites egrediendi datur spatium.

§. VII. Aliquando littera 於 præposita nomini verbum a quo regitur antecedenti, illud collocat in accusativo absoluto et quasi suspenso, cui littera *tchi* 之 *ille, illa, illud*, correlative respondet, ita ut nomen a verbo proxime sequenti directe regi pateat. Meng tseu, *lib.* II, *p.* 140, *l.* 9 :

iu 於	*min* 民	*ye* 也	*jin* 仁	*tchi* 之
um	popul	:	humaniter-tractat	illum.

Id est : populum humaniter tractat. — Assentit versio tartarica.

Hic loci, littera *iu* 於 easdem fere partes agit ac littera *i* 以 in sequenti exemplo, quod ad §. II (2°, B) referri potest. Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 140, *lin.* 6 :

	i 以	*mou* 母	*tse* 則	*pou* 不	*chi* 食。
(*cibos*)	os	matern	:	non	comedit

i 以 *u'i* 妻 *tse* 則 *chi* 食 *tchi* 之 。
os uxori : comedit illos.

Id est : maternos cibos (*seu* a matre oblatos) non comedit, uxorios vero comedit. — Assentit versio tartarica.

De litteris *iu* 于 et *hou* 乎

§. VIII. Litteræ 于 et 乎 eosdem habent usus ac littera *iu* 於 de qua egimus §. IV, V, et VI. Ut vero chartæ et temporis dispendio parcamus, lectorem ad principia superius exposita remittere exemplaque æquiparabilia indicare nobis sufficiet.

Exempla quæ paragrapho IV *respondent.*

Exemplum litteræ *iu* 于 (*cf.* §. IV, A, B).

Apud interpretem C locum Mencii (*lib.* I, *pag.* 12, *lin.* 4) explicantem, legitur :

A *pou* 不 *neng* 能 *kiaï* 解 *iu* 于
non possum explicare um

thseu 此 *ji* 日 *tchi* 之 *sin* 心
hujus diei : *not. genit.* anim

Id est : non possum (mihimet) explicare hujus diei animum, vel quisnam illo die animi sensus mihi fuerit.

Exemplum litteræ *hou* 乎 (*cf.* §. IV. A, B.)

Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 50, *lin.* 3 :

se 塞	*hou* 乎	*thian* 天	*ti* 地	*tchi* 之	*kian* 間
implet	um	cæli	terræ	*not. genit.*	intervall

Id est : implet cæli et terræ intervallum.

Exempla quæ paragrapho VI *respondent.*

Exemplum litteræ *iu* 于 (*cf.* §. VI. A, C, E)

Meng tseu, *lib.* I, *pag.* 112, *lin.* 9 :

ts'iu 取	*iu* 于	*ts'an* 殘
comprehendam	um	tyrann

Id est : comprehendam tyrannum.

In eodem loco legitur, *linea* 8, omissa littera *iu* 于 :

ts'iu 取	*khi* 其	*tsian* 殘
comprehendam	τὸν	tyrannum

Exemplum litteræ *hou* 乎 (*cf.* §. VI. A, C, E.)

Interpres J Mencium (*lib.* I, *p.* 10, *l.* 7.) explicans, ait :

pao 保	hou 乎	min 民
conservare	um	popul

Id est : conservare populum.

In quo loco Mencius simpliciter scripsit :

pao 保	min 民
conservare	populum.

Alterum exemplum. *Meng tseu lib.* I, *p.* 43, *l.* 4 :

hoe 或	wen 問	hou 乎	Tseng 曾	si 西
aliquis	interrogavit	um	Tsengsi	

Id est : Aliquis interrogavit Tsengsium vel Tseng si.

Quod quidem idem est ac si Meng tseu scripsisset :

hoe 或 *wen* 問 *iu* 於 *Tseng* 曾 *si* 西 (*cf.* §. VI, E.)

vel *hoe* 或 *wen* 問 *Tseng* 曾 *si* 西 (*cf.* §. VI, F.)

Non solum in litteras *i* 以, *iu* 於, *iu* 于 et *hou* 乎, quarum aliquot tantum usus summatim exponere nobis licuit, sed etiam in permultas non minoris momenti litteras ad quas tirones haud semel pedem offendunt, amplissimam in promptu habemus exemplorum et regularum copiam ; sed hæc in aliud opus seponenda.

Antequam lectorem dimittamus, eum paucis monitum esse volumus, scilicet nos sequens opusculum quod juris publici propediem facturi sumus, expressa optimorum commentariorum medulla, in gratiam eorum qui sinice discunt, nunc adornare et concinnare. Cujus quidem titulus ita se habet: « LEXICON MANUALE omnium rerum et verborum quæ, in libris Sinarum classicis *Thaï-hio* 大學, *Tchoung-young* 中庸, *Lun-iu* 論語, *Hiao-king* 孝經 et *Siao-hio* 小學, difficilia aut notabilia occurrunt, exceptis eis quæ in Mencianis indicibus jam fuerunt explicata, etc. etc. »

Quo quidem lexico ad umbilicum perducto, planus tandem patebit aditus ad classicum tetrabiblium, quod ubi tirones, nocturna diurnaque manu versatum, memoriter complexi erunt, in succumque suum et sanguinem, ut aiunt, perfecte concoxerint, optimos sinicæ litteraturæ libros facile aggredientur, et quidquid ditissima hæc scientiæ et doctrinæ promptuaria, quæ ad hunc diem nemo fere delibavit, sepositum et reconditum habent, in suam et aliorum utilitatem deducere et derivare poterunt.

Quod spectat præsens opus cujus telam felicibus olim exorsam auspiciis, per plures annos maligna

ingruente fortuna interrumpere, et deinde iterum atque iterum retextam deserere haud semel coacti sumus, cuique tandem, meliori afflante aura, coronidem, quamvis seram, imponere nobis datum est, speramus fore ut lectores, quotquot sunt rerum sinicarum justi æstimatores et arbitri, difficultatum quæ, in opere tam longo tamque salebroso, exantlandæ nobis fuerunt, rationem habituri sint, et errores quos *humana parum cavit natura*, aut qui nobis alias multiplici cura avocatis et distractis exciderunt, æqua bonaque mente condonaturi.

Dabam Parisiis,
pridie Cal. febr.
A. D. MDCCCXXX.

STANISLAUS JULIEN
INSTITUTI REG. GALLIÆ
SUBBIBLIOTHECARIUS.

FINIS.